National Library
of Sweden

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

Jx.A.
J. O.-u.
o

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1931:34
JORDBRUKSDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE

MED

UTREDNING RÖRANDE DE STATSUNDERSTÖDDA VÄXTFÖRÄDLINGSANSTALTERNA

AVGIVET AV

TILLKALLADE UTREDNINGSMÄN

STOCKHOLM
1931

Statens offentliga utredningar 1931

Kronologisk förteckning

1. Sammandrag av yttranden över 1927 års prästlönereglerings sakkunnigas betänkande rörande nya grunder för lagstiftningen om prästerskapets avlöning och förvaltningen av den därtill anslagna egendomen. Idun. 622 s. **E.**
2. Utredning och förslag rörande läroböcker vid de allmänna läroverken och med dem jämförliga läroanstalter. Norstedt. 131 s. **E.**
3. Betänkande med förslag angående arbetslöshetens motverkande genom beredskapsarbeten. Norstedt. 81 s. **S.**
4. Utredning och förslag av frågorna om ytterligare inskränkningar i den nuvarande folkskoleseminarieorganisationen samt om statens övertagande av de utav landstingen och vissa städer upprätthållna småskoleseminarierna m. m. Norstedt. (2), 215 s. **E.**
5. Utlåtande angående utförselbevissystemets verkningar m. m. Marcus. 25 s. **Jo.**
6. Jordbruksutredningens betänkanden. 4. Betänkande angående åtgärder för fjäderfäskötselns främjande. Beckman. vj, 109 s. **Jo.**
7. Jordbruksutredningens betänkanden. 5. Statistisk översikt över det svenska jordbrukets utveckling och läge. Av E. Höijer. Marcus. 74 s. **Jo.**
8. Ny värmeledning samt elektrisk belysningsanläggning i Nationalmuseibyggnaden i Stockholm. Stat. Repr.-anst. 43 s. **K.**
9. Lagberedningens förslag angående vissa internationella rättsförhållanden. 3. Förslag till konvention mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om erkännande och verkställighet av domar, m. m. Norstedt. 39 s. **Ju.**
10. Betänkande med förslag till lag om vård av vissa skogar inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker m. fl. områden. Marcus. iv, 398 s. **Jo.**
11. Utredning med förslag angående premiering av välskötta mindre skogsbruk. Hæggström. 66 s. **Jo.**
12. 1928 års lönekommitté. Betänkande med förslag till avlöningsreglementen för extra ordinarie och extra tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen m. m. Norstedt. vj, 131 s. **Fi.**
13. Utlåtande över utkast till näringslag m. m. Marcus. 28 s. **H.**
14. Förslag till växellag m. m. Norstedt. 254 s. **Ju.**
15. Provdebitering av fyr- och båkavgift samt sjömanshusavgift. Marcus. 64 s. **H.**
16. Riktlinjer för vinnande av viss koncentration inom det svenska fångvårdsväsendet. Av S. Hagströmer. Marcus. v, 162 s. **Ju.**
17. Utredning och förslag rörande fortsättningsskolar organisation. Hæggström. 94 s. **E.**
18. 1928 års lönekommitté. Betänkande med förslag ti lönereglering för landsfogdar, lappfogdar och lands fiskaler m. m. Norstedt. vij, 324 s. **Fi.**
19. Betänkande med förslag till lag med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom viss delar av Kopparbergs län m. m. Marcus. 307 4 bilagor. **Ju.**
20. Arbetslöshetsutredningens betänkande. 1. Arbetslöshetens omfattning, karaktär och orsaker. Norstedt. xix, 554 s. **S.**
21. Arbetslöshetsutredningens betänkande. 1. Bilagoband I. Orsaker till arbetslöshet. Av G. Bagge. P. M ang. arbetsmarknaden och de faktorer, som bestämma dess utveckling. Av G. Huss. Norstedt. xi 149 s. **S.**
22. 1930 års militäravlöningssakkunniga. Betänkand med förslag till avlöningsbestämmelser för icke ordinarie personal vid försvarsväsendet. Beckman vj, 101 s. **Fö.**
23. Betänkande och förslag angående anskaffning, underhåll och drift av för tulltjänsten erforderlig fortskaffningsmateriel. Marcus. 91 s. **Fi.**
24. Betänkande med förslag till huvudgrunder för en decentraliserad förvaltning av prästlönejorden m. m. Idun. 200 s. **E.**
25. Betänkande med förslag till prästlönelag m. m. Idun. 138 s. **E.**
26. Betänkande med förslag angående vissa ändringar i riksdagens arbetsformer m. m. Beckman. 204 s. **Ju**
27. Betänkande och förslag rörande åtgärder för höjand av säkerheten vid flygning. Beckman. 194 s. **Fö**
28. Förslag till checklag m. m. Norstedt. 241 s. **Ju**
29. Betänkande angående flygstyrelsens materielanskaffning m. m. Marcus. 354 s. **Fö.**
30. Normalbestämmelser för järnkonstruktioner til byggnadsverk (järnbestämmelser). Beckman. 76 s. **K**
31. Repartitionstalen för jordbruksfastighet. Marcus 60 s. **Fi.**
32. Utredning och förslag rörande viss omläggning a socialstyrelsens lönestatistik. Hæggström. 109 s. **S**
33. Förräderibrott m. m. Förberedande utkast till straflag. Speciella delen. 10. Av J. C. W. Thyrén. Lund Berling. 313 s. **Ju.**
34. Betänkande med utredning rörande de statsunder stödda växtförädlingsanstalterna. Marcus. 164 s. **Jo**

Anm. Om särskild tryckort ej angives, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelse bokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. **E.** = ecklesiastikdepartementet, **Jo** = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1931 : 34
JORDBRUKSDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE

MED

UTREDNING RÖRANDE DE STATSUNDERSTÖDDA VÄXTFÖRÄDLINGSANSTALTERNA

AVGIVET AV

TILLKALLADE UTREDNINGSMÄN

STOCKHOLM 1931
ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

KUNGL. BIBLIOTEKET STOCKHOLM

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Jordbruksdepartementet.

Den 28 augusti 1930 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla högst tre utredningsmän för verkställande inom departementet av utredning enligt närmare angivna grunder rörande de statsunderstödda växtförädlingsanstalterna. På grund av detta bemyndigande anmodade herr statsrådet undertecknade f. d. landshövdingen Johan Widén, ledamoten av riksdagens andra kammare Per Edvin Sköld och sekreteraren hos Östergötlands läns hushållningssällskap Algot Einar Engström att verkställa nämnda utredning, varjämte undertecknad Widén förordnades till ordförande vid densamma.

Till sekreterare vid utredningen förordnades andre kanslisekreteraren i jordbruksdepartementet Johannes Thygesen.

Efter en förberedande orientering i ämnet började utredningsmännen sina överläggningar under hösten 1930. För fullgörande av uppdraget hava utredningsmännen från de statsunderstödda växtförädlingsanstalterna vid Svalöv och Weibullsholm införskaffat redogörelser och upplysningar rörande den vid anstalterna för närvarande bedrivna växtförädlingsverksamheten och därmed sammanhängande anordningar. Därjämte hava utredningsmännen vid besök, som med herr statsrådets medgivande företagits vid förädlingsanstalterna, inhämtat närmare kännedom om förhållandena därstädes. För enahanda ändamål har besök gjorts vid Sveriges utsädesförenings filial vid Ultuna, varjämte utsädesföreningens filialer inom Jämtlands, Västernorrlands och Norrbottens län för utredningens räkning besökts av undertecknad Engström.

Rörande vissa av de under utredningen behandlade frågorna hava utredningsmännen inhämtat upplysningar från och konfererat med chefen för statens centrala frökontrollanstalt, professorn Hernfrid Witte, professorn Nils Heribert-Nilsson, Alnarp, och docenten Carl Hallqvist, Djursholm — de båda sistnämnda tidigare anställda vid växtförädlingsanstalten vid Weibullsholm — ävensom föreståndaren för svenska betes- och vallföreningen, doktorn A. Elovson m. fl. För uppgörande av vissa be-

räkningar, avseende det av utredningsmännen för handhavande av den framtida växtförädlingsverksamheten vid Svalöv alternativt föreslagna statliga aktiebolaget, hava utredningsmännen med vederbörligt tillstånd och enligt anvisning av professorn vid handelshögskolan O. Sillén såsom sakkunnigt biträde anlitat av Stockholms handelskammare auktoriserade revisorn Nils Olsson.

Såsom resultat av sitt arbete få utredningsmännen härmed överlämna följande *betänkande med utredning rörande de statsunderstödda växtförädlingsanstalterna.*

Kortfattad redogörelse i fråga om växtförädlingsverksamheten i Tyskland, Danmark, Norge och Finland är såsom bilaga 3 fogad vid detta betänkande.

Stockholm den 10 december 1931.

JOHAN WIDÉN.

PER EDVIN SKÖLD. EINAR ENGSTRÖM.

Joh:s Thygesen.

FÖRSTA KAPITLET.

Utredningens uppgift.

Föreliggande utredning är närmast föranledd av riksdagens skrivelse den 31 maj 1930, nr 321, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse den 14 mars samma år, nr 271, rörande nytt avtal mellan Sveriges utsädesförening och allmänna svenska utsädesaktiebolaget i fråga om bolagets övertagande av från föreningen utgående nya sorter och eliter av lantbruksväxter.

Uti sitt över Kungl. Maj:ts berörda skrivelse avgivna utlåtande den 6 maj 1930, nr 71, uttalade jordbruksutskottet i sammanhang med förordande av nämnda avtals giltighet för en tid av tre år, räknat från den 1 juli 1930, att utskottet förutsatte, att Kungl. Maj:t skulle under tiden låta verkställa den närmare utredning rörande förevarande fråga, som vore erforderlig för ett säkrare bedömande av betingelserna för att kunna på ett för den till största delen med statsmedel uppehållna utsädesföreningen och för den växtodlande allmänheten så ekonomiskt fördelaktigt sätt som möjligt i marknaden utföra från föreningen utgående nya sorter och stammar. För ernående av detta syfte syntes, därest förhandenvarande omständigheter skulle därtill giva anledning, jämväl kunna tänkas ifrågakomma tillgripande av annan utväg än den för närvarande anlitade. Utskottet förväntade, att det förslag härutinnan, vartill den förutsatta utredningen kunde komma att leda, förelades senast 1932 års riksdag.

Vid utredningen borde enligt utskottets mening även undersökas, huruvida icke statens medverkan för verksamhetens upprätthållande skulle kunna ske efter andra grunder än dem, som för närvarande tillämpades vid statsbidragets avvägande och som innebure, att detta bidrag efter granskning av föreningens utgifter i stort sett bestämdes till skillnaden mellan de beräknande utgifterna och den med utsädesaktiebolaget överenskomna avgiften för av föreningen uppdragna sorter och stammar. Utskottet ansåge det sålunda kunna ifrågasättas, om icke i stället till föreningen borde utgå ett lämpligt avvägt fixerat statsbidragsbelopp, med vilket föreningen vid den årligen återkommande planläggningen av förädlingsverksamheten skulle hava att räkna. Storleken av detta belopp

borde självfallet bliva beroende på resultatet av utredningen. I samband därmed borde givetvis även komma i betraktande, vilken ställning den andra statsunderstödda växtförädlingsanstalten, Weibullsholm, ur statens synpunkt lämpligen borde intaga. Likaledes syntes böra uppmärksammas dessa båda anstalters inbördes ställning.

Under åberopande av jordbruksutskottets omförmälda, av riksdagen godkända utlåtande anhöll riksdagen om utredning rörande de statsunderstödda växtförädlingsanstalterna med beaktande därvid av vad jordbruksutskottet i sitt utlåtande anfört.

Sedan Kungl. Maj:t den 25 juli 1930 dels med vissa ändringar godkänt omförmälda mellan Sveriges utsädesförening och allmänna svenska utsädesaktiebolaget träffade avtal, dels ock meddelat beslut rörande statsanslag för budgetåret 1930/1931 till förberörda båda växtförädlingsanstalter, anmäldes den 28 augusti 1930 för Kungl. Maj:t riksdagens skrivelse i vad den avsåg fråga om utredning rörande de statsunderstödda växtförädlingsanstalterna. I sitt yttrande till statsrådsprotokollet framhöll chefen för jordbruksdepartementet lämpligheten av att den ifrågasatta utredningen komme till stånd. En sådan utredning syntes departementschefen vara så mycket mera önskvärd för ett rätt bedömande av hur statens medverkan på detta område i fortsättningen borde avvägas som under senare år från utsädesföreningen framkommit olika förslag avseende betydande utvidgningar i föreningens verksamhet. Vid utredningen borde i anslutning till vad jordbruksutskottet yttrat i första hand närmare undersökas, huruvida icke för utförande i allmänna marknaden av stammar och eliter, som frambragts av utsädesföreningen, någon annan form än den nuvarande skulle kunna ur statens och den växtodlande allmänhetens synpunkt vara att föredraga. Sedan olika tänkbara möjligheter i sådant avseende undersökts, syntes med utgångspunkt från det därvid vunna resultatet böra tagas i övervägande, på vad sätt och i vilken utsträckning statens direkta medverkan borde lämnas utsädesföreningen, därvid särskild uppmärksamhet borde ägnas vad jordbruksutskottet därutinnan anfört.

Då det i sammanhanget givetvis även vore av betydelse att få närmare klarlagt, vilken ställning ur statens synpunkt Weibullsholms växtförädlingsanstalt i fortsättningen borde intaga, ansåge departementschefen i överensstämmelse med jordbruksutskottets uttalande, att utredningen i fråga jämväl borde omfatta detta spörsmål, liksom ock att frågan om de båda anstalternas inbördes ställning därvid syntes böra tagas i betraktande.

ANDRA KAPITLET.

Växtförädlingens betydelse för vårt lands jordbruk m. m.

Växtförädlingens betydelse och uppgifter.

Växtodling och husdjurssköts el utgöra vårt jordbruks viktigaste produktionsgrenar. Vidkommande särskilt växtodlingen må beaktas, hurusom denna produktionsgren icke blott direkt förser folkhushållningen med viktiga födoämnen utan ock i stor utsträckning bildar underlag för husdjurssköts eln. Dess betydelse för landets jordbruk torde därför icke kunna överskattas.

Den rationellt bedrivna växtodlingen påverkas av en mångfald faktorer, vilka för ett gott resultat alla och en var kräva beaktande. Av alldeles särskild betydelse är dock växtförädlingen, som åsyftar en på vetenskaplig forskning baserad, metodisk förbättring av växterna i sådan riktning, att dessa allt bättre bringas att motsvara de ändamål, för vilka de odlas. Växtförädlingen bygger numera på förefintligheten hos växterna av ärftliga egenskaper (anlag), vilka äro oavhängiga av växternas yttre livsvillkor. Den högre avkastningen av en växtsort i jämförelse med en annan, vilken odlats under alldeles samma förhållanden, kan sålunda icke bero på de yttre livsbetingelserna utan härrör väsentligen ur sortens inneboende egenskaper. Växtsorternas ökade avkastning utgör fördenskull en ren nettovinst för odlingen, och det högre odlingsvärdet kan således anses representera en direkt ökning av nationalförmögenheten.

Emellertid må bringas i erinran, att växtförädlingen ingalunda tager sikte enbart på ökad avkastning utan jämväl på åstadkommandet av förbättringar i andra avseenden, såsom i fråga om kvalitet, stråstyrka, tidighet, härdighet, sjukdomsresistens m. m.

Att växtförädlingsverksamheten med hänsyn till dess hittills vunna resultat varit och är av stor betydelse, lärer av ingen bestridas. Gäller det emellertid att siffermässigt belysa värdet av växtförädlingsarbetet, resa sig stora svårigheter härför. Sålunda saknas tillförlitliga uppgifter beträffande den utsträckning, i vilken de förädlade växtsorterna odlas av landets jordbrukare. Att dessa dock numera i betydande utsträckning övergått till odling av förädlade växtsorter, belyses därav, att de tidigare allmänt odlade s. k. lantsorterna till största delen undanträngts. Bely-

sande vittnesbörd härför lämnas bl. a. av det förhållandet, att vid femton år 1930 avhållna utsädesutställningar inom olika län från Sydsverige till Gästrikland omkring 90 % av de företrädda sädesslagen utgått från växtförädlingsanstalterna vid Svalöv och Weibullsholm. Av övriga sorter voro en del av utländskt ursprung, under det att resten härrörde från gamla lantsorter. Ett aktgivande på förhållandena i praktiken bestyrker ock lantsorternas numera ringa förekomst i odling. En annan svårighet betingas därav, att detaljerade uppgifter saknas i fråga om de förädlade sorternas avkastning vid odling under praktikens starkt växlande förhållanden. Kvantitativa beräkningar med avseende å skördeavkastningen föreligga visserligen i form av uppgifter beträffande hektarskördarnas storlek. Att emellertid tillförlitligt avgöra, i vad mån den faktiskt föreliggande ökningen av dessa skördar härrör från växtsorternas förädling eller från en förbättrad och intensifierad jordvård, låter sig svårligen göra. Det torde dock icke vara tvivel underkastat, att växtförädlingen därvid varit av mycket stor betydelse. Framhållas må slutligen vanskligheten av att beräkna den från de förädlade sorterna härrörande vinsten i form av förbättrad kvalitet och förbilligat skördearbete m. m.

I betraktande av vad sålunda anförts lära alltså *exakta* beräkningar i fråga om det nationalekonomiska utbytet av växtförädlingsarbetet uppenbarligen icke kunna verkställas. Sveriges utsädesförening har emellertid sökt att, såvitt angår föreningens förädlingsarbete, utföra en ungefärlig uppskattning av det nationalekonomiska värdet av detta. Enligt föreningens beräkningar, vilka biläggas detta betänkande, skulle ungefär 78 % av den för spannmålsodling använda arealen vara besådd med »Svalövssorter». Det direkta mervärde, som föreningens strå- och trindsädesförädling med hänsyn till odlingens sålunda angivna omfattning tillfört landet, skulle enligt samma beräkningar årligen uppgå till något mera än 32 000 000 kr. Någon uppgift beträffande värdet av vissa andra förädlingar, såsom i fråga om rotfrukter, vallväxter, potatis m. m., har föreningen på anförda skäl icke kunnat förebringa, men anser dock, att betydande värden därigenom tillförts det svenska jordbruket. Utan att med anledning av de sålunda lämnade uppgifterna ytterligare ingå på här ifrågavarande spörsmål vilja utredningsmännen såsom sin mening uttala, att växtförädlingens hittills uppnådda resultat givetvis äro av synnerligt värde för landets jordbruk.

Emellertid har det ur olika synpunkter ifrågasatts, huruvida växtförädlingen även i framtiden kunde bliva av samma betydelse som hittills. De växande svårigheterna med avseende å jordbruksprodukternas avsättning i allmänhet och icke minst i fråga om vissa för direkt konsumtion avsedda alster av växtodlingen hava förmenats snarare tala mot än för en fortsatt produktionsökning åstadkommen av den genom växtförädlingen stegrade avkastningen av de olika åkerbruksväxterna. Ävenledes har uttalats den uppfattningen, att av förädlingen i fråga nu i stort sett

uppnåtts vad som stått att vinna och att därför en fortsatt växtförädlingsverksamhet icke torde giva mera avsevärda ytterligare resultat.

Vad angår den förra uppfattningen må framhållas, att växtförädlingen icke endast tager sikte på åstadkommandet av ökad avkastning, utan numera i väsentlig mån strävar att förbättra växtsorternas kvalitet, anpassa dessa efter de klimatiska förutsättningarna inom olika landsdelar samt göra dem motståndskraftiga mot angrepp av sjukdomar och skadedjur, m. m. Ur dessa synpunkter torde växtförädlingen uppenbarligen hava bestående uppgifter att fylla, huru det ekonomiska läget för jordbruket än kan komma att gestalta sig. Inom jordbruksnäringen nu rådande avsättningssvårigheter, vilkas framtida fortbestånd till tid, grad och omfattning icke låter sig bedöma, torde därför rimligen icke böra i alltför hög grad påverka ett ställningstagande till frågan om växtförädlingens framtida betydelse för jordbruket, synnerligast som förädlingens allmänna läggning karaktäriseras av arbeten på lång sikt.

Vidkommande åter frågan om de ytterligare resultat, som av den framtida växtförädlingsverksamheten torde stå att vinna, må anföras, att växtförädlingens hittills ständigt fortlöpande framgångar närmast synas giva stöd för ett antagande, att sådana även framgent äro att förvänta. Såväl utsädesföreningen som Weibullsholmsanstalten hava i omfattande till utredningen ingivna eller eljest tillgängliga skrifter kraftigt framhållit växtförädlingsverksamhetens föreliggande möjligheter till ytterligare värdefulla resultat. I sammanhanget må tillika erinras därom, att de ständigt nya rönen inom den teoretiska ärftlighetsforskningen och andra grenar av botaniken anvisa delvis helt nya metoder för växtförädlingsarbetet. Av uttalanden från vetenskapligt håll framgår, att dessa nya metoder för förädlingsarbetets bedrivande ställa högst avsevärda framgångar i utsikt. Växtförädlingsverksamheten torde därför ännu under lång tid framåt vara i stånd att tillföra jordbruket betydande värden.

Av de växtförädlingen föreliggande uppgifterna framstår kvalitetsförbättringen såsom en angelägenhet av särskild vikt. I fråga om vetet må sålunda nämnas, att den efter världskriget ständigt ökade inhemska odlingen av detta växtslag i hög grad aktualiserat frågan om en förbättring av detsammas kvalitet. Möjligheten att inom landet vinna avsättning för veteproduktionen torde nämligen vara i hög grad beroende av att sådan förbättring av vetesorternas kvalitet åstadkommes, att den eljest för en nöjaktig bakning erforderliga inblandningen av utländsk vara onödiggöres. Beaktande förtjänar jämväl frågan om förbättringen av rågsorternas kvalitet. Även beträffande korn, avsett för bryggeriändamål, är kvalitetsspörsmålet av stor betydelse. Visserligen pågå sedan flera år arbeten med framställandet av förstklassigt maltkorn, men viktiga uppgifter för förädlingsverksamheten synas ännu föreligga på detta område.

I fråga om de korsbefruktande växternas förädling föreligga stora pro-

blem, varibland särskilt frågan om uppdragandet av självfertila sorter med högt odlingsvärde tilldrager sig intresse. Men även andra värdefulla förbättringar anses här kunna vinnas. Då förädlingsgrenen i fråga omfattar ett flertal betydelsefulla växtslag, såsom råg, rotfrukter, flera grässorter, rödklöver och flertalet trädgårdsväxter m. fl., är växtförädlingen på detta område givetvis av stor betydelse.

Vissa kulturväxter, såsom vall- och betesväxter samt trindsäden, hava i jämförelsevis ringa omfattning hittills varit föremål för förädling. Orsakerna härtill torde bl. a. vara att söka i den omständigheten, att flera av dessa växtslag icke i samma mån som andra lämna vinst vid exploateringen. I fråga om vallväxterna har förädlingsarbetet visserligen haft att uppvisa påtagliga framgångar, men däremot har betesväxtförädlingen knappast mer än påbörjats. Betydelsen av de ifrågavarande växtslagen samt angelägenheten av en vidgad förädlingsverksamhet på området belyses till fullo därav, att vallväxtskördarnas värde för närvarande utgör icke mindre än omkring en tredjedel av landets totalskörd och att behovet av utsäde för betesmarkerna till största delen fylles av importerad vara, ofta av synnerligen tvivelaktigt odlingsvärde.

Trindsädesförädlingen torde få anses vara av icke mindre betydelse. Densamma har hittills omfattat huvudsakligen matärter, av vilka en del särskilt inom södra Sverige odlingsvärda sorter framställts. Även foderärter och vicker hava blivit föremål för förädling. Några nya sorter av dessa båda växtslag hava emellertid — på ett par undantag när — icke under de senare åren tillförts den praktiska växtodlingen. Med hänsyn till jordbrukarnas ur ekonomisk synpunkt ofta berättigade önskemål att genom egen odling producera tillräckliga mängder äggviterikt foder särskilt för kreaturens vinterutfodring är påtagligen ett fortsatt förädlingsarbete med avseende på berörda växtslag mycket betydelsefullt.

En ytterligare för växtförädlingen angelägen uppgift består i uppdragandet av växtsorter, vilka kunna tåla och utnyttja en ökad gödsling av jorden särskilt med kväve. Med stöd av kemiens och teknikens på senare tid gjorda stora landvinningar kunna numera konstgjorda kvävegödselmedel framställas i snart sagt obegränsade mängder och till väsentligen billigare pris än tidigare. Visserligen har växtförädlingen på sitt program redan upptagit frågan om uppdragandet av sorter med ökad förmåga att tillgodogöra sig rikligare kvävegivor, men detta spörsmål framstår likväl såsom en synnerligen viktig framtidsuppgift.

I fråga om växtförädlingens mera betydande uppgifter må slutligen erinras om vad ovan framhållits rörande uppdragandet av sorter, vilka i möjligaste mån äro resistenta mot angrepp av sjukdomar och skadedjur. Även denna fråga är redan föremål för förädlingens särskilda uppmärksamhet, och strävandena på området hava också krönts med icke ringa framgång. Ännu återstå dock omfattande arbeten, synnerligast som sjukdomsfrekvensen synes tilltaga med den ökade intensiteten hos växt-

odlingen och nya växtsjukdomar tid efter annan vinna insteg och utbredning inom landet.

Av förestående exemplifiering till belysande av växtförädlingens betydelse och förestående uppgifter torde framgå, att en på vetenskapliga grunder bedriven växtförädling även för framtiden är av behovet påkallad och att densamma i flera avseenden behöver utvidgas. Dess åsidosättande skulle enligt utredningsmännens uppfattning för landet innebära en stor förlust.

Resultatet av växtförädlingen; behovet av officiell sortprövning.

Såsom resultat av förädlingsverksamheten hava framkommit en mångfald för olika förhållanden avsedda växtsorter. Av dessa hava efter ingående, vanligen under flera år fortlöpande prövning ett stort antal visat sig odlingsvärda och därför efter förökning utförts i marknaden för allmän odling. En del sorter hava dock sedermera ersatts med nya mera värdefulla dylika, samtidigt som andra, vilka icke längre ansetts odlingsvärda, upphört att föras i marknaden. Beaktas må emellertid, att flertalet av de numera indragna växtsorterna vid tidpunkten för deras utförande i marknaden likvisst betytt ett framsteg vid odlingen av resp. växtslag.

Från växtförädlingsanstalterna vid Svalöv och Weibullsholm hava införskaffats fullständiga förteckningar över de under senare år från anstalterna till allmän odling utlämnade nya växtsorterna. En på grundval av dessa förteckningar jämte föreliggande tidigare uppgifter gjord sammanställning meddelas i omstående tabell. I förbigående må anmärkas, att de i tabellen meddelade sifferuppgifterna icke äro utslagsgivande såvitt angår en jämförelse av verksamhetens omfattning vid de båda förädlingsanstalterna, detta på grund av de olika principer, som vid anstalterna tillämpas i fråga om de framkomna förädlingsprodukternas utlämnande till förökning.

I fråga om rotfrukter föreligger vid båda anstalterna ett rikt förädlingsresultat. Särskilt har Weibullsholmsanstalten på detta område utfört ett synnerligen förtjänstfullt arbete. Vidkommande rotfruktsförädlingen må emellertid märkas, att densamma bedrives efter delvis andra riktlinjer än som gälla övriga växtslag. Av rotfruktssorterna producera sålunda årligen vederbörande förädlare elit- eller stamfrö, vilket överlämnas för reproduktion av handelsfrö. Därjämte tillhandahållas tid efter annan nya och bättre stammar till ersättning för äldre av samma sort. De nya stammarna åsättas emellertid icke nya namn, då de i morfologiskt hänseende nära överensstämma med de äldre. Arbetet på området avser sålunda dels ett vidmakthållande, dels ock en kontinuerlig förbättring av det tidigare framställda sortimentet. I omstående tabell har därför icke införts någon uppgift beträffande antalet utlämnade, resp. handelsförda sorter av ifrågavarande växtslag.

Växtslag	Antal utlämnade, resp. från Svalövsanstalten (inkl. filialerna)							
	1886—1905		1906—1915		1916—1925		1926—1930	
	utlämnade	därav handelsförda	utlämnade	därav handelsförda	utlämnade	därav handelsförda	utlämnade	därav handelsförda
Höstvete	9	8	12	12	12	8	9	—
Vårvete	2	2	2	1	6	3	3	—
Råg	—	—	3	2	4	3	1	—
Vithavre	5	5	4	4	7	5	1	1
Svarthavre	4	3	5	5	3	2	5	1
Tvåradskorn	8	6	3	2	3	2	—	—
Sexradskorn	1	1	1	1	1	1	1	—
Ärter	5	5	—	—	3	2	2	1
Vicker	3	2	—	—	—	—	—	—
Vallväxter	—	—	11	8	3	3	4	2
Potatis	—	—	2	2	6	3	1	—
Spånads- och oljeväxter	—	—	—	—	7	5	—	—
Köksväxter	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	37	32	43	37	55	37	27	5

Redan en flyktig granskning av det ovan angivna siffermaterialet giver vid handen att, därest resultatet av växtförädlingsverksamheten bedömes ur synpunkten av antalet framställda nya sorter, verksamheten varit av betydande omfattning. Sammanlagda antalet av de vid förädlingsanstalterna i fråga uppdragna och såsom odlingsvärda utlämnade nya växtsorterna uppgår sålunda till icke mindre än 218. Antalet därav handelsförda sorter uppgår till 161.

Emellertid har tid efter annan gjorts gällande, att förädlingsarbetet skulle i viss mån hava inriktats med allt för stor hänsyn till det med förädlingsprodukternas exploatering sammanhängande merkantila intresset och att detta intresse skulle hava föranlett utsläppande i marknaden av nya sorter i en omfattning, som icke betingats av föreliggande behov.

Med avseende härå må anföras, att den ovan angivna sammanställningen icke synes jäva ett antagande att växtsorter, vilkas exploatering förmodats erbjuda större vinstmöjligheter än andra, i första hand blivit föremål för förädling och att sålunda jordbrukets intresse understundom torde hava blivit åsidosatt. Det lärer heller icke kunna bestridas, att det merkantila intresset medfört viss benägenhet till utsläppande i marknaden av ett alltför stort antal nya växtsorter. Emellertid må icke förbises, att här ifrågavarande verksamhet visserligen baserats på teoretisk-vetenskaplig grund, men att densamma dock ytterst till sin ka-

handelsförda växtsorter

Summa		från Weibullsholmsanstalten								Summa summarum	
		1912—1915		1916—1925		1926—1930		Summa			
utlämnade	därav handelsförda	utlämnade	därav handelsförda	utlämnade	därav handelsförda	utlämnade	därav handelsförda	utlämnade	därav handelsförda	utlämnade	därav handelsförda
42	28	1	1	2	2	5	2	8	5	50	33
13	6	—	—	—	—	—	—	—	—	13	6
8	5	—	—	2	2	1	1	3	3	11	8
17	15	—	—	2	2	2	2	4	4	21	19
17	11	—	—	—	—	2	1	2	1	19	12
14	10	—	—	—	—	2	1	2	1	16	11
4	3	—	—	—	—	—	—	—	—	4	3
10	8	—	—	2	2	2	2	4	4	14	12
3	2	—	—	1	1	—	—	1	1	4	3
18	13	—	—	6	6	3	3	9	9	27	22
9	5	—	—	2	2	—	—	2	2	11	7
7	5	—	—	—	—	—	—	—	—	7	5
—	—	—	—	9	9	12	11	21	20	21	20
162	111	1	1	26	26	29	23	56	50	218	161

raktär är av praktisk art och avser jordbrukets ekonomiska gagn, vartill kommer, att förädlingsverksamheten visat sig icke kunna skapa egen ekonomisk oavhängighet. I sammanhanget må nämnas att, på av utredningsmännen i ämnet gjord förfrågan, Sveriges fröengrossistförening givit uttryck för en bestämd uppfattning, att allt för många nya växtsorter blivit av växtförädlingsanstalterna vid Svalöv och Weibullsholm utsläppta i allmänna marknaden.

Påtalats har vidare, att affärsföretag inom branschen understundom skulle hava i marknaden utlämnat sorter, vilka i odlingsvärde endast föga skilt sig från varandra, ävensom att dylika affärsföretag av rent ekonomiska bevekelsegrunder med korta tidsmellanrum skulle hava utsläppt nya sorter, vilka blott varit obetydligt överlägsna tidigare handelsförda sådana. Ehuru full klarhet i fråga om nämnda åtgärders förekomst icke står att vinna, synes likväl icke uteslutet, att så kunnat vara fallet. Givet är, att i dylika företeelser ligger ett för utsädesmarknaden oroande moment, ägnat att förorsaka både praktiska och ekonomiska olägenheter för jordbruket.

Under senare tid har från kvarnintressets sida uttalats önskvärdheten av att för den inhemska brödsädeskonsumtionen till förfogande ställas i möjligaste mån enhetliga partier särskilt av vete. Tillgodoseendet av detta tydligen i och för sig berättigade önskemål underlättas påtagligen icke av

förekomsten av ett större antal mer eller mindre skiljaktiga sorter, odlade jämsides inom ett och samma tämligen begränsade odlingsområde. — Krav på enhetliga odlingar hava ock framförts av havregrynskvarnarna samt av bryggerierna. — Vidkommande sockerindustrien har denna, i syfte av enhetlig vara, förbehållit sig att själv tillhandahålla odlarna betfrö till utsäde.

Även om med hänsyn till vårt lands mycket skiftande klimat och jordmån ett relativt betydande antal olika växtsorter påtagligen erfordras för uppnående av högsta möjliga skördeutbyte, förringar detta dock enligt utredningsmännens åsikt icke olägenheterna av ett alltför rikligt sortiment av ett och samma växtslag. I varje fall böra därför i marknaden icke utföras nya växtsorter, vilka i odlingsvärde alls icke eller endast obetydligt överträffa redan förut i odling varande sådana. Med hänsyn härtill synes angeläget, att en opartisk och tillförlitlig prövning från det allmännas sida åvägabringas beträffande odlingsvärdet av nya växtsorter, vilka avses att utföras i allmänna marknaden. Detta spörsmål bliver framdeles föremål för utredningsmännens närmare övervägande.[1]

Växtförädlingsverksamhetens behov av statsunderstöd.

Av förberörda översikt torde framgå, att växtförädlingsverksamheten haft att uppvisa betydande resultat. Flera omständigheter hava bidragit härtill, men framgångarna synas dock främst kunna tillskrivas den förtjänstfulla praktiska och vetenskapliga grund, varpå verksamheten allt ifrån dess början vilat. Från auktoritativa håll har ock framhållits, att svensk växtförädling varit av banbrytande art och att vårt land på området intager en framstående ställning.

Emellertid förete förhållandena på växtodlingens område en ständig och delvis mycket hastigt försiggående utveckling. Såsom ovan berörts göras sålunda inom den teoretiska ärftlighetsforskningen, växtfysiologien och andra forskningsområden oavbrutet nya vetenskapliga rön, varigenom såväl nya metoder som ock förbättring av äldre sådana erbjuda sig. Försökstekniken företer ock livlig utveckling. Även framkomma från den praktiska växtodlingens företrädare ständigt nya önskemål och krav. Det måste därför anses vara i hög grad angeläget, att växtförädlingsverksamheten till gagn för landet fortfarande uppehålles på en fullt nöjaktig nivå och att densamma även beredes möjlighet till fortsatt framgångsrik utveckling.

För uppnående av dessa syften erfordras emellertid ekonomiska resurser av icke ringa mått. Enligt vad erfarenheten givit vid handen är växtförädlingsverksamheten icke i tillfälle att i så måtto utnyttja vunna resultat, att kostnaderna för densamma därav kunna täckas. Bedrivandet av kvalificerad förädlingsverksamhet kräver nämligen tillgång till såväl vetenskapligt skolade förädlingsledare som ock praktiskt kunniga försöksledare. Dessutom erfordras en förhållandevis stor personal för förädlingsarbetets

[1] Sid. 124 ff.

praktiska utförande. En tidsenlig förädlingsanstalt måste därtill förfoga över tillräckliga jordområden, arbetslokaler, laboratorier och utensilier m. m. Uppmärksammas må även, att förädlingsverksamheten städse måste arbeta på lång sikt och att arbeten, vilka med betydande kostnader fullföljts under en lång följd av år, understundom slutligen kunna visa sig resultatlösa eller i varje fall icke motsvara förväntningarna. Sist men icke minst må därtill beaktas, att vid förädlingen endast relativt små kvantiteter förädlat material framställas och att det visat sig icke vara möjligt att från utövarna av den merkantila exploateringen av förädlingsresultaten erhålla ett mot förädlingskostnaderna svarande vederlag.

Vid sådant förhållande och med hänsyn till det nationalekonomiska värdet av växtförädlingsverksamheten har understöd från det allmännas sida hittills i stor utsträckning beviljats till dennas upprätthållande. Enligt utredningsmännens åsikt erfordras dylikt understöd även framgent, därest växtförädlingsverksamheten skall kunna bibehållas vid nuvarande nivå och omfattning.

TREDJE KAPITLET.

Nuvarande verksamhet vid Svalöv.

Den vid Svalöv bedrivna verksamheten är av dels praktiskt-vetenskaplig, dels merkantil art. Den förra utövas av *Sveriges utsädesförening* och åsyftar uppdragande på vetenskaplig grundval av nya sorter, stammar och eliter av jordbrukets kulturväxter, vilka i ett eller flera avseenden förete bättre egenskaper än redan odlade; den senare åter bedrives av *allmänna svenska utsädesaktiebolaget*, vars huvudsakliga uppgift är att exploatera resultaten av nämnda förenings förädlingsverksamhet.

Innan utredningsmännen ingå på ett närmare övervägande av spörsmålen, under vilka organisationsformer och betingelser i övrigt den framtida växtförädlingsverksamheten vid Svalöv lämpligen synes böra utövas, torde kortfattad redogörelse få lämnas beträffande de nuvarande anordningarna för nämnda verksamhet.

Till Svalöv är numera förlagd jämväl den i anslutning till professorn Nils Herman Nilsson-Ehles personliga professur vid universitetet i Lund upprättade *institutionen för ärftlighetsforskning*. I fråga om dennas samband med den av utsädesföreningen bedrivna verksamheten skall i det följande närmare översikt lämnas.

A. Sveriges utsädesförening.

Utsädesföreningens organisation m. m.

Sveriges utsädesförenings organisation och verksamhet är närmare reglerad genom av föreningen antagna stadgar, vilka den 24 oktober 1913 av Kungl. Maj:t fastställts att lända till efterrättelse såsom villkor för föreningens tillgodonjutande av statsanslag. I § 8 av nämnda stadgar har år 1929 vidtagits viss ändring, som emellertid icke blivit föremål för Kungl. Maj:ts fastställelse.

Enligt stadgarna, vilkas huvudsakliga innehåll härmed återgives, har föreningen till ändamål att verka för odling och utveckling av förbättrade sädesslag och frösorter samt denna odlings tillgodogörande inom landet och i utlandet. Detta ändamål skall föreningen i mån av krafter och tillgångar söka uppnå:

genom att på skilda orter utföra noggranna, kontrollerade försök för utrönande av här i landet såväl som i utlandet odlade framstående växters olika värde och lämplighet för våra förhållanden;

genom att förmedelst omsorgsfull och under insiktsfull ledning utförd förädling åstadkomma utmärkta stamutsäden och verka för deras spridning inom landet;

genom att befrämja gräsfröodling och verka för en mera rationell odling av rotfrukter och övriga foderväxter;

genom att förmedelst utställningar, tryckalster och andra lämpliga åtgärder sprida kännedom om och bana väg för användandet av gott utsäde.

Föreningens angelägenheter handhavas av en styrelse, bestående av sju ledamöter, av vilka ordföranden och fyra ledamöter utses av Kungl. Maj:t för en tid av två år i sänder och de två övriga ledamöterna jämte två suppleanter för dem utses för samma tid av föreningen själv. Styrelsen äger att inom sig utse ett utskott av tre ledamöter för det närmaste handhavandet och övervakandet av anstaltens löpande ärenden. — Föreståndaren för anstalten leder och övervakar verksamhetens olika grenar vid huvudanstalten och filialerna enligt av styrelsen fastställd plan och handhar därjämte själv någon gren av förädlingen. — Föreståndarna för de olika arbetsavdelningarna handhava verksamheten en var inom sin avdelning och skola årligen gemensamt under ledning av anstaltens föreståndare uppgöra och till styrelsen ingiva förslag till arbetsplan och stat för nästföljande år. — Det åligger föreningens styrelse att tillse, att erforderligt samarbete med centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet bliver, i vad på föreningen ankommer, vederbörligen upprätthållet. — För granskning av föreningens räkenskaper skola årligen utses tre revisorer jämte suppleanter, nämligen två jämte suppleanter av Kungl. Maj:t och en jämte suppleant av föreningen. — Föreningen sammanträder å ordinarie årsmöte en gång årligen. Extra föreningsmöte hålles, då styrelsen finner sådant nödigt för angelägna frågor. — Skulle föreningen upplösas eller dess verksamhet av andra grunder upphöra, tillkommer beslutanderätten, huru med föreningens fastigheter och övriga egendom skall förfaras, de hushållningssällskap och ännu då levande enskilda personer, som till föreningens fonder bidragit med 1 000 kr. eller däröver, varvid för varje skänkt tusental kronor skall beräknas rättighet till en röst, dock med förbehåll att med användningen av föreningens egendom skall avses ett för jordbruket gagneligt ändamål.

Föreningens medlemsantal utgjorde vid 1931 års ingång 732, varav 295 ständiga och 437 årsmedlemmar.

Samarbete med allmänna svenska utsädesaktiebolaget.

Mellan utsädesföreningen och det i förhållande till föreningen fristående, helt merkantilt betonade allmänna svenska utsädesaktiebolaget har senast den 3 mars 1930, till reglerande av föreningens och bolagets inbördes ställning, upprättats ett avtal, vilket av Kungl. Maj:t efter riksdagens hörande den 25 juli 1930 med vissa ändringar godkänts (bil. 1). Ur detsamma må i huvudsak återgivas följande.

Bolaget tillförsäkras ensamrätt att under avtalstiden erhålla de nya

sorter och eliter av lantbruksväxter av olika slag, som av föreningen anses färdiga att utsläppas till allmän odling, dock att föreningen äger att dels för behövliga försöksodlingar utlämna utsäde av nya sorter eller eliter, dels ock, därest bolaget vägrar mottaga erbjuden sort eller elit eller anser mottagen dylik icke längre värd att föras i handeln, överlåta sådan sort eller elit åt annan till förökning och försäljning. — Föreningen överlåter å bolaget ensamrätt att under avtalstiden å föreningens vägnar begära och erhålla frövara av föreningens sort eller elit betecknad som original i plomberings- och insyningsbevis samt att under sådan beteckning saluhålla varan. — Bolaget åligger att väl vårda, föröka och under statens centrala frökontrollanstalts kontroll och plomb i allmän marknad saluhålla utsäde av alla sorter, som från föreningen mottagits. — Till betryggande av nödig förökning av från föreningen erhållna utsäden skall bolaget förfoga över tillräckligt stort och välskött jordbruk samt tidsenliga av föreningens styrelse godkända magasinslokaler med för utsädets skötsel erforderliga rensnings- och sorteringsmaskiner m. m. — Bolaget har att ställa sig till efterrättelse av föreningens styrelse för bibehållande av sorternas värde meddelade rimliga föreskrifter beträffande odling, förökning och skötsel av dessa. — I avseende å såväl förökningen och spridningen av de från föreningen övertagna sorterna och eliterna som ock alla andra av bolaget marknadsförda utsädesvaror skall bolaget vara underkastat av statens centrala frökontrollanstalt anbefalld kontroll. — Vid förökning av sådana från föreningen mottagna sorter, vilka med ekonomisk fördel kunna odlas inom landet, må bolaget icke utan föreningsstyrelsens medgivande ingå avtal rörande odling i främmande land. — Föreningens styrelse är förbehållen rätt att yttra sig över de pris, till vilka utsäden av föreningens sorter tillhandahållas allmänheten. — Bolaget är berättigat att med föreningsstyrelsens medgivande förvärva rättighet till förande i handeln av utav annan förädlare än föreningen framställd sort, vilken befinnes särskilt lämplig eller överträffar föreningens sorter. — Såsom ersättning för den bolaget enligt detta avtal tillförsäkrade rätt har bolaget att till föreningen erlägga dels en årlig grundavgift av 60 000 kr., dels ock, för den händelse bolagets årliga försäljning av föreningens originalvaror skulle överstiga 1 500 000 kr., en efter vissa grunder beräknad tilläggsavgift av 2 % av den överskjutande försäljningssumman för dylika originalvaror. — Bolaget åligger att ställa till föreningens förfogande den för försöken erforderliga åkerarealen färdigberedd och gödslad med vissa kvantiteter kreaturs- och konstgödsel; i ersättning härför har föreningen att till bolaget erlägga viss årlig avgift per hektar använd mark. — Föreningen och bolaget äro till främjande av ett gott samarbete dem emellan ömsesidigt tillförsäkrade viss representationsrätt vid styrelsesammanträdena. — Avtalets giltighet omfattar tiden 1 juli 1930—30 juni 1933. — Giltigheten av detsamma förutsätter vissa bestämmelser i den för bolaget fastställda bolagsordningen, varibland att Kungl. Maj:t skall äga utse en

ledamot i bolagets styrelse samt ett ombud att för statens räkning årligen deltaga i granskningen av bolagets räkenskaper och förvaltning.

Samarbete med statens centrala frökontrollanstalt.

Till reglerande av samarbetet på kontrollverksamhetens område hava upprättats överenskommelser dels den 10 mars 1930 mellan statens centrala frökontrollanstalt och utsädesbolaget, dels ock den 18 i samma månad mellan centrala frökontrollanstalten och utsädesföreningen.

Enligt överenskommelsen mellan centrala frökontrollanstalten och utsädesbolaget har detta att ställa sin försäljning av samtliga utsädesvaror under den kontroll frökontrollanstalten anbefaller. Kontrollen skall avse såväl förökningen och spridningen av de från utsädesföreningen övertagna sorter, stammar och eliter som ock alla andra av utsädesbolaget i allmänna marknaden förda utsädesvaror. — Frökontrollanstalten åligger att utöva kontroll och verkställa plombering i enlighet med gällande författningar och föreskrifter, enligt vilka utsädesföreningen för plombering av utsäde såsom originalvara skall utföra all fältbesiktnings- och kärnprovskontroll. Fältbesiktningskontrollen omfattar dock icke utom landet förekommande odling och icke heller inom landet så belägen odling, att kostnaden för besiktningen skulle bliva oskäligt hög i förhållande till odlingens omfattning. — För det kontrollarbete frökontrollanstalten sålunda åtagit sig utföra erlägger utsädesbolaget till anstalten för varje år dels en grundavgift av 50 000 kr., dels ock en eventuell tilläggsavgift, beroende av antalet utförda fullständiga analyser, plomberingar, efterkontrollodlingar och besiktigad areal odlingar. — Överenskommelsen gäller för tiden till och med den 30 juni 1933.

Ovanberörda överenskommelse mellan centrala frökontrollanstalten och utsädesföreningen innehåller i huvudsak åtagande från utsädesföreningens sida att handhava all fältbesiktnings- och kärnprovskontroll över av utsädesbolaget förda originalutsäden och att i överensstämmelse därmed granska och godkänna av bolaget för kontraktsodlingar avsedda partier samt verkställa fältbesiktningskontroll över sådana från föreningens sorter, stammar och eliter härstammande grödor, vilka bolaget för statsplombering som originalvara anmäler. Därest av utsädesbolaget fältbesiktningskontroll önskas beträffande odling av sorter, som ej äro att beteckna såsom original, åligger frökontrollanstalten att för fullgörande av dylik besiktning anlita utsädesföreningen. Vid kontroll av sortrenhet skola efter gemensam överenskommelse i princip samma metoder tillämpas såväl av föreningen som av anstalten. — Utsädesföreningen är skyldig att i fråga om utsädesvaror av såväl egna sorter som andra verkställa sådana förberedande analyser, som äro nödvändiga för inköp, godkännande av leverans och iordningställande av utsädesvaror. — Frökontrollanstalten åligger att omedelbart lämna utsädesföreningen avskrifter av alla för utsädesbolagets räkning utfärdade analysbevis. — För de arbeten utsädesföreningen sålunda åtagit sig utföra erlägger frökontrollanstalten årligen

till föreningen dels en grundavgift av 15 000 kr., varav 10 000 kr. för insyning och 5 000 kr. för förberedande analyser, dels ock en eventuell tilläggsavgift, beroende av besiktigad areal och antalet förberedande analyser. — Överenskommelsen gäller för tiden till och med den 30 juni 1933.

Samarbete med vissa enskilda institutioner.

Uppdrag i fråga om speciella förädlingsarbeten och försök m. m. hava av vissa organisationer och enskilda personer anförtrotts utsädesföreningen, därvid i vissa fall medel ställts till föreningens förfogande.

Sålunda har Skånes betodlares centralförening såsom bidrag till kostnaderna för förädlingsarbeten och försök med sockerbetor från och med år 1921 lämnat föreningen ett årligt anslag av 1 600 kr. Under femårsperioden 1921—1925 lämnade centralföreningen jämväl ett årligt understöd av 1 000 kr. till stamförsök med sockerbetor.

För fullföljande och utveckling av de kombinerade sort- och kvävegödslingsförsök, som under åren 1927—1929 bedrevos med understöd av chilesalpeterkommittén i Göteborg, har utsädesföreningen av I. G. Farbenindustrie Aktiengesellschaft, Berlin, från och med år 1930 för en sexårsperiod tillförsäkrats ett årligt understöd av 10 950 kr.

Från Svenska bryggareföreningen har utsädesföreningen under år 1930 erhållit ett engångsanslag av 15 000 kr. för iordningställande samt utrustande med behövliga apparater av föreningens kemiska laboratorium. De anskaffade apparaterna äro bl. a. avsedda för undersökningar av stärkelsehalten m. m. hos korn.

Genom anslag, som av lantbruksakademien tilldelats utsädesföreningen från aktiebolaget Separators luzernfond, hava möjliggjorts omfattande förädlings- och försöksarbeten med blåluzern.

I samarbete med Föreningen för svensk humleodling och med anslag från denna förening har utsädesföreningen upptagit arbeten på uppdragande av nya inhemska humlesorter.

Även bedriver utsädesföreningen samarbete med Skånes fröodlingsförening och andra dylika föreningar, varjämte föreningen medverkar vid utsädes- och fröutställningar inom skilda delar av landet.

Slutligen utför utsädesföreningen på uppdrag av lantmän och spannmålshandlande för dessas räkning kvalitetsklassificering av handelspartier av vårvete, varjämte å föreningens bakning- och kemiska laboratorier i Svalöv åt statens spannmålsnämnd utföras cereala undersökningar.

Förädlings- och försöksverksamheten.

Utsädesföreningens verksamhet bedrives dels vid huvudanstalten å Svalöv, dels ock vid filialer i olika delar av landet.

Den vid huvudanstalten utövade förädlings- och försöksverksamheten är i organisatoriskt hänseende fördelad å följande var för sig arbetande avdelningar, nämligen:

Vete- och havreavdelningen, omfattande förädlingsarbeten med vete och havre samt cereala undersökningar;

Rågavdelningen, omfattande förädlingsarbeten med råg;

Kornavdelningen, omfattande förädlingsarbeten med korn;

Vallväxtavdelningen, omfattande förädlingsarbeten med gräs-, klöver- och luzernarter, dels slåtterväxter, dels betesväxter;

Rotfruktsavdelningen, omfattande förädlingsarbeten med foder- och sockerbetor, kålrötter, rovor, morötter och fodermärgkål. Till avdelningen höra även olje- och spånadsväxter, av vilka senare dock för närvarande endast lin är föremål för förädling;

Avdelningen för baljväxter, potatis och studier av växtsjukdomar, omfattande förädlingsarbeten med ärter och potatis samt undersökningar rörande sådana växtpatologiska spörsmål, som sammanhänga med föreningens förädlingsarbeten samt växtsorternas förökning;

Kromosomavdelningen, omfattande kromosomforskning och därtill ansluten växtförädling;

Kemiska avdelningen, vilken i anslutning till ovannämnda förädlingsarbeten utför omfattande kemiska undersökningar i första hand rörande kvalitetsegenskaper hos förädlingsmaterialet (mjölanalyser å brödsäd, analyser å korn rörande dess lämplighet för bryggeriändamål, fodervärdeundersökningar å vallväxter och rotfrukter m. m.); samt

Kontrollavdelningen, vilken utför föreningens stamsädeskontroll (fältbesiktning med därmed förenad fält- och kärnprovskontroll) samt förberedande kvalitetskontroll beträffande allmänna svenska utsädesaktiebolagets utsädesvaror.

Utöver området för avdelningarnas förenämnda egentliga arbetsuppgifter omfattar emellertid verksamheten ytterligare sådana, gemensamma för samtliga avdelningar eller för flertalet av dem. Förädlingsavdelningarna handhava sålunda, envar beträffande sitt verksamhetsområde, övervakandet av filialernas verksamhet. Även uppehålla avdelningarna samarbete med centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet. En eller flera av föreningens avdelningsföreståndare deltaga sålunda i det sammanträde mellan centralanstaltens avdelningsföreståndare, vid vilket arbetsplan för denna anstalts avdelningar uppgöres. Vidare insändas årligen till centralanstalten de av föreningens avdelningsföreståndare upprättade förslagen över nya sorter, vilka efter förutgången prövning i föreningens egna försök samt vid filialerna kunna anses värda att prövas i de lokala av centralanstaltens jordbruksavdelning samt hushållningssällskapen utförda lokala sortförsöken. Förslagen i fråga underkastas prövning dels vid kommitténs för hushållningssällskapens jordbruksförsök årligen återkommande möte, dels ock vid det årligen av centralanstalten anordnade mötet med hushållningssällskapens försöksledare m. fl. Härutöver bedriva avdelningarna samarbete med allmänna svenska utsädesaktiebolaget genom överläggningar med bolagets ledning och föreståndarna för dess avdelningskontor angående nya växtsorter och dessas utsläppande i marknaden, försöksfältens placering på bolagets jord, kontroll-

verksamheten och en mångfald andra frågor av gemensamt intresse; avdelningarna lämna ock bidrag till bolagets årskataloger m. m.

Den föreningen tillhöriga, för avdelningarnas ovanberörda försöksverksamhet avsedda jorden är till arealen relativt obetydlig; behovet härutinnan utfylles i övrigt till största delen av utsädesbolaget tillhöriga jordområden. Föreningens egen jord är uppdelad i sju skiften, vartdera omfattande c:a 1·5 har. För närvarande användes följande växtföljd: 1) grönfoderträda, 2) höstsädesförsök, 3) baljväxter, 4) rotfrukter och potatis, 5) vårsäd, 6) vall, 7) vårsäd.

Under år 1930 har föreningens jord använts för följande ändamål:

Grönfoderträda	1·5	hektar
Höstsädesförsök	1·5	»
Rotfrukter och potatis (försök)	1·5	»
Vårsäd (förökningar)	1·5	»
Vall	1·5	»
Vårsäd (försök)	1·5	»
Ärftlighetsinstitutionen (försök)	1·5	»
Summa	10·5	hektar.

Av föreningens jord användes sålunda $^5/_7$ eller 7·5 har till försök och $^2/_7$ till utjämnande grödor (grönfoder och vall). I arealen för försök är då även inräknat det skifte, som upptages av smärre förökningar av vårsäd och i vilket jämväl insådd av vall sker, ävensom hela rotfruktsskiftet, dock att i vissa fall en mindre del av detta utfylles med rotfrukter för ladugårdens behov.

Enligt utredningsmännen tillhandakommen förteckning över de under år 1930 för växtförädlingen jämte ärftlighetsinstitutionen använda odlingsparcellerna uppgingo dessa vid Svalöv till ett antal av 31 289. Av dessa voro emellertid allenast 6 993 belägna å utsädesföreningens egen jord. Övriga parceller, sålunda icke mindre än 24 296, voro utplacerade å utsädesbolaget och andra ägare tillhöriga jordområden. Vid föreningens filialer utgjorde parcellantalet år 1930 23 409. Parcellernas vid Svalöv fördelning ur brukningssynpunkt angives å nämnda förteckning.

Utsädesföreningens förädlings- och försöksverksamhet bedrives emellertid förutom vid huvudanstalten i Svalöv jämväl vid åtta föreningen tillhöriga filialer, förlagda till skilda delar av landet. Filialerna i fråga äro följande: Kalmarfilialen, Östgötafilialen, Västgötafilialen, Värmlandsfilialen, Ultunafilialen, Västernorrlandsfilialen, Jämtlandsfilialen och Övre Norrlandsfilialen.[1]

Metodik och arbetsuppgifter.

Den vid huvudanstalten och filialerna bedrivna praktiskt-vetenskapliga verksamheten åsyftar huvudsakligen frambringandet av nya och bättre sorter, stammar och eliter av våra åkerbruksväxter.

[1] Samtliga utsädesföreningens filialer berörande spörsmål, såsom deras förläggning, verksamhet, ekonomi och framtida ställning m. m., bliva framdeles i ett sammanhang föremål för ingående utredning (sid. 73 ff.).

I fråga om tillvägagångssättet härvid må ur en av utsädesföreningen lämnad redogörelse i korthet återgivas följande.

Vid förädlingsarbetet användes numera genomgående den s. k. pedigreemetoden, d. v. s. urval av enskilda plantor, vilka sedermera uppdragas i enskilda bestånd. Vid förädlingen anlitas dels direkt urval ur gamla lantsorter eller blandade s. k. populationer, dels ock korsningar, som kunna avse än förenande av olika praktiskt värdefulla egenskaper hos olika sorter eller arter (vanlig korsningsförädling), än förändring av graden av en och samma önskvärda egenskap (s. k. transgressionsförädling). Mångsidiga studier, iakttagelser och undersökningar av samt grundliga jämförelser inom urvalsmaterialet såväl på fältet som på laboratorierna avse att så småningom utvälja de värdefullaste linjerna, varpå följer dessas förökning och tillgodogörande för jordbruket. Detta uppnås i första hand genom praktiska på olika stadier fortgående fältförsök, vilka i huvudsak äro gemensamma för samtliga växtslag och omfatta smärre studieparceller av diverse art, förberedande och egentliga jämförande försök samt förökningar och renodlingar m. m. Rörande föreningens hithörande verksamhet hava till utredningsmännen överlämnats dels redogörelse för de olika avdelningarnas vid huvudanstalten ävensom filialernas arbetsuppgifter, dels ock allmän översikt beträffande de mål, vägar och metoder, som vid förädlingsverksamhetens bedrivande följas. Berättelserna i fråga äro bilagda detta betänkande.

Föreningens budget för 1931—1932.

Jämlikt därom av Kungl. Maj:t meddelad föreskrift har föreningen att vid ingivande av ansökan om statsbidrag för uppehållande av verksamheten foga av dess styrelse uppgjort förslag till *inkomst- och utgiftsstat* för stundande budgetår. Sålunda ingivna statförslag hava årligen blivit föremål för Kungl. Maj:ts och riksdagens prövning. För budgetåret 1931/1932 har följande inkomst- och utgiftsstat blivit för föreningen fastställd.

Av Kungl. Maj:t för budgetåret 1931/1932 godkänd inkomst- och utgiftsstat för Sveriges utsädesförening.

Inkomster.

Årsmedlemsavgifter	3 000		
Annonser i tidskriften	1 000		
Hyror	7 800		
Allmänna svenska utsädesaktiebolagets grundavgift	60 000		
Bolagets tilläggsavgift (beräknad)	5 200		
Statens centrala frökontrollanstalts grundavgift	15 000		
Anstaltens tilläggsavgift (beräknad)	—	92 000	
Statsanslag:			
till huvudanstalten	144 415		
» filialerna	103 585	248 000	340 000
		Summa kronor	340 000.

Utgifter.

1. *För huvudanstalten m. m.*

Avlöning till tjänstemän m. fl. vid Svalöv	88 550		
Arvode till siffergranskare	500	89 050	

Dyrtidstillägg åt tjänstemän m. fl. vid Svalöv		20 390
Styrelse och revisorer, reseersättning	3 000	
Resekostnader och representation	1 500	4 500
Försöksverksamheten vid Svalöv:		
Allmänna omkostnader	2 000	
Vete- och havreförädlingen	8 000	
Kornförädlingen	2 500	
Rågförädlingen	1 700	
Vallväxtförädlingen	9 500	
Potatis- och baljväxtförädlingen	4 000	
Rotfrukts- (inklusive lin-)förädlingen	7 300	
Bakningsförsök	2 000	
Kemiska och fotografiska arbeten	3 500	40 500
Ledning av och samarbete med filialerna	1 800	
Lokala sortförsök	1 800	3 600
Ärftlighetsinstitutionen	7 000	
Arrende för jord till ärftlighetsinstitutionens försök	500	7 500
Kontrollverksamheten		15 000
Samlingarnas vård och tillökning	200	
Bibliotek och prenumeration	1 200	
Tidskriften	6 500	
Trycksaker	1 500	9 400
Kontorsutgifter	700	
Post, telefon och telegraf	2 000	2 700
Frakter		1 200
Uppvärmning och belysning	5 800	
Städning och övrig renhållning	1 200	7 000
Underhåll av byggnader	4 000	
» och inköp av inventarier	1 200	
» av trädgård, park och vägar	2 800	8 000
Försäkringar	1 700	
Skatter	2 100	3 800
Pensionsavgifter för tjänstemän vid Svalöv		1 600
Räntor		13 300
Hyra för den s. k. dubbelvillan		1 000
Amortering å skulder		5 000
Förevisning för besökande		1 200
Diverse utgifter	1 675	236 415
Summa för huvudanstalten		236 415

2. *För verksamheten vid föreningens filialer* (försöksstationer).

Avlöning till föreståndare vid:		
Ultunafilialen	5 200	
Östgötafilialen	5 450	
Kalmarfilialen	5 200	
Västgötafilialen	5 200	
Värmlandsfilialen	5 450	
Västernorrlandsfilialen	5 200	
Jämtlandsfilialen	5 200	
Övre Norrlandsfilialen	5 200	42 100

Dyrtidstillägg åt tjänstemän vid filialerna		10 525	
Pensionsavgifter för samma		960	
Försöksverksamheten vid:			
Ultunafilialen	6 250		
Östgötafilialen	6 250		
Kalmarfilialen	6 250		
Västgötafilialen	6 250		
Värmlandsfilialen	6 250		
Västernorrlandsfilialen	6 250		
Jämtlandsfilialen	6 250		
Övre Norrlandsfilialen	6 250	50 000	103 585
Summa för filialerna			103 585
Summa summarum			340 000.

Vidkommande föreningens *inkomster* må följande anmärkas.

Statsanslagen till föreningen och dess filialer hava under en lång följd av år till beloppen plägat bestämmas till skillnaden mellan föreningens beräknade, av statsmakterna godkända inkomster och utgifter. De belopp, varmed de årliga statsanslagen utgått, angivas nedan:

Statsanslag till Sveriges utsädesförening.

År	Från anslaget till befrämjande i allmänhet av jordbruksnäringen	Från särskilt för ändamålet av riksdagen beviljade anslag		Summa anslag	År	Från anslaget till befrämjande i allmänhet av jordbruksnäringen	Från särskilt för ändamålet av riksdagen beviljade anslag		Summa anslag
		Huvudanstalten	Filialer				Huvudanstalten	Filialer	
1886	5 000	—	—	5 000	1905	15 000	25 000	—	40 000
1888	10 000	—	—	10 000	1906	15 000	25 000	—	40 000
1890	20 000	—	—	20 000	1907	15 000	25 000	—	40 000
1891	15 000	—	—	15 000	1908	15 000	25 000	—	40 000
1892	15 000	—	—	15 000	1909	15 000	25 000	—	40 000
1893	15 000	—	—	15 000	1910	15 000	25 000	—	40 000
1894	18 000	—	—	18 000	1911	15 000	25 000	—	40 000
1895	18 000	—	—	18 000	1912	15 000	25 000	—	40 000
1896	18 000	—	—	18 000	1913	15 000	35 000	—	50 000
1897	18 000	—	—	18 000	1914	15 000	66 000	—	81 000
1898	18 000	—	—	18 000	1915	15 000	66 000	—	81 000
1899	18 000	—	—	18 000	1916	15 000	66 000	—	81 000
1900	18 000	—	—	18 000	1917	15 000	66 000	9 500	90 500
1901	18 000	—	—	18 000	1918	15 000	66 000	27 000	108 000
1902	18 000	—	—	18 000	1919	15 000	72 600	60 900	148 500
1903	18 000	—	—	18 000	1920	15 000	72 600	60 900	148 500
1904	18 000	—	—	18 000	1921	—	126 000	103 600	229 600

År	Från anslaget till befrämjande i allmänhet av jordbruksnäringen	Från särskilt för ändamålet av riksdagen beviljade anslag		Summa anslag	År	Från anslaget till befrämjande i allmänhet av jordbruksnäringen	Från särskilt för ändamålet av riksdagen beviljade anslag		Summa anslag
		Huvudanstalten	Filialer				Huvudanstalten	Filialer	
1922	—	113 000	106 400	219 400	1927—28	—	114 500	96 700	211 200
1923 [1]	—	49 800	51 500	101 300	1928—29	—	129 900	99 700	229 600
1923—24	—	86 900	93 700	180 600	1929—30	—	135 250	99 950	235 200
1924—25	—	70 800	92 200	163 000	1930—31	—	144 240	100 460	244 700
1925—26	—	111 100	96 265	207 365	1931—32	—	144 415	103 585	248 000
1926—27	—	104 370	95 460	199 830					

Föreningens största inkomst, oberäknat statsanslag, utgöres av den ersättning allmänna svenska utsädesaktiebolaget har att till föreningen utgiva enligt förberörda avtal mellan föreningen och bolaget rörande bolagets övertagande av från föreningen utgående nya sorter och eliter av lantbruksväxter. Ersättningen ifråga har, såsom förut nämnts, för tiden 1 juli 1930—30 juni 1933 fastställts till 60 000 kr. för år, vartill event. kommer en i viss ordning bestämd tilläggsavgift. Uppgift över utsädesbolagets ifrågavarande årliga ersättning och övriga bidrag till föreningen redovisas i följande tablå:

Uppgifter över allmänna svenska utsädesaktiebolagets årliga avgift och övriga bidrag till Sveriges utsädesförening.

År	Stamavgift	Royalty	För kontrollen	Summa	År	Stamavgift	Royalty	För kontrollen	Summa
1892—1900	7 711·—	—	24 975·—	32 686·—	1913	6 000·—	31 112·18	—	37 112·18
1901	69·34	2 625·43	3 700·—	6 394·77	1914	60 000·—	—	—	60 000·—
1902	1 383·03	2 520·75	3 800·—	7 703·78	1915	60 000·—	—	—	60 000·—
1903	490·51	5 579·43	4 531·49	10 601·43	1916	60 000·—	9 000·—	—	69 000·—
1904	2 083·32	4 000·—	7 207·76	13 291·08	1917	60 000·—	9 000·—	3 000·—	72 000·—
1905	396·87	6 516·13	9 968·13	16 881·13	1918	75 000·—	30 000·—	20 580·65	125 580·65
1906	1 573·58	4 000·—	11 754·73	17 328·31	1919	95 000·—	—	23 467·23	118 467·23
1907	3 276·52	10 000·—	12 462·36	25 738·88	1920	105 000·—	—	12 493·—	117 493·— [2]
1908	3 000·—	7 000·—	9 753·76	19 753·76	1921	115 000·—	—	8 175·68	123 175·68
1909	6 000·—	19 962·90	—	25 962·90	1922	125 000·—	—	—	125 000·—
1910	6 000·—	25 348·04	—	31 348·04	1923	135 000·—	—	—	135 000·—
1911	6 000·—	25 567·11	—	31 567·11	1924	140 000·—	—	1 463·—	141 463·—
1912	6 000·—	30 027·23	—	36 027·23					

[1] Första halvåret.

[2] Därtill 18 000 kronor såsom bidrag till dyrtidstillägg.

År	För stammarna		För kontrollen		Summa
	Grundavgift	Tilläggs-avgift	Grundavgift	Tilläggs-avgift	
1925	100 000·—	—	23 750·—	996·82	124 746·82
1926	60 000·—	2 035·03	47 500·—	4 333·19	113 868·22
1927	60 000·—	139·64	47 500·—	3 759·15	111 398·79
1928	60 000·—	—	47 500·—	11 333·27	118 833·27
1929	60 000·—	5 178·19	47 500·—	21 273·59	133 951·78
1930	60 000·—	—	31 250·—	10 557·11	101 807·11

Såsom inkomst har föreningen vidare att medräkna förberörda ersättning från statens centrala frökontrollanstalt för föreningens handhavande av fältbesiktnings- och kärnprovskontrollen över av utsädesbolaget förda originalutsäden samt för vissa förberedande analyser av utsädesvaror. Denna ersättning, som för tiden till och med den 30 juni 1930 enligt då gällande avtal utgick med i ovanstående tablå angivna högre belopp, utgår numera och till och med den 30 juni 1933 med dels grundavgift till belopp av 15 000 kr. för år, dels ock eventuell tilläggsavgift.

Med avseende på föreningens *utgifter* må erinras allenast dels att dessa avse kostnaderna för såväl sortförädlingen och sorternas prövning intill dess de överlämnas till utsädesbolaget för förökning som ock kostnaderna för sorternas vidmakthållande genom nya eliter, dels ock att utgifterna för filialerna helt bekostas av staten.

Föreningens ekonomiska ställning.

Enligt av styrelsen för utsädesföreningen för år 1930 avgiven »årsberättelse» gestaltade sig *föreningens ekonomiska ställning* vid nämnda års utgång sålunda:

Tillgångar.

Kassabehållning		75·83	
Fordringar av Diverse Personer		33 462·16	
Fastigheter med däråa uppförda byggnader (taxeringsvärde 307 700·—)		270 850·—	
Levande och döda inventarier		52 389·63	
Spannmål och övriga förråd		4 660·36	
Kassabehållning, inventarier, byggnader och förråd vid filialerna		35 516·78	396 954·76
Balans till år 1931:			
för huvudanstalten och filialerna:			
från år 1929 kvarstående förlust	13 805·83		
under året uppkommen förlust	3 830·76	17 636·59	
för ärftlighetsinstitutionen:			
under året uppkommen förlust	1 058·98		
avgår överskott från 1929	608·—	450·98	18 087·57
		Summa kronor	415 042·33.

Skulder.

Stående lån mot inteckningar	152 000·—	
Korta lån	37 000·—	
Upplupna räntor	4 853·66	
Skulder till Diverse Personer	29 623·15	223 476·81
Skuld å checkräkning		19 000·—
R. Dicksons fond		25 000·—
Ständiga medlemsavgifters fond		16 775·—
För tiden $^{1}/_{1}$—$^{30}/_{6}$ 1931 beräknad del (= hälften) av statsanslaget för budgetåret 1930/1931		122 350·—
Återstående del av anslag till:		
kemiska laboratoriets utrustning	5 699·08	
cereala undersökningar	2 741·44	8 440·52
	Summa kronor	415 042·33.

Beträffande tillgångsposten »Fastigheter med därå uppförda byggnader» har av föreningen lämnats särskild redogörelse. Enligt denna omfattar föreningens jordbruksfastighet S. Svalöv nr 5 en areal av 16·3 hektar. Övriga jordområden utgöras av smärre avsöndringar, å vilka institutionsbyggnaden och övriga byggnader äro uppförda. Av redogörelsen framgår vidare, att det bokförda värdet av föreningens fastigheter med 36 850 kr. understiger det fastställda taxeringsvärdet å desamma.

Vidkommande de bland tillgångarna upptagna posterna »Levande och döda inventarier» samt »Spannmål och övriga förråd», har föreningen lämnat närmare specifikation. De levande inventarierna utgöras sålunda av 4 hästar, 7 kor och 3 större kvigor, värderade tillhopa till 4 975 kr. Inventarierna för jordbruket och de större försöken hava åsatts ett värde av 7 634 kr., under det att inventarierna för försöks- och förädlingsverksamheten uppskattats till ett värde av 33 180 kr. 63 öre. Bibliotekets bokbestånd har upptagits till ett värde av 6 600 kr. Av inneliggande förråd har spannmålen ansetts representera ett värde av 2 955 kr. 54 öre och kraftfodret 124 kr. 82 öre. Trycksaker och kontorsartiklar hava upptagits till ett värde av 1 100 kr. samt förrådet av koks till 480 kr.

Slutligen har beträffande tillgångsposten »Kassabehållning, inventarier, byggnader och förråd vid filialerna» lämnats å sid. 78 återgiven närmare specifikation.

Bland föreningens skulder hava upptagits bl. a. tvenne fonder, nämligen »R. Dicksons fond» och »Ständiga medlemsavgifters fond». Med avseende å dessa poster har föreningen anfört följande:

»Förenämnda fonder äro ej särskilt placerade, utan ingår värdet av dem bland föreningens övriga tillgångar. Några särskilda bestämmelser angående deras förvaltning och användning finnas icke. De av herr R. Dickson donerade medlen, 25 000 kr., torde närmast hava avsetts som bidrag till kostnaderna för uppförande av föreningens institutionsbyggnad. De till föreningen influtna ständiga medlemsavgifterna avsattes tidigare till en byggnadsfond. Då den nuvarande institutionsbyggnaden blev färdig, av-

skrevs emellertid denna fond genom att byggnadens bokförda värde minskades med samma belopp. Sedermera har, i enlighet med föreningsstyrelsens beslut, sagda avgifter icke upptagits bland de för driften avsedda årliga inkomsterna utan i stället bokförts som fonderade medel.»

B. Allmänna svenska utsädesaktiebolaget.

Utsädesbolagets uppgift m. m.

Den vid Svalöv bedrivna verksamheten för exploaterande av utsädesföreningens förädlingsprodukter utövas, såsom tidigare berörts, ensamt av allmänna svenska utsädesaktiebolaget. Dess ändamål är enligt bolagsordningen att verkställa inköp, försäljning och odling av fullgott utsäde ävensom fabriksmässigt utöva verksamhet med förädling av utsäde samt annan i samband därmed stående verksamhet. — Bolagets aktiekapital uppgår numera till 5 000 000 kr. — Antalet aktieägare utgjorde vid 1930 års utgång 1 482, varav 12 med ett innehav av över 1 000 aktier.

Samarbete med utsädesföreningen.

Angående utsädesbolagets verksamhet, i den mån denna har avseende å samarbetet med utsädesföreningen, hänvisas i allt väsentligt till det förut å sid. 17 omförmälda avtalet den 3 mars 1930 mellan föreningen och bolaget. I detta sammanhang må därutöver anföras följande.

Enligt avtalet ifråga har utsädesbolaget såsom kompensation för ensamrätten till försäljning av de utav utsädesföreningen uppdragna nya sorterna och eliterna av lantbruksväxter — förutom det årliga kontanta vederlaget — tillförsäkrat föreningen vissa förmåner, varibland den att bolaget till föreningens förfogande mot visst avtalat pris per hektar ställer den för växtförädlings- och förökningsarbetet utöver föreningens eget område behövliga jordarealen. Det område, varöver utsädesföreningen själv för nämnda ändamål disponerar, är nämligen såsom förut berörts alldeles otillräckligt, varför behovet av mark i stor omfattning måste utfyllas från annat håll. Arealen av den utav utsädesbolaget till föreningen för olika ändamål upplåtna jorden utgjorde år 1930 16·95 hektar.

Den enligt avtalet på utsädesbolaget ankommande förökningen av från föreningen erhållna sorter och eliter bedrives vid följande bolaget tillhöriga egendomar vid Svalöv, nämligen Heleneborg, omfattande 249·30 hektar, Svalövsgården, omfattande 291·68 hektar, Lönnstorp med Ekebo, omfattande 372·57 hektar, och Karatofta, omfattande 120·09 hektar, ävensom vid egendomen Toretorp vid Storviks järnvägsstation, omfattande 30·25 hektar. Sammanlagda arealerna utgöra 1 063·89 hektar. För ändamålet disponerar bolaget därjämte tre arrenderade egendomar, nämligen dels den s. k. prästjorden N. Svalöv 16 i Svalöv, omfattande en areal av c:a 18 hektar, dels ock egendomarna Ljura och Lida vid Norrköping med en areal av sammanlagt c:a 113 hektar. Närmare uppgifter i fråga om egendomarna meddelas å sid. 58—59. Förökning av sorterna och eliterna

sker även genom s. k. kontraktsodlingar enligt med vederbörande jordägare upprättade särskilda odlingskontrakt. Antalet dylika kontraktsodlingar utgjorde år 1930 515, fördelade på 16 län. Flertalet kontraktsodlingar voro förlagda till Malmöhus, Östergötlands och Södermanlands län. För ändamålet begagnar sig bolaget slutligen av s. k. insynade odlingar, d. v. s. sådana, där visserligen icke något kontrakt slutits mellan bolaget och jordägaren, men denne i vissa fall erhållit utsäde till billigare pris än bolagets vanliga affärspris mot löfte att hembjuda grödan såsom utsäde.

Ehuru bolaget jämligt bolagsordningen bedriver handel även med utsäde och frö, som icke härleder sig från utsädesföreningens förädlingar, förökar bolaget dock till försäljning så gott som uteslutande föreningens förädlingar. De av bolaget handelsförda, icke från föreningen härstammande frövarorna äro till stor del direkt importerade. Bolagets utsädesaffärer äro väsentligen koncentrerade till Svalöv. Emellertid har bolaget även upprättat avdelningskontor, s. k. filialer, för den lokala försäljningen. Sådana finnas numera i Norrköping, Göteborg och Skara. I Storvik har bolaget ett magasin.

I fråga om bolagets omsättning av spannmål och frö hava lämnats vissa uppgifter. Av dessa framgår bl. a., att beträffande tiden 1 juli 1929—30 juni 1930 bolagets försäljning av spannmål av föreningens stammar, fördelad å originalutsäden och efterodlingar, uppgått till 4 284 502 resp. 2 094 240 kilogram, representerande ett värde av 1 366 918 kr. 21 öre, resp. 655 656 kr. 1 öre. Omsättningen av spannmål av annan odling har för samma tidsperiod uppgått till 789 504 kr. 51 öre.

Verksamheten i övrigt.

Förutom jordbruksdrift och utsädesaffärer omfattar utsädesbolagets verksamhet jämväl annan rörelse. Sålunda bedriver bolaget kvarnrörelse vid en i anslutning till magasinsbyggnaderna i Svalöv uppförd egen grynkvarn. Bruttovinsten av denna rörelse utgjorde för tiden 1 juli 1930—30 juni 1931 81 272 kr. 94 öre. Genom dotterbolag försäljas tomter i Svalöv och drives brännvinstillverkning samt bränntorvberedning. Dotterbolagen ifråga äro fastighetsaktiebolaget Svalöv, Källstorps bränneriaktiebolag och aktiebolaget Källstorps bränntorvfabrik.

Utsädesbolaget äger samtliga aktier i nämnda tre dotterbolag. Till fastighetsaktiebolaget Svalöv hava emellertid överflyttats alla aktier i de båda övriga dotterbolagen och redovisas sålunda där. Nämnda fastighetsbolag äger därutöver ett mindre antal — 195 — aktier i utsädesbolaget ävensom en större aktiepost — 1 134 av 2 100 — i Svalövs kraftaktiebolag, upptagen i fastighetsbolagets balansräkning till ett värde av 175 770 kr. Detta bolag förser utsädesbolaget och Svalövs samhälle jämte kringliggande orter med elektrisk kraft. — I sammanhanget må anmärkas, att samtliga aktier i fastighetsaktiebolaget Svalöv äro i utsädesaktiebolagets balansräkning upptagna till ett belopp av 50 000 kr.

Fastighetsaktiebolaget Svalöv äger fastigheten $^{247}/_{2048}$ mantal nr 9 Södra Svalöv, omfattande en areal av c:a 18 hektar, varav 4·5 hektar utmark, belägen invid egendomen Heleneborg, och 13·5 hektar tomtjord, belägen i Svalövs stationssamhälle. Egendomen är i fastighetsaktiebolaget Svalövs räkenskaper upptagen till ett värde av 52 600 kr. Källstorps bränneriaktiebolag innehar en bränneribyggnad med tillhörande tomtområde vid Källstorps järnvägsstation. Aktiebolaget Källstorps bränntorvfabrik äger en torvmosse, belägen norr om egendomen Lönnstorp. Till belysande av de nämnda bolagens ekonomiska ställning hava till utredningsmännen överlämnats senaste styrelse- och revisionsberättelser.

Bolagets ekonomiska ställning.

Utsädesaktiebolagets räkenskaper omfatta tiden 1 juli—30 juni påföljande år. Bolagets ekonomiska ställning den 30 juni 1931 samt dess inkomster och utgifter under räkenskapsåret 1930/1931 framgå av nedanstående balans- samt vinst- och förlusträkningar:

Balansräkning.

Tillgångar:

Fastigheter och industriella anläggningar:		
Magasin och kvarnbyggnad	1 795 360·10	
Kontorsbyggnad	85 000·—	
Bostadshus	176 000·—	
Lantegendomar	1 722 136·—	3 778 496·10
Maskiner och inventarier		1 160 254·43
Lager		466 717·82
Fordringar hos diverse personer		3 399 211·77
Inneliggande accepter		116 407·59
500 st. aktier i Fastighets A. B. Svalöv, nom. å kr. 100·—		50 000·—
Kassa		4 919·22
	Summa	8 976 006·93

Skulder:

Aktiekapitalet		5 000 000·—
Reservfonden		401 335·62
Accepterade växlar		136 778·79
Lån mot inteckningar:		
fasta lån	2 215 994·23	
tillfälliga lån	395 000·—	
Löpande räkning	43 067·22	2 654 061·45
Skulder till diverse personer		481 706·98
Behållning		302 124·09
	Summa	8 976 006·93.

Vid bokslutsdatum voro icke förfallna växlar diskonterade till ett belopp av kr. 118 713·37.

Vinst- och förlusträkning.

	Summa	Fördelning		
		Utsädesavd.	Kvarnavd.	Lant-egendomarna
Inkomster:				
Frö, spannmål och säckar	459 209·74	459 209·74	—	—
Kvarnprodukter	81 272·94	—	81 272·94	—
Infl. å avskrivna fordringar	11 128·14	11 128·14	—	—
Lantegendomarna	164 775·73	—	—	164 775·73
Summa	716 386·55	470 337·88	81 272·94	164 775·73
Utgifter:				
Skatter	56 247·51	29 753·91	5 192·77	21 300·83
Avgift till Sveriges utsädesförening inkl. kontrollavgift	114 035·—	114 035·—	—	—
Räntor	106 992·91	74 706·54	9 381·53	22 904·84
Avskrivningar:				
Kundförluster	63 759·39	62 814·09	945·30	—
6 % å magasins- och kvarninventarier	48 227·65	30 740·59	17 487·06	—
Å fastigheter	25 000·—	20 000·—	—	5 000·—
Årets nettovinst	302 124·09	138 287·75	48 266·28	115 570·06
Summa	716 386·55	470 337·88	81 272·94	164 775·73

C. Institutionen för ärftlighetsforskning.

Såsom i det föregående berörts är numera till Svalöv förlagd jämväl Lunds universitets institution för ärftlighetsforskning. Jämlikt Kungl. Maj:ts medgivande den 17 juli 1925 äger professorn i ärftlighetslära vid nämnda universitet Nils Herman Nilsson-Ehle att, så länge institutionen ifråga är förlagd till Svalöv, med sin professorstjänst förena befattningen såsom vetenskaplig chef för Sveriges utsädesförenings växtförädlingsverksamhet.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 9 november 1917 hava vissa föreskrifter meddelats i fråga om professorns i ärftlighetslära vid universitetet i Lund åligganden. Sålunda skall på denne ankomma bl. a.:

att förestå den ifrågavarande institutionen för ärftlighetsforskning med tillhörande försöksfält, därstädes anordna, leda och övervaka försök i teoretisk och tillämpad ärftlighetslära, föra noggranna journaler över samt upplägga vetenskapliga samlingar från försöken, vilka journaler och samlingar skola tillhöra Lunds universitet,

att beträffande disponerandet av de försöksresultat, som kunna vara av praktisk betydelse för jordbruket eller dess binäringar, underkasta sig de bestämmelser Kungl. Maj:t kan komma att meddela, samt

att på lämpliga tider anordna demonstrationer av de pågående försö-

ken och det till dem hörande materialet samt handleda de studerande i de vetenskapliga arbetena inom sitt fack.

I fråga om ärftlighetsinstitutionen åligga utsädesföreningen vissa förpliktelser. Fullgörandet av dessa stadgas såsom villkor för föreningens tillgodonjutande av statsbidrag. I berörda hänseende är sålunda föreskrivet, att utsädesföreningen skall kostnadsfritt å föreningens anstalt i Svalöv för ärftlighetsinstitutionen upplåta erforderliga lokaler med värme och ljus, däri inbegripet jämväl bostadsrum för assistent och kvinnligt vaktmästarbiträde, tillhandahålla försöksjord och bekosta dess skötsel, avlöna förenämnda vaktmästarbiträde samt draga försorg om att för studerande vid institutionen eventuellt erforderligt logi kan för rimliga kostnader erbjudas i Svalöv.

FJÄRDE KAPITLET.

Nuvarande verksamhet vid Weibullsholm.

W. Weibull aktiebolag; organisation m. m.

Växtförädlingsverksamheten vid Weibullsholm omhänderhades tidigare av firman W. Weibull, men utövas numera av det i slutet av år 1929 bildade W. Weibull aktiebolag, som övertagit firmans rörelse.

Bolagets verksamhet har enligt bolagsordningen till föremål att bedriva växtförädlings- och reproduktionsverksamhet, jordbruk, handels- och fabriksrörelse samt annan därmed förenlig verksamhet. — Aktiekapitalet utgör 1 500 000 kr., lika fördelat på de tre delägarna Harry, William och John Weibull. — Bolagets styrelse, som har sitt säte i Landskrona, består av fem personer. — För granskning av styrelsens förvaltning och bolagets räkenskaper utses årligen två revisorer och lika antal suppleanter för dem. — Ordinarie bolagsstämma hålles en gång om året före maj månads utgång. — Därest bolaget upphör med sin växtförädlings- och reproduktionsverksamhet, skall bolaget träda i likvidation, i vilket syfte bolagets styrelse har att vidtaga åtgärder. Denna bestämmelse må icke ändras utan Kungl. Maj:ts medgivande.

Karaktäristiskt för verksamheten vid Weibullsholm är, att såväl själva växtförädlingsarbetet som ock det merkantila exploaterandet av de förädlade utsädena och frövarorna bedrives av en och samma organisation, nämligen av bolaget självt. Förädlingsverksamheten är dock så till vida skild från den merkantila delen av rörelsen, att för densamma föres särskild räkenskap. Ledningen av förädlingsverksamheten utövas liksom beträffande övriga rörelsegrenar av bolagets styrelse, som sålunda anställer och avlönar jämväl den vid förädlingsverksamheten sysselsatta personalen. Bolagets verksamhet är fördelad på fyra huvudavdelningar, nämligen förädlingsavdelningen, förökningsavdelningen, lager- och rensningsavdelningen samt avdelningen för försäljning och expedition.

Förädlings- och försöks-verksamheten m. m.

Den vid Weibullsholm bedrivna växtförädlingsverksamheten har under de senare åren i organisatoriskt hänseende varit fördelad å följande fem förädlingsavdelningar, nämligen:

Avdelning I a: vete och tvåradskorn;
» I b: vall- och betesväxter samt trindsäd;
» II: råg, havre och potatis;
» III: foderrotfrukter och korn; samt
» IV: grönsaksväxter.

Till växtförädlingen är ansluten en särskild kontrollbyrå för utövande av kontroll beträffande de från bolaget i allmänna marknaden utgående utsädes- och frövarorna.

Även den vid Weibullsholm bedrivna förädlingen grundar sig genomgående på den s. k. pedigreemetoden. Förädlingsarbetet bedrives i stort sett efter enahanda metoder, som av utsädesföreningen vid Svalöv tillämpas;[1] vissa skiljaktigheter förefinnas dock. Rörande förädlingsarbetets metodik och uppgifter har bolaget till utredningsmännen överlämnat av vederbörande förädlings- och försöksledare uppgjorda utförliga redogörelser, föregångna av en utav bolagets verkställande direktör Harry Weibull avgiven allmän översikt. Redogörelserna i fråga biläggas detta betänkande.

För förädlings- och försöksändamål hava betydande arealer kommit till användning. Sålunda disponerades år 1930 å de bolaget tillhöriga egendomarna mark för nämnda ändamål med en areal av sammanlagt 50·94 hektar. Försöksparcellernas vid Weibullsholm antal uppgick samma år till 27 166, omfattande enligt lämnad uppgift ett område av omkring 40 hektar, utlagt »i verklig smådrift». De vid bolagets hos enskilda jordbrukare i olika delar av landet utlagda 15 demonstrations- och försöksodlingar (av bolaget benämnda filiala försök) utlagda försöksparcellerna utgjorde år 1930 2 843.

Förökningen av de till utförande i allmänna marknaden avsedda förädlingsprodukterna sker i främsta rummet på de bolaget tillhöriga egendomarna Weibullsholm (areal 44 hektar), Axeltofta (496 hektar), Spargott (221 hektar), Fredriksberg (324 hektar) och Lönhult (359 hektar) samt dessutom å den av bolaget arrenderade egendomen Svedberga (areal 397 hektar) ävensom å av Landskrona stad arrenderad jord (24 hektar). Med hänsyn till de vidsträckta arealerna torde bolaget hava tillfälle att till förökningarna utvälja de för varje växtslag lämpligaste områdena. Förädlingsprodukternas förökning sker dessutom i betydande utsträckning genom av bolaget anordnade kontraktsodlingar, varjämte bolaget, ehuru endast i ringa omfattning, för ändamålet begagnar sig av s. k. insynade odlingar.

Kontrollen med avseende å saluhållna produkter verkställes till största delen vid den med växtförädlingen förenade kontrollbyrån. Kontrollen ifråga omfattar bolagets samtliga saluhållna utsädes- och frövaror, oberoende av deras ursprung. Statens centrala frökontrollanstalt anlitas i viss utsträckning för utsädeskontrollen så till vida, att vissa analyser

[1] Sid. 23.

utföras av denna anstalt. I avseende på köksväxtfrö utövas av nämnda anstalt särskild kontroll enligt av anstalten utfärdade »bestämmelser angående kontroll över försäljning av frö utav statskontrollerad köksväxtstam».[1]

Utbud och försäljning av bolagets utsädes- och frövaror ombesörjes av bolaget självt. Såsom mellanhänder anlitas därvid lantmannaföreningarna, konsumentkooperationen samt bolagets agenter och ombud å skilda orter.

Såsom tidigare berörts är den av bolaget bedrivna växtförädlingsverksamheten så till vida skild från bolagets övriga rörelse, att för densamma föres särskild räkenskap. Denna avser tiden 1 juli—30 juni påföljande år. Bolaget har till utredningsmännen överlämnat sammandrag över kostnaderna för förädlingsverksamheten under tiden 1 juli 1930—30 juni 1931 (bil. 2). Räkenskaperna ifråga sluta på ett nettoutgiftsbelopp av 200 089 kr. 96 öre. Med avdrag för utgifterna för frökontrollen, 34 455 kr. 15 öre, vilka visserligen bokföras i samband med växtförädlingens räkenskaper, men där äro förda på särskilt konto, uppgå nettokostnaderna för själva förädlingsarbetena till sammanlagt 165 634 kr. 81 öre.

Beviljade statsunderstöd till växtförädlingsverksamheten.

Växtförädlingsverksamheten vid Weibullsholm bedrevs under mera än ett halvt sekel såsom fullkomligt privat företag. Statsbidrag till förädlingen beviljades först år 1924 och då på grund av inom riksdagen väckta motioner. Sedermera hava för verksamhetens upprätthållande årligen beviljats ytterligare anslag, delvis efter förslag av Kungl. Maj:t. Anslagen hava beviljats med följande belopp, nämligen:

för	budgetåret	1924—1925	med	100 000	kronor
»	»	1925—1926	»	75 000	»
»	»	1926—1927	»	50 000	»
»	»	1927—1928	»	50 000	»
»	»	1928—1929	»	50 000	»
»	»	1929—1930	»	50 000	»
»	»	1930—1931	»	75 000	»
»	»	1931—1932	»	75 000	»
			Summa	525 000	kronor.

För sistnämnda budgetår begärdes av bolaget ett anslag av 100 000 kr., vilket belopp angavs såsom minimum, därest växtförädlingsverksamheten fortfarande skulle kunna uppehållas i obeskuren omfattning och vid samma kvalitativa nivå. Beloppet beräknades motsvara omkring två tredjedelar av nettoutgifterna för förädlingen, kontrollkostnaderna därvid oberäknade. Anslaget bestämdes emellertid — i avvaktan på resultatet av föreliggande utredning — enligt Kungl. Maj:ts förslag till samma belopp, som för nästföregående budgetår beviljats, eller till 75 000 kr.

[1] Sid. 131.

FEMTE KAPITLET.

Växtförädlingsverksamhetens vid Svalöv framtida organisation.

A. Huvudanstalten.

Allmänna synpunkter på den statsunderstödda växtförädlingsverksamhetens framtida organisation.

I det föregående hava utredningsmännen ägnat uppmärksamhet åt såväl betydelsen av den inom landet bedrivna växtförädlingsverksamheten som ock behovet av fortsatt verksamhet på området. Därtill hava lämnats sammanfattande redogörelser för den vid Svalöv och Weibullsholm för närvarande bedrivna växtförädlingsverksamheten. Utredningsmännen övergå nu till ett närmare skärskådande av spörsmålen, under vilken form växtförädlingsverksamheten framdeles bör bedrivas samt den ställning staten därvid kan anses böra intaga.

Till belysande av ämnet må erinras om den föreliggande uppdelningen av växtförädlingsverksamheten å det praktiskt-vetenskapliga förädlingsarbetet och den merkantilt betonade exploateringen av förädlingsprodukterna. Såsom förut berörts omhänderhaves förädlingsverksamheten vid Svalövsanstalten av Sveriges utsädesförening och vid Weibullsholmsanstalten av W. Weibull aktiebolag. Vidkommande Svalövsanstalten hava dessa arbeten utförts till stor del med anlitande av statsunderstöd, under det att kostnaderna för motsvarande verksamhet vid Weibullsholm bestritts av den Weibullska firman, vilken först under senare år åtnjutit dylikt understöd. Vad åter angår exploateringen av förädlingsprodukterna omhänderhaves denna vid Svalöv av det urspungligen särskilt för ändamålet bildade allmänna svenska utsädesaktiebolaget, medan vid Weibullsholm denna gren av verksamheten utövas under samma ledning som förädlingsarbetet.

Växtförädlingen lärer till sin karaktär kunna betecknas såsom utpräglat teoretiskt-vetenskaplig. Det torde därför hava legat nära till hands, att verksamheten i fråga med åsidosättande av praktiska intressen inriktats huvudsakligen på vetenskaplig forskning. De omfattande och viktiga resultat, vilka växtförädlingen under dess jämförelsevis korta till-

varo i vårt land lyckats vinna, visa dock, att med avseende på verksamhetens praktiska inriktning någon anmärkning av betydelse icke kunnat riktas mot växtförädlingsverksamhetens utövare. Härvid förtjänar särskilt uppmärksammas, att verksamheten med hänsyn till vårt lands krävande klimat och betydligt växlande jordmånsförhållanden ställts inför avsevärt större svårigheter än i många andra länder.

Förädlingsverksamhetens gynnsamma resultat äro emellertid icke ensamt hänförliga till de vetenskapliga utövarnas personliga inställning. I mycket stor utsträckning torde nämligen resultaten hava betingats av verksamhetens organisation, vilken städse karaktäriserats av en successiv, av utvecklingen betingad utbyggnad av en från början mycket anspråkslös verksamhet. Den nuvarande organisationen av förädlingsarbetet torde enligt utredningsmännens åsikt kunna sägas hava i allt väsentligt fungerat på ett tillfredsställande sätt.

Att det oaktat viss kritik försports med avseende å växtförädlingsverksamhetens bedrivande, kan icke förnekas. Enligt vad utredningsmännen kunnat finna äro de påtalade bristerna i allmänhet att hänföra till de med växtförädlingsverksamheten sammanhängande ekonomiska förhållandena. Därjämte har emellertid särskilt den vid Svalöv anlitade organisationen för förädlingsprodukternas exploatering ur olika synpunkter givit anledning till erinran.

Med hänsyn till ovan anförda förhållanden hava utredningsmännen vid planläggandet av växtförädlingsverksamhetens framtida organisation utgått från den principen, att de i vårt land på grund av erfarenheten tillämpade formerna för verksamheten böra i stort sett även framdeles upprätthållas, men att å andra sidan brister och olägenheter vid desamma böra i möjligaste mån elimineras. Nämnda principiella förfarande gäller givetvis båda de ifrågavarande växtförädlingsanstalterna. På grund av anstalternas förenämnda väsentligen olika organisation torde de emellertid framdeles var för sig få bliva föremål för utredningsmännens närmare undersökningar, vilka då komma att i första hand avse Svalövsanstalten.

Olika organisationsförslag.

De erinringar, som framställts mot den vid Svalöv bedrivna växtförädlingsverksamheten och för vilkas avhjälpande utredningsmännen funnit anledning föreslå åtgärder, rikta sig huvudsakligen mot det ekonomiska förhållandet såväl mellan utsädesföreningen och utsädesbolaget som ock mellan dessa kontrahenter och staten. Därjämte har anmärkts, att samarbetet mellan föreningen och bolaget ifråga om förädlingsprodukternas tillgodogörande för allmänheten icke är på ett fullt tillfredsställande sätt ordnat.

Såsom tidigare nämnts, äro förädlingsarbetet och tillhandahållandet av dess produkter åt allmänheten fördelade mellan utsädesföreningen och

utsädesbolaget med var för sig åtskilda förvaltningar. Avsevärda olägenheter förorsakas härav. Den ena institutionen har intet inflytande på den andras förvaltning och ekonomi. Det inbördes förhållandet dem emellan regleras visserligen genom ett avtal på viss tid, och åtskilliga bestämmelser däri äro uppenbarligen avsedda att betrygga de båda intressenternas ställning till varandra liksom ock i viss mån till allmänheten, men i det hela torde dock föreningen och bolaget kunna sägas numera stå oberoende av varandra. För bolaget är det av jämförelsevis ringa intresse, om föreningens skötsel giver bättre eller sämre ekonomiskt resultat, blott dess förädlingsverksamhet lämnar nödiga produkter för bolagets affärsrörelse; dess inflytande härpå är emellertid också ringa. Enahanda förhållande möter för utsädesföreningen gentemot bolaget. Det ekonomiska förhållandet mellan nämnda kontrahenter och staten är heller icke tillfredsställande. Bestridandet av kostnaderna för själva växtförädlingen är för närvarande ordnat så, att staten tillskjuter allt erforderligt rörelsekapital utöver föreningens egna mycket begränsade inkomster samt bolagets årliga bidrag. Det är icke för bolaget och knappast ens för föreningen av något verkligt intresse att förädlingskostnaderna hållas inom ekonomiskt behöriga gränser. Härtill kommer, att föga reellt inflytande från det allmännas sida utövas på de priser, till vilka växtförädlingens produkter tillhandahållas jordbrukarna; den inverkan på prissättningen, som enligt avtal tillerkänts utsädesföreningen, har i själva verket blivit utan verklig betydelse.

För att råda bot på nämnda missförhållanden är det enligt utredningsmännens åsikt nödigt att på ett eller annat sätt ändring av den nuvarande organisationen genomföres. Angeläget synes därvid vara att, till åstadkommande av ett mera ekonomiskt tillfredsställande resultat av verksamheten i dess helhet, växtförädlingen och exploateringen av dess produkter förläggas under en och samma ledning. Emellertid synes även vara av vikt att, på sätt tidigare framhållits, staten beredes sådant inflytande över växtförädlingen att garantier i möjligaste mån vinnas för dennas uppehållande i en med hänsyn till jordbrukets krav önskvärd omfattning och på en fullt tillfredsställande nivå. I organisatoriskt hänseende böra alltså strävandena även framgent inriktas härpå.

Vid övervägande av föreliggande möjligheter till realiserande av nämnda önskemål hava utredningsmännen funnit följande alternativa anordningar vara förtjänta att underkastas närmare prövning, nämligen:

I. att staten själv omhändertager under form av statsanstalt såväl förädlingsverksamheten som ock förädlingsprodukternas exploatering, eller

II. att nämnda samfällda verksamhet under statens uppsikt och medverkan i dess helhet bedrives av ett enskilt företag, eller slutligen

III. att den samfällda verksamheten ifråga utövas av ett statligt bolag, i vilket även enskilda intressen beretts delaktighet.

I. Statsanstalt för utövande av växtförädlingsverksamheten vid Svalöv?

Den vid Svalöv bedrivna växtförädlingsverksamheten har, som ovan berörts, i stor utsträckning varit föremål för direkt understöd av statsmedel. Växtförädlingsanstalten vid Svalöv har ock, ehuru tillhörig en enskild förening, i anslagsavseende sedan åtskilliga år tillbaka närmast kunnat betraktas som en statsinstitution. Nära till hands ligger då tanken att helt inrangera anstalten under statens ägo och förvaltning, d. v. s. att staten, efter förvärv av utsädesföreningens huvudsakliga tillgångar, skulle under statlig institutionsform ombesörja såväl själva växtförädlingen som ock förädlingsprodukternas exploatering. Sådant har ock, åtminstone till förslagets förra del, tidigare varit ifrågasatt. Anordningen har även varit föremål för offentlig utredning, men ansetts icke böra vinna tillämpning.

Det lärer enligt utredningsmännens förmenande icke kunna förnekas, att en dylik organisationsform skulle medföra vissa fördelar för växtförädlingsverksamheten. Genom dennas övertagande av en statsinstitution skulle givetvis åt densamma förlänas mera stabilitet och åt dess utövare större trygghet. Starka garantier skulle ävenledes vinnas för att det allmännas intressen bleve tillbörligen beaktade. Ur andra synpunkter finna dock utredningsmännen den ifrågasatta organisationsformen mindre lämplig. Med avseende på förädlingsarbetet må sålunda beaktas, att en nödvändig förutsättning för dettas fortsatta framgångsrika bedrivande är, att detsamma utövas under såvitt möjligt fria former. Det synes till väsentlig del vara den ställning förädlingsverksamheten hittills intagit, som kraftigt befordrat dennas utveckling och även åstadkommit vunna resultat. Med all säkerhet torde kunna sägas, att växtförädlingens hittills jämförelsevis obundna ställning i så hög grad torde hava bidragit till uppnående av de föreliggande resultaten, att varje mera väsentligt intrång på detta område, ägnat att under snävare former inordna verksamheten, lärer få anses oförenligt med ett rätt tillvaratagande av jordbrukets intressen. Men oavsett detta torde, därest en statsinstitution övertoge de utsädesföreningen åliggande uppgifterna och sålunda själv bedreve förädlingsverksamheten, följden till äventyrs bliva, att de växlande praktiska behoven inom jordbruket knappast bleve i samma omfattning som hittills beaktade.

Vore emellertid här fråga allenast om en uteslutande vetenskaplig verksamhet, skulle måhända mindre betänkligheter kunna resas mot tanken på utsädesföreningens omdaning till en statsinstitution. Utredningsmännen hava emellertid ovan av anförda skäl framhållit önskvärdheten av att med nämnda verksamhet förenas exploateringen av de vunna resultaten av förädlingen. Vanskligheten av en dylik uppgift ligger redan i och för sig i öppen dag och torde i ingen mån förringas med hänsyn till möjligheterna för en rent statlig institution att tillfredsställande ombesörja de skiftande arbetsuppgifter, som på detta område ifrågakom-

ma. Med hänsyn till det anförda synes det utredningsmännen uteslutet att åt en statsinstitution överlämna exploateringen av förädlingsprodukterna.

Svårigheterna för en statsinstitution att utöva denna verksamhet har framkallat tanken på den eventuellt föreliggande möjligheten att staten, för merkantilt utnyttjande av förädlingsverksamhetens resultat, skulle genom offentlig auktion upplåta de nya växtsorterna och eliterna till privata affärsföretag eller odlare, vilka själva finge ombesörja växtsorternas förökning och försäljning. En dylik anordning har också — i syfte därjämte att häva utsädesbolagets faktiska monopolställning gentemot utsädesföreningen — tidigare varit försökt, ehuru utan resultat. Anordningen skulle emellertid utan tvivel fortfarande visa sig förbunden med stora praktiska svårigheter. För själva förädlingsarbetet saknas sålunda alltjämt den nödvändiga förutsättningen av disponibla, tillräckliga markområden och byggnader, vilken brist icke utan svårighet och betydande ekonomiska uppoffringar torde kunna fyllas. För köparna skulle föreligga nödvändigheten att förfoga dels över så stort och välskött jordbruk, att förökningen och vidmakthållandet av sorterna kunde anses betryggad, dels ock över tidsenliga magasinslokaler med för utsädets skötsel erforderliga rensnings- och sorteringsmaskiner m. m. Det är påtagligt, att endast ett fåtal köpare kunna tänkas nöjaktigt fylla dessa förutsättningar. Därtill komme svårigheten att effektivt kontrollera, att de olika köparna iakttoge för bibehållande av sorternas värde meddelade föreskrifter i fråga om utsädets skötsel, odling och förökning. Fara torde ock föreligga, att under dylika förhållanden tiden för sorternas förökning till tillräckliga kvantiteter och därmed tidpunkten för deras tillhandahållande åt jordbruket kunde komma att onödigtvis fördröjas. En för jordbrukarna önskvärd tillräcklig utgrening av köparnas försäljningssystem lärer heller icke i allmänhet kunna av dessa anordnas. Beaktas må slutligen den inverkan på priset å försäljningsprodukterna, som torde förorsakas av de genom den ifrågasatta anordningen ökade kontroll- och försäljningskostnaderna.

Av vad ovan anförts finna utredningsmännen ådagalagt, att växtförädlingsverksamhetens skilda krav icke lämpligen kunna tillgodoses under statlig institutionsform, detta huvudsakligen beroende på de därvid föreliggande till synes oöverstigliga hindren för en tillfredsställande anordning av det merkantila exploaterandet av förädlingsresultaten. Vidkommande den framtida organisationen av växtförädlingsverksamheten bör därför, enligt utredningsmännens åsikt, förevarande organisationsform icke komma i betraktande.

II. Växtförädlingsverksamhetens vid Svalöv utövande av ett enskilt företag under statens uppsikt och medverkan.

Ovan har såsom alternativ organisationsform även föreslagits, att växtförädlingen och exploateringen av dess produkter skulle sammanföras under en organisationsform, jämlikt vilken den samfällda verksamheten under statens uppsikt och medverkan utövas av ett enskilt företag. En dylik organisation skulle uppenbarligen medföra, att nöjaktigt utrymme bereddes den enskilda företagsamheten samtidigt som växtförädlingsverksamheten alltjämt bibehölles vid den fria form, som visat sig vara av så stort värde för dess utveckling.

Växtförädlingsverksamheten i dess helhet torde likväl icke utan särskilda anordningar kunna överlämnas åt ett enskilt företag. En dylik anordning skulle nämligen i åtskilliga avseenden sannolikt bliva förbunden med mindre förmånliga verkningar. Visserligen kan antagas, att brytningarna mellan de praktiskt-vetenskapliga och merkantila intressena i viss mån bleve utjämnade, men dock kvarstår faran för att de senare i allt fall komme att göra sig i övervägande grad gällande. Erfarenheten har sålunda, såsom förut framhållits, visat, att till följd av konkurrensen vid försäljning av förädlat utsäde de firmor, som tillhandahållit dylikt, eftersträvat möjligast rikhaltiga sortiment av nya utsädessorter och att därvid det rent kommersiella intresset icke sällan medfört bristande hänsynstagande till odlingsvärdet av salubjudna växtsorter. Även om denna tendens icke direkt medfört utbjudande av mindre odlingsvärda sorter, torde dessa dock ur förädlingssynpunkt ofta icke hava inneburit sådant framsteg, att detta kunnat ur avnämarens synpunkt motivera sorternas utförande i marknaden.

Även en annan synpunkt må beaktas. Såsom förut berörts hava förhållandena vid den vid Svalöv bedrivna förädlingsverksamheten utvecklats därhän, att staten i allt större utsträckning för verksamhetens fortbestånd och utveckling iklätt sig ekonomiska uppoffringar. Det måste under sådana omständigheter givetvis hava legat i statens intresse att i görligaste mån söka föra verksamheten under egen kontroll och utöva ett bestämmande inflytande på dess ledning. Utslag för denna strävan utgör bl. a. anordningen med den i utsädesföreningens stadgar intagna bestämmelsen att Kungl. Maj:t skall äga utse vissa av ledamöterna i föreningens styrelse samt därjämte ombud att deltaga i revisionen av föreningens räkenskaper och förvaltning. Motsvarande bestämmelser, ehuru i mera begränsad omfattning, förefinnas även beträffande utsädesbolaget. Det är emellertid påtagligt att, även om staten i fortsatt egenskap av anslagsgivare på nyss angivet sätt förbehölle sig en med hänsyn till statsanslagets användning nöjaktig kontroll över det enskilda företagets verksamhet, anordningen ifråga i allt fall icke skulle erbjuda ur det allmännas synpunkt tillräckliga garantier.

Den anordning, som vid växtförädlingsverksamhetens bedrivande av ett enskilt företag torde erbjuda största fördelar, synes vara, att staten efter förvärv av utsädesföreningens huvudsakliga tillgångar upplåter des-

sa åt ett dylikt företag för förädlingsverksamhetens bedrivande i samband med förädlingsprodukternas exploatering.

Organisationsformen ifråga synes utredningsmännen erbjuda bestämda fördelar. Väsentligen karaktäriseras densamma av ett jämförelsevis oförändrat bibehållande av den nuvarande på samlad erfarenhet grundade verksamheten såväl med avseende på själva förädlingen som ock i fråga om exploaterandet av förädlingsprodukterna. Men så till vida innebär den dock en beaktansvärd förändring av nuvarande anordning att, till fördel för verksamheten i dess helhet, förädlingen och exploateringen av produkterna sammanföras under enhetlig ledning. Därmed anse utredningsmännen ock grunden för de anmärkta olägenheterna vara undanryckt och förmena, att vid den framtida verksamheten båtnad bör kunna vinnas i lika mån för de ifrågavarande intressena, samtidigt som verksamheten torde bereda jordbruksnäringen åsyftat gagn. En beaktansvärd fördel ligger i det förhållandet, att förädlingsverksamhetens överförande i statlig ägo medför väsentligen ökade möjligheter för staten att korrektivt ingripa, därest verksamheten framdeles skulle visa sig otillfredsställande anordnad eller utövad. Även torde kunna framhållas föreliggande möjligheter till de rent nationalekonomiska synpunkternas bättre tillvaratagande vid växtförädlingen. Utredningsmännen hava icke förbisett den ekonomiska konsekvensen för staten av förslagets genomförande, men vilja med avseende härå framhålla, att den kostnad, varom här är fråga och vars ungefärliga belopp av utredningsmännen nedan beräknats, dock till sin natur är en engångsutgift och motsvaras av erhållna reella värden. Skälig ränta å kapitalutlägget ifråga förutsättes ock skola tillkomma staten. Uppmärksammas må, att de i utsädesföreningens utgiftsstat årligen upptagna utgifterna för förräntning av föreningens skuld på grund av sättet för statsbidragets avvägande redan till väsentlig del betalas av staten och att sålunda under alla omständigheter den av utredningsmännen ifrågasatta anordningen endast skenbart kommer att åsamka staten den av kapitalutlägget ifråga föranledda nya räntekostnaden.

Statens förvärv av Sveriges utsädesförenings växtförädlingsanstalt.

Utgångspunkten för det ifrågasatta affärsföretagets verksamhet är, som ovan anförts, statens förvärv till huvudsaklig del av den fasta och lösa egendom, varöver utsädesföreningen för närvarande disponerar och som kan anses erforderlig för förädlingsverksamhetens fortsatta rationella bedrivande. Ehuru denna föreningens egendom lokalt omfattar såväl huvudanstalten vid Svalöv som ock föreningens filialer, komma utredningsmännen nedan att uppehålla sig allenast vid de för huvudanstalten gällande anordningarna, varemot, såsom tidigare berörts, frågan om filialernas framtida ställning och verksamhet först längre fram kommer att bliva föremål för behandling.[1]

Därest förslaget om statens övertagande av utsädesföreningens ifrågavarande tillgångar skulle vinna gillande, aktualiseras i första hand

[1] Sid. 73 ff.

spörsmålet om föreningens framtida ställning. Konsekvenserna av den ifrågasatta anordningen torde givetvis medföra, att fråga uppstår, huruvida föreningens verksamhet kan anses böra upphöra och föreningen förty bör träda i likvidation eller anledning finnes antaga, att föreningen allt fortfarande skall hava vissa uppgifter att fylla och för den skull även framdeles bör bestå.

I § 19 av de för föreningen gällande stadgarna föreskrives att, därest föreningen skulle upplösas eller dess verksamhet av andra grunder upphöra, beslutanderätten, huru med föreningens fastigheter och övriga egendom skall förfaras, tillkommer de hushållningssällskap och ännu då levande enskilda personer, som till föreningens fonder bidragit med 1 000 kr. eller däröver, dock med förbehåll att med användningen av föreningens egendom skall avses ett för jordbruket gagneligt ändamål. Huru vid föreningens eventuella upplösning beslutanderätten praktiskt kan komma att utövas, torde få betraktas såsom en föreningens enskilda angelägenhet.

Utredningsmännen anse emellertid icke föreningens upplösning eller nedläggandet av dess verksamhet oundgängligen påkallas av den ifrågasatta överlåtelsen av föreningens tillgångar. Skulle nämligen därvid tillgångarna komma att överskjuta skulderna och sålunda en kapitalbehållning uppkomma, möter givetvis intet hinder för en fondering av denna och att avkastningen av fonden vid föreningens fortsatta, om ock väsentligen begränsade verksamhet användes för ett för jordbruket gagneligt ändamål. Men föreningen torde uppenbarligen även i avvaro av en dylik fond kunna fortsätta den verksamhet, som efter tillgångarnas realiserande kan anses önskvärd och därför böra ifrågakomma.

Av tidigare å sid. 27—28 lämnade uppgifter över föreningens ekonomiska ställning vid utgången av år 1930 framgår, att föreningens effektiva tillgångar vid nämnda tidpunkt beräknats utgöra sammanlagt 396 954 kr. 76 öre. Därjämte har å tillgångssidan upptagits balans till år 1931 till ett sammanlagt belopp av 18 087 kr. 57 öre, vilken skuld tidigare åsamkats föreningen på grund av dess egen samt ärftlighetsinstitutionens verksamhet. Mot dessa poster svara å skuldsidan dels verkliga skulder i form av stående lån mot inteckning, korta lån, upplupna räntor, skulder till diverse personer samt skuld å checkräkning till ett sammanlagt belopp av 242 476 kr. 81 öre, dels föreningens fonder, tillhopa 41 775 kr., dels ock förbrukade eller icke i anspråk tagna anslag till ett sammanlagt belopp av 130 790 kr. 52 öre. Föreningen lärer sålunda hava nödgats för verksamhetens bedrivande använda statsanslag, avsett för nästpåföljande halvårs verksamhet.

En sammanställning av föreningens verkliga tillgångar och skulder vid 1930 års slut synes giva vid handen, att kapitalbehållningen (= föreningens fonder) vid nämnda tidpunkt i realiteten icke uppgick till högre belopp än 23 687 kr. 43 öre. De verkliga tillgångarna hava därvid liksom ovan upptagits till 396 954 kr. 76 öre. Häremot svara dels verkliga

skulder med 242 476 kr. 81 öre, dels ock förbrukade eller icke i anspråk tagna anslag till belopp av 130 790 kr. 52 öre eller sålunda tillhopa 373 267 kr. 33 öre.

Att för närvarande avgöra, huru vid genomförandet av den ovan föreslagna anordningen de ekonomiska mellanhavandena mellan staten och föreningen lämpligen böra i detalj regleras, torde enligt utredningsmännens uppfattning icke vara lämpligt eller ens möjligt. Beaktas må, att överlåtelsen ifråga torde till tidpunkten först framdeles kunna bestämmas och att överlåtelsevillkoren dessförinnan böra vara av parterna överenskomna.

Principiellt sett bör emellertid överlåtelsen innefatta statens förvärv av föreningens samtliga vid huvudanstalten och filialerna förefintliga tillgångar i form av fastigheter med däråå uppförda byggnader, levande och döda inventarier samt spannmål och övriga förråd. Till grund för beräkningen av de för överlåtelse ifrågakommande tillgångarnas värde torde såvitt angår fastigheter och byggnader kunna läggas dessas taxeringsvärden samt i fråga om den övriga egendomen dennas bokförda värde. Vid tidpunkten för överlåtelsen bör dock tilläventyrs en värdering av samtliga ifrågavarande tillgångar ske. Hänfört till föreningens balansräkning för år 1930 skulle vid tillämpning av förenämnda uppskattningsgrund värdet av de ifrågakommande tillgångarna utgöra:

Fastigheter vid huvudanstalten	kronor	307 700·—		
Inventarier » »	»	52 389·63		
Spannmål och övriga förråd vid huvudanstalten	»	4 660·36	364 749·99	
Fastigheter vid filialerna.....	»	13 100·—		
Inventarier » »	»	15 251·15		
Spannmål » »	»	3 243·19	31 594·34	396 344·33.

Värdet av de ifrågavarande tillgångarna skulle alltså i avrundade tal utgöra vid huvudanstalten 364 750 kr. och vid filialerna 31 594 kr. Därest vid uppgörelsen mellan staten och föreningen dennas tillgångar skulle överskjuta dess skulder, lärer fråga uppstå, huruvida och i vad mån ersättning för kapitalöverskottet bör av staten beredas föreningen. För en dylik gottgörelse talar visserligen den allmännyttiga verksamhet föreningen bedrivit och att densamma delvis tillkommit genom enskilda personers offervillighet, men å andra sidan torde med visst fog kunna göras gällande att, då staten hittills i väsentlig mån uppehållit växtförädlingsverksamheten och jämväl i fortsättningen kommer att understödja densamma, kapitalöverskottet ifråga bör tillfalla staten att användas för nu ifrågavarande ändamål. Utredningsmännen finna dock för sin del övervägande skäl tala för att ett eventuellt föreliggande kapitalöverskott tillgodoföres föreningen.

Såsom ovan angivits förutsättes staten efter förvärv av utsädesförenin-

gens vid huvudanstalten och filialerna förefintliga tillgångar skola upplåta dessa till en eller annan privat sammanslutning — lämpligen ett aktiebolag — med uppgift att ombesörja såväl förädlingsarbetena som ock exploaterandet av förädlingsprodukterna. Med nyttjanderätt bör därvid till bolaget i första hand upplåtas fastigheterna med därå uppförda byggnader. Ävenledes böra med nyttjanderätt till bolaget överlämnas de inventarier, som hava direkt avseende å förädlings- och försöksverksamhetens bedrivande och tidigare anskaffats för detta ändamål, ävensom bibliotekets bokbestånd. Värdet av den ifrågavarande vid huvudanstalten förefintliga egendomen har med tillämpning av ovanberörda beräkningsgrunder uppskattats till följande belopp, nämligen för fastigheter till 307 700 kr. samt för inventarier för förädlingsverksamheten och bibliotekets bokbestånd till 33 180 kr. 63 öre, resp. 6 600 kr. (sid. 28) eller till sammanlagt 347 480 kr. 63 öre.[1] Övriga inventarier, alltså kreatur samt inventarier för jordbruket och försöken, böra däremot hembjudas bolaget för inlösen eller eljest å offentlig auktion försäljas. Av inneliggande lager av spannmål och kraftfoder torde foderspannmålen och kraftfodret likaledes böra hembjudas bolaget för inlösen eller ock försäljas, varemot lagret av förädlad spannmål bör utan ersättning överlämnas till bolaget mot utfästelse att vid verksamhetens frånträde ävenledes utan särskild ersättning överlämna då förefintliga förråd av dylik spannmål. Övriga förråd torde böra av bolaget förvärvas.

Angående dispositionen av egendomen bör mellan staten och bolaget upprättas kontrakt, innefattande närmare bestämmelser om växtförädlingsverksamhetens bedrivande samt det nuvarande förädlingsmaterialets bevarande i bolagets ägo och vidmakthållande ävensom i fråga om skyldighet för bolaget att väl vårda och bevara den med nyttjanderätt upplåtna egendomen. Likaså bör kontraktet innehålla bestämmelse om skyldighet för bolaget att vid frånträdet av egendomen utan särskild ersättning till statsverket överlämna allt vid bolagets förädlingsverksamhet framkommet förädlingsmaterial ävensom under avtalstiden med bidrag av statsmedel gjorda bokförvärv.

I kontraktet bör vidare införas bestämmelse angående tiden för upplåtelsen ifråga. För en längre upplåtelsetid, exempelvis tio år, talar givetvis den större trygghet för verksamheten i dess helhet, som därav torde följa, ävensom det förhållandet att förädlingsarbetena städse måste inriktas på lång sikt. Då emellertid särskilt under verksamhetens första skede erfarenheter torde böra vinnas beträffande de ifrågasatta anordningarnas lämplighet, synes till en början en kortare upplåtelsetid — förslagsvis fem år — vara att föredraga. För kontrahenterna bör stadgas två års ömsesidig uppsägningsrätt.

Även i fråga om den årliga avgift, som bolaget skall hava att till stats-

[1] Angående dispositionen av vid filialerna befintlig egendom lämnas framdeles närmare redogörelse i samband med övriga filialerna berörande frågor (sid. 73 ff.).

verket gälda såsom ersättning för den upplåtna egendomen, bör givetvis kontraktsenlig bestämmelse meddelas. Denna arrendeavgift synes lämpligen kunna beräknas till exempelvis 4·5 % av värdet av den med nyttjanderätt till bolaget upplåtna egendomen, dock med undantag för bibliotekets bokbestånd. Hänföres denna beräkning till det ovan av utredningsmännen uppskattade värdet av den här ifrågakommande egendomen, alltså (347 480 kr. 63 öre — 6 600 =) 340 880 kr. 63 öre, skulle den årliga arrendeavgiften utgöra 15 339 kr. 62 öre eller i avrundat tal 15 300 kr.

Växtförädlingsverksamhetens övertagande av allmänna svenska utsädesaktiebolaget.

Den praktiska tillämpning av ovan angivna förslag i fråga om växtförädlingsverksamhetens vid Svalöv framtida ordnande, som enligt utredningsmännens åsikt bör kunna genomföras med största fördel för såväl den jordbrukande allmänheten som staten, är, att allmänna svenska utsädesaktiebolaget såsom arrendator övertager den av staten på antydda sätt förvärvade förädlingsanstalten, varvid skyldighet skall åligga bolaget att i viss omfattning uppehålla växtförädlingen. Statsbidrag till nödigt och skäligt belopp förutsättes därvid skola tillkomma bolaget. Den merkantila delen av detta arbete utföres redan i full omfattning av bolaget. Men detta står ej heller främmande för den egentliga förädlingsverksamheten. Bolaget bildades från början av personer med särskilt intresse för denna rörelse och med avsikt att i marknaden utföra produkterna av utsädesföreningens växtförädlingsarbete. Gällande bolagsordning innehåller såsom bolagets uppgift att verkställa inköp, försäljning och odling av fullgott utsäde ävensom fabriksmässigt utöva verksamhet med förädling av utsäde samt annan i samband därmed stående verksamhet. Bolaget står således, såsom ock framgår av den förut lämnade utredningen, i närmaste beröring med den av utsädesföreningen bedrivna rörelsen. Bolaget äger därjämte omedelbart intill anstalten belägna, för förädlingen samt försöksodling och sortförökning nödiga markområden m. m. För den merkantila delen av verksamheten torde bolaget innehava den erforderliga organisationen samt en tränad personal och övriga betingelser. Genom övertagande på arrende från staten av förädlingsanstalten ifråga samt engagerande av dess personal, vilken redan nu står i förbindelse och har ett visst samarbete med bolagets personal och institutioner, erhåller ock bolaget möjligheter till ett framgångsrikt bedrivande av själva förädlingsarbetet. Visserligen tarvas för ändamålet vissa åtgärder och därav föranledda ändringar i bolagsordningen, men dessa synas utan svårighet vara genomförbara. Nedan angivna betingelser för växtförädlingsverksamhetens övertagande i dess helhet av ett enskilt bolag hava därför utformats närmast med hänsyn till verksamhetens utövande av allmänna svenska utsädesaktiebolaget.

Växtförädlingsverksamhetens organisation.

Växtförädlingsverksamhetens blivande organisation torde böra av bolaget självt bestämmas. Utredningsmännen anse nämligen, att bolaget bör äga frihet att med hänsyn till förhandenvarande omständigheter

träffa alla de anordningar, som för verksamhetens rationella bedrivande erfordras. Allenast härigenom beredes den enskilda företagsamheten tillfälle att till gagn för verksamheten i dess helhet göra sig i nöjaktig mån gällande. Bolaget bör alltså icke bindas av andra bestämmelser än sådana, som avse allmän kontroll över verksamhetens utövande samt statsbidragets behöriga användning.

Men även om förädlingsverksamhetens bedrivande sålunda helt bör vara underlagt bolagets bestämmande, hava utredningsmännen dock utgått från att den nuvarande på omfattande erfarenhet grundade organisationen av denna verksamhet i allt väsentligt fortfarande skall bestå Utredningsmännen förutsätta sålunda bl. a., att förädlingsverksamhetens utövande handhaves av ett för en framgångsrik förädling tillräckligt antal vetenskapligt utbildade förädlingsledare (avdelningsföreståndare) och att såsom dessas biträden anställas agronomiskt utbildade försöksledare (assistenter) i den omfattning, som erfordras för försökens nöjaktiga utförande.

Förädlingsverksamheten bör dock oundgängligen hållas strängt avgränsad från bolagets övriga rörelse och således bilda en fristående anstalt, vars ekonomi, grundad på särskild inkomst- och utgiftsstat, bokföringsmässigt hålles skild från bolagets övriga räkenskaper. Anstalten bör direkt subordinera under bolagets styrelse. Härav följer, att styrelsen bör äga befogenhet bl. a. att tillsätta och entlediga anstaltens tjänstemän samt fastställa dessas avlöningsförmåner. Då bolaget förutsättes i allt väsentligt inträda i utsädesföreningens nuvarande funktioner, skall det åligga bolaget att övertaga och respektera av utsädesföreningen ingångna förbindelser i fråga om den hos föreningen för närvarande anställda personalens anställning och avlöning m. m. Bolaget skall städse vara skyldigt att i egenskap av huvudman ombesörja pensionering av vid anstalten anställda förädlings- och försöksledare. Med hänsyn till anstaltens åsyftade fristående ställning anse utredningsmännen angeläget, att en av anstaltens förädlingsledare utses till chef för denna. Nämnde chef skall äga befogenhet och skyldighet att vid bolagsstyrelsens sammanträden föredraga alla förädlingsverksamheten berörande frågor samt rätt att till styrelsens protokoll få sin eventuellt avvikande mening antecknad. Tillsättandet av anstaltens förädlings- och försöksledare bör ske i närmaste samråd med anstaltens chef. Vid tillsättandet av försöksledare bör vederbörande förädlingsledares yttrande inhämtas. Åt anstaltens chef bör anförtros att i mån av utav bolaget för ändamålet anvisade medel anställa den lägre personalen, såsom arbetsförmän m. fl. Förädlingsledarna skola äga att sammansluta sig till ett kollegium för dryftande av till förädlingsarbetet hörande frågor.

Vad angår tjänstemännens kompetens anse utredningsmännen böra föreskrivas, att förädlingsledare skall äga väl vitsordad, på praktisk erfarenhet grundad kännedom om växtodling, växtförädling och jordbruk i allmänhet samt därtill hava avlagt högre akademiskt lärdomsprov —

agronomie eller filosofie licentiatexamen. Försöksledare bör äga motsvarande allmänna kompetens, men i fråga om den formella behörigheten synes böra uppställas krav allenast på avlagd agronomexamen. Dispens torde dock — med hänsyn till vederbörandes speciella utbildning eller ådagalagda personliga lämplighet och duglighet — av lantbruksstyrelsen kunna meddelas i fråga om sökandes till förädlings- och försöksledartjänst ovannämnda formella kompetens. Före tillsättandet av vakant tjänst av ifrågavarande slag bör rörande sökandes kompetens yttrande avgivas av lantbruksstyrelsen.

Den årliga planläggningen samt genomförandet av växtförädlingsverksamheten anse utredningsmännen vara en fråga av stor betydelse. Med hänsyn härtill synes uppenbart, att garantier böra i möjligaste mån skapas för bolagets behöriga hänsynstagande till denna angelägenhet. Nämnda garantier synas utredningsmännen kunna vinnas därigenom att den praktiskt-vetenskapliga verksamhetens utövare beredas tillfälle att vid upprättande av den för förädlingsverksamhetens bedrivande erforderliga arbetsplanen nöjaktigt göra sig gällande. Men därutöver torde anordning böra träffas för en auktoritativ granskning av arbetsplanen. Till vinnande av en fast organisation i detta viktiga hänseende samt av skäl, som framdeles i samband med förslag om införande av officiell sortprövning anföras, hava utredningsmännen ansett en särskild institution av i viss mån offentlig karaktär böra inrättas. Rörande institutionen ifråga — förslagsvis benämnd växtförädlingsråd — lämnas i nyssnämnda sammanhang närmare redogörelse.[1]

I anslutning till det anförda anse utredningsmännen växtförädlingsverksamhetens årliga planläggning böra ske på följande sätt. Sedan förädlingsledarna för resp. avdelningar upprättat förslag till plan för förädlings- och försöksverksamhetens bedrivande under instundande arbetsår, uppgöres med ledning därav arbetsplan för året gemensamt av de till ett kollegium sammanslutna förädlingsledarna. Den sålunda upprättade arbetsplanen förelägges därpå bolagets styrelse för granskning och antagande, varefter planen av styrelsen underställes växtförädlingsrådets prövning. Sedan rådets utlåtande delgivits bolagsstyrelsen, fastställer denna slutligen arbetsplanen till huvudsaklig efterrättelse vid förädlingsverksamhetens bedrivande. Det förutsättes givetvis att, därest växtförädlingsrådet skulle finna brister föreligga i fråga om den rådets prövning underställda arbetsplanen eller eljest skulle anse ändringar av densamma önskvärda, rådet i sådant ärende träder i förhandling med bolagsstyrelsen, innan rådets utlåtande över planen meddelas. Arbetsplanen och växtförädlingsrådets över densamma avgivna utlåtande skola delgivas lantbruksstyrelsen. Utredningsmännen hava med hänsyn till lantbruksstyrelsens nedan ifrågasatta överinseende över verksamheten icke funnit arbetsplanen behöva underkastas formell fastställelse av nämnda styrelse.

[1] Sid. 127.

Med avseende å växtförädlingsverksamhetens organisation må slutligen framhållas angelägenheten av att opartisk prövning åstadkommes i fråga om odlingsvärdet av nya växtsorter, vilka av bolaget avses att saluföras, ävensom att kontrollen över bolagets försäljning av utsädesvaror bliver på fullt tillfredsställande sätt anordnad. Dessa betydelsefulla frågor bliva framdeles var för sig föremål för utredningsmännens särskilda övervägande och förslag.[1] Då emellertid de åtgärder, som bolaget bör hava att i omförmälda hänseenden vidtaga, böra föreskrivas såsom villkor för bolagets åtnjutande av statsbidrag och sålunda även böra ingå bland övriga av utredningsmännen här nedan föreslagna villkor för dylikt bidrag, må redan i förevarande sammanhang anföras, att utredningsmännen anse skyldighet böra åläggas bolaget dels att inhämta det förut omnämnda växtförädlingsrådets utlåtande beträffande odlingsvärdet av nya växtsorter, vilka avses att utföras i allmänna marknaden, dels ock att i fråga om bolagets originalutsäden överlåta sortäkthetskontrollen åt statens centrala frökontrollanstalt.

Lantbruksstyrelsens överinseende över verksamheten.

För tillvaratagande av det allmännas intresse bör på lantbruksstyrelsen ankomma att handhava överinseendet såväl över den av bolaget bedrivna växtförädlingsverksamheten som ock över bolagets i samband därmed stående affärsverksamhet. Uppmärksamhet bör av lantbruksstyrelsen synnerligast ägnas statsmedlens användning ävensom prissättningen å bolagets marknadsförda förädlingsprodukter. För ändamålet bör lantbruksstyrelsen beredas tillgång till bolagets styrelseprotokoll, räkenskaper, priskalkyler och övriga erforderliga handlingar samt i mån av behov äga anlita biträde av bokföringstekniskt erfaren person. Vidare bör på lantbruksstyrelsen särskilt ankomma att tillse bl. a., att förädlingsverksamheten bedrives enligt den fastställda arbetsplanen, att utgifter, som påförts växtförädlingen, äro överensstämmande med gällande utgiftsstat, att kostnader, vilka berört bolagets hela verksamhet, endast i behörig omfattning påförts förädlingsverksamheten samt att bolagets marknadsförda växtsorter blivit av växtförädlingsrådet med avseende å deras odlingsvärde prövade. Berättelse över tillsynen skall av lantbruksstyrelsen årligen avgivas till Kungl. Maj:t.

Utredningsmännen hava icke ansett erforderligt, att av Kungl. Maj:t utses ledamöter i bolagets styrelse. Enligt vad erfarenheten givit vid handen torde nämligen oftast icke kunna undvikas, att genom dylika styrelseledamöters vällovliga strävan till bolagets gagn deras intressegemenskap med bolaget anknytes så fast, att den åsyftade oberoende ställningen gent emot bolaget i verkligheten icke bliver till finnandes. Därtill kommer, att ledamöternas i fråga delaktighet i bolagsstyrelsens beslut medför en i viss mån ofrånkomlig statlig förhandssanktion med avseende på bolagsstyrelsens verksamhet. Utredningsmännen hava heller icke ansett nödigt, att av Kungl. Maj:t utses ombud att å statens väg-

[1] Sid. 124 ff.; 128 ff.

nar deltaga i granskningen av styrelsens förvaltning och bolagets räkenskaper. Möjlighet till eventuellt önskvärt korrektivt ingripande med avseende å såväl bolagsstyrelsens handhavande av förädlingsverksamheten som ock statsbidragets användning synes nämligen i tillräcklig mån föreligga vid det av lantbruksstyrelsen utövade överinseendet över verksamheten, vilken därtill städse lärer bliva beroende av de för statsbidragets tillgodonjutande föreskrivna villkoren.

Statsbidrag till växtförädlingsverksamheten.

För växtförädlingsverksamhetens nöjaktiga bedrivande är enligt vad tidigare utretts erforderligt, att staten jämväl i fortsättningen ekonomiskt understödjer densamma. Detta understöd bör emellertid avse allenast de årliga kostnaderna för förädlingsarbetet och sålunda icke utgöra bidrag till exempelvis byggnadskostnader eller utgifter för inventarier av mera varaktig beskaffenhet. I den mån statens bidrag till dylika kostnader kan bliva ifrågasatt, lärer dylik fråga böra prövas i särskild ordning och så vitt möjligt avgöras i samband med upprättande, respektive förnyelse av förut omförmälda arrendekontrakt mellan staten och bolaget. Beaktas må nämligen att, därest arrendebeloppet fastställes enligt de av utredningsmännen föreslagna grunderna och sålunda beräknas motsvara viss ränta å de utav staten för växtförädlingsanstaltens övertagande bestridda engångskostnaderna, storleken av arrendebeloppet även bör påverkas av beloppet av de ytterligare engångsutgifter för anstaltens utvidgning och utrustning, till vilka staten kan vara villig bidraga.

Med avseende å spörsmålen, i vilken omfattning och under vilka villkor statsunderstöd lämpligen bör utgå till förädlingsverksamhetens upprätthållande, må erinras, hurusom de till utsädesföreningens och dess filialers verksamhet beviljade statsunderstöden under en lång följd av år till beloppet plägat bestämmas till skillnaden mellan föreningens enligt upprättat statförslag beräknade, av statsmakterna godkända inkomster och utgifter. Statsanslagen ifråga hava till beloppen företett en nästan ständig stegring. För budgetåret 1931/1932 uppgår statsanslaget till 248 000 kr., varav 144 415 kr. för uppehållande av föreningens verksamhet ävensom för ledning av och samarbete med föreningens filialer samt 103 585 kr. för uppehållande av verksamheten vid nämnda filialer.

Statsbidragets storlek lärer givetvis bliva beroende av omfattningen av den utav bolaget bedrivna förädlingsverksamheten. Utredningsmännen hava emellertid utgått från att bolagets blivande verksamhet skall uppehållas i minst samma omfattning som den av utsädesföreningen för närvarande utövade — men att tillika statsbidraget i görligaste mån begränsas. Att emellertid statens direkta understöd likvisst kommer att påfordras i icke ringa omfattning, lärer redan från början kunna förutses. Utredningsmännen hava dock anledning förmoda att, då den av bolaget bedrivna rörelsen kommer att omfatta, förutom förädlingsarbetena, jämväl exploateringen av förädlingsprodukterna, behovet av statsbidrag skall kunna väsentligen begränsas.

Ovan hava utredningsmännen framhållit, hurusom en vidsträckt självbestämmanderätt i fråga om växtförädlingsverksamhetens organisation och bedrivande bör tillerkännas bolaget. Utredningsmännen finna i anslutning härtill, att statsbidraget bör avvägas med utgångspunkt från det av bolaget självt prövade medelsbehovet för förädlingsverksamhetens nöjaktiga upprätthållande samt tillmätas i viss proportion till den vid granskningen av sagda medelsbehov godkända nettokostnaden för verksamheten. Anordningen ifråga medför uppenbarligen bl. a. den fördelen att, då bolaget självt har att med viss andel bidraga till kostnadernas bestridande, bolaget i eget intresse lärer tillse, att verksamheten hålles inom behöriga gränser och att allenast oundgängligen erforderliga kostnader ifrågakomma.

Till belysande av frågan, i vilken omfattning det ifrågavarande bolaget bör tillerkännas statsunderstöd till upprätthållande av dess förädlingsverksamhet, hava utredningsmännen, på grundval av den utav Kungl. Maj:t för Sveriges utsädesförening för verksamhetsåret 1931/1932 godkända budgeten,[1] sökt fastställa beloppen av de inkomster och utgifter, med vilka bolaget skulle haft att räkna, därest detsamma förutsättes under nämnda tid hava bedrivit verksamheten i samma omfattning som den av utsädesföreningen planerade. Utgifterna för filialernas verksamhet hava därvid icke medräknats. Sammanställningen ifråga återgives härmed:

Inkomster.

Annonser	1 000	
Hyror	7 800	8 800

Utgifter.

Avlöning till tjänstemän m. fl. vid Svalöv	79 850
Dyrtidstillägg åt dessa	18 890
Resekostnader och representation	1 500
Försöksverksamheten vid Svalöv	40 500
Ledning av och samarbete med filialerna (förädlingsstationerna)	1 800
Lokala sortförsök	1 800
Kontrollverksamheten:	
fältbesiktningskontroll	12 000
laboratorieundersökningar	7 000
Samlingarnas vård och tillökning	200
Bibliotek och prenumeration	1 200
Publikationer	4 000
Trycksaker	1 500
Kontorsutgifter	700
Post, telefon och telegraf	2 000
Frakter	1 200
Uppvärmning och belysning	5 800
Städning och övrig renhållning	1 200
Underhåll av byggnader	4 000
» och inköp av inventarier	1 200
» av trädgård, park och vägar	2 800

[1] Sid. 23—25.

Försäkringar	1 700	
Skatter	2 100	
Pensionsavgifter för tjänstemän vid Svalöv	1 475	
Förevisning för besökande	1 200	
Diverse utgifter	1 675	
Arrende till statsverket	15 300	212 590
Nettokostnad för förädlingsverksamheten		*203 790.*

Vidkommande sammanställningen må anmärkas följande:

Posterna *avlöning, dyrtidstillägg* och *pensionsavgifter* äro i utsädesföreningens stat upptagna med belopp av resp. 88 550, 20 390 och 1 600 kr. I posterna ingå utgifter jämväl för avlöning och pensionering av föreståndaren för föreningens kontrollavdelning. Då emellertid denna avdelning närmast synes vara att hänföra till bolagets merkantila verksamhet, ehuru densamma i viss utsträckning även kommer att anlitas vid förädlingsverksamheten, böra kontrollföreståndaren tillkommande ersättning och övriga förmåner icke i sammanhanget medräknas. Beaktas må att, enligt vad nedan sägs, vissa andra kostnader för kontrollverksamheten däremot ansetts böra påföras förädlingsutgifterna. Kontrollföreståndarens avlöning utgår för närvarande med grundlön till belopp av 6 000 kr. samt 25 % dyrtidstillägg därå, d. v. s. 1 500 kr.; huvudmans pensionsavgift för densamme har uppskattats till c:a 125 kr. Med hänsyn till vad ovan anförts hava förenämnda poster minskats med nyssnämnda belopp. — Avdragits har jämväl det i avlöningsposten ingående sekreterararvodet, 2 700 kr.

Posten *kontrollverksamheten* är i utsädesföreningens stat upptagen med ett belopp av 15 000 kr. För närvarande utövas kontrollen över utsädesbolagets försäljning av utsädesvaror av statens centrala frökontrollanstalt, som dock åt utsädesföreningen uppdragit, bl. a., att mot en ersättning av lägst 10 000 kr. för år verkställa fältbesiktningskontroll över sådana från föreningens sorter, stammar och eliter härstammande grödor, som utsädesbolaget för statsplombering som originalvara anmäler. Med hänsyn till betydelsen för växtförädlingen av att fältbesiktningen och vad därmed sammanhänger även framdeles utövas av växtförädlarna själva hava utredningsmännen ansett det ifrågavarande bolaget självt böra omhänderhava denna kontroll och sålunda även böra äga rätt att bland övriga förädlingskostnader upptaga utgifterna härför. I förevarande sammanhang hava dessa utgifter beräknats till ett belopp av 12 000 kronor.

I den av utsädesföreningen omhänderhavda kontrollverksamheten ingår jämväl s. k. förberedande kvalitetskontroll. Närmast avser denna kontroll utförandet av sådana förberedande laboratorieundersökningar, som äro nödvändiga för inköp, godkännande av leverans och iordningställande av utsädesvaror. Ifrågavarande kontrollverksamhet torde visserligen i första hand tjäna ett merkantilt syfte. Emellertid innesluter densamma flera för själva växtförädlingen betydelsefulla moment, varjämte i anslutning

till densamma förekomma växtförädlingen direkt berörande arbetsuppgifter av mera allmän art. Dessa omfatta bl. a. olikartade vetenskapliga undersökningar av frö- och kärnprov, härrörande från de genom växtförädlingen framställda sorterna och från det under bearbetning varande materialet. På grund av betydelsen för växtförädlingen av berörda laboratorieundersökningar anse utredningsmännen det ifrågavarande bolaget böra äga att bland kostnaderna för förädlingen medräkna utgifterna för desamma. Till grund för beräkningen av det belopp, varmed utgifterna ifråga böra påföras förädlingskostnaderna, synes framdeles kunna läggas i behörig ordning gjord, av växtförädlingsanstalten godkänd debitering av utgifterna ifråga. För verksamhetsåret 1931/1932, varom här är fråga, hava utredningsmännen uppskattningsvis ansett här ifrågavarande utgift kunna beräknas till omkring 7 000 kr.

Posten *publikationer* bör, i den mån densamma har avseende på förädlingsverksamheten, uppföras med högst 4 000 kr.; posten ifråga har därför minskats med 2 500 kr.

Slutligen hava förädlingsutgifterna påförts *arrende till statsverket*, 15 300 kr. Ifråga om beräkningen av denna utgiftspost hänvisas till vad därutinnan å sid. 46—47 anförts.

Av sammanställningen framgår alltså, att nettokostnaden för bolagets förädlingsverksamhet beräknats uppgå till 203 790 kr. eller till i avrundat tal 203 800 kr. Olika meningar kunna uppenbarligen anläggas på frågan, vilken andel av nämnda nettokostnad rimligen bör täckas av statsmedel. Utredningsmännen hava emellertid ansett, att ett belopp motsvarande 50 procent av nettokostnaden i fråga bör utgöra skäligt statsbidrag. Stöd härutinnan hava utredningsmännen funnit icke minst vid aktgivande på storleken av utsädesföreningens årliga underskott å motsvarande verksamhet samt den vinst utsädesbolaget — enligt vad dess räkenskaper giva vid handen — under de senare åren må antagas hava åtnjutit av sitt monopol på föreningens förädlingsprodukter. Hänfört till förenämnda beräkningar skulle statsbidraget, filialerna oberäknade, alltså hava uppgått till 101 900 kr.

I anslutning till vad sålunda anförts vilja utredningsmännen såsom sin mening uttala att, därest växtförädlingsverksamhetens utövning kommer att under ovan angivna förutsättningar anförtros åt ett enskilt bolag, statsbidrag till upprätthållande av bolagets växtförädlingsverksamhet bör tillerkännas bolaget i en omfattning, motsvarande hälften av nettobeloppet av bolagets enligt ovan angivna grunder beräknade årliga kostnader för förädlingsverksamheten.

Utredningsmännen hava övervägt, huruvida det sålunda beräknade statsbidraget lämpligen bör fastställas att med enahanda belopp utgå under en följd av år framåt. En dylik anordning synes icke sakna fördelar. Sålunda skulle genom densamma tilläventyrs kunna undvikas den eljest årligen återkommande detaljgranskningen av de utav bolaget beräknade inkomsterna och utgifterna för rörelsen. Därjämte skulle för den

ifrågavarande tidsperioden åstadkommas en begränsning uppåt av anslaget, samtidigt som — på grund av bolagets motsvarande bidrag — anslaget med största sannolikhet kunde antagas redan vid dess äskande hava begränsats nedåt till lägsta nödiga belopp. Utredningsmännen hava emellertid funnit, att de med anordningen i fråga förenade nackdelarna överväga. Ett för flera år för verksamheten fastslaget utgiftsbelopp skulle, om principen med fixt statsbidrag konsekvent fasthölles, leda till att å ena sidan bolaget bleve förhindrat att, om så skulle visa sig erforderligt, under perioden minska sina utgifter för växtförädlingsverksamheten, liksom även att å andra sidan en nödig utvidgning av verksamheten skulle omöjliggöras. I praktiken skulle väl resultatet bliva, att det fastställda utgiftsbeloppet bleve föremål för jämkningar. Men därmed skulle också de åsyftade fördelarna av anordningen vara tillspillogivna. Vid sådant förhållande hava utredningsmännen för sin del ansett sig icke böra förorda, att statsbidraget fastställes att utgå med ett för en följd av år fixerat belopp.

Såsom förut berörts skall bolagets växtförädlingsverksamhet grundas på särskild inkomst- och utgiftsstat. Dylik i fråga om de särskilda utgiftsposterna i möjligaste mån motiverad stat skall av bolaget årligen i samband med anslags äskande ingivas till Kungl. Maj:t. Med hänsyn till bolagets åsyftade självbestämmanderätt i fråga om förädlingsverksamhetens organisation och bedrivande samt bolagets delaktighet i kostnadernas bestridande hava utredningsmännen förutsatt, att granskningen av den ifrågavarande staten i regel mindre behöver avse storleken av beloppet av varje post än fastmera huvudsakligen hänföras till det berättigade i att de olika posterna upptagits, helt eller delvis, bland förädlingsutgifterna.

Vissa villkor böra givetvis uppställas för bolagets tillgodonjutande av statsbidrag. På grund av bolagets förutsatta fria verksamhetsutövning samt lantbruksstyrelsens överinseende över denna hava utredningsmännen dock icke ansett vare sig önskvärt eller erforderligt, att dylika villkor alltför detaljerat utformas. Fastmera torde allenast allmänna föreskrifter böra på området meddelas. Utredningsmännen hava sålunda funnit i huvudsak följande villkor böra uppställas för bolagets tillgodonjutande av statsunderstöd:

Av bolaget bedriven växtförädlingsverksamhet skall uppehållas i minst samma omfattning som den av utsädesföreningen för närvarande utövade samt å en kvalitativt fullt nöjaktig nivå.

Förädlingsverksamheten skall hållas avgränsad från bolagets övriga rörelse och bilda en fristående anstalt, vars ekonomi, grundad på särskild inkomst- och utgiftsstat, bokföringsmässigt hålles skild från bolagets övriga räkenskaper.

Till chef för anstalten skall utses en av förädlingsledarna, med befogenhet och skyldighet för denne att vid bolagsstyrelsens sammanträden föredraga alla växtförädlingsarbetet berörande frågor samt med rätt att till styrelsens protokoll få sin eventuellt avvikande mening antecknad.

För verksamhetens bedrivande skola finnas anställda dels ett för en framgångsrik förädling tillräckligt antal förädlingsledare, dels ock såsom dessas biträden försöksledare i den omfattning, som erfordras för försökens nöjaktiga utförande. Tillsättandet av anstaltens förädlings- och försöksledare skall ske i närmaste samråd med anstaltens chef.

Bolaget skall vara skyldigt att i egenskap av huvudman ansvara för pensionering i statens pensionsanstalt av vid anstalten anställda förädlings- och försöksledare.

Förädlingsverksamheten skall vila å framstående teoretisk och praktisk utbildning hos dess utövare. Förädlingsledare skall sålunda äga väl vitsordad, på praktisk erfarenhet grundad kännedom om växtodling, växtförädling och jordbruk i allmänhet samt därtill hava avlagt högre akademiskt lärdomsprov — agronomie eller filosofie licentiatexamen. Försöksledare skall äga motsvarande allmänna kompetens samt därtill hava avlagt agronomexamen. Sökande till förädlings- eller försöksledartjänst må av lantbruksstyrelsen — med hänsyn till vederbörandes speciella utbildning eller ådagalagda personliga lämplighet och duglighet — kunna meddelas dispens från ovannämnda formella kompetenskrav. Yttrande rörande sökandes kompetens skall av bolaget hos lantbruksstyrelsen inhämtas.

För förädlings- och försöksverksamhetens bedrivande skall årligen under samarbete mellan de vid anstalten anställda förädlingsledarna upprättas arbetsplan, vilken efter växtförädlingsrådets prövning fastställes av bolagets styrelse. Arbetsplanen jämte rådets över densamma avgivna utlåtande skall delgivas lantbruksstyrelsen.

Rörande odlingsvärdet av de vid anstalten uppdragna nya växtsorterna skall, innan dessa må utföras i allmänna marknaden, utlåtande inhämtas av växtförädlingsrådet.

I fråga om bolagets originalutsäden skall sortäkthetskontrollen handhavas av statens centrala frökontrollanstalt.

Bolaget skall med avseende å såväl förädlingsanstaltens organisation och verksamhet som ock bolagets i samband därmed stående affärsverksamhet vara underkastat överinseende av lantbruksstyrelsen, varvid särskild uppmärksamhet skall ägnas statsmedlens användning ävensom prissättningen av bolagets marknadsförda förädlingsprodukter. Lantbruksstyrelsen skall därför beredas tillgång till bolagets styrelseprotokoll, räkenskaper, priskalkyler och övriga erforderliga handlingar.

Berättelse över bolagets växtförädlingsverksamhet skall årligen ingivas till lantbruksstyrelsen.

III. Växtförädlingsverksamhetens vid Svalöv utövande av ett statligt aktiebolag.

Såsom ovan anförts anse utredningsmännen växtförädlingsverksamhetens vid Svalöv framtida bedrivande av ett enskilt bolag vara ägnat att medföra väsentliga fördelar. Främst lämnas sålunda det enskilda initiativet tillfälle att i önskvärd omfattning göra sig gällande, varjämte verk-

samheten tillförsäkras fri utveckling under relativt obundna former. Emellertid kan å andra sidan ifrågasättas, huruvida icke en dylik anordning även kan vara förbunden med vissa olägenheter. Visserligen anse sig utredningsmännen icke hava anledning antaga, att verksamheten skulle exempelvis genom en alltför ensidig inriktning på merkantilt bärkraftiga förädlingsgrenar komma att giva anledning till erinran. Men uteslutet synes likväl icke vara, att vissa ur det allmännas synpunkt angelägna intressen måhända icke komme att bliva i behörig utsträckning tillgodosedda. Härvid åsyftas huvudsakligen förädlingens ställning och omfattning inom ramen av bolagets verksamhet samt prissättningen å de utav bolaget handelsförda förädlingsprodukterna. Utredningsmännen hava därför ansett sig böra undersöka, huruvida icke en sådan anordning för växtförädlingsverksamhetens bedrivande skulle kunna åvägabringas, att nämnda olägenheter undvekes, samtidigt som verksamheten bereddes den fria och obundna ställning, som ansetts följa av dess utövande av ett enskilt bolag. Vid övervägande av detta spörsmål hava utredningsmännen funnit ovan omförmälda alternativa förslag om växtförädlingsverksamhetens övertagande av ett statligt bolag, i vilket även enskilda intressen beretts delaktighet, vara ur här avsedda synpunkter förtjänt av en mera ingående prövning. Härvid har området för bolagets verksamhet förutsatts omfatta såväl förädlingsarbetet som ock exploaterandet av förädlingsprodukterna. Organisationsformen medför påtagligen fördelarna av ett enhetligt bedrivande av växtförädlingsverksamhetens olika grenar, varjämte den enskilda företagsamhetens gagnande inverkan i viss mån torde kunna tillgodogöras. Härtill kommer, att den hittillsvarande såväl praktiskt-vetenskapliga som ock merkantila verksamheten torde kunna i jämförelsevis oförändrat skick direkt inordnas under det nya bolagets förvaltning. Å andra sidan lägges verksamheten väsentligen i statens hand, utan att dock därigenom bindas under snävare band.

Bolagets övertagande i dess helhet av den vid Svalöv bedrivna växtförädlingsverksamheten.

För ifrågavarande fall erfordras uppenbarligen icke, att staten övertager den utsädesföreningen tillhöriga fasta och lösa egendomen för att därefter överlåta denna på det ifrågavarande bolaget. Överlåtelsen torde fastmera böra ske direkt till bolaget och synes därvid kunna ske efter enahanda beräkningsgrunder, som under nästföregående förslag angivits. Utredningsmännen hänvisa förty till vad därutinnan ovan anförts.[1] I sammanhanget må emellertid erinras, att föreningens här ifrågavarande tillgångar — filialerna oberäknade — därvid upptagits till ett beräknat värde av i avrundat tal 364 750 kr. Dessa tillgångar böra enligt utredningsmännens åsikt i förevarande fall övertagas efter värdering.

Bolagets verksamhet förutsätter emellertid även nödiga resurser för förädlingsprodukternas exploaterande, varibland främst markområden för förökning av förädlingsprodukterna ävensom nödiga byggnader och

[1] Sid. 45—46.

andra anläggningar. Närmast till hands ligger därvid övertagande av de utav allmänna svenska utsädesaktiebolaget för nämnda ändamål disponerade tillgångar. Utredningsmännen hava därför funnit sig böra verkställa nödiga beräkningar beträffande omfattningen och värdet av dessa. Beaktas må, att denna bolagets egendom till huvudsaklig del anskaffats i syfte av det merkantila utnyttjandet av utsädesföreningens praktiskt-vetenskapliga verksamhet och att densamma sålunda torde kunna anses vara normerande för det statliga bolagets behov av motsvarande egendom även för det fall att annan sådan skulle behöva för ändamålet tagas i anspråk. Nedan angivna beräkningar hänföra sig alltså till den förutsättningen, att det statliga bolaget till huvudsaklig del övertager utsädesbolagets ifrågavarande egendom.

Senast tillgängliga uppgifter beträffade utsädesbolagets tillgångar återfinnas i bolagets balansräkning per den 30 juni 1931.[1] Följande i anslutning till nämnda balansräkning uppgjorda specifikation beträffande taxeringsvärdet å bolagets jordbruksegendomar och annan fastighet har av utsädesbolaget tillställts utredningsmännen.

Allmänna svenska utsädesaktiebolagets fastigheter (1931).

Jordbruksfastigheter:

			Areal i hektar	Tax.-värden	
Svalöv:					
Egendomen Heleneborg:					
åker	207·9	hektar			
betesmark	36·1	»			
övrig mark m. m.	5·3	»	249·30	452 200	
Egendomen Svalövsgården:					
åker	275·88	hektar			
betesmark	12·2	»			
övrig mark	3·6	»	291·68	538 000	
Egendomen Lönnstorp med Ekebo:					
åker	320·6	hektar			
betesmark	22·01	»			
skogsmark	24·1	»			
övrig mark	5·86	»	372·57	456 200	
Egendomen Karatofta:					
åker	72·69	hektar			
betesmark	39·74	»			
skogsmark	2·59	»			
övrig mark	5·07	»	120·09	105 600	
Storvik:					
Egendomen Toretorp (Svalövsgården):					
åker	27·25	hektar			
övrig mark m. m.	3·00	»	30·25	86 200	1 638 200.
			1 063·89		

[1] Sid. 31.

Annan fastighet:

Svalöv:

	Areal i hektar	Tax.-värden	
Magasins- & kvarnbyggnader å S. Svalöv nr 9, $^{1}/_{256}$ mantal och Utsädesbolagets tomt nr 1:			
Magasinsbyggnader		260 000	
Kvarnbyggnad	0·6200	100 000	
Magasinsbyggnad		80 000	
1 kontorsbyggnad å S. Svalöv nr 5, $^{5}/_{128}$ mantal (Bolaget nr 1)	0·1271	63 000	
Villabyggnad [1] å S. Svalöv nr 2 (Månsabovillan)		25 000	
Villabyggnad [1] å S. Svalöv nr 5 (Dubbelvillan)		33 000	
Villabyggnad [1] å S. Svalöv nr 5 (Disponentbostaden)		25 500	
1 villabyggnad å S. Svalöv nr 5, $^{5}/_{64}$ mantal, (Svensbo)	0·2000	20 800	
1 villabyggnad [1] å Karatofta nr 3, (Ekebo)		24 000	
1 bostadshus å S. Svalöv nr 1, $^{1}/_{288}$ mantal (Hemro)	0·0770	9 000	
1 bostadshus [1] å Håkaledshus, Bockeberga och Månstorp (Tegelbrukshuset)		4 000	
1 tegelbruksbyggnad [1] å Hökaledshus nr 2 (Tegelbruket)		10 000	
Bostadshus å Munkagårda nr 2	0·2468	3 500	
1 jordområde på avsöndring från $^{3}/_{32}$ mantal S. Svalöv nr 6 (Mellangatan)	0·2700	2 000	
1 jordområde å avsöndrat område från N. Svalöv (Stenkrossen nr 1)	0·1600	800	
Lund:			
Magasin & bostadshus å tomten nr 1 kv. Utsädet och stadsägan nr 216	0·5347	448 000	
Norrköping:			
Magasin å tomterna n:ris 1 & 2 kv. Tärnan	0·4999	210 200	
Södertälje:			
Magasin å stadsägan nr 520	0·1680	300 000	
Göteborg:			
Magasin å $^{2117}/_{56700}$ mantal Trädgården, Fässberg	0·6690	253 000	
Tomt vid Tingstad	0·0178	9 600	
Skara:			
Magasin å tomten nr 113 vid Marums- och Gunnar Wennerbergsgatorna	0·3431	77 000	1 958 400
		Summa tax. värden kronor	3 596 600.

[1] Fastigheterna belägna å ej avsöndrad mark.

Bolaget innehar dessutom på arrende dels den s. k. prästjorden N. Svalöv 16, omfattande en areal av c:a 18 hektar, och dels egendomarna Ljura och Lida utanför Norrköping med en sammanlagd areal av c:a 113 hektar.

Enligt ovannämnda balansräkning hava »fastigheter och industriella anläggningar» upptagits till 3 778 500 kr.[1] Taxeringsvärdet å denna egendom — varmed här torde böra räknas — uppgår enligt förestående specifikation till sammanlagt 3 596 600 kr. Av ifrågavarande egendom beräknas det statliga bolaget böra komma i besittning av de fastigheter och anläggningar, som av utsädesbolaget för närvarande begagnas för förädling, förökning och försäljning av utsädesföreningens produkter samt för annan i samband därmed bedriven verksamhet. För uppskattning av dessa tillgångars värde torde frånräknas den egendom, vilken utredningsmännen ansett icke böra övertagas av det statliga bolaget. Denna utgöres, såvitt angår jordbruksfastigheterna, av egendomen Toretorp vid Storvik, värderad till 86 200 kr., vilken egendom efter det statliga bolagets övertagande av utsädesföreningens rörelse lärer vara utan intresse för detta bolag. Av utsädesbolaget tillhörig annan fastighet bör vidare frånräknas dels kvarnbyggnaden, värderad till 100 000 kr., dels magasinet med bostadshus i Lund samt magasinet i Södertälje, värderade till 448 000, resp. 300 000 kr., dels ock tomtområdet vid Tingstad utanför Göteborg, värderat till 9 600 kr. Då taxeringsvärdet å den sålunda frånräknade egendomen utgör inalles 943 800 kr., skulle värdet av den del av utsädesbolagets fasta egendom, vilken avses att övertagas av det statliga bolaget, utgöra tillhopa 2 652 800 kr. — Av de utav utsädesbolaget för närvarande arrenderade egendomarna lärer åtminstone den s. k. prästjorden N. Svalöv 16 även böra arrenderas av det statliga bolaget.

I utsädesbolagets förenämnda balansräkning äro vidare posterna »maskiner och inventarier» samt »lager» uppförda med 1 160 300 kr., resp. 466 700 kr. eller sålunda med tillhopa 1 627 000 kr. Enligt ovannämnda förutsättning torde härå frånräknas de å kvarnrörelsen och egendomen vid Storvik ävensom bolagets arrendeegendomar Ljura och Lida vid Norrköping belöpande belopp, utgörande enligt beräkning sammanlagt 408 800 kr. Kvarvarande hithörande egendom, avsedd att övertagas av det statliga bolaget, skulle sålunda utgöra tillhopa 1 218 200 kr.

Ovanstående beräkningar giva alltså vid handen, att värdet av de utsädesbolagets tillgångar, vilka skulle vara erforderliga för det statliga bolaget, torde kunna beräknas uppgå till sammanlagt (2 652 800 + 1 218 200 =) 3 871 000 kr. Härtill bör läggas värdet av den egendom, som avses att förvärvas från utsädesföreningen och ovan beräknats till 364 750 kr.[2] Totalbeloppet av den för det statliga bolaget ifrågakommande fasta och lösa egendomen skulle sålunda uppgå till sammanlagt 4 235 750 kr.

[1] I följande beräkningar angivas allenast avrundade tal.
[2] Sid. 45.

Utöver förenämnda tillgångar i form av fast och lös egendom erfordras emellertid för det statliga bolagets verksamhet jämväl visst rörelsekapital. Storleken av detta torde kunna beräknas motsvara utsädesföreningens och utsädesbolagets i deras senaste balansräkningar redovisade rörelsekapital. Av detta bör dock frånräknas den del, som belöper å utsädesbolaget tillhörig rörelse, vilken icke avses att övertagas av det statliga bolaget. *Bolagets kapitalbehov.*

Utsädesföreningens rörelsekapital angives i dess balansräkning [1] under form av »kassabehållning» och »fordringar hos diverse personer» med 100, resp. 33 500 kr. eller sålunda med tillhopa 33 600 kr. Vad åter angår utsädesbolaget upptagas i dess balansräkning »fordringar hos diverse personer» till belopp av 3 399 200 kr. Härav belöpa emellertid å kvarnrörelsen 93 600 kr. samt å egendomen vid Storvik 300 kr. Då dessa belopp av ovanberörd anledning icke böra medräknas och avdrag bör ske jämväl för ett belopp av 523 100 kr., enligt bolagets uppgift utgörande utsädesverksamheten ovidkommande fordringar, bör av posten ifråga medräknas ett belopp av allenast 2 782 200 kr. Ytterligare hava emellertid i utsädesbolagets balansräkning redovisats dels »inneliggande accepter» till belopp av — exklusive de å kvarnrörelsen belöpande — 112 500 kr., dels »diskonterade men icke till betalning förfallna växlar» till belopp av 118 700 kr., dels ock slutligen »kassabehållning», frånsett å egendomen vid Storvik belöpande dylik, till belopp av 4 800 kr. Sammanlagda beloppet av dessa poster utgör 236 000 kr. För det statliga bolaget erforderligt rörelsekapital skulle alltså utgöra (33 600 + 2 782 200 + 236 000 =) 3 051 800 kr.

Emellertid är här ifrågavarande verksamhet av utpräglad säsongkaraktär. Det största behovet av rörelsemedel förefinnes sålunda under kalenderårets första månader, under det att det minsta kapitalbehovet torde vara för handen omkring halvårsskiftet. Utöver det ovan angivna beloppet av erforderligt rörelsekapital bör därför ytterligare sådant beräknas tillgängligt under vissa tider av året. Storleken av detta låter sig svårligen bedöma, men torde enligt vad utredningsmännen inhämtat kunna uppskattas till omkring 1 000 000 kr.

En sammanställning av ovanstående beräkningar giver alltså vid handen, att — oavsett de för filialernas verksamhet erforderliga rörelsemedlen — det statliga bolagets totala kapitalbehov, tillfälligt sådant oberäknat, torde kunna uppskattas till c:a 7 300 000 kr. Beloppet av det för inlösen av ifrågakommande fast och lös egendom erforderliga kapitalet ingår däri med 4 235 750 kr. samt det beräknade nödiga rörelsekapitalet med 3 051 800 kr. Framhållas må emellertid, att de sålunda beräknade beloppen ingalunda torde få anses exakt angiva det statliga bolagets kapitalbehov sådant detta i verkligheten kan komma att gestalta sig. Åtskilliga av de till grund för beräkningarna liggande faktorerna kunna nämligen

[1] Sid. 27—28.

lämna rum för olika uppfattningar om och till vilka belopp de böra medtagas, så exempelvis vad angår omfattningen av den egendom, som ansetts erforderlig för bolagets rörelse. Därtill kommer, att utredningsmännen icke varit i tillfälle att med ledning av föreningens och bolagets räkenskaper vinna fullt exakta utgångspunkter för beräkningarna. Härav följer, att de ifrågakommande tillgångarnas verkliga värde icke kunnat fullständigt utredas. Utredningsmännen hava därför med de förebragta sifferuppgifterna avsett allenast att giva en ungefärlig bild av det kapitalbehov, varmed det statliga bolaget skulle haft att räkna, därest för dettas verksamhet tagits i anspråk ovanberörda för utsädesföreningen och utsädesbolaget föreliggande tillgångar samt dess verksamhet bedrivits i samma omfattning, som densamma av dessa utövas. Skulle förslaget om bildande av det ifrågasatta bolaget vinna beaktande, böra självfallet hithörande spörsmål bliva föremål för närmare prövning.

Det statliga bolagets aktiekapital synes lämpligen böra beräknas till 6 000 000 kr. För ett något högre belopp talar visserligen den av utredningsmännen ovan förebragta utredningen i fråga om bolagets kapitalbehov. Men utredningsmännen vilja framhålla, att det genom aktieteckningen inflytande kapitalet väl förslår till täckande av det för förvärv av erforderlig fast och lös egendom beräknade kapitalbehovet samt därutöver i icke obetydlig utsträckning torde lämna tillgång till bestridande av övriga utgifter. Då därtill den ifrågavarande fasta egendomen avsetts att gravationsfri förvärvas av bolaget, lära svårigheter icke föreligga för mötande av det i övrigt föreliggande kapitalbehovet. Beaktas må slutligen, att den ekonomiska påfrestningen endast under kortare tidsperioder av året torde motsvara maximum av det beräknade totala behovet av rörelsemedel.

Driftskalkyl. Utredningsmännen hava slutligen sökt att på grundval av för det statliga bolagets verksamhet upprättad driftskalkyl beräkna beloppet av den årsvinst bolaget ifråga torde haft att påräkna, därest verksamheten bedrivits under de av utredningsmännen nedan angivna förutsättningarna. Kalkylen ifråga har uppgjorts på grundval av allmänna svenska utsädesaktiebolagets vinst- och förlusträkning för budgetåret 1930/1931 samt den för Sveriges utsädesförening för budgetåret 1931/1932 av Kungl. Maj:t godkända inkomst- och utgiftsstaten. Det förutsättes, att det statliga bolagets rörelse bedrivits med anlitande av den utav utredningsmännen ovan angivna fasta och lösa egendomen samt förut beräknat rörelsekapital ävensom att verksamheten uppehållits i samma omfattning som den av bolaget utövats och av föreningen planerats samt att statsbidrag till förädlingsverksamhetens bedrivande utgått enligt av utredningsmännen nedan föreslagna grunder. Driftskalkylen i fråga, upptagande beräknade *netto*inkomster och -utgifter, meddelas härmed:

Inkomster.

Försålda utsäden		459 200
Inkomst å avskrivna fordringar		11 100
Lantegendomarna		145 000
Statsbidrag		101 900
	Summa kronor	717 200.

Utgifter.

Växtförädlingsverksamheten		188 500
Kontrollavgifter		54 000
Avskrivningar:		
Fastigheter	27 500	
Inventarier	65 700	93 200
Räntor (exklusive ränta å aktiekapitalet)		90 000
Skatter		35 000
Förlust å fordringar		50 000
Nettovinst		206 500
	Summa kronor	717 200.

Beträffande de i driftskalkylen ingående posterna må lämnas följande närmare förklaring.

Beloppen av *försålda utsäden* samt *inkomst å avskrivna fordringar* återfinnas i utsädesbolagets förenämnda vinst- och förlusträkning.

I fråga om *lantegendomarna* redovisas i samma vinst- och förlusträkning en bruttoinkomst av 164 775 kr. 73 öre. Detta belopp utgör av allt att döma avkastningen å utsädesbolagets hela jordbruksdrift. Häri ingår alltså bruttoinkomsten av jämväl egendomen vid Storvik samt de arrenderade egendomarna vid Norrköping. Då emellertid enligt vad ovan anförts dessa egendomar icke avses att övertagas av det statliga bolaget, har inkomstposten ifråga reducerats i proportion till den sålunda minskade arealen.

Statsbidrag har beräknats utgå efter enahanda grunder, som föreslagits böra gälla för det fall ifrågavarande verksamhet utövats av det under nästföregående alternativ omförmälda enskilda bolaget. Detta bolags kostnader för växtförädlingsverksamheten hava enligt av utredningsmännen tidigare å sid. 52—54 lämnad utredning ansetts uppgå till i avrundat tal 203 800 kr. I detta belopp ingår arrende till statsverket med 15 300 kr. Beträffande det statliga bolaget ifrågakommer givetvis icke en dylik utgiftspost, men däremot synes hyra för av växtförädlingsanstalten använda byggnader och inventarier böra med motsvarande belopp påföras förädlingskostnaderna. Även för det statliga bolagets vidkommande torde alltså förädlingskostnaderna kunna beräknas uppgå till ett belopp av 203 800 kr. Beräknas statsbidraget utgå med hälften av detta belopp, skulle detsamma utgöra 101 900 kr. Utredningsmännen återkomma nedan till ett närmare angivande av de grunder, som för beräkningen av statsbidraget ansetts böra ifrågakomma.

Beträffande kostnaderna för *växtförädlingsverksamheten* hänvisas till vad därom nyss anförts. Kostnaderna hava i detta sammanhang minskats med förberörda hyresbelopp, 15 300 kr.

Beloppet av *kontrollavgifter* motsvaras av i utsädesbolagets vinst- och förlusträkning upptagen avgift till statens centrala frökontrollanstalt.

Avskrivningar hava beräknats på så sätt, att å utsädesbolagets för jordbruksdriften använda byggnader, vilkas värde uppskattats till 750 000 kr., avskrivits 1 %, å utsädesbolagets övriga byggnader med ett taxeringsvärde av 1 098 000 kr. 1·5 %, å utsädesföreningens fastigheter 1 % samt å inventarier — efter avdrag av det beräknade värdet av levande sådana — 10 %.

Räntor hava beräknats med 5 % å ett belopp, motsvarande skillnaden mellan det totala kapitalbehovet, 7 300 000 kr., och aktiekapitalet, 6 000 000 kr., eller sålunda å 1 300 000 kr. Beloppet av denna ränteutgift utgör 65 000 kr. Därjämte har påförts ränta å tillfälligt upplånat kapital med 25 000 kr.

Av *skatter* har kronoskatt beräknats till c:a 7 000 kr. samt kommunalskatt till c:a 28 000 kr.

Förlust å fordringar har upptagits med belopp, vartill utredningsmännen uppskattningsvis ansett densamma kunna antagas uppgå.

Bolagets för aktiekapitalets förräntning tillgängliga *nettovinst* skulle enligt beräkningarna utgöra 206 500 kr. Utredningsmännen vilja emellertid betona, att denna vinstberäkning är i hög grad approximativ, baserad som den är på ett flertal jämförelsevis svårberäkneliga faktorer.

Bolagets organisation.

Vidkommande frågan om aktiernas fördelning vilja utredningsmännen framhålla önskvärdheten av att huvudparten av dessa förbehålles staten. Växtförädlingsverksamheten är nämligen ytterst att anse såsom ett det allmännas intresse, varjämte staten under alla omständigheter bör tillförsäkras ett avgörande inflytande på bolagets verksamhet. Därest aktiekapitalet, såsom ovan berörts, fastställes till 6 000 000 kr., torde därför 5 000 000 kr. i form av stamaktier böra tecknas av staten, under det att preferensaktier å tillhopa 1 000 000 kr. lämnas till teckning av vissa enskilda personer. Utredningsmännen anse dessa senare — utan särskilda direktiv rörande inhämtande av förslag — böra utses av Kungl. Maj:t och därvid tillförbindas att icke överlåta aktierna till annan än den Kungl. Maj:t godkänner. Beaktas bör särskilt, att till preferensaktieägare utses väl kvalificerade personer, vilka kunna ställa erfarenhet och insikt på jordbrukets och affärslivets områden till förfogande särskilt vid utseende av representanter i bolagets styrelse. Preferensaktieägarna synas lämpligen böra representera vissa sammanslutningar på jordbrukets område, för vilka växtförädlingsverksamhetens rationella bedrivande är av intresse, samt därutöver företrädare för kvarn- och konsumentintressena m. fl.

Den årliga utdelningen å aktierna anse utredningsmännen böra bestämmas till högst 4·5 % å stamaktierna och högst 6 % å preferensaktierna med företräde till utdelning för de sistnämnda. Den för preferensaktierna angivna maximala utdelningen torde visserligen kunna anses jämförelsevis högt tilltagen, men utredningsmännen vilja erinra om de för växtförädlingsverksamheten föreliggande riskerna, beroende som denna verksamhet är av jordbrukets allmänna konjunkturläge. Utdelningen å preferensaktierna synes dock icke böra garanteras av staten. Utredningsmännen hålla nämligen före att, därest till preferensaktieägare utses personer, vilka äro intresserade av bolagets verksamhet och väl i åtskilliga fall även torde komma att representera bolagets kunder, dessa aktieägare helt visst lära tillse, att verksamheten bedrives på sådant sätt, att det i företaget av deras huvudmän investerade kapitalet avkastar nöjaktig ränta. Med hänsyn till verksamhetens beroende av föreliggande konjunkturer anse emellertid utredningsmännen vinstregleringsfond böra i sedvanlig ordning uppläggas. Till denna bör överföras den vinst, som icke åtgår för omförmälda utdelning å aktierna.

Bolagets styrelse bör bestå av sju eller nio personer. För det lägre antalet talar givetvis den större behändigheten, under det att det större antalet ledamöter torde medföra en med hänsyn till de olika intressena allsidigare sammansättning av bolagets styrelse. Erinras må, att utsädesbolagets styrelse för närvarande består av tio personer. Styrelseledamöterna jämte suppleanter för dessa böra väljas å ordinarie bolagsstämma, därvid stamaktieägaren — staten — bör utse det antal ordinarie styrelseledamöter, som är närmast över hälften, och preferensaktieägarna det antal dylika ledamöter, som är närmast under hälften. Antalet styrelsesuppleanter bör fastställas till fem, varav tre böra utses av staten och två av preferensaktieägarna. Styrelsens ordförande bör utses bland de av staten valda styrelseledamöterna.

För granskning av styrelsens förvaltning och bolagets räkenskaper böra å ordinarie bolagsstämma utses tre revisorer jämte två suppleanter för dem. Av de ordinarie revisorerna böra två utses av staten och en av preferensaktieägarna; av suppleanterna bör en utses av vardera parten.

Den närmare organisationen i övrigt anse utredningsmännen böra ankomma på bolaget självt att utforma. I fråga om förädlingsverksamhetens organisation böra emellertid därvid beaktas de av utredningsmännen tidigare i fråga om det enskilda bolagets verksamhet framlagda synpunkter och förslag. Denna verksamhet bör sålunda icke bliva föremål för mera ingående förändringar, utan i huvudsak allt framgent grundas på av utsädesföreningen vunnen erfarenhet. Förädlingsverksamheten bör emellertid hållas strängt avgränsad från bolagets övriga rörelse och bilda en fristående anstalt, vars ekonomi grundas på särskild inkomst- och utgiftsstat och bokföringsmässigt hållas skild från bolagets övriga räkenskaper. Av anstaltens förädlingsledare bör en utses till chef för denna

med uppgift bl. a. att inför bolagsstyrelsen vara föredragande i frågor rörande växtförädlingsarbetet samt med rätt att till protokollet få sin eventuellt avvikande mening antecknad. Förädlings- och försöksledarna böra tillsättas i närmaste samråd med anstaltens chef. Med avseende å deras kompetens böra gälla enahanda bestämmelser, som i sådant hänseende förut av utredningsmännen föreslagits. Det bör givetvis åligga bolaget att i egenskap av huvudman ansvara för nämnda tjänstemäns pensionering i statens pensionsanstalt. Förädlings- och försöksverksamhetens årliga planläggning samt växtförädlingsrådets befattning därmed bör ock ske i den av utredningsmännen tidigare föreslagna ordningen. I fråga om bolagets originalutsäden bör sortäkthetskontrollen handhavas av statens centrala frökontrollanstalt. Lantbruksstyrelsen bör tilläggas rätt till överinseende över bolagets hela verksamhet.

Då bolaget förutsättes i allt väsentligt övertaga utsädesföreningens för växtförädlingen avsedda egendom och verksamhet, följer därav, att bolaget bör vara skyldigt övertaga och respektera av föreningen ingångna förbindelser i fråga om den hos denna anställda personalens anställning och avlöning m. m.

Statsbidrag till växtförädlingsverksamheten.

Av vad ovan anförts torde framgå, att organisationen av det ifrågavarande bolagets verksamhet utformats i närmaste överensstämmelse med de av utredningsmännen föreslagna formerna för det tidigare omförmälda enskilda bolagets handhavande av verksamheten ifråga. Enahanda förfaringssätt anse utredningsmännen ock böra tillämpas med avseende å fastställandet av grunderna för beräkningen av det för det statliga bolagets vidkommande erforderliga statsbidraget. Storleken av detta bidrag bör alltså avvägas med utgångspunkt från det av bolaget självt prövade medelsbehovet för förädlingsverksamhetens nöjaktiga upprätthållande samt tillmätas med belopp, motsvarande 50 procent av den vid granskningen av sagda medelsbehov godkända nettokostnaden för förädlingsverksamheten. Denna verksamhet bör givetvis uppehållas i minst samma omfattning som den av utsädesföreningen för närvarande utövade. Av enahanda skäl, som tidigare i samband med utredning av frågan om det enskilda bolagets understödjande med statsbidrag anförts, anse utredningsmännen statsbidraget icke böra fastställas att med fixerat belopp utgå under en följd av år framåt. För bolagets åtnjutande av statsbidrag böra föreskrivas enahanda villkor och bestämmelser, som av utredningsmännen ovan föreslagits böra gälla i fråga om det enskilda bolaget.

Rörande den eventuella uppgörelsen mellan det ifrågavarande bolaget och allmänna svenska utsädesaktiebolaget hava utredningsmännen icke ansett lämpligt här uppställa direktiv.

För växtförädlingsverksamheten vid Svalöv eventuellt disponibla, utsädesbolaget icke tillhöriga egendomar.

De av utredningsmännen framlagda alternativa förslagen till organisation av den framtida växtförädlingsverksamheten vid Svalöv karaktäriseras båda därav, att behovet av mark för såväl förädlings- och försöksverksamheten som ock för förädlingsprodukternas förökning förutsättes i allt väsentligt bliva tillgodosett genom upplåtelse av de utav allmänna svenska utsädesaktiebolaget disponerade jordområdena. Då emellertid utsädesbolagets ställning till frågan om dess avsedda befattning med den framtida växtförädlingsverksamheten ansetts böra inhämtas först, sedan de av utredningsmännen ovan alternativt föreslagna anordningarna blivit föremål för Kungl. Maj:ts prövning, och utgången av blivande förhandlingar med bolaget kan anses oviss, hava utredningsmännen funnit angeläget undersöka föreliggande andra möjligheter till erhållande av för verksamheten ifråga lämplig mark. Genom domänstyrelsens försorg hava sålunda införskaffats uppgifter i fråga om vissa förädlingsanstalten vid Svalöv närbelägna kronoegendomar. Därjämte hava från utsädesföreningen på begäran erhållits uppgifter beträffande vissa andra egendomar, vilka för ändamålet ansetts kunna ifrågakomma.

Domänstyrelsen har i fråga om förenämnda kronoegendomar lämnat följande uppgifter:

»*Kronoegendomen 1/2 mantal Tarstad nr 1, 2 och 3 med 3/8 mantal Tirup nr 5, 6 och 8, kallade Brinkagården, i Tirups socken.*

Belägenhet: 5 km. från vardera av Billeberga och Svalövs järnvägsstationer. Areal: 174·7 hektar, därav 159·3 hektar tomter, åker och dyl., 11·8 hektar äng samt 3·6 hektar impediment. Taxeringsvärde: 352 700 kr. Arrendetid: 1925—14 mars 1932. Avgäld: 11 000 kr.

Byggnaderna äro i allmänhet goda och tillräckliga, väl underhållna samt brandförsäkrade för 181 300 kr. Åkerarealen består av lermylla på leralv. Delvis är jordmånen ganska tung och svårbrukad. På c:a 30 hektar är myllagret tunnare samt alven hårt flisartad och grusblandad. Marken är täckdikad, dock icke fullt rationellt. Källsprång här och där göra skördarna ojämna. Eljest är hävden god. Ängen utgöres av mycket god betesäng, delvis användbar som slåtter. Årsmedelskörden av spannmål beräknas uppgå till c:a 200 ton. Sockerbetor odlas. Egendomen vinterföder 20 hästar samt 120—130 nötkreatur. Egendomen är ej elektrifierad.

Kronoegendomen 1 mantal Vittskövle nr 4, 5, 7 och 19 i Torrlösa socken.

Belägenhet: 25 km. från Landskrona och 5 km. från Svalövs järnvägsstation. Areal: 110·3 hektar, därav 108·8 hektar tomt och åker, 0·5 hektar äng och 1·0 hektar impediment. Taxeringsvärde: 236 600 kr. Arrendetid: 1929—14 mars 1939. Avgäld: 6 600 kr.

Byggnaderna äro i gott stånd, synnerligen väl underhållna och i allt väsentligt tillräckliga, brandförsäkrade för 75 700 kr. Åkern, som är erförderligt täckdikad för c:a 30 år sedan, består till en tredjedel av god

mylla på lerbotten, medan det övriga betecknas som dels medelgod lermylla på något sämre botten och dels grundare och sämre mylla på grusblandad alv eller rent grus. Hävden är mycket god. En del av den sämre och sankare marken ligger i flerårig vall, inhägnad till bete. Årliga medelskörden av spannmål beräknas uppgå till c:a 130 ton. Sockerbetor odlas icke. Det hålles 11 arbetshästar, 3 à 4 unghästar, 25 kor och 30—35 ungnöt. Egendomen är elektrifierad för kraft och belysning.

Kronoegendomen 2/3 mantal Årup nr 1 med 1/2 mantal Billeberga nr 1 jämte därunder lydande lägenheten Röamölla nr 1, ett kvarntorp med kvarn, i Billeberga socken.

Belägenhet: 11 km. från Landskrona, invid Billeberga järnvägsstation och ungefär 8 km. från Svalöv. Areal: 196·7 hektar, därav 3·3 hektar tomter och trädgårdar, 173·2 hektar åker, 15·1 hektar ängs- och odlingsmark samt 5·1 hektar impediment. Taxeringsvärde: 439 000 kr. Arrendetid: 1926—14 mars 1936. Avgäld: 13 420 kr.

Byggnaderna äro, med undantag för det bristfälliga häststallet, goda och tillräckliga, brandförsäkrade för 177 000 kr. Åkern, som i det väsentliga är erforderligt täckdikad, består till största delen av god och djup lermylla på märgelbotten. På åtskilliga ställen finnes dock även sandmylla på torr sandalv. De som äng och odlingsmark upptagna områdena äro delvis mycket stenbundna och kunna betecknas såsom betesmark. Hävden är mycket god. Årliga medelskörden av spannmål beräknas till c:a 225 ton. Sockerbetor odlas. Det hålles 20 hästar och omkring 100 nötkreatur. Gården är elektrifierad.»

Beträffande de av utsädesföreningen anvisade egendomarna anför föreningen följande:

»*Torrlösa nr 3 och 4.*

Gården, som tillhör Trolleholms fideikommiss, är belägen öster om och omedelbart intill utsädesföreningens jordbruk; ägorna ligga på ömse sidor om landsvägen från Svalöv till Torrlösa och vidare österut. Areal: 42·3 hektar åker och 1·5 hektar annan mark. Taxeringsvärde: (1923) 91 700 kr.

Gården är utarrenderad; arrendeavgälden utgör 4 070 kr.; arrendekontraktet gäller till år 1936.

Torrlösa nr 5 och 6.

Denna gård, som likaledes tillhör Trolleholm, är belägen söder om och intill föregående egendom samt gränsar på en kortare sträcka intill utsädesföreningens jordbruk. Areal: 39·3 hektar åker och 0·6 hektar annan mark. Taxeringsvärde: (1923) 82 500 kr.

Gården är utarrenderad, arrendeavgälden utgör 4 028 kr.; arrendekontraktet gäller till år 1936.»

Utredningsmännen hava besiktigat samtliga förenämnda egendomar. Av denna besiktning ävensom av vad utredningsmännen i övrigt inhämtat framgår att, även om utsädesbolagets markområden icke skulle kunna för ändamålet tagas i anspråk, möjligheter likväl föreligga för anskaffande av den mark, som erfordras för såväl växtförädlingsverksamhetens vid Svalöv upprätthållande i nuvarande omfattning som ock för förädlingsprodukternas förökning. Visserligen torde den sammanlagda arealen av de ovannämnda egendomarnas odlade jord, c:a 523 hektar, måhända visa sig otillräcklig för de angivna ändamålen. Men utredningsmännen vilja framhålla, att även andra än de förenämnda egendomarna torde kunna ifrågakomma för förvärv eller arrende samt att innehavet av egen mark kan i viss utsträckning ersättas genom kontraktsodlingar.

Framställning från Sveriges utsädesförening ifråga om önskvärda utvidgningar av föreningens verksamhet m. m.

I framställning till Kungl. Maj:t den 10 augusti 1929 anhöll Sveriges utsädesförening dels med utgångspunkt från verksamhetens tillgodoseende i dittillsvarande omfattning om anslag för budgetåret 1930/1931 till uppehållande av föreningens praktiskt-vetenskapliga verksamhet m. m., dels ock att därutöver måtte för samma budgetår anvisas ej mindre ett driftsanslag av 32 750 kr. för utvidgning av föreningens verksamhet än även ett belopp av 80 000 kr. för bestridande av vissa närmare angivna med verksamhetens utvidgning förenade och i vissa avseenden såsom förutsättning därför nödvändiga engångskostnader.

De allmänna motiven för föreningens ansökan om anslag för utvidgning av dess verksamhet sammanfattade föreningen sålunda:

Orsakerna till behovet av ökade medel vore flera. Så hade kravet på i vissa avseenden — främst med hänsyn till inre egenskaper — förbättrad kärnkvalitet hos ett par av våra viktigaste sädesslag, vete och korn, nödvändiggjort särskilda undersökningar och förädlingsarbeten. De senaste årens ogynnsamma förhållanden för rågodlingen hade ökat behovet av sorter, okänsliga för skördenedsättande faktorer. Vallodlingens och beteskulturens ökade betydelse för vårt jordbruk nödvändiggjorde ökade ansträngningar för att frambringa särskilda för våra vallar och betesmarker lämpliga sorter av gräs och vallbaljväxter. Nyupptagna metoder för rotfruktsförädlingen ansåges lämna större möjligheter för uppdragande av nya rotfruktsorter, och det syntes angeläget, att arbetena härmed kunde utföras i tillräckligt stor omfattning. Så vore ock fallet i fråga om potatisförädlingen; för potatisens vidkommande hade den i vårt land nu inkomna potatiskräftan därjämte nödvändiggjort särskilda förädlingsarbeten för frambringande av mot nämnda sjukdom immuna sorter. De allmänt härjande växtsjukdomarna gjorde också behovet stort av särskilda studier rörande desamma och deras bekämpande bland annat i samband med förädlingsarbetena. Möjligheterna för föreningen att i detta avseende göra en större insats hade också ökats, sedan föreningen i sin tjänst fått en avdelningsföreståndare med speciell utbildning på växtsjukdomarnas område.

I sitt över föreningens ansökan avgivna utlåtande den 24 september 1929 anförde lantbruksstyrelsen — under erinran om de då pågående förhandlingarna mellan utsädesföreningen och utsädesbolaget om nytt avtal mellan kontrahenterna — bland annat att, då föreningens utvidg-

ningsplaner delvis avsåge förbättring av arbetsresultaten och således borde vara av direkt värde för bolaget, med fog kunde ifrågasättas, att bolaget påtoge sig kostnaderna för åtgärder, som direkt gagnade dess verksamhet. Därtill skulle ett beviljande av statsbidrag för utvidgning av föreningens verksamhet utan tvivel föregripa nämnda förhandlingar. Under sådana förhållanden ansåge sig lantbruksstyrelsen icke för det dåvarande böra till behandling upptaga föreningens framställning i denna del.

På av lantbruksstyrelsen anförda skäl och av statsekonomiska hänsyn upptogo icke heller statsmakterna föreningens äskande om anslag till utvidgad verksamhet till närmare prövning. Enligt vad föreningen i en till utredningsmännen ingiven, detta betänkande bifogad skrift framhållit kvarstå därför föreningens berörda önskemål till största delen fortfarande orealiserade. I ett par avseenden har dock härutinnan ett motsatt förhållande inträtt. Behovet vid förädlingsanstalten av ny frysningsanläggning, beräknad draga en engångskostnad av 35 000 kr., har sålunda numera blivit tillgodosett. Genom donation av styrelsen för Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse har nämligen till föreningens förfogande för kromosomforskningen anvisats dels ett engångsanslag av 90 000 kr. till utrustning och instrumentering av nödigt laboratorium, frysningsanläggning och växthus, dels ock ett årligt belopp av 20 000 kr. under fem år till driftsutgifternas bestridande. Ytterligare hava till iordningställande och utrustning av kemiska laboratoriet 15 000 kr. anvisats genom donation av Svenska bryggareföreningen.

Utsädesföreningen har emellertid i berörda till utredningsmännen ingivna skrift anfört, att gjorda erfarenheter ådagalagt ytterligare ökade behov av verksamhetens utvidgning. Tillgodoseendet av dessa ävensom omförmälda ännu kvarstående önskemål skulle enligt föreningens utförligt motiverade beräkningar medföra följande utgifter:

	Årliga utgifter kr.	Engångskostnad kr.
Vete- och havreavdelningen	—	1 500
Bakningsförsöken	1 600	5 000
Kornavdelningen	1 000	—
Rågavdelningen	1 500	—
Vallväxtavdelningen (tjänstemän å Ultuna)	13 375	—
» ökade omkostnader	2 500	—
Avdelningen för potatis och baljväxter samt studier av växtsjukdomar:		
potatisförädlingen	4 000	3 000
ärtförädlingen	1 000	1 500
växtpatologiska försök	1 000	12 000
ökad assistentlön	1 500	—
Rotfruktsavdelningen	4 500	10 900
Kemiska avdelningen (inkl. fotografiska arbeten)	2 800	8 700
Kemiska avdelningen, tjänstemän	8 625	—

	Årliga utgifter kr.	Engångskostnad kr.
Kontrollavdelningen	5 875	2 100
Ärftlighetsinstitutionen	—	7 000
Amortering av skulder (ökat belopp)	5 000	—
Assistent för upplysningsverksamhet	3 750	—
Summa kronor	58 025	51 700.

För vissa av ovanberörda anslagsäskanden hava otvivelaktigt goda skäl anförts. Då emellertid utredningsmännen ovan föreslagit, att växtförädlingsverksamheten i dess helhet framdeles skall överlåtas å ett enskilt eller alternativt å ett statligt bolag med uppgift således att handhava jämväl den del av verksamheten, som nu utövas av Sveriges utsädesförening, lärer beslut om ytterligare statsanslag till denna verksamhet icke böra fattas, innan frågan om verksamhetens framtida organisation blivit slutgiltigt prövad och avgjord. Därest det ena eller andra av utredningsmännens nyssberörda förslag därvid skulle vinna beaktande, bör det givetvis ankomma på det blivande bolaget att fatta beslut i fråga om önskvärda utvidgningar av verksamheten samt att, i den mån statens medverkan erfordras, göra den framställning om statsbidrag, som av omständigheterna anses påkallad.

I sin ifrågavarande till utredningsmännen ingivna skrift har utsädesföreningen slutligen även framhållit behovet av ökade och förbättrade lokalutrymmen. Sålunda anföres, att den för förvaring, tröskning och rensning m. m. av skörden från och utsädet till de större försöken för närvarande använda s. k. paviljongen under senare åren visat sig allt mera otillräcklig. Erforderlig nybyggnad, till vilken preliminär skiss uppgjorts, beräknades draga en kostnad av 55 000 kr. Byggnaden avsåges att förses med värmeledning i vissa lokaler samt torkanläggning. Kostnaden härför ävensom för en del nyuppsättning av maskiner och redskap hade approximativt beräknats till 25 000 kr. Framhållits har vidare, att föreningens stall- och ladugårdsbyggnad vore otillräcklig och ytterst bristfällig. En preliminär skiss till ny sådan byggnad hade med anledning därav uppgjorts. Kostnaden för nybyggnaden hade uppskattats till ungefärligen 15 000 kr.

Utredningsmännen, som besiktigat växtförädlingsanstaltens byggnader, vilja för sin del vitsorda, att såväl paviljongen som ock stall- och ladugårdsbyggnaden befinna sig i mindre brukbart skick. Behovet av nybyggnader för nämnda ändamål synes därför vara angeläget. Vad särskilt angår stall- och ladugårdsbyggnaden må dock bemärkas att, därest växtförädlingsverksamheten framdeles kommer att handhavas av ett bolag, som självt äger för egentligt jordbruk avsedda byggnader, sistnämnda byggnad ävensom andra för jordbruksdriften erforderliga dylika torde bliva överflödiga. Föreningens övriga byggnader befinna sig enligt ut-

redningsmännens åsikt i ett i stort sett tillfredsställande skick. Underhållet av institutionsbyggnaden har dock, såsom föreningen anmärker, på grund av knapp medelstillgång blivit något eftersatt. En del andra reparationer äro ock av behovet påkallade. Utredningsmännen anse emellertid även frågan om erforderliga nybyggnader och reparationer böra upptagas och prövas i enahanda ordning, som ovan av utredningsmännen vidkommande föreningens övriga äskanden föreslagits. Spörsmålet ifråga torde därför först framdeles böra bringas till avgörande.

Ärftlighetsinstitutionens framtida ställning till växtförädlingsverksamheten vid Svalöv.

I sina ovan framlagda förslag i fråga om växtförädlingsverksamhetens vid Svalöv framtida organisation hava utredningsmännen icke berört den dit förlagda ärftlighetsinstitutionen. Skulle emellertid enligt utredningsmännens förslag växtförädlingsverksamheten vid Svalöv framdeles komma att utövas av ett enskilt eller statligt bolag, erfordras uppenbarligen, att vissa föreskrifter meddelas i fråga om bolagets ställning till ärftlighetsinstitutionen. Utredningsmännen förutsätta nämligen, att institutionen — såsom väl närmast kan tänkas bliva fallet — fortfarande kommer att bliva förlagd till Svalöv och att chefskapet för förädlingsverksamheten därstädes även i fortsättningen kommer att utövas av professorn Nilsson-Ehle. De föreskrifter, som i nyssnämnda avseende böra meddelas, synas utredningsmännen i så fall lämpligen böra innefatta stadgande för bolaget att gent emot ärftlighetsinstitutionen fylla förpliktelser, motsvarande dem, som för närvarande åligga utsädesföreningen.[1]

Vid övervägande av de ärftlighetsinstitutionen berörande spörsmålen hava utredningsmännen ansett kunna ifrågasättas, huruvida icke de för närvarande i utsädesföreningens stat upptagna utgiftsposterna för ärftlighetsinstitutionens verksamhet, 7 000 kr., och arrende för jord till institutionens försök, 500 kr., framdeles böra uteslutas ur förädlingsanstaltens stat. Beaktas må nämligen att, därest såsom utredningsmännen ifrågasatt, statsunderstöd till förädlingsverksamhetens upprätthållande kommer att tillmätas med belopp motsvarande hälften av nettobeloppet av det enskilda, alternativt det statliga bolagets samtliga årliga kostnader för förädlingsverksamheten, bolaget skulle komma att svara för hälften av nyssnämnda kostnader för ärftlighetsinstitutionens verksamhet och försöksjord. Då detta uppenbarligen icke är avsikten, vilja utredningsmännen föreslå, att för ärftlighetsinstitutionens ifrågavarande kostnader särskilt anslag uppföres under åttonde huvudtiteln. Däremot bör givetvis, såsom hittills, den professor Nilsson-Ehle i egenskap av ledare för förädlingsverksamheten tillkommande arvodesersättningen allt framgent ingå i förädlingsanstaltens utgiftspost för avlöningar till tjänstemän m. fl.

[1] Sid. 33.

B. Sveriges utsädesförenings filialer; den lokala växtförädlingsverksamhetens framtida organisation.

Historik.

Redan kort tid efter det utsädesföreningen trätt i verksamhet framkommo önskemål om prövning i landets olika delar av de vid växtförädlingen framkomna nya sorternas odlingsvärde. Härvid åsyftades närmast att få »avgjort, huru långt de vid Svalöv uppdragna sorternas användning kunde utsträckas och under vilka förhållanden de nådde sin högsta utbildning».

Frågan om lokal sortprövning hade därmed väckts och resulterade år 1894 i anläggandet å Karlslunds egendom i närheten av Örebro av ett försöksfält för odling av växtsorter, som kunde antagas lämpa sig för mellersta Sverige. Ungefär samtidigt träffades mellan utsädesföreningen och kemisk-växtbiologiska anstalten i Luleå överenskommelse om prövning därstädes i mindre skala av korn och havresorter. Resultatet därav blev dock av flera skäl mindre fruktbärande; föreningens avsaknad vid anstalten av egen på växtförädlingens område fackligt utbildad assistent gjorde sig märkbart gällande.

Efter berörda första ansatser till lösning av spörsmålet om lokal sortprövning, upprättades år 1897 vid Ultuna egendom utsädesföreningens första filial i egentlig bemärkelse genom förflyttning dit och omdaning av »filialen» vid Karlslund. Ultunafilialen avsågs icke blott att tillgodose prövningen av redan marknadsförda växtsorter, utan ock att anlitas för prövning av förädlingsprodukter på tidigare bearbetningsstadium. Någon självständig lokal växtförädling åsyftades däremot knappast vid denna tidpunkt.

Såsom ovan nämnts ledde det mellan utsädesföreningen och kemisk-växtbiologiska anstalten i Luleå åvägabragta samarbetet icke till åsyftat resultat. Ej heller infriades i nämnvärd mån de vid Ultunafilialens upprättande närda förhoppningarna, att därstädes vunna försöksresultat skulle vara tillämpliga även långt norrut. Tanken på en filial för övre Norrland började därför träda alltmera i förgrunden och förverkligades år 1906, då verksamheten vid den andra av föreningens filialer — Övre Norrlandsfilialen — påbörjades i stort sett efter samma riktlinjer som vid Ultunafilialen. Dessa riktlinjer blevo för övrigt normerande för arbetet även vid efterföljande filialer.

Behovet av ytterligare filialer framfördes av utsädesföreningen år 1912 i samband med framställning om statsunderstöd för detta år. Föreningen ifrågasatte därvid upprättande av nya filialer i övre Götalands båda för-

nämsta jorbruksdistrikt, Öster- och Västergötland. Sedan 1913 års riksdag beviljat anslag för ändamålet, trädde året därpå Östgöta- och Västgötafilialerna i verksamhet. Särskild filial för mellersta Norrland — Västernorrlandsfilialen — upprättades år 1917. Påföljande år tillkommo ytterligare tvenne filialer, nämligen Värmlands- och Jämtlandsfilialerna. Den åttonde och sista filialen — Kalmarfilialen — trädde i verksamhet år 1921. Sistnämnda fyra filialer tillkommo på framställning av vederbörande hushållningssällskap, vilka ock beviljade bidrag till kostnaderna för filialernas verksamhet.

Filialernas förläggning och verksamhet m. m.

I fråga om de olika filialerna har utsädesföreningen i huvudsak meddelat följande närmare uppgifter.

I. *Kalmarfilialen* är förlagd till egendomen Nygård per Ölvingstorp. Till filialens förfogande har ägaren av nämnda egendom mot en årlig hyra av 800 kr. ställt en byggnad, innehållande lada, loge och arbetsrum. För försöken erforderlig jord — intill högst fyra hektar — väl gödslad, brukad samt färdigberedd för sådd upplåtes från egendomen mot ett årligt arrende av 200 kr. per hektar.

De vid filialen vunna resultaten kunna närmast anses giltiga för sydöstra delen av Kalmar län jämte Öland, men verksamhetsområdet omfattar större delen av Jönköpings, Kronobergs och Kalmar län, östra delen av Blekinge län samt Öland och Gotland. Inom detta område har alltså filialen att i mån av behov och tillfälle anlägga lokala försök.

Verksamheten vid filialen avser dels prövning av viktigare marknadsförda växtsorter ävensom nya sorter, vilka framkomma såsom resultat av den samverkande förädlingsverksamheten vid huvudanstalten och den ifrågavarande samt andra filialer, dels ock självständigt lokalt förädlingsarbete, inriktat på höstvete, havre, korn och blåluzern. Bearbetningen av en del äldre korsningar och i enstaka fall linjeurval ur äldre sorter hava under de senare åren bedrivits i ganska stor omfattning. — Försök med korn och sockerbetor anordnas på några platser på Öland. Likaledes har på Öland utlagts ett flertal försök med blåluzern.

II. *Östgötafilialen* är förlagd till den invid Linköping belägna egendomen Tornby, tillhörig mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag. En för filialen avsedd byggnad upplåtes av bolaget mot en årlig hyra av 850 kr. För filialens försök behövlig jord — intill högst två hektar — väl gödslad, brukad och färdigberedd för sådd tillhandahålles av bolaget mot ett årligt arrende av 300 kr. per hektar.

Filialens verksamhetsområde omfattar, förutom hela Östergötlands län, norra delarna av Kalmar och Jönköpings län samt sydöstra delen av Södermanlands län.

Verksamheten är i stort sett av samma art som vid Kalmarfilialen. Det huvudsakligaste lokala förädlingsarbetet har under de senaste åren ägnats vete och havre. Särskilt har vårveteförädlingen på senaste tiden uppta-

gits i större omfattning. Även kornförädlingen har något utökats. Filialen har två lokala försök utlagda vid Ullevi gård per Vadstena, varav ett med höstvete och ett med sockerbetor.

III. *Västgötafilialen* är förlagd invid Skara. Erforderliga lokaler upplåtas kostnadsfritt av Skaraborgs läns hushållningssällskap. Filialens försök äro utlagda å en kemiska stationen i Skara tillhörig mindre egendom. Vidare anordnas vid St. Holms säteri å Hisingen invid Göteborg försök med avseende på höstvete, vårvete, korn, havre och rotfrukter, vid mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolags egendom Russelbacka per Järpås försök med sockerbetor, vid Götala egendom per Skara försök med baljväxter samt vid Mariedals egendom per Lundsbrunn försök med potatis.

Verksamhetsområdet omfattar i stort sett södra delen av Dalsland, hela Skaraborgs, Älvsborgs och Bohus län samt nordligaste delen av Hallands län.

Liksom vid övriga filialer utföres prövning av viktigare marknadsförda växtsorter jämsides med nytt material. Självständigt förädlingsarbete bedrives med höstvete, vårvete, vithavre, rotfrukter och vallväxter. Förberörda försök med sockerbetor äro stamförsök och bekostas av nämnda sockerbolag. De vid St. Holms säteri å Hisingen anordnade försöken, till vilka ett årligt bidrag å 600 kr. erhålles från Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskap, äro vad angår rotfruktsförsöken specialförsök, som utlagts å av klumprotsjuka starkt infekterad jord.

IV. *Värmlandsfilialen* är förlagd till egendomen Varpnäs per Norsbron, belägen c:a 20 kilometer väster om Karlstad. För de till filialens förfogande ställda arbets- och förvaringslokalerna utgår hyra med 400 kr. per år. Erforderlig försöksjord — intill högst 3 hektar — väl gödslad och brukad samt färdigberedd till sådd upplåtes från egendomen mot ett årligt arrende av 250 kr. per hektar för med höstsäd och 200 kr. per hektar för med vårsäd besådd areal.

Verksamhetsområdet omfattar hela Värmlands län, nordligaste delen av Älvsborgs län samt Kopparbergs län med undantag av dess nordligaste och sydligaste delar.

För sortprövning under skilda odlingsbetingelser inom filialområdet äro från filialen utlagda åtskilliga lokala försök. Sålunda har filialen sedan år 1927 tvenne fasta försöksfält i Dalarna, varav det ena vid Gärdsjö i Rättviks socken samt det andra vid Malung. Dessa försök hava möjliggjorts genom årliga anslag från Kopparbergs läns hushållningssällskap av 800 kr. Inom Värmland har filialen för närvarande försök utlagda vid Lakenetorps gård per Myra (havre), vid Myra ålderdomshem per Myra (höstråg), vid Stensgård per Torsby (potatis) samt vid Uddeholms gård per Uddeholm (kvävegödslingsförsök i vall).

Filialens jämförande sortförsök omfatta samtliga stråsädesslag ävensom ärter, potatis, rotfrukter, baljväxter och lin. Det vid filialen bedrivna lokala förädlingsarbetet är i huvudsak inriktat på höstvete och baljväxter.

På senare år har emellertid dylikt arbete även med råg och korn påbörjats.

V. *Ultunafilialen* är förlagd till Ultuna egendom. För filialens försök hava från egendomen ställts till förfogande dels kostnadsfritt ett mindre jordområde för det fasta försöksfältet, dels ock mot en arrendeavgift av 40 kr. per hektar för de s. k. rörliga försöken behövlig jord. Filialen har själv att ombesörja och bekosta jordens gödsling, bearbetning och färdigställande till sådd. Lantbruksinstitutet vid Ultuna upplåter kostnadsfritt erforderliga arbets- och förvaringslokaler ävensom bostad för filialföreståndaren.

Verksamhetsområdet omfattar Mälar- och Hjälmarlandskapen samt södra delarna av Dalarna och Gästrikland.

Utom sortprövning i jämförande försök, som upptaga stråsäd, ärter, rotfrukter, potatis och vallväxter, bedrives lokalt förädlingsarbete med höstvete, svarthavre, korn (erectum-typer) samt blåluzern. Ehuru i mindre omfattning bearbetas även förädlingsmaterial av vårvete, kålrötter och vissa betesgräs. Som komplement till den vid Ultuna bedrivna sortprövningen äro utlagda lokala försök med höstvete och höstråg vid Domnarvet i Dalarna samt med rödklöver vid Hjulsta per Enköping och Strömsbergs bruk per Strömsberg i norra Uppland.

VI. *Västernorrlandsfilialen* är förlagd till hemmanet Lännäs nr 3, beläget omedelbart intill den Björkå aktiebolag tillhöriga egendomen Holms säteri. År 1928 övergick hemmanet genom donation av nämnda bolag i utsädesföreningens ägo. Angående filialens byggnader, åkerarealens storlek, jordmånens beskaffenhet m. m. lämnas framdeles i annat sammanhang närmare redogörelse.[1]

Filialens verksamhetsområde omfattar större delen av Västernorrlands län, landskapet Hälsingland och sydöstra delen av Västerbottens län. Liksom vid övriga filialer äger även vid denna filial vanlig sortprövning rum. Vid filialen bedrives en ganska omfattande lokal förädling, i första hand inriktad på havre, korn, ärter, potatis och vallväxter.

VII. *Jämtlandsfilialen* är förlagd till den Jämtlands läns hushållningssällskap tillhöriga egendomen Torsta i Ås socken. Från denna egendom upplåtes mot ett årligt arrende av 200 kr. per hektar för försöken erforderlig jord, gödslad, brukad och färdigberedd för sådd. I en å egendomen befintlig byggnad disponeras mot en årlig hyra av 800 kr. av hushållningssällskapet till förfogande ställda arbets- och förvaringslokaler. — Några av filialens försök äro förlagda till Rödön, varest omkring 0·5 hektar jord arrenderas av Rödöns kommun.

Närmast avser filialens verksamhetsområde Jämtlands län, varjämte till området i stort sett torde kunna räknas hela den norrländska s. k. mellan- och innerbygden.

[1] Sid. 100—101.

Verksamheten omfattar, förutom prövning i jämförande försök av olika för Norrland lämpliga sorter, även självständig förädling, vilken i främsta rummet avser korn och olika slag av vall- och betesväxter. Dessutom bedrives urvalsarbete för förädling av rovor.

Filialen utövar en jämförelsevis omfattande lokal försöksverksamhet med olika växtslag, företrädesvis dock korn och potatis. Dessa försök äro utlagda hos jordbrukare på ett tjugutal olika egendomar inom Jämtlands län.

VIII. *Övre Norrlandsfilialen* är förlagd till egendomen Hagalund, belägen 5 kilometer från Luleå. Egendomen, som äges av Luleå stad, har en areal av 16 hektar odlad jord, vilken enligt avtal med staden är upplåten för filialens verksamhet. Ett mindre jordområde å den s. k. Mjölkudden invid Luleå ävensom erforderliga arbetslokaler, loge och lada äro kostnadsfritt upplåtna av kemisk-växtbiologiska anstalten i Luleå.

Filialens verksamhetsområde lärer avse hela Norrbottens och större delen av Västerbottens län.

Förutom prövning i jämförande försök av för området lämpliga sorter och stammar förekommer lokalt förädlingsarbete, huvudsakligen inriktat på vallväxter samt tidiga sorter av sexradskorn och havre. I mindre omfattning bearbetas även rotfrukter, potatis och råg.

I samarbete med kemisk-växtbiologiska anstalten bedriver filialen lokal försöksverksamhet med korn och havre på olika platser inom Norrbottens län.

Upplåtelserna till filialerna av försöksjord och lokaler regleras genom avtal med resp. ägare. Avtalen gälla i regel tio år och förnyas för samma tidsperiod, därest icke från någondera partens sida uppsägning mellankommer minst ett år före avtalstidens utgång. För Västgötafilialen föreligger endast muntligt avtal angående upplåtelse av försöksjord. Rörande filialen vid Ultuna är avtalet gällande tillsvidare med ett års ömsesidig uppsägning. För Övre Norrlandsfilialens vidkommande gäller arrendet av jord till den 14 mars 1932, medan erforderliga lokaler av kemisk-växtbiologiska anstalten upplåtas enligt under hand träffad överenskommelse.

Uppgifter angående kassabehållning och fordringar samt värdet av byggnader, inventarier och spannmålsförråd vid filialerna enligt 1930 års bokslut framgå av omstående sammanställning:

	Kalmar-filialen	Östgöta-filialen	Väst-göta-filialen	Värm-lands-filialen	Ultuna-filialen	Väster-norrl.-filialen	Jämt-lands-filialen	Ö. Norr-lands-filialen	Summa
Kassabehållning	24·62	59·96	77·25	125·02	31·15	—	—	234·68	552·68
Fordringar	—	—	—	—	503·09	—	—	—	503·09
Byggnader	—	—	—	—	—	14 366·67	—	1 600.—	15 966·67
Inventarier enl. förteckning	1 400·—	2 345·50	2 450·—	316·—	3 736·65	1 884·—	350·—	2 769·—	15 251·15
Spannmål enl. förteckning	653·40	714.—	245·30	223·80	518·50	496·50	251·19	140·50	3 243·19
Summa kronor	2 078·02	3 119·46	2 772·55	664·82	4 789·39	16 747·17	601·19	4 744·18	35 516·78

Vidkommande sammanställningen må anmärkas, att i det för Västernorrlandsfilialen uppgivna inventarievärdet icke ingår värdet av de för jordbruksdriften därstädes förefintliga levande och döda inventarierna. Dessa ägas nämligen icke av filialen. Vidare må framhållas, att i sammanställningen upptagits värdet å allenast de med anlitande av löpande medel anskaffade inventarierna. Emellertid har dessutom för inventarieinköp till fyra av filialerna anvisats särskilt statsbidrag. Värdet av de härför inköpta inventarierna utgör vid Kalmarfilialen 2 000 kr. och vid vardera av Värmlands-, Västernorrlands- och Jämtlandsfilialerna 1 500 kr. eller sålunda sammanlagt 6 500 kr.

En var filial förestås av en föreståndare. Samtliga dessa hava avlagt agronomexamen och tre dessutom akademisk examen; av de senare äro två filosofie licentiater. Befattningarna äro ordinarie; anställningskontrakten gälla tillsvidare med sex månaders ömsesidig uppsägning. Föreståndarna åtnjuta en grundlön av 4 200 kr. för år jämte tre ålderstillägg, vartdera å 500 kr. efter resp. 5, 10 och 15 års väl vitsordad tjänstgöring Föreståndarna äro delaktiga i statens pensionsanstalt.

I den av Kungl. Maj:t för budgetåret 1931/1932 godkända inkomst- och utgiftsstaten för utsädesföreningen äro för verksamheten vid filialerna beräknade följande utgifter:

Avlöning till filialföreståndarna	42 100
Dyrtidstillägg åt desamma	10 525
Pensionsavgifter för desamma	960
Till försöksverksamheten	50 000
Summa kronor	103 585.

Ovanstående utgifter bestridas helt av statsmedel. Vissa filialer erhålla därjämte understöd till verksamheten genom anslag från vederbörande hushållningssällskap. I regel utgå dessa anslag såsom hyresbidrag. Följande filialer uppbära årligen anslag från vederbörande hushållningssällskap med nedanstående belopp, nämligen: Kalmarfilialen med 500 kr.; Östgötafilialen med 500 kr.; Västgötafilialen med 600 kr. (såsom bidrag

till kostnaderna för försöksverksamheten inom Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskaps område); Värmlandsfilialen med 800 kr. (såsom bidrag till kostnaderna för försöksverksamheten inom Kopparbergs läns hushållningssällskaps område); Västernorrlandsfilialen med 1 050 kr., varav 500 kr. såsom hyresbidrag och 550 kr. till vissa sortprövningar i fråga om potatis, gråärter och klöver.

Bland filialernas arbetsuppgifter ingå i första hand sortprövningar i jämförande försök, d. v. s. prövning av vid huvudanstalten, någon av filialerna eller annorstädes, inom eller utom landet uppdragna sorter ävensom lantsorter och lokala stammar av olika växtslag. Sortprövningarna, vilka avse fastställande av för odling inom vederbörande filialområde lämpligaste sorter och stammar av lantbruksväxterna, omfatta såväl redan marknadsförda som ännu icke saluförda sorter och stammar.

Filialernas mera direkta medverkan vid förädlingsarbetet ernås genom den s. k. samverkande förädlingen, bestående däri, att vid huvudanstalten och vissa filialer parallella serier av samma förädlingsmaterial utsås, varefter urvalet grundas på resultaten av samtliga serier. I andra fall utsås ett större antal längre komna korsningslinjer parallellt vid huvudanstalten och olika filialer; urvalet mellan dessa linjer företages med ledning av resultaten i deras helhet. Härigenom vinnes i första hand större säkerhet vid förädlingsurvalet, varjämte eftersträvas sorter med egenskaper, möjliggörande deras ej alltför begränsade utbredning inom landet.

Den vid filialerna bedrivna självständiga lokala förädlingsverksamheten är, såsom ovan berörts, i viss mån uppdelad å filialerna, så att den för varje filial huvudsakligen omfattar de växtslag, som inom dess område äro att anse såsom de viktigaste.

Resultatet av filialernas förädlingsverksamhet framgår av följande förteckning, i vilken inom parentes angivits det år förädlingsprodukterna överlämnats till utsädesbolaget:

Höstvete.

Solvete III (1925) från Kalmarfilialen
Borevete II (1928) » Östgötafilialen
Sveavete I (1917) » Ultunafilialen
» II (1921) » »

Vårvete.

0980 ur Extra Kolben × Dalavårvete (1930) från Östgötafilialen.

Svarthavre.

Fyrishavre (1909) från Ultunafilialen (indragen som handelsvara)
Engelbrektshavre II (1928) från Ultunafilialen
Stormogulhavre II (1929) » »
Orionhavre II (1924) » Övre Norrlandsfilialen.

Korn.

Vegakorn (1915) från Övre Norrlandsfilialen
J. 01294, ur jämtlandskorn, från Jämtlandsfilialen.

Vallgräs.

Boretimotej (1925) från Värmlandsfilialen
Bottniatimotej (1915) » Övre Norrlandsfilialen
Bottniaängssvingel (1927) » » »

Härförutom hava i ett flertal fall nya eliter av vid huvudanstalten uppdragna sorter utlämnats från filialerna. En del vid dessa framkomna nya sorter äro för närvarande under förökning.

Verksamheten vid filialerna bedrives i samråd med och under ledning av resp. förädlingsledare vid huvudanstalten. För främjande av detta samarbete hava vid huvudanstalten tid efter annan med samtliga filialföreståndare anordnats möten, vid vilka försöks- och förädlingsarbetet med olika växtslag varit föremål för överläggningar.

Sammanfattningsvis kan den vid filialerna bedrivna verksamheten sägas i huvudsak omfatta:

sortprövning i jämförande försök av vid huvudanstalten, någon av filialerna eller annorstädes inom eller utom landet uppdragna sorter ävensom lantsorter och lokala stammar av olika växtslag, alltså i främsta rummet prövning av redan i odling varande lantbruksväxter samt slutprövning av förädlingsmaterial;

samverkande förädling, som avser att i samarbete mellan huvudanstalten och de olika filialerna pröva och företaga urval av på olika bearbetningsstadier befintligt förädlingsmaterial; samt

självständig lokal förädling, inriktad på framställning av sorter, som i första hand äro lämpade för vederbörande filials verksamhetsområde.

Bland filialernas arbetsuppgifter ingår därjämte insyningsverksamhet, omfattande fältbesiktning av de till förökning hos enskilda odlare utlämnade sorter, stammar och eliter, som avses att av utsädesbolaget saluföras.

Filialernas betydelse.

Med hänsyn till de av växlande klimatiska och geologiska förhållanden betingade olikartade förutsättningarna för växtodlingen inom skilda delar av landet synas vissa svårigheter föreligga att genom en till ett och samma område uteslutande eller huvudsakligen lokaliserad växtförädlingsverksamhet tillfredsställande förse de skilda jordbruksområdena med för dessa lämpade sorter och stammar av olika växtslag. Flera av de på odlingsvärdet inverkande faktorerna göra sig nämligen gällande först vid förädlingsprodukternas odling under olika förhållanden. De för växtodlingen gynnsamma förutsättningar, som äro tillfinnandes i Sydsverige jämfört med landet i övrigt, göra det därför särskilt vanskligt att från en därstädes belägen växtförädlingsanstalt förse hela landet med lämpliga förädlade växtsorter. En decentralisation av växtförädl-

lingsverksamheten måste på grund härav för vårt lands vidkommande anses nödvändig. Ur denna synpunkt är påtagligen anordningen med filialer på olika platser inom landet principiellt sett att betrakta såsom riktig.

Vid bedömande av den vid filialerna bedrivna verksamhetens betydelse för växtförädlingen synas de ovanberörda skilda verksamhetsgrenarna kunna tillmätas olika värde.

Sortprövningen är sålunda ovedersägligen av stor betydelse för den praktiska växtodlingen, som genom densamma erhåller värdefulla anvisningar om de olika sorternas odlingsvärde inom skilda jordbruksområden. Att sortprövningen även tjänar själva växtförädlingen genom förädlarnas därunder gjorda iakttagelser och rön i fråga om olika faktorers inflytande på sorterna, lärer icke kunna förnekas. Emellertid synes denna del av filialernas verksamhet icke utgöra ett så väsentligt led i växtförädlingen, att icke, därest förhållandena därtill skulle giva anledning, även andra anordningar för dess genomförande kunna ifrågakomma utan att förädlarnas intressen därvid åsidosättas.

Den samverkande förädlingen är tvivelsutan att betrakta som ett direkt led i förädlingsarbetet och av värde på grund av de växlande odlingsbetingelserna inom skilda delar av landet. Utredningsmännen äro ock av den uppfattningen, att denna verksamhet jämväl för framtiden bör tillgodoses.

Den av filialerna bedrivna självständiga lokala förädlingsverksamheten synes visserligen med hänsyn till resultaten av densamma böra tillmätas värde. Men det är likväl hittills jämförelsevis få sorter, som genom denna förädlingsverksamhet framkommit. Delvis torde detta bero på att flera av filialerna tillkommit förhållandevis så sent, att förädlingsarbetet ännu icke kunnat medgiva utförandet i marknaden av nya växtsorter. Därtill må beaktas, att filialföreståndarna, som ensamma hava att svara för den lokala förädlingen, vanligen i så stor utsträckning tagas i anspråk för andra arbetsuppgifter vid filialerna, exempelvis för sortprövning och insyningar m. m., att tiden för självständigt lokalt förädlingsarbete kännbart begränsas. Slutligen må framhållas, att filialerna i allmänhet knappast synas äga den utrustning och ej heller förfoga över de resurser, som påtagligen utgöra en förutsättning för ett framgångsrikt förädlingsarbete.

Vad angår den genom filialerna utövade insyningsverksamheten må erinras om att denna i allt väsentligt utgör ett led i den kontrollverksamhet, som utsädesföreningen efter överenskommelse med statens centrala frökontrollanstalt utövar över utsädesbolagets inköp och försäljningar av utsäden. För själva förädlingsarbetet äro insyningarna givetvis av betydelse med hänsyn såväl till föreliggande möjligheter till iakttagelser vid sorternas odling under praktikens ofta starkt skiftande förhållanden som ock till kontakten med växtodlingens praktiska utövare.

Vidkommande slutligen frågan om filialernas betydelse för utsädesbolagets merkantila verksamhet må beaktas att, då filialernas försöksfält besökas av och demonstreras för ortens jordbrukare, kännedom härigenom sprides om bolagets olika handelsförda växtsorter. Den upplysningsverksamhet, som filialföreståndarna genom föredrag och tidningsuppsatser m. m. utöva inom resp. områden, synes ock i viss mån gagna bolagets intressen.

Den lokala växtförädlingsverksamhetens framtida organisation.

Allmänna synpunkter.

Icke utan fog torde kunna göras gällande, att behovet av lokal växtförädlingsverksamhet knappast kan med nuvarande anordningar anses hava blivit i tillräcklig grad tillgodosett. En närmare granskning av det genom huvudanstaltens och filialernas förädlingsarbete framställda växtsortimentet giver också vid handen, att de skilda odlingsområdena inom landet i ganska olika utsträckning försetts med förädlade växtsorter. Anmärkningsvärt synes vara, att tvenne så betydelsefulla jordbruksområden som Mälar—Hjälmarbygden med angränsande trakter samt hela Norrland blivit i stort sett mindre väl lottade än landet i övrigt.

Skulle behovet av ökad lokal växtförädling påkalla en långt driven decentralisation av verksamheten, lärer därav påtagligen nödvändiggöras en omdaning av flertalet filialer till fullgoda förädlingsstationer. Redan av ekonomiska skäl torde emellertid en dylik anordning icke anses önskvärd. Dessutom kan ifrågasättas, huruvida den betydande uppoffring från det allmännas sida detta skulle innebära i själva verket kan anses påkallad för tillgodoseende av föreliggande behov. Visserligen synes en till olika delar av landet lokaliserad växtförädling kunna betecknas såsom önskvärd och i viss utsträckning även nödvändig, men utredningsmännen förmena dock, att avgörande skäl icke föreligga för en så långt gående decentralisation av denna verksamhet. Vid val mellan att i fortsättningen bibehålla samtliga filialer organiserade och utrustade i stort sett som för närvarande eller att ombilda några av dessa till väl utrustade förädlingsstationer synes det senare alternativet onekligen vara att föredraga av såväl statsekonomiska skäl som ock ur den praktiska växtodlingens synpunkt. Härtill kommer, att en omdaning av vissa filialer till officiella s. k. sortprövningsstationer enligt utredningsmännens åsikt måste tilläggas så avsevärd betydelse för främjandet av landets växtodling, att en dylik omläggning bör för dessa filialers vidkommande genomföras.

Vid övervägande av spörsmålet, huru den av utsädesföreningen hittills bedrivna växtförädlingsverksamheten lämpligen bör med utgångspunkt från ovan anförda synpunkter för framtiden organiseras, hava utredningsmännen ansett en tillfredsställande anordning kunna vinnas genom förädlingsverksamhetens bedrivande, förutom vid huvudanstalten, jämväl vid tvenne väl utrustade förädlingsstationer, den ena avsedd för större delen av Mellansverige samt sydostligaste Norrland (södra delen

av Gävleborgs län) och den andra avsedd för Norrland i övrigt. Huvudanstalten vid Svalöv skulle alltså närmast hava att svara för växtförädlingen inom Götaland. De sålunda angivna gränserna för huvudanstaltens och förädlingsstationernas verksamhetsområden äro givetvis att anse allenast såsom ungefärliga. Det förutsättes, att huvudanstalten och förädlingsstationerna skola bilda en organisatorisk enhet och att mellan anstalten och stationerna samt mellan de senare ett intimt samarbete åstadkommes. Såväl huvudanstalten som de båda förädlingsstationerna böra givetvis så organiseras och utrustas, att de nöjaktigt kunna fylla behovet av växtförädling inom resp. verksamhetsområden.

Mellansvensk växtförädlingsstation.

Såsom ett led i organisationen av den framtida växtförädlingsverksamheten hava utredningsmännen nyss ifrågasatt upprättande av en förädlingsstation å lämplig plats inom mellersta Sverige. Stationens verksamhetsområde förutsattes därvid i huvudsak komma att omfatta större delen av mellersta Sverige, d. v. s. Mälar—Hjälmarbygden och angränsande trakter — närmast de delar av dessa, som ligga under den marina gränsen — samt södra delen av Gävleborgs län. Området ifråga innesluter några av landets viktigare jordbruksdistrikt med en sammanlagd åkerareal, motsvarande omkring en fjärdedel av hela landets odlade jord. Härtill komma emellertid avsevärda arealer betesmark och för beteskultur lämpliga ägoslag. Geologiskt sett är området tämligen ensartat och utmärkes av förekomst i betydande utsträckning av åkerlera, delvis av styv till mycket styv beskaffenhet. Klimatet inom området företer på det hela taget likformighet och utmärkes i allmänhet av torra vårar och försomrar samt jämförelsevis nederbördsrika eftersomrar.

Ehuru den hittills inom området bedrivna lokala växtförädlingsverksamheten i flera avseenden haft att uppvisa framgångar, återstå dock många och viktiga uppgifter, vilka knappast torde kunna tillfredsställande lösas utan en till området lokaliserad, med tillräckliga resurser utrustad förädlingsverksamhet.

Av de växtslag, vilka vid den ifrågavarande förädlingsstationen i främsta rummet synas böra bliva föremål för bearbetning, må först nämnas höstvetet. Härvid gäller att genom ett fortsatt, systematiskt kombinationsarbete förbättra dettas stråstyrka och kvalitet. — Svarthavreodlingen har mycket stor utbredning inom området. De hittills förädlade havresorterna lämna emellertid i vissa avseenden, bl. a. i fråga om kvaliteten, en del övrigt att önska. Fortsatt förädling av detta växtslag är därför av icke oväsentlig betydelse. — Den lokala förädlingen inom området av korn (erectum-typen) är av sent datum. De för närvarande därstädes odlade erectumsorterna, primuskorn och svanhalskorn, äro uppdragna vid Svalöv. Då dessa marknadsfördes för snart trettiofem år sedan, lära desamma knappast längre motsvara jordbrukets krav. Med hänsyn till kornodlingens betydelse inom stora delar av området är därför en fort-

satt och utvidgad förädling av detta sädesslag väl motiverad. — Förädlingen av ärter (matärter) avsedda för mellersta Sverige bedrives för närvarande uteslutande vid huvudanstalten i Svalöv. Det torde emellertid med fog kunna ifrågasättas, huruvida icke en till Mellansverige lokaliserad förädling av detta växtslag skulle bliva jämförelsevis mera effektiv, allra helst som förädlingsarbetet vid Svalöv enligt uppgift i hög grad försvåras genom insektsangrepp just på den medeltidiga typ, som mest är ägnad för odling inom det ifrågavarande området. Förädlingen av foderärter för Mellansverige torde få anses mycket eftersatt, och detta gäller i ännu högre grad förädlingen av vicker. Trindsädesodlingens stora betydelse framförallt för husdjursskötseln gör lokalt förädlingsarbete med denna växtgrupp i hög grad önskvärt. — Icke heller i fråga om rotfrukter har inom området hittills förekommit någon egentlig förädling. Då odlingsbetingelserna därstädes i flera avseenden starkt avvika från de för södra Sverige gällande, framstår värdet av utvidgad lokal förädling även beträffande rotfruktsväxterna. — Alldeles särskilt angeläget är, att förädling av slåttervall- och betesväxter upptages i en utsträckning, som motsvarar vallväxtodlingens och beteskulturens redan nu mycket stora och av allt att döma växande ekonomiska betydelse för ifrågavarande landsända. Så vitt angår slåttervallväxterna har förädlingen, vilken hittills så gott som uteslutande ägt rum vid huvudanstalten, resulterat i framställning av vissa jämväl inom Mellansverige odlingsvärda sorter. Men därigenom har behovet därstädes ingalunda i tillräcklig grad blivit tillgodosett. I fråga om de för området synnerligen betydelsefulla betesväxterna har förädlingsarbetet knappast mera än påbörjats.

Det torde förvisso icke vara tvivel underkastat, att mycket stora svårigheter föreligga att genom en huvudsakligen till Sydsverige förlagd förädlingsverksamhet förse mellersta Sverige med lämpliga förädlade vall- och betesväxter. Inom sistnämnda område har det hittills bedrivna lokala försöks- och förädlingsarbetet med dessa växtslag i flera avseenden varit så begränsat och pågått så kort tid, att detsamma knappast förmått tillfredsställande komplettera den sydsvenska förädlingsverksamheten på området. Säkerligen torde kravet på förädling av vall- och betesväxter för olika delar av landet icke kunna nöjaktigt tillgodoses utan en genomgående rationalisering av verksamheten, innebärande sådan uppdelning av densamma, att arbetet vid huvudanstalten företrädesvis inriktas på att fylla de för södra Sverige föreliggande behoven, medan för mellersta Sverige verksamhetens tyngdpunkt förlägges till en därstädes upprättad förädlingsstation. Till frågan om den för Norrlands vidkommande erforderliga förädlingen av nyss berörda växtslag återkomma utredningsmännen senare.

En rationalisering av förädlingsverksamheten med avseende å vall- och betesväxter har under de senare åren framstått såsom allt mera nödvän-

dig. Från skilda håll har behovet härav mycket enstämmigt betonats. Jämväl utsädesföreningen har i en till utredningsmännen lämnad uppgift angående önskvärda utvidgningar av föreningens verksamhet framlagt vissa synpunkter på förevarande spörsmål och därvid anfört bl. a. följande:

För tillgodoseende av den under senare år alltmera utvidgade vallväxtodlingens krav hade förädlingen på vallväxtområdet utökat sitt arbetsprogram. Sedan anslag beviljats till anställande av en ordinarie assistent å vallväxtavdelningen, hade arbetena där fördelats så, att för assistenten huvudvikten lagts vid betesväxtförädlingen, en förädlingsgren som förut icke kunnat bearbetas i större omfattning. — Förädlingsarbetet med växtmaterial för *slättervallarna* hade under de senaste åren inriktats på uppdragande av mera avkastningsrika, efter olika svenska förhållanden och gängse vallblandningar lämpade sorter av timotej och hundäxing samt rödklöver och blåluzern. För ernående av resultat inom rimlig tid hade inom samtliga de nämnda arterna omfattande isolerings- och korsningsarbeten igångsatts. För varje år hade försöksmaterialet därvid helt naturligt utökats och hade nu nått den gräns de förut tillgängliga anslagen utstakat. Ett fullföljande av de redan vunna och för framtiden ytterligare lovande resultaten vore givetvis ur nationalekonomisk synpunkt det enda riktiga. — Den under senare år påbörjade lokala vallväxtförädlingen vid filialerna hade visat sig alltmera nödvändig. — Sedan förenämnda assistentbefattning inrättats hade *betesväxtförädlingen* igångsatts så långt tillgängliga medel medgivit. Ifrågavarande växtarter vore emellertid i allmänhet särdeles mångformiga och en förädling genom vanligt enkelt urval syntes, åtminstone till en början, lämna goda resultat. Härför fordrades emellertid först och främst ett stort och rikt utgångsmaterial av de olika arterna, sammanbragt genom insamling av typplantor och frön från olika lokaler. Prövningen av sagda material vore en omfattande, tids- och arbetskrävande procedur. Ett annat moment vore behovet av att utföra försök under olika sorters markförhållanden: på fuktigare och torrare gräsmarker, på åkerjord o. s. v., samt även i olika delar av landet. Tillsvidare hade försök med betesväxter i någon större omfattning blott kunnat utläggas vid Svalöv och Ultuna, men i framtiden bleve det nödvändigt att med utgångspunkt från filialerna insamla material i olika landsändar och pröva det vid de olika stationerna. — En fullständig uppdelning av det omfattande vallväxtmaterialet (med dess betydande antal arter) på ett flertal förädlare bleve förr eller senare ofrånkomligt. För den redan förefintliga huvudstationen för vallväxtförädlingen i Svalöv måste arbetena med de mera speciellt sydsvenska vallväxterna — t. ex. hundäxing, rajgräs och blåluzern — jämte för sydsvenska förhållanden avpassade typer av timotej, ängssvingel och klöverarter anses mer än tillräckliga, om varaktigt goda resultat inom överskådlig framtid skulle kunna ernås. Till avdelningens arbetsuppgifter tillkomme alltid dessutom förädling och prövning av för Sydsverige lämpliga, eventuellt delvis eller kanske huvudsakligen vid annan huvudstation ursprungligen uppdragna typer av de viktigare vallväxterna. — Det för Nord- och Mellansverige närmast ifrågakommande förädlingsarbetet på vallväxtområdet bleve även efter ett dylikt frånskiljande av de mera speciellt sydsvenska arbetsuppgifterna i största behov av en särskilt härför avsedd huvudstation. I dessa arbeten komme betesväxterna att spela en dominerande roll och huvudarbetena med betesväxtförädlingen borde lämpligen förläggas till en plats, som i berörda hänseenden motsvarade även mera sydsvenska förhållanden.

Såsom lämplig plats för nyssnämnda huvudstation förordar föreningen av anförda skäl Ultuna. För vallväxtförädlingen med dess omfattande,

artrika växtmaterial anser föreningen tvenne skilda avdelningar erforderliga, varav en för slåtterväxterna och en för betesväxterna. Arbetena förutsättas att omhänderhavas å den förra avdelningen av en föreståndare, biträdd av en förste assistent, och å den senare avdelningen av en föreståndare, biträdd av en andre assistent. Den ifrågasatta avdelningen för betesväxter förmenar föreningen böra förläggas till Mellansverige, närmare bestämt till den nuvarande filialen vid Ultuna.

Utredningsmännen anse för sin del vägande skäl föreligga för en väsentligt utvidgad lokal växtförädlingsverksamhet inom det mellansvenska området. Att denna verksamhet skulle kunna tillfredsställande ordnas genom att bibehålla filialen vid Ultuna med i huvudsak samma organisation och uppgifter som hittills samt till densamma anknyta en särskild avdelning för betesväxtförädling, finna utredningsmännen icke antagligt. Redan ur organisatorisk synpunkt förefaller en sådan anordning mindre lämplig och synes dessutom ägnad att försvåra en rationell arbetsfördelning m. m. Den ovan förebragta utredningen har därtill tydligen givit vid handen, att behovet av utvidgad lokal förädling icke bör begränsas enbart till betesväxterna, utan fastmera omfatta flertalet av de för mellersta Sverige viktigare lantbruksväxterna. Säkerligen skulle det också vara mindre välbetänkt att, såsom utsädesföreningen ifrågasätter, på två skilda avdelningar uppdela de i själva verket i praktiskt odlingshänseende varandra mycket närstående slåttervall- och betesväxterna. Tvärtom synes vida ändamålsenligare, om icke rent av nödvändigt, att dessa växtslag jämsides på samma plats bliva föremål för förädling. Under alla omständigheter lärer den lokala förädlingen i fråga om slåttervallväxterna vara för mellersta Sveriges vidkommande så betydelsefull, att densamma bör upptagas i fullt tillfredsställande omfattning.

På grund av vad sålunda anförts hålla utredningsmännen före, att förädlingsarbetet vid stationen ifråga bör omfatta samtliga viktigare lantbruksväxter inom mellersta Sverige. Med hänsyn till vall- och betesväxtodlingens stora ekonomiska betydelse inom detta område bör särskild vikt läggas vid förädlingen av de för nämnda odling ifrågakommande växterna.

Förädlingsstationen synes lämpligen böra organiseras på tvenne avdelningar, den ena avsedd för sädesväxter, rotfrukter och potatis och den andra för slåtter- och betesväxter. Skulle ur arbetsfördelningssynpunkt eller eljest vissa jämkningar med avseende å arbetsfördelningen avdelningarna emellan böra företagas, torde hinder härför icke möta. Verksamheten lärer vid vardera avdelningen böra handhavas av en förädlingsledare och en försöksledare. I fråga om dessa befattningshavares kompetens böra givetvis uppställas enahanda krav, som av utredningsmännen ovan föreslagits böra gälla motsvarande vid huvudanstalten an-

ställda befattningshavare, med vilka de ifrågavarande förädlings- och försöksledarna även beträffande avlöning och pensionsrätt m. m. böra jämställas. En av förädlingsledarna bör utses till föreståndare för stationen och i sådan egenskap äga uppbära ett mindre arvode. Gemensamt för båda avdelningarna böra anställas ett kvinnligt skrivbiträde och en förman för fältarbetena. Skrivbiträdet, för vilket ett arvode av omkring 2 000 kr. för år torde böra beräknas, avses att anlitas för bokföring och korrespondens samt utskrivning av fältböcker, sånings- och skördelistor m. m. Förmannen synes böra åtnjuta fri bostad om förslagsvis 2 rum och kök samt en årslön av omkring 2 500 kr. På förmannen bör ankomma att själv deltaga i det manuella fältarbetet och samtidigt handhava den direkta uppsikten över arbetspersonalen. Sådan bör självfallet i erforderlig utsträckning anställas. Det förutsättes, att skrivbiträdet, förmannen och arbetspersonalen skola tjänstgöra vid båda avdelningarna i mån av dessas olika behov av arbetskraft.

I anslutning till vad sålunda anförts hava utredningsmännen beräknat de årliga avlönings- och arbetskostnaderna till följande belopp:

2 förädlingsledare:		
avlöning, vardera 7 700 kr.	15 400	
dyrtidstillägg, 25 % därå, 1 925 kr.	3 850	19 250
Föreståndararvode		300
2 försöksledare:		
avlöning, vardera 4 500 kr.	9 000	
dyrtidstillägg, 25 % därå, 1 125 kr.	2 250	11 250
Huvudmans pensionsavgift		600
1 kvinnligt skrivbiträde, årsarvode		2 000
1 förman vid fältarbetena, årslön		2 500
Arbetskostnader för vardera avdelningen, 5 500 kr.		11 000
	Summa kronor	46 900.

Ovanstående beräkningar avse endast att ungefärligen angiva den kostnad, som i förevarande fall kan tänkas ifrågakomma, och må fördenskull icke betraktas såsom något utredningsmännens förslag till avlönings- och omkostnadsstat. Utredningsmännen vilja därtill framhålla, att den ovan ifrågasatta anordningen med två förädlingsledare och två försöksledare allenast utgör ett förslag i organisatoriskt hänseende och att detta icke utesluter möjligheterna till annan lämplig anordning. Skulle sålunda de båda förädlingsledarna åtminstone under verksamhetens tidigare skede anses böra ersättas med en sådan, bör hinder därför icke föreligga.

Till fullständigande av de på stationens försöksfält vunna resultaten böra anordnas lokala sortförsök på olika platser inom stationens verksamhetsområde. Kostnaden härför hänför sig i första hand till arrende för

behövlig jord. Antages jordbehovet komma att utgöra sammanlagt c:a 3 hektar och förutsättes jorden tillhandahållen gödslad och färdigberedd till sådd, torde kostnaden ifråga uppgå till omkring 500 kr. per år.

I samband med utläggande av nämnda försök ävensom för tillsyn och skörd påkallas givetvis resor för vederbörande tjänstemän. Kostnaderna härför, förslagsvis beräknade till 200 kr. per avdelning och år, äro inräknade i nedan upptagna utgiftsbelopp för resekostnads- och traktamentsersättningar. Härförutom påkomma emellertid för tjänstemännen resor till huvudanstalten samt till vissa av de i det efterföljande omnämnda sortprövningsstationerna. Därtill ifrågakomma resor inom distriktet för insamling av material — vildväxande slåtter- och betesväxter, lantsorter etc. — samt för studium av sorternas övervintring, sjukdomsresistens m. m. För föreståndaren torde dessutom andra resor bliva behövliga. De årliga utgifterna för sålunda uppkommande resekostnads- och traktamentsersättningar hava beräknats till ungefär följande belopp:

Lokala försöksverksamheten	400
Materialinsamling m. m.	200
Resor till huvudanstalten och sortprövningsstationerna	600
Föreståndarens resor	300
Summa kronor	1 500.

Vidkommande frågan om stationens utrustning möta vissa svårigheter att på förhand beräkna behovet av dylik liksom ock de av densamma föranledda kostnaderna. Det bör emellertid kunna förutsättas, att den vid utsädesföreningens Ultunafilial förefintliga utrustningen kommer att överlämnas till förädlingsstationen. Men även om så sker, lära likväl nyanskaffningar bliva nödvändiga. Dessa torde komma att avse möbler och kontorsutensilier, maskiner och redskap för försöksarbetena samt diverse laboratorieapparatur m. m. Enligt av utredningsmännen uppgjord beräkning skulle kostnaderna härför uppgå till omkring 20 000 kr.

För förädlingsarbetet med avseende å vall- och betesväxter samt höstvete torde det vara av betydelse, att stationen förfogar över en frysningsanläggning. En dylik anläggning torde draga en kostnad av c:a 15 000 kr. Eventuellt torde emellertid till stationen kunna överflyttas den vid huvudanstalten befintliga frysningsanläggningen, vilken till följd av nyanskaffning därstädes av sådan för framtiden icke vidare torde vara behövlig.

För stationen synes även komma att föreligga behov av en torkanläggning. Särskilt för betes- och vallväxtförädlingen men även för åtskilliga andra ändamål skulle en dylik anläggning vara av stort värde. Utgiften för densamma torde uppgå till c:a 5 000 kr.

Utredningsmännen hava emellertid av kostnadsskäl ansett, att med frysnings- och torkanläggningarna för närvarande bör anstå.

Behovet av lokalutrymme för den ifrågasatta förädlingsstationen har av utredningsmännen uppskattas sålunda:

	Golvyta
1 arbetsrum för avdelningsföreståndare, tillika stationens föreståndare	20 m²
1 arbetsrum för avdelningsföreståndare	20 »
1 kontorsrum, »skrivbyrå»	20 »
1 mottagningsrum	20 »
1 assistentrum för sädesväxtavdelningen	15 »
1 » » vallväxtavdelningen	15 »
1 större gemensamt skriv- och räknerum, »räknekontor»	40 »
1 sorterings- och analysrum för sädesväxtavdelningen	40 »
1 grovarbetsrum för vallväxtavdelningen	40 »
1 groningsrum	15 »
1 analysrum för vattenhaltsbestämningar m. m.	30 »
1 frysningslaboratorium	20 »
1 torkanläggning	20 »
1 rum för fotografiska arbeten	10 »
1 förvaringsrum för rotfrukter och potatis	30 »
1 » » utsäden	75 »
Garderober, kapprum, V.-C., värmeledningsrum, garage	
Tröskloge, rumshöjd 5·0 m.	70 »
Renserilokal under trösklogen, rumshöjd 3·0 m.	50 »
Lada, rumshöjd 3·75 m.	200 »
Förvaringsrum för knippor från mindre parcellförsök, rumshöjd 4·5 m.	200 »
Redskapsbod	50 »
Växthus	50 »

Avsikten med ovanstående uppgifter är allenast att åskådliggöra de ifrågakommande ungefärliga lokalutrymmena. Vissa av de angivna lokalerna torde icke vara oundgängligen behövliga. Nödiga utrymmen för frysnings- och torkanläggningarna hava medtagits, oaktat anläggningarna först vid en senare tidpunkt torde komma till utförande. Det i förteckningen upptagna växthuset är avsett att vid vall- och betesväxtförädlingen användas för uppdragande av plantor ur frö- och sticklingskulturer samt för övervintring och odling av material ävensom för korsningar och isoleringar. Tillgång redan från verksamhetens början till ett dylikt växthus torde få anses vara av stor betydelse, även om, i den mån sådant är möjligt, drivbänkar användas för uppdragandet av plantor.

Förteckningen över lokalutrymmena upptager icke bostadsrum för tjänstemännen, skrivbiträdet och förmannen. I vad mån särskilda anstalter behöva vidtagas för bostadsfrågans ordnande är påtagligen beroende av stationens blivande förläggningsplats. Utredningsmännen återkomma därför senare till nämnda fråga. Detsamma gäller även kostnaderna för åstadkommande av erforderliga arbets- och förvaringslokaler m. fl.

De för stationens försöks- och förädlingsverksamhet erforderliga jordområdena hava av utredningsmännen uppskattats sålunda:

	Styv lerjord, hektar	Lättare jord, hektar	Summa hektar
Sädesväxtavdelningen:			
Rörliga försök	2·5	3·0	5·5
Fasta försöksfält	2·0	—	2·0
Vallväxtavdelningen:			
Rörliga försök	3·0	4·5	7·5
Fasta försöksfält	1·0	1·0	2·0
	8·5	8·5	17·0.

Av ovanstående framgår, att arealen av förädlingsstationens effektiva försöksjord torde kunna beräknas till omkring 17 hektar. Vid val av egendom för stationens förläggning må emellertid beaktas, att i regel icke all jord ägnar sig för försöksändamål, vartill kommer, att tillräckliga arealer böra beräknas för s. k. utjämnande grödor till omväxling med försöksodlingarna. Jordområdena böra alltså tillmätas med behörig hänsyn härtill.

Vissa driftskostnader uppkomma givetvis för själva stationens verksamhet, varibland utgifter för gödsel och utsäde. Kostnaden för naturlig gödsel torde kunna uppskattas till 225 kr. och för konstgödsel till 50 kr. per hektar. Gödslingskostnaden för stationens totala åkerareal kan beräknas till c:a 1 100 kr. För utsäde torde kostnaden komma att uppgå till omkring 200 kr. Bland de årliga driftskostnaderna synas vidare böra uppföras ett belopp av 600 kr. för anskaffning och underhåll av inventarier samt 500 kr. för inköp av förbrukningsartiklar ävensom 200 kr. för inköp av böcker och tidskrifter. Härtill komma slutligen vissa allmänna omkostnader för verksamheten, vilka specificerade torde uppgå till följande belopp:

för uppvärmning av arbetslokaler	1 200
» elektrisk kraft	350
» renhållning	1 000
» telefon	700
» porto	200
» kontorsmaterial	300
Summa kronor	3 750.

Beträffande frågan om lämplig förläggningsplats för förädlingsstationen må framhållas önskvärdheten av att densamma förlägges till en egendom, som i fråga om jordbruksförhållanden m. m. är i möjligaste mån typisk för hela eller i varje fall för större delen av dess verksamhetsområde. Vidare bör beaktas, att stationen förlägges till sådan plats, att dess försöksverksamhet kan bedrivas med största möjliga säkerhet. Detta förutsätter alltså, att jordmånen är av jämn beskaffenhet och att jorden är väl torrlagd eller att möjligheter därtill föreligga samt att jordens läge i förhållande till väderstrecken är lämplig, m. m.

Vid övervägande av frågan om förädlingsstationens förläggningsplats hava utredningsmännen ansett sig i första hand böra undersöka lämpligheten av och möjligheten för dess förläggning till Ultuna egendom, dit utsädesföreningens Ultunafilial redan är förlagd.

För stationens förläggning till Ultuna synas flera skäl tala. Jordmånsförhållandena därstädes torde sålunda i stort sett kunna anses vara typiska för stationens tilltänkta verksamhetsområde. Jämväl i klimatiskt hänseende synes förläggningsplatsen på det hela taget vara lämplig. Vidare torde av kostnadsskäl förläggningen till Ultuna vara att förorda, då härigenom komme att besparas eljest eventuellt påkommande utgifter för förvärv av särskild egendom för stationen. Ehuru för den praktiska växtförädlingsverksamheten vid stationen strängt taget ovidkommande, synas ock vissa fördelar vara att förvänta genom stationens förläggning till samma plats som lantbrukshögskolan och centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet. Sannolikt lärer även för nämnda institutioner förefintligheten av en förädlingsstation på platsen bliva av betydelse. Av påtaglig direkt fördel för förädlingsverksamheten vid stationen är möjligheten till samarbete med den likaledes till Ultuna förlagda svenska betes- och vallföreningen.

Vid undersökning av möjligheterna för stationens förläggande till Ultuna egendom bör givetvis i första hand uppmärksammas, huruvida lämplig försöksjord kan i tillräcklig omfattning erhållas från egendomen. Denna angelägenhet påverkas emellertid i hög grad av spörsmålet om det för lantbrukshögskolan och nämnda centralanstalt föreliggande behovet av jordområden för fältförsök. Då uppgifter härutinnan ännu icke föreligga, hava utredningsmännen givetvis icke kunnat bedöma, i vad mån jämväl en till Ultuna förlagd förädlingsstation kan förses med erforderlig försöksjord.

Under förutsättning emellertid att vid Ultuna egendom upplåtas för stationens verksamhet behövliga jordområden och att detta sker på enahanda villkor, som för närvarande gälla i fråga om utsädesföreningens filial därstädes, hava utredningsmännen beräknat den årliga utgiften för stationens jordarrende komma att uppgå till omkring 500 kr.

Jämväl spörsmålet om tillgodoseende av det vid förädlingsstationens förläggande till Ultuna föreliggande behovet av nödiga lokaler har varit föremål för utredningsmännens övervägande. Utsädesföreningens filial vid Ultuna förfogar icke över egna lokaler. Tills vidare hava för dess räkning arbetslokaler upplåtits i lantbruksinstitutets botaniska institution, där två skrivrum, ett grovarbetsrum samt ett rum för förvaring och rensning av utsäde disponeras. Vidare har södra hälften av en intill filialens försöksfält uppförd lada upplåtits åt filialen. I denna byggnad förfogar filialen över lada, knipphall, magasin och redskapsbod, medan tröskloge disponeras gemensamt med institutet, som utnyttjar norra hälf-

ten av byggnaden. Då emellertid nämnda lokaliteter med största sannolikhet komma att tagas i anspråk av lantbrukshögskolan, lärer en tillfredsställande lösning av förädlingsstationens lokalfråga knappast kunna åstadkommas annat än genom nybyggnad. Lokalbehoven för en mellansvensk förädlingsstation hava i det föregående angivits och hänvisas för den skull till vad därutinnan anförts. Med utgångspunkt från de sålunda beräknade lokalutrymmena har byggnadsingenjören Simon Lindsjö, Uppsala, på uppdrag av utredningsmännen utarbetat en detta betänkande bilagd preliminär skiss till institutionsbyggnad för stationen. Enligt skissen avses institutionsbyggnaden sammanbyggas med växthus, tröskloge och lada. Kostnaderna för byggnaden m. m. hava approximativt beräknats till följande belopp:

Institutionsbyggnaden	115 000
Tröskloge med torklokaler	24 000
Lada	15 000
Växthus	10 000
Varuhiss	4 000
Planeringar och vägar	4 000
Oförutsedda arbeten m. m.	16 000
Summa kronor	188 000.

I anförda belopp ingå kostnaderna för elektrisk installation samt framdragande av ledningar för vatten och avlopp ävensom utgifter för linoleummattor i arbetsrummen. Utredningsmännen förutsätta givetvis, att byggnadsskissen och kostnadsberäkningarna bliva föremål för ingående bearbetning, innan desamma läggas till grund för ett eventuellt utförande av byggnaden.

Såsom lämplig plats för institutionsbyggnaden torde förslagsvis kunna ifrågakomma antingen området närmast norr om svenska betes- och vallföreningens tomt eller ock nordöstra hörnet av skiftet IV intill kronoparken Åsen. Sistnämnda plats synes nödvändiggöra mindre dyrbara schaktningsarbeten än den förra och är dessutom rymligare än denna.

I ovannämnda byggnadsplan ingå icke bostäder. Vid Ultuna torde emellertid sådana för stationens tjänstemän icke kunna göras disponibla. Ehuru med hänsyn till arten av tjänstemännens arbeten önskvärt synes vara, att bostäder beredas dessa i närheten av arbetsplatsen, hava utredningsmännen dock icke ansett sig för sin del böra taga ställning till frågan om uppförande av bostäder åt tjänstemännen. Utredningsmännen hålla likväl före, att frågan ej torde kunna lämnas helt obeaktad vid det ifrågavarande förslagets eventuella realiserande. Preliminär skiss över en bostadsbyggnad har på utredningsmännens föranstaltande upprättats.

I anslutning till vad ovan anförts i fråga om förläggande till Ultuna av en förädlingsstation för mellersta Sverige meddelas sammanfattningsvis nedanstående sammanställning över de beräknade *årliga driftskostnaderna* ävensom *engångskostnaderna* för stationen ifråga:

Årliga driftskostnader.

Avlöningar och arbetskostnader (sid. 87)	46 900
Lokala sortförsöksverksamheten (sid. 88)	500
Resekostnads- och traktamentsersättningar åt tjänstemännen (sid. 88)	1 500
Gödsel och utsäde (sid. 90)	1 300
Anskaffning och underhåll av inventarier och utensilier (sid. 90)	600
Diverse förbrukningsartiklar (sid. 90)	500
Böcker och tidskrifter (sid. 90)	200
Allmänna omkostnader för stationen (sid. 90)	3 750
Jordarrende (sid. 91)	500
Byggnadsunderhåll, beräknat efter 1 procent å byggnadskostnaderna och avrundat till	2 000
Diverse utgifter	510
Summa kronor	58 260.

Engångskostnader.

Institutionsbyggnad m. m. (sid. 92)	188 000
Möbler, inventarier och utensilier (sid. 88)	20 000
Oförutsedda kostnader	2 000
Summa kronor	210 000.

Såsom utredningsmännen framhållit synas avsevärda fördelar bliva förbundna med förädlingsstationens förläggning till Ultuna egendom. Utredningsmännen anse fördenskull denna egendom i första hand böra ifrågakomma vid val av förläggningsplats för stationen. Då emellertid på grund av eventuellt bristande tillgång till försöksjord en ur förädlingsstationens synpunkt tillfredsställande lösning av förläggningsfrågan icke med visshet står att vinna genom stationens förläggande till Ultuna egendom, hava utredningsmännen ansett nödigt på ort och ställe företaga besiktning av vissa andra egendomar i trakten av Uppsala. I fråga om dessa har inhämtats i huvudsak följande.

Kronoegendomen *Ekeby* är belägen i Börje socken, 7 kilometer nordväst om Uppsala. Egendomen, som är taxeringsvärderad till 38 200 kr., har en åkerareal av 43·52 hektar. Egendomen är utarrenderad till den 14 mars 1940. Åkerjorden ligger i stora regelbundna ägofigurer med sluttning mot öster ned mot Jumkilån. På de högre belägna delarna består åkerjorden av relativt styv men godartad lera. Längre ned mot ån vidtager en mullrik svämlera, som dock genomdrages av ett bälte starkt sandblandad jord. Den mullrika svämleran, som torde utgöra en för vårvete, vissa vall- och betesväxter, erectumkorn och rotfruktsväxter lämplig jordmån, synes vara företrädd i fullt tillfredsställande utsträckning. Tillgången på styvare lerjord är däremot något knapp. Till egendomen höra mindre arealer betesmark, som kunna ifrågakomma för försöks- och förädlingsverksamhetens bedrivande. Åbyggnaderna befinna sig i jämförelsevis gott stånd och äro tillräckliga för egendomens nuvarande behov. Huruvida vissa av dessa byggnader kunna utnyttjas för förädlingsstationens räkning, tarvar närmare undersökning, vilken för övrigt bör omfatta bygg-

nadsfrågan i dess helhet. — Egendomen synes kunna ifrågakomma såsom förläggningsplats för förädlingsstationen.

Egendomen *Flogsta* är belägen i Läby socken, 9 kilometer sydväst om Uppsala. Egendomen tillhör Uppsala universitet och är taxeringsvärderad till 63 000 kr. Löpande arrendeperiod utgår den 14 mars 1933. Egendomen har en åkerareal av 61·5 hektar. Jordmånen består dels av mullrik godartad svämlera, dels av ganska styv samt starkt skorpbildande lera. Svämleran synes vara väl lämpad som försöksjord. Den styvare jorden däremot, som av allt att döma icke kan anses fullt representativ för de mellansvenska lerjordarna, torde av denna anledning få anses mindre lämplig. Åkerarealen är fördelad å relativt stora och ganska regelbundna ägofigurer. I fråga om byggnaderna och behovet av nybyggnader gäller i stort sett vad ovan beträffande kronoegendomen Ekeby anförts. — Den ifrågavarande egendomen synes såsom förläggningsplats för förädlingsstationen icke vara att föredraga framför Ekeby.

Ytterligare tvenne egendomar hava besiktigats. Båda ägas av enskilda personer och erbjuda framför de förut omnämnda egendomarna fördelen av att ligga helt nära de Ultuna egendom tillhörande markerna å Kungsängen. Den ena egendomen, *Fyrislund*, ligger i Vaksala socken, 4 kilometer öster om Uppsala. Taxeringsvärdet utgör 142 500 kr. Egendomen är för närvarande utarrenderad. Åkerarealen omfattar 137·0 hektar, vartill komma 5 hektar tomt och trädgård. Egendomen anses vara synnerligen god. Jordmånen består dels av en med Kungsängsjorden likartad, men måhända något mindre mullrik svämlera, dels av styvare lerjord. Ägorna ligga i stora, plana, regelbundna skiften. Rörande egendomens byggnader m. m. gäller vad i fråga om de båda förstnämnda egendomarna anförts. Behovet av försöksjord på denna egendom synes bliva mycket väl tillgodosett.

Även den andra egendomen, *Gnista*, belägen i Danmarks socken 4 kilometer öster om Uppsala, har varit föremål för besiktning. Egendomen har ett taxeringsvärde av 33 000 kr. Åkerarealen utgör 40·0 hektar, vartill kommer 1 hektar tomt- och trädgårdsjord. Jordmånen består huvudsakligen av svämlera av samma beskaffenhet som å Fyrislund. Fälten äro även här plana, men delvis av något oregelbunden form. — Som försöksgård synes egendomen erbjuda någorlunda goda möjligheter.

Därest någon av de nu nämnda egendomarna skulle komma att tagas i anspråk för den mellansvenska växtförädlingsstationen, måste givetvis mera ingående undersökningar företagas rörande jordmånens beskaffenhet m. m. Därvid bör även tillses, huruvida och i vilken omfattning stationens lokalbehov kan tillgodoses genom anlitande av de å egendomarna redan befintliga byggnaderna. Då det torde kunna förutsättas, att så i viss utsträckning är möjligt, lära de under förutsättning av stationens förläggande till Ultuna beräknade byggnadskostnaderna kunna i viss omfattning minskas.

Norrländsk växtförädlingsstation.

Utredningsmännen hava, såsom tidigare berörts, jämväl ifrågasatt upprättande av en lokal förädlingsstation på lämplig plats inom Norrland. Utsädesföreningen har därstädes trenne filialer, nämligen Lännäs i Ångermanland, Torsta i Jämtlands län och Hagalund i Norrbottens län. Angående verksamheten vid dessa hänvisas till därom i det föregående lämnad redogörelse.

Den norrländska förädlingsstationens verksamhetsområde avse utredningsmännen skola omfatta de nordligare delarna av Svealand samt hela Norrland med undantag av den sydöstra delen (landskapet Gästrikland). Området är mycket vidsträckt och företer delvis tämligen starkt framträdande olikheter i såväl klimatiskt som geologiskt avseende. I stort sett synas emellertid tvenne huvudområden kunna särskiljas, nämligen å ena sidan *kustlandets och de nedre älvdalarnas region* samt å andra sidan *innerbygden* — dit i förevarande hänseenden jämväl de nordligare delarna av Svealand hänföras.

Förstnämnda område, vars bredd från kusten inåt landet är växlande, bildar ett på det hela taget ganska utpräglat lågland. Gränsen inåt landet sammanfaller i det närmaste med den marina gränsen. Jordmånen är av relativt ensartad beskaffenhet och utgöres av havs- och älvsediment, vartill flerstädes komma yngre bildningar, moss- och torvmarker. I klimatiskt hänseende framträda större olikheter, framförallt mellan områdets södra och norra delar. Emellertid äro dessa olikheter icke så markerade, som med hänsyn till områdets betydande utsträckning i norr och söder kunnat förmodas. Den årliga nederbörden uppvisar icke några större skillnader. Medeltemperaturen för månaderna maj—september, alltså den egentliga vegetationsperioden, varierar inom hela Bottniska vikens kustland mellan 11—13 gr. C. och är något, ehuru obetydligt, lägre i norra än i södra delen.

Den förenämnda innerbygden, i vilken de nordligare delarna av Svealand i förevarande sammanhang inbegripas, omfattar, förutom det breda mittbältet av Norrland mellan det ovannämnda kustområdet i öster och fjällregionen i väster, även den norrländska silurregionen, vars huvuddel utgöres av det centraljämtska silurområdet. Morän- och torvjordar utgöra denna bygds förhärskande jordslag. Mo- och lersediment förekomma dock flerstädes fastän av mindre omfattning. Inom silurområdet hava formationens lösare bergarter, skiffer och kalksten, mångenstädes givit upphov till en ur odlingssynpunkt godartad jordmån. I klimatiskt hänseende skiljer sig innerbygden avsevärt från kustlandets och de nedre älvdalarnas region. Sålunda uppgår medeltemperaturen för månaderna maj—september till 9 à 11 gr. C. Nederbörden under sagda månader är något rikligare, vegetationsperioden däremot ej obetydligt kortare.[1]

De väsentliga olikheter i klimatiskt och geologiskt hänseende, som den

[1] Ovanstående uppgifter angående Norrlands geologiska och klimatiska förhållanden äro i huvudsak hämtade ur: Paul Hellström, Norrlands jordbruk, Norrländskt handbibliotek VI.

norrländska förädlingsstationens verksamhetsområde företer, synas nödvändiggöra, att en på lämplig plats belägen substation upprättas och anknytes till huvudstationen. Härtill återkomma utredningsmännen senare.

Vidkommande frågan om behovet av lokal växtförädling inom Norrland vilja utredningsmännen framhålla angelägenheten av utökad sådan verksamhet. Detta behov betingas icke blott av de väsentliga skiljaktigheterna i förutsättningarna för växtodlingen därstädes och i landets södra och mellersta delar, utan ock av den i nationalekonomiskt hänseende stora betydelse det norrländska jordbruket otvivelaktigt intager. Härtill kommer, att växtförädlingsverksamheten inom Norrland icke synes med nuvarande resurser kunna bedrivas i nöjaktig omfattning. Med undantag för den vid Övre Norrlandsfilialen bedrivna verksamheten är det lokala växtförädlingsarbetet i Norrland av jämförelsevis sent datum. I viss mån torde detta förklara de hittills jämförelsevis sparsamt företrädda synliga resultaten av verksamheten. Några värdefulla sorter hava dock framkommit och även överlämnats till odling i stort, varjämte flera av de vid filialerna under bearbetning varande förädlingsprodukterna synas ingiva goda förhoppningar om ytterligare framgång. Det oaktat är emellertid en utvidgad och med bättre resurser utrustad växtförädlingsverksamhet inom Norrland att beteckna såsom en angelägenhet av stor vikt.

Vid det förhållandet att vall- och betesväxtodlingen intager en avgjort dominerande ställning inom det norrländska jordbruket — av den odlade jorden användes vanligen tre fjärdedelar för vallväxtodling — träder önskvärdheten av lokal förädling av nämnda växtslag starkt i förgrunden. De inom landsändan rådande, från landet i övrigt mycket avvikande odlingsbetingelserna torde väsentligen utesluta möjligheten att genom en till södra och mellersta Sverige lokaliserad förädlingsverksamhet förse densamma med för vall- och betesväxtodling lämpliga sorter. I utredningsmännen tillhandakomna meddelanden har även utsädesföreningen understrukit nödvändigheten av ett betydligt utökat lokalt förädlingsarbete i fråga om nämnda växtslag. Jämväl utredningsmännen hålla före, att vid den norrländska förädlingsstationen största vikt bör läggas vid bearbetningen av vall- och betesväxter. Men ock i fråga om övriga lantbruksväxter framstår för Norrlands vidkommande önskemålet om en utvidgad lokal förädlingsverksamhet. Sålunda är kornet därstädes av stor betydelse såsom brödsäd och odlas dessutom i stor utsträckning som fodersäd. Framställning av tillräckligt tidiga och samtidigt avkastningsrika kornsorter är därför av vikt. Behovet av dylika sorter synes icke kunna tillgodoses annat än genom lokalt bedriven förädling. Bland stråsädesslagen i övrigt förtjäna även havre och råg att uppmärksammas. För vissa delar av området framstår det vidare som ett önskemål att erhålla lämpliga sorter av foderärter. Av rotfrukter odlas i Norrland så gott som uteslutande rovor. Påpekas må, att alla för närvarande i marknaden tillgäng-

liga stammar av rovor äro uppdragna i sydliga landsdelar, mellan odlingen av rovor numera förekommer huvudsakligen i Norrland med dess betydligt hårdare klimat och kortare vegetationsperiod. Det lärer kunna förutsättas, att sorter, som genom förädling i landets norra delar anpassats för där rådande förhållanden, skola giva avsevärt bättre avkastningsresultat. Förädling av rovor bör därför i tillräcklig omfattning upptagas vid den norrländska förädlingsstationen. Slutligen må framhållas angelägenheten av att den för tillgodoseende av det norrländska behovet av potatis påkallade lokala förädlingen av detta växtslag i nöjaktig mån tillgodoses.

Vid den norrländska förädlingsstationen synes en fullständig avdelning, avsedd för bearbetning av samtliga för området betydelsefulla växtslag, böra inrättas. Vid stationen böra anställas en förädlingsledare — tillika föreståndare för stationen — samt tvenne försöksledare. Av de senare bör en placeras vid den förut omnämnda substationen. Till huvudstationen förutsättes givetvis tyngdpunkten av förädlingsarbetet bliva förlagd. Vad angår den vid huvudstationen ifrågakommande arbetsfördelningen mellan förädlingsledare och försöksledare torde närmare föreskrifter kunna meddelas först i samband med verksamhetens igångsättande. Förädlingsarbetet vid den ifrågasatta substationen bör omfatta samtliga växtslag, som för dess område äro att anse såsom de viktigaste. Arbetet därstädes bör bedrivas under närmaste ledning av huvudstationens förädlingsledare. I fråga om förenämnda befattningshavares kompetens samt avlönings- och pensionsförhållanden m. m. bör gälla vad av utredningsmännen i sådant avseende föreslagits beträffande motsvarande tjänstemän vid huvudanstalten och den mellansvenska förädlingsstationen. Vid huvudstationen bör anställas ett kvinnligt skrivbiträde och vid denna station liksom ock vid substationen en arbetsförman jämte nödig arbetspersonal.

De årliga avlönings- och arbetskostnaderna för huvudstationens och substationens verksamhet torde i anslutning till det ovan anförda beräkningsvis utgöra:

Huvudstationen:

1 förädlingsledare:		
avlöning	7 700	
dyrtidstillägg, 25 % därå	1 925	9 625
1 försöksledare:		
avlöning	4 500	
dyrtidstillägg, 25 % därå	1 125	5 625
Huvudmans pensionsavgift	300	
1 kvinnligt skrivbiträde, årsarvode	2 000	
1 förman vid fältarbetena, årslön	2 500	
Arbetskostnader	6 000	10 800
	Summa kronor	26 050.

Substationen:

1 försöksledare (se ovan)	5 625	
1 förman (se ovan)	2 500	
Arbetskostnader	5 000	13 125
	Summa kronor	13 125.

Ovanstående beräkningar må givetvis icke anses utgöra något utredningsmännens förslag till avlönings- och omkostnadsstat, utan avse allenast att giva en ungefärlig bild av de kostnadsbelopp, varmed i förevarande hänseende är att räkna.

Av enahanda skäl, som i fråga om den mellansvenska förädlingsstationen anförts, bör vid ifrågavarande huvud- och substation bedrivas lokal försöksverksamhet inom området för resp. stationers hela distrikt. För huvudstationen torde de årliga kostnaderna härför böra beräknas till 400 kr. och för substationen till 250 kr. eller till sammanlagt 650 kr., resekostnader därvid oberäknade.

Vad angår storleken av det årliga utgiftsbeloppet för resekostnads- och traktamentsersättning åt tjänstemännen vid de båda stationerna, lärer med hänsyn till de längre avstånden ett något högre belopp än vid den mellansvenska stationen böra beräknas erforderligt. Kostnaderna ifråga torde kunna uppskattas till:

Lokala försöksverksamheten	550
Materialinsamling m. m.	300
Resor till huvudanstalten m. m.	750
Föreståndarens resor	400
Summa kronor	2 000.

Ovanstående belopp synes böra fördelas med 1 400 kr. på huvudstationen och 600 kr. på substationen.

Jämväl i fråga om den norrländska stationen möta vissa svårigheter att på förhand beräkna behovet av nödig utrustning samt kostnaderna för sådan, men vad angår huvudstationen torde dock denna kostnad icke böra beräknas understiga 12 000 kr. Det förutsättes därvid, att förefintlig utrustning vid en av utsädesföreningens norrländska filialer överlämnas till stationen. I det ovan angivna beloppet ingår icke kostnad för torkanläggning, då en sådan, ehuru av stort värde för förädlingen av vall- och betesväxter, icke nödvändigtvis torde omedelbart behöva anskaffas. — Även substationen bör förses med nöjaktig utrustning. Under förutsättning att till substation ombildas en av de norrländska filialerna, bör kunna påräknas, att vid filialen befintlig utrustning överlämnas till substationen. Härigenom torde utgifterna för erforderlig nyanskaffning kunna begränsas till i runt tal 3 500 kr.

Lokalbehovet vid huvudstationen har av utredningsmännen uppskattats sålunda:

	Golvyta
1 arbetsrum för förädlingsledaren	20 m²
1 » » försöksledaren	15 »
1 kontorsrum	20 »
1 större gemensamt skriv- och räknerum	40 »
1 sorterings- och analysrum	40 »
1 grovarbetsrum	40 »
1 rum för torkanläggning (anläggningen inmonteras senare)	20 »
1 rum för diverse ändamål	20 »
1 förvaringsrum för rotfrukter och potatis	30 »
1 » » utsäden	75 »
Garderober, kapprum, V.-C., värmeledningsrum	
Tröskloge, rumshöjd c:a 5 m	50 »
Renserilokal under trösklogen, rumshöjd c:a 3·0 m.	25 »
Lada, rumshöjd 3·75 m.	150 »
Förvaringsrum för knippor från mindre parcellförsök, rumshöjd c:a 4·5 m.	175 »
Redskapsbod	150 »
Växthus (för vall- och betesväxter)	35 »

Ovanstående uppgifter avse allenast att ungefärligen åskådliggöra utrymmesbehovet. En mera exakt beräkning av detta måste givetvis föregå beslutet om stationens upprättande. I sammanhanget må emellertid framhållas, att lokalbehovet i viss mån kommer att påverkas av utrymmena i redan befintliga byggnader å den egendom, dit stationen kan komma att förläggas. I samband med behandling av frågan om stationens förläggningsplats komma utredningsmännen att närmare redogöra för de beräknade kostnaderna för lokalbehovets tillgodoseende. Slutgiltigt torde emellertid beloppet härav kunna fastställas först vid en senare tidpunkt. — För substationen synes lokalbehovet bliva i stort sett detsamma, som för närvarande står en norrlandsfilial till buds. Under alla omständigheter bör emellertid substationen förfoga över sådana lokalutrymmen, att verksamheten kan nöjaktigt bedrivas. Till frågan om kostnaderna för iordningställande av lokaler för substationen återkomma utredningsmännen nedan.

Huvudstationens behov av effektiv försöksjord synes kunna beräknas till c:a 8·5 hektar åkerjord. Härjämte erfordras för betesväxtförädling lämplig jord i en omfattning av beräkningsvis 2 hektar. Även för s. k. utjämnande grödor måste viss areal beräknas. Med hänsyn härtill torde stationens åkerareal icke böra understiga 11 à 12 hektar. Härvid förutsättes emellertid, att jordmånen är av god och framförallt av jämn beskaffenhet, så att större delen av arealen kan utnyttjas för försöks- och förädlingsändamål. — Vid substationen bör för den direkta försöksverksamheten finnas disponibel en åkerareal av omkring 3 à 4 hektar.

De årliga driftskostnaderna för huvud- och substationerna hava utredningsmännen, i anslutning till motsvarande poster i de för den mellan-

svenska förädlingsstationen uppgjorda driftskostnadsberäkningarna, uppskattat sålunda:

	Huvudstationen kronor	Substationen kronor	Summa kronor
Gödsel	425	200	625
Utsäde	100	50	150
Nyanskaffning och underhåll av inventarier	350	100	450
Inköp av förbrukningsartiklar	150	75	225
» » böcker och tidskrifter	250	150	400
Allmänna omkostnader	2 500	1 750	4 250
Summa kronor	3 775	2 325	6 100.

I posten »allmänna omkostnader» ingå beräknade utgifter för uppvärmning av arbetslokalerna, elektrisk kraft, renhållning, telefon, porto och kontorsmateriel m. m.

Beträffande frågan om lämplig förläggningsplats för den norrländska förädlingsstationen och dess substation kunna anläggas motsvarande synpunkter, som i fråga om den mellansvenska stationen framförts. Förläggningen bör alltså i första hand vara sådan, att försöks- och förädlingsarbetet kan bedrivas med utsikt till största möjliga framgång. I anslutning till vad ovan angående jordbruksområdena inom Norrland anförts synes huvudstationen böra förläggas inom kustlandets och de nedre älvdalarnas region, medan substationen bör placeras inom området för den s. k. innerbygden.

För huvudstationens förläggning till kustlandet tala detta jordbruksområdes stora utbredning samt jordbruksnäringens därstädes framträdande ekonomiska betydelse ävensom det förhållandet, att växtlighetsbetingelserna där äro relativt gynnsamma och framför allt ganska säkra. Sistnämnda förutsättning är påtagligen av stor betydelse för förädlingsmaterialets bevarande samt för möjligheterna att i åsyftade fall regelbundet erhålla mogen skörd. Inom området har utsädesföreningen för närvarande tvenne filialer, nämligen Västernorrlandsfilialen i södra och Övre Norrlandsfilialen i norra delen. Av dessa torde den sistnämnda såsom belägen väl nordligt knappast kunna tänkas komma i fråga. Däremot synas vissa förutsättningar föreligga för omdaning av Västernorrlandsfilialen till huvudstation för Norrland.

Såsom förut nämnts är sistberörda filial förlagd till hemmanet Lännäs nr 3 invid Holms säteri. Egendomen, som år 1928 genom donation övergick i utsädesföreningens ägo, är belägen på en platå vid Ångermanälvens norra strand inom havsavlagringarnas och älvsedimentens region på ett avstånd av 23 kilometer från Sollefteå. Arealen utgör 6·5 hektar åker och c:a 30 hektar skogsmark. Dessutom finnes ungefärligen 1 hektar synnerligen stenbunden och delvis ganska vattensjuk betesmark. Åker-

jorden ligger i svag lutning mot söder. Jordmånen har delvis karaktär av medelstyv lera, men i övrigt utgöres densamma av mojord (mjuna eller mjäla). Av åkerjorden äro 3·5 hektar rörtäckdikade. I övrigt förekommer öppen avdikning, men möjligheten till täckdikning är på grund av tillfredsställande fallförhållanden god. Till följd av sin goda, jämna beskaffenhet är jorden fullt lämplig för försöks- och förädlingsändamål.

På egendomen finnas följande byggnader, nämligen en större och en mindre mangårdsbyggnad, en s. k. sommarstuga, källare av betong, ett ekonomihus — inrymmande ladugård, stall och foderlada — vagn- och vedbod samt en sammanbyggd kontors- och logbyggnad, inrymmande arbets- och förvaringslokaler för den nuvarande filialens behov. Egendomen är taxeringsvärderad till 11 500 kr.

Vid bedömande av lämpligheten av att till den ifrågavarande egendomen förlägga huvudstationen för den norrländska växtförädlingsverksamheten förtjäna flera synpunkter beaktande.

Egendomens i klimatiskt hänseende jämförelsevis gynnsamma läge synes närmast vara att betrakta som en fördel. Den större säkerhet, som därigenom vinnes i fråga om olika försöksodlingar, torde icke böra underskattas. Att jordmånen därstädes är av god och mycket jämn beskaffenhet, är ock av påtaglig betydelse för försöks- och förädlingsverksamheten.

Egendomens åkerareal är emellertid icke tillräcklig för förädlingsstationens behov. Redan för den nuvarande filialen har ökad tillgång på åkerjord framstått såsom alltmera önskvärd. Hittills hava visserligen mindre jordområden arrenderats på egendomar i grannskapet, men på sådant sätt lärer icke tillräcklig jordareal för förädlingsstationen stå att erhålla. Och även om en dylik anordning vore genomförbar, skulle densamma uppenbarligen både försvåra och fördyra verksamheten. Det torde därför bliva nödvändigt att genom köp förvärva ytterligare erforderlig jord. Enligt vad som utrönts vid en av utredningsmännen på ort och ställe företagen undersökning synas möjligheter föreligga till förvärv av ett omedelbart intill filialens egendom gränsande hemman, vilket äges av enskild person. Hemmanet har en areal av c:a 5 hektar åker och tomt samt c:a 50 hektar skogsmark. Jordmånen är i stort sett av enahanda art som på filialens egendom och fördenskull fullt lämplig ur förädlings- och försökssynpunkt. På hemmanet finnas följande byggnader: en mangårdsbyggnad, uppförd 1927, samt ett ekonomihus, innehållande stall och ladugård, lada samt kombinerad bak- och tvättstuga. Dessa byggnader skulle för stationen utgöra en både behövlig och värdefull tillgång. Hemmanets taxeringsvärde uppgår till 8- à 9 000 kr. och det uppgives vara till salu för ett pris av c:a 18 000 kr. Vid förvärv av egendomen kommer förädlingsstationen att disponera c:a 11·5 hektar för försöksändamål fullt passande jord, varigenom behovet åtminstone för överskådlig framtid torde bliva i huvudsak tillgodosett.

Förlägges förädlingsstationen till Lännäs, kommer densamma att bliva belägen allenast 6 kilometer från statens försöksgård vid Offer. Denna omständighet kan möjligen tagas till intäkt för uppfattningen att, då försöksverksamhet redan bedrives inom orten, annan plats borde väljas. Emellertid må icke förbises dels att växtförädlingsverksamhet icke bedrives vid nämnda försöksgård — sortprövning i viss omfattning äger emellertid rum — dels ock att förädlingsstationen ingalunda är avsedd att betjäna allenast området närmast omkring densamma, utan fastmera hela det norrländska kustlandet. Det må erinras, att den mellansvenska förädlingsstationen ansetts kunna förläggas till Ultuna, oberoende av att centralanstaltens jordbruksavdelning med dess omfattande försöksverksamhet kommer att dit förflyttas. Under sådana omständigheter torde knappast något vägande skäl kunna anföras mot att den ifrågavarande förädlingsstationen förlägges i omedelbar närhet av statens ifrågavarande försöksgård. Snarare äro vissa fördelar därav att påräkna i form av möjligheter till samarbete m. m.

Byggnaderna å såväl föreningens som å det till inköp ifrågasatta hemmanet äro av betydande värde för tillgodoseende av stationens lokalbehov och komma att i stort sett erbjuda tillräckliga utrymmen för stationen. Nybyggnad för beredande av bostäder åt tjänstemännen och den övriga fast anställda personalen behöver sålunda icke ifrågakomma. Även ekonomibyggnaderna torde bliva fullt tillräckliga. Emellertid påfordras beträffande dessa en del reparations- och ändringsarbeten, för vilka kostnaden dock knappast behöver överstiga 7 500 kr. För arbets- och förvaringslokaler m. m. finnes tillgänglig en vid filialen inredd särskild byggnad, nämligen den förutnämnda kontors- och logbyggnaden. I befintligt skick torde dock denna icke utan vidare vara tillräcklig för förädlingsstationens behov. Byggnaden ifråga behöver sålunda tillbyggas samt även repareras. Kostnaderna härför torde uppskattningsvis kunna beräknas till ett belopp av 10 000 kr. Vid förädlingsstationen torde slutligen även erfordras ett växthus. Då sådant icke förefinnes vid filialen, men särskilt för vall- och betesväxtförädlingen måste betecknas såsom mycket önskvärt, lärer nybyggnad av ett dylikt bliva nödvändig. Kostnaden härför torde kunna beräknas till c:a 8 500 kr. Engångskostnaderna för stationens lokaler skulle alltså enligt ovanstående uppgå till:

Reparation och ändring av ekonomibyggnader	7 500
» » tillbyggnad av institutionsbyggnaden	10 000
Nybyggnad av växthus	8 500
Summa kronor	26 000.

Antages det utsädesföreningen tillhöriga hemmanet Lännäs nr 3 komma att överlämnas till förädlingsstationen och det ovanberörda grann-

hemmanet kunna förvärvas för ett pris av 18 000 kr., skulle kostnaden för erforderligt egendomsförvärv bliva begränsad till sistnämnda belopp.

I anslutning till vad sålunda anförts meddelas följande sammanställning av de beräknade *årliga driftskostnaderna* ävensom *engångskostnaderna* för en till Lännäs förlagd norrländsk växtförädlingsstation:

Årliga driftskostnader.

Avlöningar och arbetskostnader (sid. 97)	26 050
Lokala försöksverksamheten (sid. 98)	400
Resekostnads- och traktamentsersättning åt tjänstemännen (sid. 98)	1 400
Gödsel och utsäde (sid. 100)	525
Nyanskaffning och underhåll av inventarier och utensilier (sid. 100)	350
Diverse förbrukningsartiklar (sid. 100)	150
Böcker och tidskrifter (sid. 100)	250
Allmänna omkostnader för stationen (sid. 100)	2 500
Byggnadsunderhåll	600
Diverse utgifter	525
Summa kronor	32 750.

Engångskostnader.

Möbler, inventarier och utensilier (sid. 98)	12 000
Inköp av egendom (sid. 101)	18 000
Byggnads- och reparationskostnader (sid. 102)	26 000
Oförutsedda kostnader	4 000
Summa kronor	60 000.

Kostnader, som kunna föranledas av övertagande och drivande av jordbruket å de båda hemmanen, ingå icke i den gjorda sammanställningen. Uppsättningen av levande och döda jordbruksinventarier drager dock självfallet viss kostnad, varjämte böra beräknas årliga driftskostnader för jordbruket. Den nämnda inventarieuppsättningen synes böra bekostas av det bolag, som enligt vad framdeles angives avses att omhändertaga växtförädlingsverksamheten i dess helhet och i samband därmed driva jordbruk. Driftskostnaderna åter förutsättas skola täckas av inkomsterna av jordbruksdriften. I varje fall synes växtförädlingsverksamheten icke böra belastas med någondera av dessa kostnader.

Såsom av den förebragta utredningen framgår, erbjuder Lännäs vissa fördelar såsom förläggningsplats för förädlingsstationen. Utredningsmännen hava därför ock i första hand övervägt stationens förläggning till denna plats. Emellertid har även en annan möjlighet till stationens förläggning blivit föremål för utredningsmännens undersökningar. Den sålunda företagna undersökningen har avsett den i Umeå socken belägna egendomen $^{11}/_{78}$ mantal Brattby nr 1, tillhörig Västerbottens läns hushållningssällskap. Egendomen är belägen på ett avstånd av 21 kilometer från Umeå stad, 2 kilometer från Gubböle anhalt och 6 kilometer från Spölands järnvägsstation å statsbanan Umeå—Vännäs. Tidigare har lä-

nets lantbruksskola varit förlagd till egendomen. Egendomens ägovälde är fördelat på tre olika skiften, av vilka dock allenast ett eller möjligen två, nämligen det s. k. hemskiftet och eventuellt det s. k. mellanskiftet, synas för förädlingsstationens räkning böra ifrågakomma. Hemskiftet, som är beläget omkring egendomens åbyggnader, omfattar en åkerareal av 11 hektar samt dessutom 34 hektar skogs- och betesmark. Åkerjorden är täckdikad, ligger med jämn lutning söderut mot Umeälven och består till övervägande del av havs- och älvsediment. Mellanskiftet, beläget på c:a 2 kilometers avstånd från gården, omfattar 4 hektar åker och 3·5 hektar skogsmark. Åkerjorden består av mullrik sandjord. I vilken utsträckning för försöks- och förädlingsändamål lämplig jord finnes på egendomen har icke med bestämdhet kunnat utrönas. Det förutsättes därför att, innan beslut fattas om förädlingsstationens förläggning till ifrågavarande egendom, närmare undersökning av nyssberörda förhållanden äger rum. Egendomen är väl bebyggd och därtill i sådan omfattning, att nybyggnader för förädlingsstationens räkning knappast behöva ifrågakomma. Vissa reparations- och ändringsarbeten torde dock bliva nödvändiga liksom ock uppförande av ett växthus. I sammanhanget må nämnas, att Västerbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott uppgivit sig ämna hos hushållningssällskapet tillstyrka, att av egendomen det förenämnda hemskiftet med därå befintliga åbyggnader ställes till förfogande för en till egendomen förlagd växtförädlingsstation.

Substation. Den ifrågasatta substationen synes, såsom förut framhållits, böra förläggas till lämplig plats inom den s. k. innerbygden. De därstädes rådande klimatiska och geologiska förhållandena avvika som nämnts starkt från kustlandets. Ehuruväl ifrågavarande område med avseende å jordbruksbygdernas storlek och jordbruksnäringens därav betingade betydelse icke kan jämställas med kustlands- och nedre älvdalsdistriktet, spelar dock jordbruket därstädes en väsentlig roll. Detta gäller främst det jämtländska silurområdet med dess utlöpare norrut, men även inom andra delar äro förhållandevis viktiga jordbruksbygder tillfinnandes. Anförda omständigheter synas fullt motivera, att substationen förlägges inom denna bygd.

Utsädesföreningens filial inom området är, såsom förut berörts, förlagd till den Jämtlands läns hushållningssällskap tillhöriga egendomen Torsta i Ås socken. En av utredningsmännen företagen undersökning rörande lämpligheten av att till substation ombilda denna filial har givit vid handen följande. Jordmånen å egendomen utgöres, med undantag för två hektar mossjord, av stenbunden moränlera av siluriskt ursprung. För förädlings- och försöksändamål är egendomen mindre lämplig, beroende på jordmånens delvis ganska stora ojämnhet, men framför allt på fältens läge. Övervägande delen av åkerjorden ligger nämligen i lutning mot

norr, vilket medför, att växtligheten utvecklas långsamt och att mognaden särskilt av strå- och trindsäd ofta äventyras. I fråga om nödiga lokaler och utrustning skulle substationen däremot bliva väl tillgodosedd, därest de av filialen nu disponerade lokaler och utensilier övertagas. Försöksjordens mindre lämpliga läge utgör emellertid en så framträdande olägenhet, att det torde bliva nödvändigt att för stationens räkning söka erhålla annan försöksmark. Enligt vad utredningsmännen inhämtat torde en tillfredsställande lösning av detta spörsmål icke vara helt utesluten. Omedelbart intill hushållningssällskapets ifrågavarande egendom gränsar lantmannaskolans vid Torsta egendom, vilken tillhör Jämtlands läns landsting. Åkerjorden på denna egendom består av moränlera, är av god och jämn beskaffenhet samt har ett fördelaktigt läge mot söder. Egendomen lärer sålunda få anses fullt lämplig för det ifrågasatta ändamålet. Därest från nämnda egendom för substationen upplåtes erforderlig försöksjord, skulle behovet av lämplig sådan jord i allt väsentligt bliva tillgodosett. Utredningsmännen hava emellertid på frågans nuvarande läge icke funnit anledning närmare undersöka möjligheterna för erhållande av nödig försöksjord å lantmannaskolans ifrågavarande egendom. Det må tilläggas, att även efter försökens förflyttning till egendomen ifråga de av filialen disponerade lokalutrymmena med fördel kunna i befintligt skick begagnas av stationen.

Under nämnda förutsättning torde engångsutgifter för anskaffande av lokaler icke erfordras. I fråga om den årliga hyresersättningen för dessa synes kunna beräknas samma belopp, som filialen nu erlägger i hyra, eller 800 kr. Likaså torde i fråga om arrende för försöksjorden kunna beräknas enahanda belopp, som filialen för närvarande har att gälda, eller 600 kr. De *årliga driftskostnaderna* ävensom *engångskostnaderna* för en till Torsta förlagd substation skulle i så fall sammanfattningsvis utgöra:

Årliga driftskostnader.

Avlöningar och arbetskostnader (sid. 98)	13 125
Lokala försöksverksamheten (sid. 98)	250
Resekostnads- och traktamentsersättningar (sid. 98)	600
Gödsel och utsäde (sid. 100)	250
Nyanskaffning och underhåll av inventarier och utensilier (sid. 100)	100
Diverse förbrukningsartiklar (sid. 100)	75
Böcker och tidskrifter (sid. 100)	150
Allmänna omkostnader för stationen (sid. 100)	1 750
Lokalhyra (se denna sid.)	800
Jordarrende (se denna sid.)	600
Diverse utgifter	300
Summa kronor	18 000.

Engångskostnader.

Inventarier och utensilier (sid. 98)	3 500
Oförutsedda kostnader	500
Summa kronor	4 000.

För den händelse frågan om anskaffande av lämplig försöksjord för substationen kan tillfredsställande lösas, vilja utredningsmännen för sin del förorda dennas förläggande till Torsta. Andra möjligheter i fråga om förläggningsplats för stationen hava icke ansetts böra i detta sammanhang undersökas. Erinras må att, enligt uppgift, tidigare ifrågasatts att för Jämtlandsfilialens räkning förvärva ett hemman inom Rödöns socken, enär filialens förläggning dit ansetts vara avsevärt fördelaktigare än den nuvarande.

I anslutning till vad ovan anförts skulle alltså kostnaderna för den lokala växtförädlingsverksamheten inom Norrland sammanfattningsvis kunna beräknas utgöra:

Årliga driftskostnader.

Huvudstationen (sid. 103)	32 750
Substationen (sid. 105)	18 000
Summa kronor	50 750.

Engångskostnader.

Huvudstationen (sid. 103)	60 000
Substationen (sid. 105)	4 000
Summa kronor	64 000.

Statsbidrag till den lokala växtförädlingsverksamheten.

I det föregående hava utredningsmännen framlagt tvenne alternativa förslag i fråga om de framtida anordningarna för utövande av den utav utsädesföreningen för närvarande bedrivna växtförädlingsverksamheten. Förslagen innebära, att förädlingsverksamheten i dess helhet skall ombesörjas antingen av ett enskilt eller ock av ett statligt bolag. Vare sig det ena eller det andra av nämnda förslag vinner beaktande, förutsättes, att växtförädlingsverksamheten vid de av utredningsmännen föreslagna lokala förädlingsstationerna skall ingå såsom ett led i resp. bolags verksamhet och att denna skall utövas i minst ovan angiven omfattning.

Enligt förstnämnda alternativ avses staten skola efter förvärv av utsädesföreningens fasta och lösa egendom mot visst årligt arrende upplåta denna åt ett enskilt bolag. Motsvarande anordning anse utredningsmännen böra träffas i fråga om den för de nu föreslagna förädlingsstationernas utrustning erforderliga fasta och lösa egendomen. Engångskostnaderna för denna böra alltså bestridas av statsmedel. De vederbörligen iordningställda och utrustade förädlingsstationerna böra därefter upplåtas åt bolaget mot arrende, med skyldighet för bolaget att vid stationerna i föreskriven omfattning bedriva växtförädlingsverksamhet. Till grund för beräkningen av arrendets storlek böra läggas omförmälda engångskostnader ävensom värdet av det för den norrländska huvudstationen erforderliga hemmanet Lännäs nr 3 samt de vid Ultuna-, Väster-

norrlands- och Jämtlandsfilialerna befintliga inventarier m. m., vilka tillgångar, av utsädesföreningen förvärvade donationsvis, resp. med statsanslag, förutsättas komma att utan vederlag överlämnas till förädlingsstationerna. Engångskostnaderna hava för den mellansvenska förädlingsstationen ovan beräknats till 210 000 kr. och för den norrländska stationen, inklusive substationen till 64 000 kr. Taxeringsvärdet å hemmanet Lännäs, varmed här bör räknas, utgör 11 500 kr. Värdet av de vid nyssnämnda tre filialer befintliga inventarierna m. m. uppgår enligt tidigare å sid. 78 lämnad redogörelse till i avrundade tal resp. 4 255, 3 881 och 2 101 kr. Därest arrendet bestämmes att utgå med ett belopp, motsvarande 4·5 procent av summan av nämnda poster, skulle arrendet komma att uppgå till 13 308 kr. Härav belöpa på den mellansvenska förädlingsstationen 9 641 kr. samt på den norrländska förädlingsstationen jämte substation 3 667 kr. — Bolaget bör självfallet tillförbindas att nöjaktigt underhålla den med nyttjanderätt upplåtna egendomen samt att vid arrendets frånträde utan ersättning till staten överlämna allt vid verksamheten framkommet förädlingsmaterial.

För det fall åter att förädlingsverksamheten kommer att övertagas av ett statligt bolag, torde det böra åligga detta att bestrida förberörda engångskostnader. Någon ökning av storleken av det för sagda bolag beräknade aktiekapitalet synes likväl icke härav föranledas.

Vad därpå vidkommer frågan om eventuellt statsbidrag till understödjande av den vid förädlingsstationerna bedrivna växtförädlingsverksamheten anse utredningsmännen sådant bidrag böra utgå och i princip tillmätas enligt samma grunder, som föreslagits böra gälla i fråga om statsbidrag till den vid huvudanstalten i Svalöv bedrivna förädlingsverksamheten. Bidraget bör alltså beräknas utgå med viss procent av nettokostnaderna för förädlingsverksamheten. I fråga om verksamheten vid huvudanstalten hava utredningsmännen ansett ett belopp, motsvarande 50 procent av nettokostnaden för verksamheten, utgöra skäligt statsbidrag. Av lätt insedda skäl torde likväl ett högre procentuellt bidrag böra utgå till verksamheten vid de ifrågavarande förädlingsstationerna. Framför allt synes detta motiverat av det förhållandet, att verksamheten vid dessa i viss omfattning kommer att avse växtslag, vilka, ehuru av största ekonomiska betydelse för jordbruket inom förädlingsstationernas verksamhetsområden, likväl icke vid exploaterandet kunna förväntas medföra större merkantil vinst. Vidare bör särskilt i fråga om de norrländska stationernas förädlingsprodukter räknas med en ganska begränsad omsättning. Utredningsmännen hava därför ansett statsbidrag till den vid den mellansvenska förädlingsstationen bedrivna växtförädlingsverksamheten böra utgå med ett belopp, motsvarande 65 procent av nettokostnaden för denna verksamhet. För förädlingsverksamheten vid den norrländska förädlingsstationen med dess substation synes böra anvisas statsbidrag med

90 procent av den beräknade nettokostnaden. Under förutsättning att den årliga driftskostnaden för verksamheten vid den mellansvenska förädlingsstationen, såsom förut beräknats, utgör 58 260 kr. samt härtill lägges ovan beräknad arrendeutgift, 9 641 kr., skulle statsbidrag till denna stations verksamhet komma att utgå med 65 procent av dessa kostnader, utgörande tillhopa 67 901 kr., eller sålunda med 44 136 kr. De årliga driftskostnaderna för verksamheten vid de norrländska förädlingsstationerna hava ovan beräknats uppgå till 32 750 kr. för huvudstationens vidkommande och till 18 000 kr för substationen eller sålunda till sammanlagt 50 750 kr. Härtill kommer beräknad arrendeavgift, 3 667 kr. Då statsbidrag ansetts böra utgå med 90 procent av dessa kostnader, vilka tillhopa utgöra 54 417 kr., skulle statsbidraget alltså komma att uppgå till 48 975 kr. Sammanlagda beloppet av det för den lokala växtförädlingsverksamheten årligen erforderliga statsbidraget skulle således utgöra 93 111 kr. eller i avrundat tal 93 100 kr.

Utredningsmännen, som hålla före, att statsunderstöd bör utgå till den ifrågavarande verksamheten vare sig denna kommer att utövas av ett enskilt eller av ett statligt bolag, hava icke ansett sig böra ingå på frågan, i vad mån vederbörande bolags ekonomi kan komma att påverkas av förädlingsstationernas verksamhet, men förutsätta dock, att bolagets fördel av denna åtminstone torde motsvara utgifterna för densamma.

Upprättande av sortprövningsstationer.

Utredningsmännens förslag med avseende å växtförädlingsverksamhetens framtida utövande innebär, såsom förut framhållits, verksamhetens bedrivande förutom vid huvudanstalten vid Svalöv även vid en mellansvensk och en norrländsk förädlingsstation jämte en till den senare anknuten substation. För sådant ändamål har ifrågasatts att ombilda utsädesföreningens Ultunafilial till mellansvensk förädlingsstation, Västernorrlandsfilialen till förädlingsstation för Norrland och Jämtlandsfilialen till substation för sistnämnda landsända. Av föreningens nuvarande åtta filialer skulle alltså tre komma att i hittillsvarande form upphöra med sin verksamhet. Vidkommande återstående fem filialer hava utredningsmännen ansett sig böra överväga, huruvida dessa böra jämväl framdeles tjäna hittillsvarande syften eller desamma böra för framtiden tilläggas andra uppgifter.

För bedömande av dessa spörsmål må till en början erinras om den omfattande del av filialernas arbetsuppgifter sortprövningen utgör. Då filialer började upprättas, var avsikten framför allt att vid dessa vinna tillfälle till nödig sortprövning. Sedermera hava emellertid andra arbetsuppgifter tillkommit, bland vilka det lokala förädlingsarbetet i dess olika stadier tvivelsutan är det viktigaste. Alltjämt kvarstår dock sortprövningen såsom den mest betydelsefulla delen av filialernas arbetsuppgifter. Denna verksamhet, vilken tvivelsutan varit av största betydelse

för landets växtodling, har från att till en början avse allenast en prövning av de olika växtsorternas avkastningsförmåga successivt utvecklats till att gälla ett bedömande av förädlingsprodukternas förhållande till flertalet av den mångfald faktorer, som inverka på växtodlingens tekniska bedrivande och ekonomiska resultat. Jämväl för själva växtförädlingsarbetet är denna sortprövning av värde, då nästan varje växtförädlingsspörsmål kan sägas i sig innesluta en mängd odlingstekniska spörsmål. Det synes därför angeläget, att växtförädlarna även i fortsättningen beredas tillfälle att inhämta och i sin verksamhet nyttiggöra de uppslag, rön och erfarenheter, som framkomma vid en till olika delar av landet förlagd sortprövning. Med hänsyn till att denna främst avser att till den praktiska växtodlingens tjänst fastställa de olika förädlingsprodukternas relativa odlingsvärde och härutinnan jämväl fäller utslaget, torde kravet på ett fullständigt opartiskt bedömande av sorternas värdeegenskaper vara berättigat.

Såsom tidigare antytts hava utredningsmännen funnit nödigt föreslå införande av officiell sortprövning, vilken den statsunderstödda växtförädlingsverksamhetens produkter skola vara underkastade, innan desamma må saluföras. Avgörandet i berörda hänseende måste självfallet grunda sig på resultaten från tillförlitliga jämförande odlingsförsök, utförda inom skilda jordbruksområden och under sakkunnig och opartisk ledning. Utredningsmännen anse ifrågavarande officiella sortprövning utgöra ett mycket betydelsefullt led i de statliga åtgärderna till växtodlingens främjande. Angående sättet för densammas utförande komma utredningsmännen att framdeles lämna särskild redogörelse.[1] Emellertid må nämnas, att den försöksmässiga delen av prövningen avses att i första hand utföras vid statens fasta försöksgårdar. Då emellertid antalet dylika försöksgårdar — för närvarande allenast två — tydligen måste anses vara för ändamålet otillräckligt, hava utredningsmännen vid övervägande av i förevarande avseende till buds stående möjligheter ansett vissa av de nuvarande filialerna med fördel kunna ombildas till *officiella sortprövningsstationer*. Dessa stationer, vilka böra intaga en från växtförädlingsanstalterna fullt fristående ställning, synas lämpligen kunna inordnas under centralanstaltens för försöksväsendet på jordbruksområdet förvaltning, varvid närmast anstaltens jordbruksavdelning torde komma att leda och ansvara för den vid stationerna bedrivna sortprövningsverksamheten.

Vidkommande frågan om sortprövningsstationernas organisation hålla utredningsmännen före, att denna fråga bör närmare övervägas först i samband med den förväntade utredningen angående ordnandet av försöksväsendet på jordbruksområdet. Tills vidare och intill dess annorlunda bliver bestämt böra emellertid de till sortprövningsstationer ombildade filialerna i huvudsak bibehållas vid nuvarande organisation, givetvis dock

[1] Sid. 125—127.

med de förändringar, som betingas av stationernas förhållande till ovannämnda centralanstalt och de i vissa avseenden förändrade och nya arbetsuppgifter, som enligt utredningsmännens förslag avses att tilläggas dem. Utredningsmännen föreslå således att, i samband med en omorganisation på grundval av utredningsmännens förslag av den utav utsädesföreningen hittills bedrivna växtförädlingsverksamheten, de till sortprövningsstationer ombildade filialerna tillsvidare i befintligt skick övertagas av nämnda centralanstalt. Härvid torde de för filialföreståndarna gällande anställningsvillkoren böra respekteras i den mån de avse föreståndarna tillförsäkrade avlöningsförmåner och pensionsrätt. Angående organisationen och arbetet i övrigt böra gälla de föreskrifter centralanstaltens styrelse därutinnan kan komma att meddela. Då här ifrågavarande filialer icke disponera över egna jordområden och lokaler, förutsättes att gällande arrende- och hyresavtal efter överenskommelse med vederbörande transporteras på centralanstalten. Vid filialerna befintliga inventarier och utensilier m. m. böra övertagas av staten i samband med dess förvärv av utsädesföreningens övriga ifrågakommande egendom. Erinras må, att inventarierna i fråga, vilka kunna antagas hava förvärvats med anlitande av de till filialernas verksamhet beviljade statsanslagen, torde kunna anses vara statens egendom. Vad slutligen angår de av hushållningssällskapen till vissa av filialerna oftast i form av hyresbidrag lämnade anslagen, torde på blivande överenskommelse mellan centralanstalten och hushållningssällskapen böra bero, huru med anslagen i fråga bör förfaras.

Sortprövningsstationerna böra i främsta rummet hava till uppgift att i enlighet med därför av centralanstalten lämnade föreskrifter verkställa den försöksmässiga delen av förutnämnda officiella sortprövning. För erhållande av en i möjligaste mån fullständig prövning av förädlingsprodukterna böra genom resp. stationers försorg och under dessas ledning försök av olika slag utläggas på skilda platser inom verksamhetsområdet. Stationernas arbetsuppgifter synas vidare böra till gagn för växtförädlingsverksamheten i lämplig utsträckning omfatta jämväl prövning för de statsunderstödda växtförädlingsanstalternas räkning av förädlingsmaterial på tidigare bearbetningsstadium. Därjämte böra vid stationerna växtodlingsspörsmål av skilda slag kunna upptagas till undersökning, exempelvis genom därstädes utförda kombinerade sort- och gödslingsförsök, ogräsbekämpningsförsök, såtidsförsök o. s. v.

Sortprövningsstationernas verksamhet lärer uppenbarligen i stor utsträckning komma att omfatta växtförädlingen närstående uppgifter. Vid sådant förhållande synas föreståndarna för stationerna nödvändigtvis böra besitta tillräcklig kännedom om växtförädlingens metodik och därmed sammanhängande försöksteknik. Därest emellertid personalen vid de nuvarande filialerna bibehålles även efter dessas ombildning till sortprövningsstationer, torde nu berörda synpunkt bliva väl tillgodosedd. Enligt

utredningsmännens förmenande böra stationerna i fråga bliva av mycket stor betydelse icke blott på grund av deras befattning med den officiella sortprövningen, utan även därigenom att de verksamt torde bidraga till klarläggandet av andra viktiga växtodlingsspörsmål.

För beräkningen av driftskostnaderna för sortprövningsstationernas verksamhet lärer i huvudsak till grund kunna läggas nuvarande utgiftsstat för de olika filialerna. De årliga kostnaderna för en enskild filial hava i genomsnitt uppgått till följande belopp, nämligen:

Avlöning jämte dyrtidstillägg åt föreståndaren	6 580
Huvudmans pensionsavgift	120
För försöksverksamheten	6 250
Summa kronor	12 950.

Såsom ovan nämnts uppbära vissa av filialerna anslag av vederbörande hushållningssällskap. Dessa anslag ingå icke i ovan angivna belopp. Med hänsyn härtill ävensom till det förhållandet, att den utvidgade lokala sortförsöksverksamheten torde medföra vissa ökade kostnader, synes en höjning av den ovan angivna kostnadssumman vara erforderlig. Driftskostnadsbeloppet för varje sortprövningsstation torde likväl icke behöva beräknas överstiga 15 000 kr. per år.

De filialer, vilka icke böra ombildas till förädlingsstationer, äro som ovan berörts till antalet fem och utgöras av filialerna i Kalmar, Östergötlands, Skaraborgs, Värmlands och Norrbottens län. Fråga uppstår då, huruvida samtliga dessa fem filialer böra ombildas till sortprövningsstationer.

Det i viss mån egenartade jordbruksdistrikt, som omfattar Kalmar län och Gotland, synes tala för att Kalmarfilialen ombildas till sortprövningsstation. Därvid framstår såsom önskvärt, att stationens distrikt kommer att omfatta även Kronobergs och angränsande delar av Jönköpings län. Anmärkas må, att berörda område för närvarande icke är representerat bland centralanstaltens fasta försöksstationer.

Östgötafilialens verksamhetsområde omfattar Östergötlands län jämte norra delarna av Kalmar och Jönköpings län samt sydöstra delen av Södermanlands län. Till följd av jordbruksnäringens omfattning och framträdande betydelse inom området synes en sortprövningsstation för området vara fullt motiverad. Ej heller detta område är för närvarande representerat bland centralanstaltens fasta försöksstationer.

En statens fasta försöksgård är numera upprättad å Lanna Borregård i Skaraborgs län. Då enligt utredningsmännens förmenande statens fasta försöksgårdar, förutom annan verksamhet på växtodlingens område, jämväl böra för sina resp. distrikt omhänderhava den officiella sortprövningen, torde Västgötafilialen vid Skara icke böra ombildas till sortprövningsstation. Därtill kommer, att en till Skara förlagd sortprövningsstation

komme att ligga på ett avstånd av allenast två à tre mil från Lanna Borregård. Tvenne varandra så pass närbelägna stationer med i vissa avseenden likartade uppgifter torde uppenbarligen icke vara av behovet påkallade. Då utredningsmännen alltså anse, att Västgötafilialen bör nedläggas och sortprövningsverksamheten överflyttas till Lanna Borregård, förutsättes, att därstädes personal och utrustning komma att förefinnas i sådan omfattning, att försöksgården nöjaktigt kan genomföra de arbetsuppgifter, som i förevarande hänseende avses att ankomma på sortprövningsstationerna.

Värmlandsfilialen synes böra ombildas till sortprövningsstation och därvid lämpligen sammanslås med centralanstaltens därstädes befintliga försöksstation. Stationens verksamhetsområde, som i stort sett synes böra omfatta Värmlands och Kopparbergs län, utgör ett på det hela taget naturligt avgränsat jordbruksområde.

Vad slutligen angår den till Hagalund vid Luleå förlagda Övre Norrlandsfilialen hava utredningsmännen funnit lämpligheten av att till filialens nuvarande plats förlägga en sortprövningsstation kunna ifrågasättas. De klimatiska förhållandena därstädes förefalla nämligen väl gynnsamma för att kunna sägas vara representativa för någon större del av verksamhetsområdet. Sortprövningsstationen bör givetvis förläggas till en plats, där de rådande växtodlingsbetingelserna möjliggöra en för så stor del av området som möjligt tillförlitlig och effektiv sortprövning. Utredningsmännen hava därför ansett böra övervägas, huruvida icke de för en sortprövningsstation avsedda uppgifterna kunde övertagas av kemisk-växtbiologiska anstaltens i Luleå försöksgård vid Sunderbyn och Övre Norrlandsfilialen på grund därav nedläggas. Såväl jordmånen som de klimatiska förhållandena vid Sunderbyns försöksgård lämpa sig väl för den ifrågasatta verksamheten. Däremot förefaller det tveksamt, huruvida utan en väsentlig omläggning av den nuvarande arbetsplanen för försöksgården sortprövningen och vad därmed sammanhänger kan dit förläggas. Den ställning försöksgården i administrativt hänseende intager — den sorterar under nyssnämnda anstalt och är sålunda icke anknuten till centralanstalten — synes också innebära en viss olägenhet. Skulle dessa hinder icke kunna undanröjas, anse utredningsmännen frågan om Övre Norrlandsfilialens omdaning till sortprövningsstation böra upptagas till ytterligare prövning. — Under förutsättning att sortprövningsverksamheten för Norrbottens län övertages av försöksgården vid Sunderbyn, hava utredningsmännen ansett även kunna ifrågasättas, att sortprövningsstation upprättas på lämplig plats inom Västerbottens län. Förslaget innebär närmast, att Övre Norrlandsfilialen skulle förflyttas till nyssnämnda län och samtidigt ombildas till sortprövningsstation. Norrlands stora geografiska utsträckning ävensom olikheterna i klimatiskt hänseende de skilda jordbruksområdena emellan synas i viss mån tala för detta förslag. Utredningsmännen hava emellertid ansett sig icke böra taga de-

finitiv ställning till ovan berörda alternativ, då det slutliga avgörandet beträffande Övre Norrlandsfilialens blivande ställning och verksamhet torde bero på de förslag, som senare lära komma att framläggas i fråga om försöksverksamhetens inom landet ordnande. Utredningsmännen anse emellertid att, i avvaktan härpå, filialen i fråga bör provisoriskt ombildas till sortprövningsstation.

Den omläggning av verksamheten vid vissa av utsädesföreningens filialer, som av utredningsmännen sålunda ifrågasatts, synes komma att medföra betydande fördelar för den praktiska växtodlingen samtidigt som åt den vetenskapliga växtförädlingsverksamheten bevaras möjligheterna till prövning av förädlingsmaterialet under olika klimatiska och geologiska förhållanden. För centralanstaltens jorbruksavdelning lära de ifrågasatta anordningarna uppenbarligen komma att medföra avsevärt förbättrade möjligheter till utövande av den fältförsöksverksamhet, som måste anses vara nödvändig för avdelningens arbete till jordbrukets främjande. Avdelningens nät av fasta försöksstationer skulle vid genomförande av utredningsmännens förslag komma att omspänna så gott som hela landet.

SJÄTTE KAPITLET.

Växtförädlingsverksamhetens vid Weibullsholm framtida organisation.

Allmänna synpunkter ifråga om växtförädlingsverksamhetens vid Weibullsholm fortvaro och behov av statsunderstöd.

Enligt direktiven för utredningen hava utredningsmännen att undersöka jämväl »vilken ställning den andra statsunderstödda växtförädlingsanstalten, Weibullsholm, ur statens synpunkt lämpligen bör intaga» samt att därvid »uppmärksamma Svalövs- och Weibullsholmsanstalternas inbördes ställning».

Fröodling och därmed kombinerad förädling av rotfrukter påbörjades vid Weibullsholm år 1870. Efter att en lång följd av år hava omfattat endast denna verksamhet, utvidgades rörelsen efterhand så att densamma sedan år 1918 omfattar så gott som samtliga för jordbruk och trädgårdsskötsel odlade växtslag.

Enligt vad utredningsmännen å ort och ställe inhämtat bedrives växtförädlingsverksamheten vid Weibullsholm i betydande omfattning. Erkännansvärda resultat av förädlingsarbetet hava också uppnåtts. Det rikhaltiga materialet samt den kraft och intensitet, varmed förädlings- och försöksverksamheten vid anstalten bedrives, synas ock utgöra förutsättning för ytterligare värdefulla resultat.

Emellertid har förädlingsverksamheten vid Weibullsholm under senare år i stort sett varit inriktad på samma mål som arbetet vid Svalöv. Mellan de båda förädlingsanstalterna har därför helt naturligt en viss konkurrens kommit att uppstå. Olika meningar om betydelsen av denna konkurrens hava gjort sig gällande. Sålunda har förmenats, att konkurrensen i fråga, såsom i sig innebärande ett kraftigt incitament till uppbringande av anstalternas verksamhet till högsta möjliga effektivitet, endast eller i varje fall i övervägande grad skulle vara fördelaktig. Å andra sidan har ock uttalats bl. a., att obestridliga olägenheter varit därmed förbundna, exempelvis i form av allt för stor produktion av nya växtsorter.

Enligt utredningsmännens uppfattning torde icke kunna bestridas, att en viss konkurrens mellan förädlingsanstalterna varit och i viss mån fortfarande är rådande såväl vetenskapsmännen emellan som ock å det merkantila området. Vad angår konkurrensen mellan de båda anstalternas vetenskapsmän hålla emellertid utredningsmännen före att, då denna kon-

kurrens verkat stimulerande på vetenskapsmännens initiativkraft och ambition, densamma enbart varit av godo. Vad åter angår den merkantila konkurrensen mellan anstalterna anse utredningsmännen denna visserligen hava medfört fördelar så till vida, att densamma i viss mån torde hava bidragit till upprätthållande av god kvalitet och skäliga priser å förädlingsprodukterna, men å andra sidan lärer icke kunna förnekas, att densamma även medfört olägenheten av att alltför många nya växtsorter blivit salufördа. Därest emellertid, såsom ovan i annat sammanhang föreslagits, genom inrättande av det s. k. växtförädlingsrådet anstalter träffas för prövning av utsädesvarornas odlingsvärde, torde tvivelsutan nämnda olägenhet av konkurrensen ifråga väsentligen undanröjas. Med hänsyn till vad sålunda anförts anse utredningsmännen konkurrensen mellan förädlingsanstalterna icke böra utgöra hinder för båda anstalternas understödjande med statsmedel.

I sammanhanget må jämväl beaktas det vid anstalterna förekommande s. k. dubbelarbetet, vilket svårligen står att undvika, därest såsom här är fallet tvenne förädlingsanstalter var för sig arbeta på liknande uppgifter inom samma verksamhetsområde. Detta dubbelarbete har understundom betecknats såsom både obehövligt och gagnlöst samt därtill oekonomiskt. Utredningsmännen vilja härutinnan erinra, att ett rikhaltigare arbetsresultat sannolikt torde vara att förvänta av verksamhetens bedrivande vid tvenne anstalter samt att det av en förädlingsanstalt utförda arbetet tvivelsutan icke onödiggör en annan anstalts arbete på samma område. Därtill kommer att, då växtförädlingen på grund av dess vetenskapliga karaktär med avseende å resultaten städse är till stor del beroende av den form och omfattning, i vilken vetenskapliga rön tillämpas och nya sådana utexperimenteras, anstalterna städse lära i fråga om verksamhetens art komma att uppvisa var sin säregna prägel. Att detta dock icke utesluter ett reciprokt tillgodogörande av de vid anstalterna vunna erfarenheter eller forskningsresultat, ligger i sakens natur. Enligt utredningsmännens uppfattning utgör alltså icke heller nämnda dubbelarbete hinder för tilldelande av statsunderstöd åt båda de ifrågavarande växtförädlingsanstalterna.

Ifrågasättas kan emellertid, huruvida icke i varje fall i besparingssyfte en sammanslagning av de båda förädlingsanstalterna borde äga rum eller alternativt en uppdelning av arbetet ske mellan anstalterna. Förstnämnda förslag synes utredningsmännen med hänsyn till betydelsen av enhetlig ledning av företagen visserligen i och för sig kunna vara ägnat att medföra vissa fördelar, men förslaget torde dock framför allt på grund av svårigheten att nöjaktigt ordna den med förädlingen förbundna merkantila rörelsen liksom ock av andra skäl icke vara genomförbart. En mera framkomlig väg synes däremot det senare alternativet erbjuda. Anstalten vid Weibullsholm, belägen som den är å godartad jordmån i en slättbygd med synnerligen milt klimat, kunde därvid tänkas i huvudsak

inriktad på tillgodoseende av behovet av förädlingsprodukter för de sydligaste delarna av landet, medan Svalövsanstalten med dess högre belägenhet och styva lerjord skulle komma att fylla en motsvarande uppgift för övriga delar av Sydsverige samt landet i övrigt. Även andra fördelningsgrunder med avseende å arbetsuppgifterna synas givetvis tänkbara. Utredningsmännen hava dock funnit en uppdelning av arbetsuppgifterna mellan anstalterna medföra så avsevärda svårigheter, att utredningsmännen ansett sig icke kunna tillstyrka en sådan. Sålunda skulle anordningen kunna tänkas åstadkomma en menlig klyvning av organiskt sammanhängande, förädlingen och dess metodik berörande arbetsuppgifter. Härtill kommer, att den stimulans, vilken en tävlan vetenskapsmännen emellan förmenats innebära, härigenom givetvis skulle minskas och att fortfarande olöst skulle kvarstå spörsmålet om ett nöjaktigt merkantilt utnyttjande av förädlingsprodukterna. Beaktas må nämligen det av erfarenheten ådagalagda behovet för en var förädlingsanstalt att kunna tillhandahålla så gott som alla erforderliga produkter.

Men även om de båda förädlingsanstalterna sålunda jämväl för framtiden böra bestå såsom självständiga och av varandra oberoende företag, föreligga dock såvitt angår Weibullsholms växtförädlingsanstalt icke utan vidare nödiga förutsättningar för denna anstalts fortbestånd. Utredningsmännen hava sålunda inhämtat, att de ekonomiska svårigheter, varmed förädlingsanstalten under senare år haft att kämpa och vilka tidigare föranlett firman W. Weibull, resp. W. Weibull aktiebolag att av statsmakterna äska anslag till anstaltens upprätthållande, allt forfarande äro förhanden. Med hänsyn härtill ävensom till behovet av den inhemska växtförädlingens stödjande till gagn för vårt lands jordbruksproduktion hava utredningsmännen till prövning upptagit spörsmålen, huruvida och under vilka förutsättningar fortsatt statsunderstöd bör tilldelas den ifrågavarande växtförädlingsanstalten.

Vidkommande förstnämnda fråga må erinras, hurusom utredningsmännen ovan i annat sammanhang betonat vikten av växtförädlingsverksamhetens fortsatta bedrivande samt densammas uppehållande vid hittillsvarande höga nivå. Utredningsmännen hava därvid framhållit, att växtförädlingen ännu erbjuder stora områden, vilka fortfarande äro i jämförelsevis ringa grad utforskade och från vilka nya för praktiken värdefulla resultat torde stå att hämta. Även hava utredningsmännen uttalat vikten av ökad förädling av vissa växtslag. Att Weibullsholms växtförädlingsanstalt i icke ringa mån hittills bidragit till de ur jordbrukets och hela folkhushållningens synpunkt värdefulla resultaten av växtförädlingen, lärer icke kunna bestridas. Då utredningsmännen därtill ansett sig kunna vitsorda, att med hänsyn till beskaffenheten av den vid Weibullsholm bedrivna växtförädlingsverksamheten förutsättningar föreligga för ytterligare värdefulla resultat, hava utredningsmännen för sin del icke tvekat uttala önskvärdheten av att förädlingsanstalten ifråga fortfarande må komma i åtnjutande av nödigt statsunderstöd.

Växtförädlingsverksamhetens organisation.

Men oaktat utredningsmännen sålunda vilja förorda en statlig understödsverksamhet såsom underlag för fortsättandet av förädlingsarbetet vid Weibullsholm, hava utredningsmännen dock icke funnit dylikt understöd böra tilldelas förädlingsanstalten under hittills tillämpade föreskrifter för understöds åtnjutande. Berörda föreskrifter, vilka väsentligen åsyftat statsanslagens behöriga användning samt förädlingsverksamhetens upprätthållande i viss omfattning, hava visserligen kunnat anses vara tillfyllest ur synpunkten av anslagens mera tillfälliga natur. Men utredningsmännen hålla dock före att, då såsom här åsyftas fråga bliver om en fortlöpande statlig understödsverksamhet, anordningar böra träffas för förädlingsverksamhetens frigörande i önskvärd mån från bolagets övriga verksamhet och möjlighet därmed beredas förädlingens utövare till ett mot dennas uppgifter och betydelse svarande inflytande på förädlingsverksamhetens ledning.

I anslutning till vad sålunda anförts finna utredningsmännen nödigt föreslå vissa anordningar såsom betingelser för fortsatt statsunderstöd åt Weibullsholms växtförädlingsanstalt. Utredningsmännen anse sålunda i första hand böra stadgas sådan organisatorisk förändring av förädlingsanstaltens ställning till bolaget, att densamma kommer att bilda en fristående anstalt, som strängt avgränsas från bolagets övriga rörelse och i ekonomiskt hänseende grundas på särskild inkomst- och utgiftsstat. Förädlingsanstalten bör dock vara direkt underställd bolagets styrelse — som sålunda skall äga bl. a. att anställa och entlediga anstaltens tjänstemän samt efter eget beprövande fastställa ersättningen åt dessa — men anstalten skall förestås av särskild chef. Till sådan bör utses en av anstaltens förädlingsledare, med rättighet och skyldighet för denne att vid bolagsstyrelsens sammanträden föredraga alla anstaltens verksamhet berörande frågor och med rätt att till styrelsens protokoll få sin eventuellt avvikande mening antecknad. Anstaltens förädlings- och försöksledare böra anställas i närmaste samråd med anstaltens chef. Vid tillsättande av försöksledare bör därtill vederbörande förädlingsledares yttrande inhämtas. Den lägre personalen, såsom arbetsförmän m. fl., bör i mån av utav bolagsstyrelsen för ändamålet anslagna medel anställas av anstaltens chef. För dryftande av till förädlingsarbetet hörande frågor böra förädlingsledarna äga sammansluta sig till ett kollegium.

För verksamhetens bedrivande skola finnas anställda dels ett för en framgångsrik förädling tillräckligt antal förädlingsledare, dels ock såsom dessas biträden försöksledare i den omfattning, som erfordras för försökens nöjaktiga utförande. I fråga om förädlings- och försöksledares kompetens ävensom beträffande eventuell dispens i fråga om dessas formella kompetens m. m. anse utredningsmännen enahanda föreskrifter böra gälla, som i sådant avseende vidkommande Svalövsanstalten föreslagits; och hänvisas förty härtill.[1]

Såvitt angår förädlings- och försöksledarna bör vidare stadgas före-

[1] Sid. 48—49.

skrift för bolaget att i statens pensionsanstalt ombesörja pensionering av dessa och att i egenskap av huvudman ansvara för sådan åliggande skyldigheter. Utredningsmännen hava icke förbisett den svårighet, som härvid torde komma att möta bolaget på grund av vissa i bolagets förädlingsverksamhet anställda personers jämförelsevis höga ålder. Med kännedom om de på området för sådant fall gällande övergångs- och undantagsbestämmelser finna emellertid utredningsmännen oöverstigliga hinder för kravets fyllande icke böra möta.

Den årliga planläggningen av växtförädlingsverksamheten tillmäta utredningsmännen stor betydelse och anse därför denna böra ske enligt samma utförliga grunder, som beträffande Svalövsanstalten ifrågasatts. Utredningsmännen hänvisa alltså härtill.[1]

Även i fråga om växtförädlingsrådets, statens centrala förkontrollanstalts samt lantbruksstyrelsens av utredningsmännen förutsatta befattning med växtförädlingsverksamheten böra för Weibullsholmsanstalten föreskrivas med Svalövsanstalten fullt analoga bestämmelser.[2] Sålunda skall bolaget vara skyldigt underställa anstaltens arbetsplan växtförädlingsrådets prövning, varjämte rådets utlåtande skall inhämtas beträffande odlingsvärdet av nya förädlingsprodukter, vilka avses att utföras i allmänna marknaden. I fråga om bolagets originalutsäden skall sortäkthetskontroll ombesörjas av statens centrala frökontrollanstalt. På lantbruksstyrelsen skall ankomma att handhava överinseendet såväl över den av bolaget bedrivna förädlingsverksamheten som ock över bolagets i samband därmed stående affärsverksamhet.

I övrigt bör enligt utredningsmännens åsikt såsom ledande princip gälla, att bolaget självt skall äga bestämma växtförädlingsverksamhetens organisation och sålunda hava frihet att med hänsyn till förekommande omständigheter träffa alla för verksamhetens rationella utövande erforderliga anordningar. Endast härigenom lärer nämligen den enskilda företagsamhetens gagnande inverkan stå att vinna.

Statsbidrag till växtförädlingsverksamheten.

Utredningsmännen övergå härefter till belysande av spörsmålet, i vilken utsträckning statsunderstöd lämpligen bör tillkomma den vid Weibullsholm bedrivna växtförädlingsverksamheten. Till en början vilja utredningsmännen anföra, att denna fråga självfallet ytterst är beroende av den omfattning, i vilken växtförädlingsverksamheten vid anstalten kommer att upprätthållas. Visserligen torde, såsom tidigare nämnts, kunna förutsättas, att ytterligare möjligheter till värdefulla resultat av förädlingsverksamheten torde föreligga i mån av verksamhetens ökade omfattning. Men utredningsmännen vilja dock såsom sin mening uttala, att, med hänsyn till omfattningen av den vid Svalöv bedrivna förädlingsverksamheten samt den av utredningsmännen förordade utvidgningen av vissa utsädesföreningens filialers verksamhet, det icke torde ur det allmännas synpunkt vara påkallat, att förädlingsverksamheten vid Weibullsholms-

[1] Sid. 49.
[2] Sid. 50.

anstalten vare sig utökas eller ens bedrives i nuvarande omfattning. Av betydelse är allenast, att den ifrågakommande verksamheten såsom hittills uppehållas på en kvalitativt fullt nöjaktig nivå. Givetvis bör dock även i fortsättningen förädlingsverksamheten vid anstalten utövas i en omfattning, som möjliggör de redan vunna resultatens utnyttjande samt ett mot den statliga understödsverksamheten svarande, för landets jordbruksproduktion gagneligt resultat. Emellertid må beaktas, att förädlingen av vissa växtslag bl. a. på grund av konjunkturförhållanden ställer sig merkantilt gynnsammare än annan växtförädlingsverksamhet. Vid begränsad medelstillgång torde det därför ligga nära till hands, att växtförädlingen inriktas allenast å sådana växtslag, vilkas exploatering är ur ekonomisk synpunkt fördelaktigast. En dylik ensidig arbetsinriktning anse utredningsmännen visserligen förklarlig, men hålla dock före, att en alltför långt driven sådan icke kan anses överensstämma med det allmännas intressen.

För bedömande av frågan om storleken av det statsbidrag, som för Weibullsholmsanstaltens upprätthållande torde vid tillämpning av ovan angivna anordningar erfordras, hava utredningsmännen, med utgångspunkt från de av bolaget Weibull meddelade uppgifter i fråga om kostnaderna för förädlingsverksamheten under tiden 1 juli 1930—30 juni 1931, uppgjort vissa beräkningar. Enligt nämnda uppgifter, vilka finnas återgivna i den vid detta betänkande fogade bil. 2, visa sig bolagets växtförädlingskostnader hava uppgått, brutto, till sammanlagt 222 973 kr. Emellertid hava även redovisats vissa inkomster av levererade produkter, uppgående till sammanlagt 22 883 kr. 4 öre. Efter avdrag av dessa uppgå nettoutgifterna för förädlingsverksamheten till sammanlagt 200 089 kr. 96 öre, varav förädlingskostnader 165 634 kr. 81 öre samt frökontrollkostnader 34 455 kr. 15 öre. Nämnda kostnader hava under senare åren företett en jämförelsevis obetydlig höjning. Enligt bolagets uppgifter hava desamma uppgått till följande belopp, nämligen:

	Kostnad för Växtförädlingen kronor	Frökontrollen kronor	Summa kronor
1/7 1925—30/6 1926	145 632·61	26 222·97	171 855·58
1/7 1926—30/6 1927	161 526·58	26 458·36	187 984·94
1/7 1927—30/6 1928	152 321·49	25 471·84	177 793·33
1/7 1928—30/6 1929	158 497·64	25 714·79	184 212·43
1/7 1929—30/6 1930	164 409·27	29 978·73	194 388·—
1/7 1930—30/6 1931	165 634·81	34 455·15	200 089·96.

De till grund för omförmälda summariska kostnadsuppgifter liggande, budgetåret 1930—1931 avseende specificerade utgifterna hava av utredningsmännen granskats. Denna granskning har dock icke tagit sikte på storleken av beloppet av varje post, utan utredningsmännen hava ansett dessa böra godtagas. Granskningen har däremot hänförts till synpunkten av det berättigade däri, att de olika posterna upptagits, helt eller

delvis, bland de ifrågavarande förädlingskostnaderna. Allenast ett fåtal poster hava enligt nämnda förutsättning för granskningen givit anledning till erinran. Sålunda har posten »Tryckning och utgivning av redogörelser för förädlingsanstalten», upptagen till 3 750 kr., ansetts böra reduceras till 1 500 kr. Det av bolaget redovisade beloppet utgör dels kostnaden för vissa småskrifter i förädlingsfrågor, dels ock c:a en tredjedel av kostnaden för bolagets årsbok, d. v. s. dess katalog med däri ingående redogörelse för resultaten av förädlingen. Utredningsmännen hava emellertid funnit årsboken ifråga i så övervägande grad hänförlig till den merkantila verksamheten, att endast en relativt ringa del av kostnaden för densamma ansetts böra påföras förädlingsutgifterna. — Posten »Ränta å driftskapital» har av bolaget uppförts med 1 542 kr. 5 öre, därvid 5 procent debiterats å utlagt kapital med avdrag för ränta å erhållet statsbidrag. Posten ifråga synes här icke böra medräknas. — Likaså torde posten »Avskrivningar å inventarier», upptagen till 500 kr., böra i sin helhet avräknas, då densamma till sin natur delvis sammanfaller med bolagets utgiftspost »Nyanskaffning och underhåll av inventarier». — Nämnda avdrag utgöra tillhopa 4 292 kr. 5 öre. Nettoutgifterna för förädlingen skulle sålunda utgöra (165 634 kr. 81 öre — 4 292 kr. 5 öre =) 161 342 kr. 76 öre.

Emellertid torde förädlingskostnaderna böra påföras vissa ytterligare utgifter. Sålunda torde i anslutning till utredningsmännens ovan i annat sammanhang framförda förslag om pensionering av vissa förädlingsanstaltens tjänstemän jämväl bolagets utgift härför, uppskattningsvis beräknad till c:a 1 300 kr., böra tilläggas övriga förädlingskostnader. Likaledes torde, i enlighet med vad utredningsmännen tidigare i samband med beräkningen av kostnaderna för förädlingsverksamheten vid Svalöv föreslagit, vissa utgifter för kontrollverksamheten böra påföras förädlingskostnaderna.[1] I berörda sammanhang hava utredningsmännen framhållit, att, med hänsyn till betydelsen för växtförädlingen av att fältbesiktningskontrollen över originalutsädena och vad med denna kontroll sammanhänger även framdeles utövas av växtförädlarna själva, det växtförädlande bolaget självt bör handhava denna kontrollverksamhet och sålunda även bör äga rätt att bland övriga förädlingskostnader upptaga utgifterna härför. Även hava utredningsmännen anfört, att de i den s. k. förberedande kvalitetskontrollen ingående laboratorieundersökningarna av utsädes- och frövaror i visst avseende äro av betydelse för växtförädlingen och att fördenskull utgifterna för desamma böra enligt närmare angivna grunder för uppskattningen av desamma upptagas bland övriga kostnader för växtförädlingen. Förberörda fältbesiktningskostnader synas i bolagets ifrågavarande omkostnadsstat redan hava medräknats bland förädlingsutgifterna. Däremot torde dessa böra påföras den däri icke upptagna kostnaden för omförmälda laboratorieundersökningar. Beloppet av denna kostnad hava utredningsmännen uppskattningsvis beräknat till c:a 4 000 kr. — Under omförmälda förutsätt-

[1] Sid. 53.

ningar skulle alltså nettoutgifterna för växtförädlingsverksamhetens uppehållande i nuvarande omfattning och å fem avdelningar kunna beräknas årligen uppgå till 166 642 kr. 76 öre eller till i avrundat tal 166 600 kr.

Såsom ovan anförts påfordrar emellertid enligt utredningsmännens åsikt det allmännas intresse icke, att förädlingsverksamheten ifråga uppehålles i ovanberörda omfattning. Skulle därför bolaget av ekonomiska skäl eller eljest finna anledning inskränka förädlingsverksamheten, torde detta icke utgöra hinder för verksamhetens understödjande med statsmedel, förutsatt dock att den kvarvarande verksamheten uppehålles på en kvalitativt fullt nöjaktig nivå. Utredningsmännen hava erfarit, att bolaget självt under senare tid övervägt en anordning, enligt vilken förädlingsverksamheten skulle komma att såsom tidigare varit fallet bedrivas å endast fyra avdelningar samt därtill i viss mån begränsas med avseende å omfattningen av förädlingsarbetet. Detta avsåges därvid uppdelat på en avdelning för vete och tidigt korn samt i begränsad omfattning även bryggerikorn, en annan avdelning för klöver och gräs samt i mindre omfattning jämväl havre och råg, en tredje avdelning för rotfrukter samt i viss omfattning även ärter och matpotatis samt en fjärde avdelning för grönsaksväxter. För förädlings- och försöksverksamhetens bedrivande förutsattes anställda tvenne vetenskapligt utbildade personer samt fyra agronomer. Genomförandet av denna anordning torde enligt utredningsmännens uppfattning innebära, att verksamheten uppdelas å två huvudavdelningar, vardera under ledning av en vetenskapligt utbildad förädlingsledare, samt att envar av dessa huvudavdelningar med hänsyn till de bearbetade växtslagen uppdelas i två underavdelningar, vardera med en agronomiskt utbildad försöksledare. Den årliga kostnadsbesparing, som anordningen ifråga torde medföra, erbjuder vissa svårigheter att beräkna, men torde enligt utredningsmännens förmenande uppgå till 15 à 20 000 kr. Nettokostnaderna för förädlingsverksamheten skulle i så fall uppgå till omkring 150 000 kr.

Principiellt sett anse utredningsmännen beräkningen av statsbidrag böra för Weibullsholmsanstaltens vidkommande — i likhet med vad för Svalövsanstalten föreslagits — baseras på bolagets förutsatta självbestämmanderätt i fråga om förädlingsverksamhetens organisation och bedrivande. Statsbidrag bör sålunda avvägas med utgångspunkt från det av bolaget självt prövade medelsbehovet för förädlingsverksamhetens nöjaktiga upprätthållande och tillmätas i viss proportion till den vid granskningen av sagda medelsbehov godkända nettokostnaden för verksamheten. Härigenom vinnes, såsom tidigare berörts, den fördelen att, då bolaget självt har att med viss andel bidraga till förädlingskostnadernas bestridande, en viss garanti är att påräkna beträffande bolagets återhållsamhet med avseende å nämnda kostnader. Därest i anslutning härtill den statliga bidragskvoten, såsom utredningsmännen anse tillfyllest,

fastställes till 50 procent av nettokostnaden för förädlingsverksamheten, skulle i omförmälda alternativa fall statsbidrag komma att utgå med omkring 83 300, resp. 75 000 kr.

Enligt vad förberörda beräkningar och uttalanden giva vid handen finna alltså utredningsmännen statsbidrag till den vid Weibullsholm bedrivna växtförädlingsverksamheten böra tillerkännas bolaget i en omfattning, motsvarande hälften av nettobeloppet av bolagets enligt ovan angivna grunder beräknade årliga kostnader för förädlingsverksamheten. Av skäl, som tidigare i fråga om motsvarande anordning vid Svalövsanstalten anförts, finna utredningsmännen statsbidraget icke böra bestämmas att med fixt belopp utgå under en följd av år. Bolaget bör vid framställning om statsbidrag förebringa nöjaktig utredning rörande omfattningen och arten av samt kostnaderna för den av bolaget planerade växtförädlingsverksamheten. Utredningen bör hänföra sig till upprättad inkomst- och utgiftsstat, vilken i fråga om de särskilda utgiftsposterna bör vara i möjligaste mån motiverad. Granskningen av staten i fråga synes böra taga sikte framför allt på det berättigade i att de olika posterna upptagits, helt eller delvis, bland förädlingsutgifterna och mindre avse posternas storlek.

Statsbidragen till den vid Weibullsholm bedrivna växtförädlingsverksamheten hava hittills haft en mera tillfällig karaktär. Då emellertid, såsom nu avses, fråga bliver om en fortlöpande statlig understödsverksamhet, hava utredningsmännen funnit angeläget, att sådan stabilitet tillförsäkras växtförädlingen vid Weibullsholm, att risken för ett blott tillfälligt resultat av statens uppoffringar i möjligaste mån undanröjas. Utredningsmännen hava inhämtat, att från det Weibullska bolagets sida ingen som helst plan eller önskan föreligger att nedlägga den av bolaget bedrivna växtförädlingsverksamheten. Men till yttermera visso hava utredningsmännen, efter konferens med bolaget, från dess kreditgivare mottagit skriftlig försäkran, att denne icke hyser någon avsikt att påfordra sådan omläggning av bolagets verksamhet, att detta skulle upphöra med eller väsentligt beskära sin förädling. Så länge bolagets verksamhet överhuvudtaget kan fortsättas, komma icke att göras till villkor för kreditgivning sådana omändringar av bolaget, att dess förädlingsverksamhet äventyras. Det förutsättes emellertid därvid, att förädlingsverksamheten icke får ställa oproportionerliga krav på det Weibullska bolagets ekonomi.

Utredningsmännen anse i stort sett enahanda villkor och bestämmelser, som vidkommande Svalövsanstalten föreslagits böra gälla såsom villkor för statsbidrags åtnjutande, böra fastställas att gälla i fråga om förevarande bolags tillgodonjutande av dylikt bidrag. Utredningsmännen vilja därför i ämnet föreslå följande villkor och bestämmelser:

Av bolaget bedriven växtförädlingsverksamhet skall uppehållas å en kvalitativt fullt nöjaktig nivå.

Förädlingsverksamheten skall hållas avgränsad från bolagets övriga

rörelse och bilda en fristående anstalt, vars ekonomi, grundad på särskild inkomst- och utgiftsstat, bokföringsmässigt hålles skild från bolagets övriga räkenskaper.

Till chef för anstalten skall utses en av förädlingsledarna, med befogenhet och skyldighet för denne att vid bolagsstyrelsens sammanträden föredraga alla växtförädlingsarbetet berörande frågor samt med rätt att till styrelsens protokoll få sin eventuellt avvikande mening antecknad.

För verksamhetens bedrivande skola finnas anställda dels ett för en framgångsrik förädling tillräckligt antal förädlingsledare, dels ock såsom dessas biträden försöksledare i den omfattning, som erfordras för försökens nöjaktiga utförande. Tillsättandet av anstaltens förädlings- och försöksledare skall ske i närmaste samråd med anstaltens chef.

Bolaget skall vara skyldigt att i egenskap av huvudman ansvara för pensionering i statens pensionsanstalt av vid anstalten anställda förädlings- och försöksledare.

Förädlingsverksamheten skall vila å framstående teoretisk och praktisk utbildning hos dess utövare. Förädlingsledare skall sålunda äga väl vitsordad, på praktisk erfarenhet grundad kännedom om växtodling, växtförädling och jordbruk i allmänhet samt därtill hava avlagt högre akademiskt lärdomsprov — agronomie eller filosofie licentiatexamen. Försöksledare skall äga motsvarande allmänna kompetens samt därtill hava avlagt agronomexamen. Sökande till förädlings- eller försöksledartjänst må av lantbruksstyrelsen — med hänsyn till vederbörandes speciella utbildning eller ådagalagda personliga lämplighet och duglighet — kunna meddelas dispens från ovannämnda formella kompetenskrav. Yttrande rörande sökandes kompetens skall av bolaget hos lantbruksstyrelsen inhämtas.

För förädlings- och försöksverksamhetens bedrivande skall årligen under samarbete mellan de vid anstalten anställda förädlingsledarna upprättas arbetsplan, vilken efter växtförädlingsrådets prövning fastställes av bolagets styrelse. Arbetsplanen jämte rådets över densamma avgivna utlåtande skall delgivas lantbruksstyrelsen.

Rörande odlingsvärdet av de vid anstalten uppdragna nya växtsorterna skall, innan dessa må utföras i allmänna marknaden, utlåtande inhämtas av växtförädlingsrådet.

I fråga om bolagets originalutsäden skall sortäkthetskontrollen handhavas av statens centrala frökontrollanstalt.

Bolaget skall med avseende å såväl förädlingsanstaltens organisation och verksamhet som ock bolagets i samband därmed stående affärsverksamhet vara underkastat överinseende av lantbruksstyrelsen, varvid särskild uppmärksamhet skall ägnas statsmedlens användning ävensom prissättningen av bolagets marknadsförda förädlingsprodukter. Lantbruksstyrelsen skall därför beredas tillgång till bolagets styrelseprotokoll, räkenskaper, priskalkyler och övriga erforderliga handlingar.

Berättelse över bolagets växtförädlingsverksamhet skall årligen ingivas till lantbruksstyrelsen.

SJUNDE KAPITLET.

Officiell sortprövning.

Allmänna synpunkter.

Tidigare hava utredningsmännnen bl. a. i samband med den ovan lämnade redogörelsen för resultaten av den i vårt land bedrivna växtförädlingsverksamheten framhållit angelägenheten av att opartisk och tillförlitlig prövning från det allmännas sida åstadkommes i fråga om odlingsvärdet av nya växtsorter, vilka avses att utföras i allmänna marknaden. Rörande motiven härför hänvisas till vad utredningsmännen i nämnda sammanhang anfört.[1] Utredningsmännen övergå nu till ett närmare övervägande, under vilken form berörda officiella sortprövning lämpligen synes böra anordnas.

Den i vårt land för närvarande förekommande sortprövningen verkställes i första hand av växtförädlingsanstalterna själva. Sveriges utsädesförening utför sålunda sortprövning dels vid huvudanstalten, dels ock i betydande omfattning vid filialerna. Då dessa äro förlagda till olika delar av landet, sker alltså prövningen av sorterna under skilda odlingsbetingelser. Även av Weibullsholmsanstalten verkställes sortprövning. Denna sker såväl vid själva anstalten som ock genom försöksodlingar hos jordbrukare inom vissa län. Utöver berörda sortprövning sker dylik — under ledning och kontroll av centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet — vid den av hushållningssällskapen och vissa lantbruksundervisningsanstalter bedrivna lokala sortförsöksverksamheten samt, för Malmöhus läns vidkommande, vid den av länets hushållningssällskap särskilt upptagna försöksverksamheten på växtodlingens område.

Nämnda sortprövning är tvivelsutan av betydelse, men å andra sidan lärer densamma knappast kunna anses vara så ordnad, att den fyller kraven på en i möjligaste mån tillförlitlig officiell prövning. I varje fall torde detta i stort sett gälla den vid hushållningsällskapens lokala sortförsök anordnade sortprövningen. På grundval av de genom berörda försöksverksamhet erhållna resultaten torde alltså icke tillförlitliga omdömen kunna fällas om de olika sorternas relativa odlingsvärde. Här-

[1] Sid. 11 ff.

till kommer, att det vid dessa försök prövade växtsortimentet till övervägande del utgöres av redan marknadsförda sorter, medan ännu icke i handeln utförda sorter — s. k. nummersorter — medtagas endast i jämförelsevis liten omfattning.

Åvägabringandet av en opartisk och i möjligaste mån tillförlitlig officiell sortprövning måste därför anses som ett synnerligen viktigt led i åtgärderna från det allmännas sida för växtodlingens främjande och nära nog vara av samma betydelse som förädlingsverksamhetens understödjande i ekonomiskt hänseende. Angelägenheten av dylik sortprövning som ett korrektiv mot ett allt för omfattande och ofta återkommande utsläppande av nya sorter har redan berörts. För den praktiska växtodlingen bör nämnda sortprövning bliva av stort värde såsom vägledning vid inköp och odling av nya sorter. Och för affärsföretagen måste det innebära en bestämd fördel att få de nya sorterna officiellt prövade och bedömda, då dessa härigenom så att säga åsättas ett kvalitetsmärke, som självfallet kommer att göra dem mera efterfrågade.

Sortprövningens utförande.

Den åsyftade sortprövningen bör, som redan antytts, omfatta tvenne olika moment, nämligen dels utförande under tillräckligt lång tid och inom skilda jordbruksområden av sakkunnigt anordnade jämförande försök, dels ock bedömande av de vid dessa försök framkomna resultaten samt utfärdande av därpå grundat officiellt utlåtande i fråga om de prövade sorternas odlingsvärde.

Det förstnämnda ledet av sortprövningen — nämligen sorternas odling i jämförande försök — förmena utredningsmännen lämpligen böra äga rum vid statens försöksgårdar samt vid av staten på vissa platser inom landet upprättade sortprövningsstationer ävensom vid annan statlig eller statsunderstödd försöksverksamhet av sådan art, att därpå kan grundas ett tillförlitligt bedömande av sorternas odlingsvärde. Utredningsmännen hava tidigare i annat sammanhang närmare redogjort för anordningarna för sortprövningens försöksmässiga utförande, beträffande vilket det torde ankomma på centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet att lämna föreskrifter och utöva ledning. Därvid har även frågan om upprättande av nyssnämnda sortprövningsstationer blivit föremål för utredningsmännnens närmare övervägande.[1]

Det andra ledet av sortprövningen — alltså bedömandet av de vid de jämförande försöken framkomna resultaten, m. m. — bör åligga växtförädlingsrådet, som härigenom tillägges en ytterligare och därtill mycket viktig funktion. Principiellt sett skall rådets prövning avse att *före* marknadsförandet fastställa nya växtsorters odlingsvärde för skilda jordbruksområden. Prövningen skall alltså i första hand åsyfta fastställandet av sorternas ärftliga egenskaper, de s. k. sortegenskaperna — avkastning, kvalitet, stråstyrka, tidighet, härdighet, sjukdomsresistens m. m.

[1] Sid. 108 ff.

Då anledning därtill anses föreligga, bör växtförädlingsrådet emellertid därjämte verkställa sådan undersökning av för prövning anmäld sort, som erfordras för fastställande, huruvida denna i morfologiskt och biologiskt hänseende verkligen utgör en ny självständig sort och sålunda tydligt skiljer sig från redan odlade sorter.

I praktiken bör omförmälda sortprövning tillgå så, att företag, som ämnar saluföra ny genom den statsunderstödda växtförädlingsverksamheten framställd sort, hos centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet anmäler denna till undergående av officiell prövning. Dylik anmälan bör innehålla kortfattad beskrivning över sorten, dennas beteckning (namn eller nummer), uppgift på det eller de odlingsområden, inom vilka sorten önskas prövad, ävensom meddelande att erforderligt utsäde kostnadsfritt tillhandahålles vid de platser, där prövningen skall försiggå. Centralanstalten underrättar härefter anmälaren om vad denne i övrigt har att iakttaga för genomförandet av den ifrågasatta prövningen.

Ur blivande försäljares synpunkt framstår det tydligen som angeläget, att prövningsproceduren icke onödigtvis fördröjes, och det förutsättes därför, att denna verkställes med minsta möjliga tidsutdräkt. Å andra sidan måste givetvis tillräckligt lång tid tillmätas för prövningens genomförande. Att bestämt angiva denna tidrymd låter sig icke göra, då härpå inverka flera olika omständigheter, såsom sortens art, årsväxt- och skördeförhållandena under olika år, m. m. Det torde emellertid kunna förutsättas, att i allmänhet minst fem år komma att förflyta från det sorten ingått i de officiella försöken och till dess växtförädlingsrådets utlåtande om densamma kan föreligga Den officiella sortprövningen synes dock icke behöva fördröja sorternas utförande i marknaden. I allmänhet torde nämligen denna prövning kunna utföras jämsides med den av växtförädlarna själva företagna sortprövningen. Förädlingsprodukten kan alltså på ett jämförelsevis tidigt stadium anmälas till och bliva föremål för officiell prövning. Under dennas fortgång bör den, som anmält sort till prövning, äga rätt att taga del av försöksresultaten och vid försöken gjorda iakttagelser ävensom att på ort och ställe företaga besiktning av det under prövning varande materialet. Därest så önskas, bör detta kunna från fortsatt prövning återkallas.

Sedan växtsort ingått i förenämnda jämförande försök under så lång tid, att förutsättning för dess bedömmande av växtförädlingsrådet föreligger, skall den, för vars räkning sorten prövats, äga att hos rådet påkalla officiellt utlåtande i fråga om sortens odlingsvärde. Dylikt utlåtande skall grundas på de vid nämnda försök uppnådda resultaten samt utan tidsutdräkt tillhandahållas vederbörande. Enligt utredningsmännens åsikt bör växtförädlingsrådets utlåtande innefatta yttrande allenast huruvida och under vilka förutsättningar av rådet prövad sort anses odlingsvärd inom landet i dess helhet eller vissa delar därav. Av

utlåtandet bör sålunda närmast framgå, huruvida sorten blivit av växtförädlingsrådet godkänd eller icke.

På i stort sett enahanda sätt bör officiell prövning kunna ske jämväl av sort, som av annan än exploatörerna av de statsunderstödda växtförädlingsanstalternas originalsorter anmälts för erhållande av växtförädlingsrådets utlåtande. Med hänsyn till önskvärdheten av att den officiella sortprövningen till allmänt gagn bliver i möjligaste mån anlitad bör densamma få avgiftsfritt begagnas av envar.

Såsom ovan berörts hålla utredningsmännen före, att företag, som bedriver av staten understöd växtförädling eller exploaterar vid dylik förädling framställda originalprodukter, skall vara skyldigt att innan dessa utföras i allmänna marknaden inhämta växtförädlingsrådets utlåtande i fråga om deras odlingsvärde. Det förutsättes emellertid icke och torde ej heller vara erforderligt, att förbud utfärdas mot utförande i marknaden av sort, som växtförädlingsrådet icke godkänt. Bland jordbrukarna lärer nämligen snart kännedom spridas om betydelsen av att erhålla utsäde av allenast officiellt godkända sorter

Sortäkthetskontroll.

Rörande anordningarna för den kontroll, som kan anses erforderlig för fastställande att utbjudet originalutsäde verkligen härrör från sorter, godkända vid den officiella sortprövningen — s. k. sortäkthetskontroll — lämnas framdeles i annat sammanhang närmare redogörelse.[1]

Växtförädlingsrådets sammansättning.

Växtförädlingsrådet torde med hänsyn till dess funktioner lämpligen böra sammansättas av representanter för såväl den officiella försöks- och kontrollverksamheten som ock den teoretiska ärftlighetsforskningen på växtodlingens område samt därutöver av representanter för jordbruksnäringens praktiska utövning. Enligt utredningsmännens åsikt bör sålunda säte och stämma i rådet beredas föreståndarna för centralanstaltens för försöksväsendet på jordbruksområdet avdelningar för jordbruk och boskapsskötsel ävensom chefen för statens centrala frökontrollanstalt samt — med hänsyn tagen till den av statsmakterna innevarande år beslutade omdaningen av den högre lantbruksundervisningen — jämväl den professor i botanik vid nämnda högskola, i vars ämnesområde ärftlighetslära ingår. Samtliga förenämnda personer böra vara självskrivna ledamöter av rådet. Härutöver böra av Kungl. Maj:t till rådsledamöter utses tvenne utövare av praktiskt jordbruk, varav eventuellt en såsom representant för södra Sverige och en för landets mellersta och norra delar. Mandattiden torde förslagsvis böra bestämmas till tre år. Särskild ersättning för ifrågavarande uppdrag synes icke böra utgå. Vid rådets sammanträden böra dess ledamöter åtnjuta resekostnads- och traktamentsersättning enligt gällande resereglemente. Rådet bör äga anställa en avlönad sekreterare.

[1] Sid. 136—137.

ÅTTONDE KAPITLET.

Kontrollen över de statsunderstödda växtförädlingsanstalternas utsädesvaror.

Utsädeskontrollens allmänna uppgifter.

Vid handeln med utsädesvaror måste en i möjligaste mån betryggande kontroll över utsädets egenskaper tillmätas väsentlig betydelse. Såvitt angår den välordnade utsädeshandeln torde också numera knappast förekomma, att okontrollerat utsäde utbjudes i allmänna marknaden.

Utsädeskontrollen avser i första hand utsädets viktigare bruksegenskaper, såsom friskhet, renhet, groningsförmåga, rymdvikt m. m., men kontrollen kan därjämte även gälla utsädets sort- eller ärftliga egenskaper, varvid åsyftas att utröna, huruvida utsädet härrör från viss bestämd växtsort. För att fastställa en utsädesvaras bruksegenskaper är laboratorieundersökning oftast tillräcklig; för prövning av utsädesvarans sortegenskaper erfordras andra kontrollåtgärder, såsom fältbesiktning och i vissa fall kontrollodling m. m. Beträffande vanlig handelsvara omfattar kontrollen i allmänhet endast den förstnämnda egenskapsgruppen, men i fråga om s. k. originalutsäde eller annat bättre utsäde jämväl den senare gruppen. Den officiella kontrollen i berörda hänseenden utövas av statens centrala frökontrollanstalt och de lokala statsunderstödda frökontrollanstalterna, vilka senare dock sakna befogenhet att utfärda plomberingsbevis för utsädesvaras beteckning som original.

Kontrollen över de av allmänna svenska utsädesaktiebolaget och W. Weibull aktiebolag saluförda utsädesvarorna.

Kontrollen över de utsädesvaror, vilka exploatörerna av den statsunderstödda växtförädlingsverksamhetens produkter — allmänna svenska utsädesaktiebolaget och W. Weibull aktiebolag — försälja, utövas på väsentligen olika sätt. Utsädesbolagets hela försäljning av utsädesvaror står sålunda under kontroll av statens centrala frökontrollanstalt, medan bolaget Weibull självt, med undantag i visst avseende för köksväxtfrö, omhänderhar kontrollen över sina salufördа utsädesvaror.

Allmänna svenska utsädesaktiebolaget.

Vad då först angår kontrollen över de av utsädesbolaget saluhållna utsädesvarorna må till en början erinras därom, att berörda kontroll tidigare helt utövades av Sveriges utsädesförening och därvid närmast av dess kontrollavdelning. Sedan emellertid utsädesbolaget på grundval av riks-

dagens beslut ålagts skyldighet att ställa sin försäljning av samtliga utsädesvaror under kontroll av statens centrala frökontrollanstalt, övertog denna anstalt från och med den 1 juli 1930 definitivt sagda kontroll.

Samarbetet mellan centrala frökontrollanstalten och utsädesbolaget regleras genom den tidigare återgivna överenskommelsen mellan kontrahenterna av den 10 mars 1930.[1] Enligt denna överenskommelse skall kontrollen avse såväl förökningen och spridningen av de utav bolaget från utsädesföreningen övertagna sorter, stammar och eliter som ock alla andra av bolaget i allmänna marknaden förda utsädesvaror. Beträffande samtliga bolagets utsädesvaror avser kontrollen dessas bruksegenskaper och i fråga om de från utsädesföreningens sorter, stammar och eliter härstammande grödor, som bolaget därtill anmäler, jämväl dessas sortegenskaper.

Kontrollen utföres på i huvudsak följande sätt. Genom särskilda vid såväl bolagets huvudkontor som ock dess avdelningskontor placerade provtagare övervakar centrala frökontrollanstalten expeditionen av utsäden samt verkställer all provtagning och plombering av för försäljning avsedda utsädesvaror. Genom laboratorieundersökning vid anstalten undersökas provtagna partier med avseende å deras bruksegenskaper. Under förutsättning att utsädesvarorna motsvara fastställda fordringar plomberas de sedermera av anstalten på olika sätt. I fråga om utsäde av sådana utsädesföreningens sorter, eliter och stammar, vilka enligt vad därom särskilt är stadgat må saluföras under beteckningen original,[2] samt jämväl i vissa andra fall verkställer utsädesföreningen sortäkthetskontroll enligt därom mellan föreningen och centrala frökontrollanstalten träffad, likaledes förut återgiven särskild överenskommelse av den 18 mars 1930.[3] Sistberörda led av kontrollen, vilket avser fastställandet av sortrenhet, sort- och stamäkthet samt förekomst av vissa smittsamma växtsjukdomar, såsom sot, strimsjuka och stråbrand, utför föreningen medelst fältbesiktning av växande gröda samt genom kärnprovskontroll. Till denna av föreningen utövade kontroll, vilken vanligen benämnes *stamsädeskontrollen*, kan också hänföras den av föreningen utförda stamboksföringen över de till utsädesbolaget överlämnade utsädesstammarna liksom ock den s. k. fältkontrollen, vilken omfattar granskning av på smärre parceller utsådda prov av utsäden från de fältbesiktigade grödorna. I fråga om vara, som blivit av föreningen godkänd, skall till centrala frökontrollanstalten avgivas s. k. insyningsbevis, vilket, därest även anstalten godkänt varan, tillika med av denna utfärdat plomberingsbevis under dess plomb åsättes originalvaran. Vidkommande annan än sålunda insynad vara utföres all kontroll, däri inbegripen efterkontroll för fastställande av sort- och stamäkthet, av centrala frökontrollanstalten. Enligt förenämnda överenskommelse av den

[1] Sid. 19.
[2] Sid. 130—131.
[3] Sid. 19—20.

18 mars 1930 har utsädesföreningen förbundit sig att i fråga om utsädesbolagets samtliga utsädesvaror åt centrala frökontrollanstalten verkställa sådana förberedande analyser, som bl. a. äro nödvändiga för inköp, godkännande av leverans och iordningställande av utsädesvaror — s. k. *förberedande kvalitetskontroll*. I korthet sagt utövas alltså kontrollen över utsädesbolagets försäljning av utsädesvaror av centrala frökontrollanstalten, som beträffande originalutsäden erhåller föreningens godkännande i fråga om sortrenhet, sort- och stamäkthet samt förekomst av ovannämnda växtsjukdomar.

För det kontrollarbete centrala frökontrollanstalten sålunda åtagit sig utföra erlägger utsädesbolaget enligt förenämnda överenskommelse till frökontrollanstalten för varje år dels en grundavgift av 50 000 kr., dels ock en eventuell tilläggsavgift, beroende på antalet utförda fullständiga analyser, plomberingar, efterkontrollodlingar och besiktigad areal odlingar. Av detta belopp betalar centrala frökontrollanstalten i sin tur till utsädesföreningen för de arbeten denna i samband med kontrollen åtagit sig utföra årligen dels en grundavgift av 15 000 kr., varav 10 000 kr. för insyning och 5 000 kr. för förberedande analyser, dels ock en eventuell tilläggsavgift, beroende av besiktigad areal och antalet förberedande analyser.

Utsädesbolagets till centrala frökontrollanstalten erlagda kontrollavgifter utgjorde för tiden 1 juli 1930—30 juni 1931 — första året för det ovannämnda avtalets giltighet — sammanlagt 54 035 kr. Utsädesföreningen har uppgivit, att dess kostnader för kontrollverksamheten under samma tid, oberäknat kontrollföreståndarens lön och dyrtidstillägg samt ersättning för de av kontrollavdelningen disponerade lokalernas uppvärmning och belysning, uppgått till c:a 25 000 kr.

Gällande bestämmelser för att utsädesvara må i de av centrala frökontrollanstalten utfärdade plomberingsbevisen betecknas som *original* återfinnas i § 18 av lantbruksstyrelsens kungörelse den 9 november 1931 (nr 10) angående plombering av frövara och innebära i huvudsak följande. Utsädet skall härstamma från genom svensk förädling uppdragen sort, vilken efter att hava ingått i ett tillräckligt antal tillförlitliga, om möjligt officiella försök blivit av en särskild nämnd förklarad vara av betydelse för svensk odling. Nämnden i fråga skall bestå av föreståndarna för centrala frökontrollanstalten och utsädesföreningen samt en av styrelsen för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet utsedd ledamot.[1] Utsädesvaran skall vidare fylla vissa närmare angivna fordrin-

[1] Genomförandet av utredningsmännens förslag om införande av officiell sortprövning synes påkalla ändring av nämnda bestämmelser. Enligt förslaget skall det tillkomma växtförädlingsrådet att efter förutgången opartisk prövning av växtsorterna avgiva utlåtande i fråga om dessas odlingsvärde. Då växtförädlingsrådet sålunda avses fylla en funktion av ungefärligen enahanda art, som för närvarande åligger den i lantbruksstyrelsens ifrågavarande kungörelse omförmälda nämnden, lära dennas uppgifter i förevarande avseende böra övertagas av växtförädlingsrådet och detta förty träda i nämndens ställe.

gar med avseende å renhetsgrad, ogräshalt m. m. samt vara av förädlaren godkänd vid insyning och därpå följande kärnprovskontroll. Centrala frökontrollanstalten har att på förslag av förädlaren för varje växtsort fastställa de minimikrav, vilka vid insyning och kärnprovskontroll skola ställas på utsädesvara, som för plombering må kunna av förädlaren godkännas såsom originalvara. Frövara, som i plomberingsbevis betecknas som originalvara, skall vid plomberingen jämväl förses med insyningsbevis.

W. Weibull aktiebolag.

Kontrollen över de av W. Weibull aktiebolag saluhållna utsädesvarorna utövas, såsom ovan nämnts, av bolaget självt. Den på laboratorieundersökningar grundade kontrollen utföres därvid av den till bolagets växtförädlingsanstalt anknutna frökontrollbyrån. Förekommande fältbesiktningar verkställas av vid förädlingsanstalten eller för bolagets övriga verksamhet anställda tjänstemän. Angående frökontrollbyråns verksamhet m. m. har bolaget meddelat i huvudsak följande:

Verksamheten vid byrån omfattar bolagets samtliga utsädesvaror, oberoende av dessas ursprung. De efter skörden till bolagets magasin inkomna utsädespartierna torkas omedelbart för att därefter å bolagets renserier bliva föremål för kontrollbyråns undersökningar. Före rensningen lämnas av byrån uppgift om partiernas renhet och vattenhalt samt i fråga om förekomst av inblandningar. Med ledning härav sker därpå rensningen. Då partierna färdigrensats, uttages av varje säck prov, vilka prover sammanföras i serier och undersökas med avseende på sortrenhet, grobarhet, vattenhalt, ogräs- och sjukdomsförekomst, tusenkornvikt m. m. På grundval av denna undersökning utfärdas den slutliga analysattesten. — Vid expedieringen av utsädena eftersträvas största möjliga skydd mot förväxling samt möjlighet till kontroll beträffande sortäktheten. Fördenskull sammanföras omedelbart efter rensningen utsädespartier av samma stam och varietet i större partier. Vid expedieringen maskinvägas partierna i olika viktsenheter och förses inuti säckarna med analysbevis, å vilket även partiets nummer angivits, samt utanpå desamma med plomberingsbevis jämte plomb. Samma förfarande tillämpas med avseende å allt utgående utsäde; även de minsta partier förses med analysbevis. De till frökontrollbyrån överlämnade proven utsås följande år i observationsförsök, varigenom möjlighet föreligger till efterkontroll vid eventuell reklamation.

Samtliga vid bolagets växtförädlingsanstalt framställda förädlingar och stammar av köksväxtfrö deltaga i stamförsöken vid Alnarps trädgårdars försöksverksamhet med köksväxter. Enligt av statens centrala frökontrollanstalt fastställda bestämmelser må utsäde av de bästa därstädes prövade stammarna försäljas under benämningen »statskontrollerad köksväxtstam». För statskontrollering mottages stam, sedan den under minst ett år underkastats förprövning vid nämnda försöksverksamhet med köksväxter och därvid blivit godkänd som 1:sta klass

stam. Vid förprövningen godkänd stam må försäljas som statskontrollerad, under villkor att densamma framdeles varje år bliver föremål för fortsatt kontroll. För undersökning av stammen uttages årligen av representant för centrala frökontrollanstalten genomsnittsprov av det eller de partier av stammen, som bolaget avser att försälja. Vid provtagningen märkes hela det provtagna partiet enligt särskild metod, som möjliggör att på kemisk väg igenkänna även små mängder av fröpartiet. En del av det ur försäljningspartiet tagna fröprovet utsås jämsides med en del av det vid förprövningen uttagna fröprovet, vilket bevarats för användning som jämförelsematerial. De båda jämsides sådda fröproverna representera sålunda olika årgångar av samma stam. De av fröproverna erhållna plantorna jämföras härefter. Av denna jämförelse framgår, huruvida det försålda fröet är av samma stam som det förprövade och om stammens kvalitet bibehållits. En del av årets prov bevaras till påföljande år och jämföres då med det frö, som då försäljes. På enahanda sätt fortsättes kontrollen, så länge stammen försäljes såsom statskontrollerad.

Utgifterna för bolagets hela kontrollverksamhet utgjorde för verksamhetsåret 1 juli 1930—30 juni 1931 34 455 kr. 15 öre.

Utsädesföreningens uppgifter och önskemål ifråga om utsädeskontrollen vid Svalöv.

På utredningsmännens anmodan har utsädesföreningen lämnat redogörelse för sitt samarbete med statens centrala frökontrollanstalt. Föreningen har därvid framfört vissa synpunkter angående kontrollverksamhetens sammanhang med och betydelse för föreningens förädlingsarbeten samt i anslutning därtill uttalat vissa önskemål med avseende på föreningens kontrollavdelning. Föreningen har härom anfört i huvudsak följande:

Arbetena vid och betydelsen av utsädesföreningens kontrollavdelning kunde icke ses enbart ur kontrollsynpunkt. Det funnes ett nära samband mellan själva förädlingsarbetet och kontrollverksamheten. Denna gåve nämligen förädlingen en omedelbar och snabb översikt över nyare och äldre sorters förhållande vid odling i stort under vårt utsträckta lands starkt växlande betingelser med avseende på ett antal i praktiskt avseende viktiga ärftliga egenskaper. — Vid insyningarna av odlingarna landet runt gjordes iakttagelser och anteckningar icke blott rörande sortrenhet och andra utsädeskontrollen direkt berörande moment, utan också beträffande sorternas förhållande i olika andra avseenden, beståndets beskaffenhet med hänsyn till täthet, jämnhet o. s. v., förekomst av liggsäd och växtsjukdomar, härdighet, tidighet m. m. — Man finge också därvid erfara odlarnas allmänna uppfattning om sorternas odlingsvärde, något som för förädlarna givetvis vore ytterst värdefullt. — Den nära och obrutna kontakt, som föreningens förädlingsledare, filialföreståndare och kontrolltjänstemän under en lång följd av år haft med lantbrukets nitiska och intresserade utövare i olika landsdelar, de många lärdomar de vid dessa besök kunnat hämta rörande sorternas egenskaper, deras förtjänster och fel och deras förhållande vid odling i stort samt rörande olika områdens önskningar och behov i förädlingshänseende hade i hög grad bidragit till förädlingsarbetenas jämna och stadiga framgång. — Icke mindre viktigt för förädlingen än insyningskontrollen vore emellertid den därtill nära anslutna laboratoriekontrollen. Man hade här ett rikligt material från olika landsändar till belysande

av sorternas förhållande i stort under åren med avseende på grobarhet, vattenhalt, kornstorlek, sorteringsgrad o. s. v., ett material, som icke på något annat sätt kunde åvägabringas, enär föreningens försöksverksamhet, där motsvarande analyser gjordes, av helt naturliga skäl måste hålla sig till vissa bestämda platser och här lägga huvudvikten vid utrönande av sådana ärftliga egenskaper, som icke bedömdes eller kunde bedömas vid kontrollverksamheten, såsom avkastningsförmåga, kärnkvalitet (till övervägande del) o. s. v. Med avseende på sorternas bedömande supplerade försöksverksamheten och kontrollverksamheten varandra och kunde icke ersätta varandra. — Vissa sortegenskaper kunde bäst bedömas av kontrollverksamheten genom sorternas förhållande i stort inom ett visst område. Så vore fallet exempelvis med tidigheten och groningsmognaden hos olika sorter. — Även de analyser av sorteringsgrad, som kontrollen utförde, vore för sortkännedomen icke oviktiga; man kunde nämligen icke vid försöksverksamheten alltid hava alla de maskinella anordningar, som förekomme på utsädesbolagets magasin i och för utsädespartiernas färdigställande, men det vore av vikt att veta, huru sorterna därvid förhölle sig i stort, t. ex. med avseende på mängden frånrensning för att godkännbar kvalitet skulle uppnås. — Ur berörda synpunkter vore det viktigt, att laboratoriekontrollen stode under samma ledning som insyningskontrollen. För att rätt kunna bedöma resultaten av laboratoriekontrollen måste man ständigt gå tillbaka till insyningsprotokollen.

Sammanfattande kunde sägas, att det med hänsyn till utsädesföreningens förädlingsarbetens planmässiga och rationella fortsatta bedrivande ur flera olika synpunkter vore av synnerligen stor vikt för föreningen att under enhetlig ledning själv handhava såväl insyningskontroll, fältkontroll och kärnprovskontroll (gemensamt kallad stamsädeskontroll) som också fullständig frökontroll på laboratoriet.

Föreningen övergår härefter till kontrollavdelningens arbetsuppgifter av mera allmän art och framför i samband därmed vissa önskemål beträffande föreståndarens för kontrollavdelningen löneförmåner m. m. I huvudsak framhålles därvid följande:

Föreningens kontrollavdelning måste såväl i fråga om stamsädeskontroll som frökontroll och därtill ansluten vetenskaplig forskning rörande sorternas och förädlingsmaterialets egenskaper fullt motsvara moderna krav, och för att detta skulle vara möjligt vore den första förutsättningen, att kontrollavdelningens föreståndares kvalifikationer icke sattes lägre än hittills varit fallet och att han sålunda alltjämt bereddes avdelningsföreståndares ställning. Som ytterligare och synnerligen vägande skäl härför ville föreningen erinra om den betydelsefulla verksamhet av mera allmän art, som föreningens kontrollavdelning och kontrollföreståndare i anslutning till och med anledning av den löpande ordinarie kontrollen över utsädesaktiebolagets försäljning av utsädesvaror i många olika för sortfrågan, utsädesfrågan och utsädeshandeln viktiga riktningar utövat och alltjämt utövade. Denna verksamhet omfattade bl. a. undersökning av groningsförhållandena hos groningsomogen spannmålsvara; betningsmedels användning och inverkan på grobarheten; analys av rymdvikten, dess konstituerande faktorer och dess värde för bedömande av spannmålsvarors (speciellt vetets) kvalitet; tröskningsskador och deras inverkan på utsädets lagring m. m.; samt utförande av arbeten för utsädes- och maltkornutställningar.

Under erinran att föreningens framställning, att kontrollföreståndaren måtte i fråga om löneförmåner jämställas med avdelningsföreståndare, icke bifallits av Kungl. Maj:t och riksdagen — i enlighet med lantbruksstyrelsens förslag bestämdes ersättningen till kontrollföreståndaren att

utgå med grundlön till belopp av 6 000 kr. jämte tre ålderstillägg, vartdera å 500 kr. efter 5, 10 och 15 års tjänstgöring, ävensom dyrtidstillägg — säger sig föreningen av ovan refererade skäl alltjämt vidhålla sin uppfattning, att kontrollföreståndaren i löneavseende borde vara jämställd med avdelningsföreståndare. Erfarenheten under den tid som gått, sedan avtalet med centrala frökontrollanstalten trätt i kraft, hade dessutom till fullo visat behovet av en fast anställd assistent på avdelningen. Särskilt gjorde sig detta behov gällande under den del av sommaren, då fältkontrollen och insyningarna samtidigt påginge.

Utsädeskontrollens framtida anordning.

Av de affärsföretag, som inom landet idka handel med utsädesvaror, intaga de båda exploatörerna av den statsunderstödda växtförädlingsverksamhetens originalprodukter en särställning så till vida, att de av den utsädesköpande allmänheten betraktas såsom särskilt kvalificerade och ej sällan rent av likställas med offentliga institutioner. Härav följer, att jordbrukare, som från nämnda företag inköpa utsäde, vanligen beräkna att därvid erhålla den bästa kvalitetsvara, som överhuvudtaget kan uppbringas. Uppenbarligen kan också förutsättas, att här ifrågavarande företag själva äro angelägna att hävda och befästa sin ställning genom att städse söka tillhandahålla utsädesvaror av bästa möjliga beskaffenhet. Av nämnda och andra skäl måste givetvis utsädesvarorna, innan de saluföras, underkastas sorgfälliga undersökningar i fråga om samtliga viktiga värdeegenskaper. Dessa undersökningar, vilka utföras laboratoriemässigt och därjämte ofta fullständigas med fältbesiktning, innefattas i frökontrollen. Såsom i det föregående nämnts tillämpas för denna kontroll olika principer av allmänna svenska utsädesaktiebolaget och W. Weibull aktiebolag. Medan sålunda det sistnämnda bolaget självt omhänderhar frökontrollen, har utsädesbolaget ålagts skyldighet att ställa sin försäljning av samtliga utsädesvaror under kontroll av statens centrala frökontrollanstalt. Utsädesbolagets förpliktelser i fråga om frökontrollen kunna realiter betraktas såsom villkor för att utsädesföreningen skall komma i åtnjutande av statsbidrag till sin verksamhet.

Det ligger i sakens natur, att vid genomförande av utredningsmännens ovan framförda förslag till växtförädlingsverksamhetens vid Svalöv och Weibullsholm understödjande medelst statsbidrag anledning föreligger att överväga, huru frökontrollen i fråga om de från denna verksamhet härrörande produkterna bör för framtiden ordnas. Härvid lära närmast tvenne huvudlinjer komma i betraktande, nämligen huruvida kontrollen ifråga skall handhavas av statens centrala frökontrollanstalt eller om kontrollen skall på de växtförädlande bolagens eget ansvar ombesörjas av dem själva. Utredningsmännen förutsätta i varje fall, att samma bestämmelser skola gälla för båda de ifrågavarande bolagen.

Innan utredningsmännen upptaga nämnda frågor till övervägande, torde principerna för statens ställning till utsädeshandeln böra omnämnas. För

handeln med stråsäd, trindsäd, skogsfrö och frö av prydnadsväxter äro reglerande bestämmelser icke givna. Däremot äro i fråga om annat frö enligt lagen den 14 juni 1928 (nr 289) angående handel med utsädesvaror bestämmelser stadgade, enligt vilka försäljare av dylikt frö i regel är skyldig att vid försäljningen skriftligen uppgiva fröets slag (klöver, tomotej etc.), beskaffenhet med avseende på grobarhet och i allmänhet även renhetsgrad samt sort. Detta innebär alltså, att den kontroll, som försäljare av utsäde måste låta nyssnämnda frövaror undergå, må av honom själv på lämpligaste sätt ombesörjas. Försäljaren kan sålunda härför anlita statens centrala frökontrollanstalt eller de med statsmedel understödda lokala frökontrollanstalterna eller ock med egna resurser verkställa den undersökning, som är erforderlig för att kunna lämna köparen uppgift om frövarans egenskaper i ovanberörda hänseenden. Skyldighet att för kontrollen anlita särskild frökontrollanstalt åligger såsom ovan nämnts endast allmänna svenska utsädesaktiebolaget. Emellertid hava de flesta välordnade utsädesfirmorna genom frivilliga avtal överlämnat kontrollen icke blott i fråga om de i berörda lag omförmälda frövarorna utan jämväl beträffande övriga utsädesvaror antingen åt statens centrala frökontrollanstalt eller åt någon av de med statsmedel understödda lokala frökontrollanstalterna. Utredningsmännen hava förutsatt, att någon ändring av statens principiella inställning till utsädeshandeln icke för närvarande bör vidtagas.

Det för övervägande föreliggande huvudspörsmålet är därför, närmare detaljerat, huruvida krav bör uppställas på att de statsunderstödda bolagens utsädesvaror skola för fastställande av deras värdeegenskaper underkastas kontroll av statens centrala frökontrollanstalt eller om undersökningarna i sådant avseende kunna överlämnas åt bolagen själva, givetvis med full frihet att efter avtal med nämnda anstalt åt denna överlämna kontrollen ifråga.

För sistnämnda alternativ, vilket alltså innebär, att bolagen själva skulle omhänderhava hela frökontrollen, synas vissa skäl kunna anföras. Då de statsunderstödda bolagen — i enlighet med vad utsädesföreningen i sin förberörda framställning gjort gällande — med hänsyn till själva växtförädlingen torde vara nödsakade att taga viss befattning med kontrollverksamheten och fördenskull under alla omständigheter behöva upprätthålla en särskild kontrollavdelning, synes kunna förutsättas, att bolagen förfoga över erforderliga resurser för utsädeskontrollens handhavande. Enär vidare en hög kvalitet på de försålda utsädesvarorna torde vara av största ekonomiska betydelse för bolagen själva, måste det för dessa vara synnerligen angeläget att i fråga om utsädesvarorna vidtaga möjligast effektiva kontrollåtgärder. Givetvis skulle ock bolagens ansvarskänsla ökas, därest de själva finge svara för varornas kvalitet. Slutligen må påpekas, att den inbördes konkurrensen mellan de båda företagen torde inne-

bära en sporre till upprätthållande av hög kvalitet å de salubjudna utsädesvarorna.

Men även om sålunda anledning finnes antaga, att de statsunderstödda växtförädlande bolagen av sig själva komma att sörja för upprätthållande av en god kvalitet å de av dem saluförda produkterna, kan å andra sidan icke förnekas, att ett opartiskt bedömande av produkternas kvalitet icke på denna väg står att vinna. Visserligen har köparen möjlighet att hos frökontrollanstalt låta kontrollera det inköpta utsädet. Med hänsyn emellertid till den oföretagsamhet, som i dylikt avseende oftast torde vara tillfinnandes, och jämväl på grund därav, att de utsädesköpande jordbrukarna till följd av det i vårt land tillämpade systemet för frökontrollen förutsätta, att utsädesvarorna genom vidtagna kontrollanordningar äro officiellt garanterade beträffande deras värdeegenskaper, torde knappast kunna påräknas, att jordbrukarna mera allmänt skola komma sig för att begagna berörda möjlighet till kontroll. En dylik kontroll lider dessutom av den svagheten, att resultatet av densamma föreligger först sedan varan blivit utsådd; kontrollen erbjuder fördenskull icke något direkt skydd åt odlaren mot förluster, uppkomna genom användning av underhaltig vara. Å andra sidan må icke förbises, att även ett system, jämlikt vilket ansvaret för utsädesfirmornas frökontroll överlämnas åt statens centrala frökontrollanstalt, lider av den konstitutiva svagheten, att den utsädesköpande allmänheten saknar opartisk kontrollanstalt att vädja till i fall av tvist med utsädesförsäljaren.

Av vad utredningsmännen anfört torde framgå, att för båda systemen goda skäl kunna anföras, liksom ock att brister vidlåda dem båda. Enligt utredningsmännens mening torde det ur ren växtförädlingssynpunkt vara fördelaktigast att låta vederbörande växtförädlare själva ombesörja kontrollen. Däremot synas ur den utsädesköpande allmänhetens synpunkt de starkaste skälen tala för att kontrollen uppdrages åt statens centrala frökontrollanstalt. Med hänsyn till växtförädlingens intresse lärer emellertid icke vara tillrådligt att tillämpa någotdera av de båda systemen utan att modifikationer i desamma göras.

I det föregående hava utredningsmännen föreslagit införande av officiell sortprövning och i samband därmed skyldighet för de statsunderstödda bolagen att inhämta utlåtande från växtförädlingsrådet rörande förädlingsprodukternas odlingsvärde. För att ernå avsett syfte synas dessa anordningar böra kompletteras med kontroll rörande originalutsädesvarornas sortäkthet, d. v. s. att av bolagen utbjudna originalutsäden verkligen härröra från sorter, godkända vid den officiella sortprövningen. Denna sortäkthetskontroll kan det givetvis icke komma ifråga att överlämna åt bolagen själva; densamma synes därför böra uppdragas åt statens centrala frökontrollanstalt. Enligt vad utredningsmännen inhämtat torde för sortäkthetskontrollen följande anordning kunna tillämpas: För förkontrollodling verkställes av centrala frökontrollanstalten provtagning

av det för odling och förökning avsedda utsädet. Uppfyller dylikt prov fastställda fordringar, förser centrala frökontrollanstalten varje kolli av det från respektive odlingar erhållna och till försäljning avsedda utsädet med bevis om förkontrollodlingens resultat. Vid plomberingen uttages prov för att genom efterkontrollodling få fastställt, huruvida det försålda utsädet varit av uppgiven sort.

En anordning, varigenom i princip kontrollen över de statsunderstödda bolagens försäljning av utsädesvaror skulle uppdragas åt statens centrala frökontrollanstalt, torde medföra olägenheten av att växtförädlingens intressen kunna komma att bliva i väsentlig grad åsidosatta. Såsom förut framhållits är det för växtförädlingsverksamheten av betydelse, att växtförädlarna själva få utföra den förberedande kvalitetskontrollen, och av ännu större betydelse är, att fältbesiktningen och vad därmed sammanhänger utföres av dessa. Skulle centrala frökontrollanstalten övertaga denna besiktning, måste, därest bolagen anse sig för sin del icke kunna avstå från att genom sina egna för växtförädlingen anställda tjänstemän också verkställa sådan besiktning, dubbelarbete och väsentligt ökade kostnader härav bliva följden. Beaktande förtjänar ock, att det för centrala frökontrollanstalten torde bliva förenat med nästan oöverkomliga svårigheter att erhålla tillgång till ett tillräckligt antal för fältbesiktningen kompetenta personer. Utredningsmännen hålla för den skull före att, om kontrollen över de statsunderstödda bolagens utsädesförsäljning skulle komma att uppdragas åt statens centrala frökontrollanstalt, en rationell uppdelning av kontrollverksamheten mellan bolagen och frökontrollanstalten bör åvägabringas. Därvid synes i stort sett det system, som hittills kommit till användning vid Svalöv, även i fortsättningen kunna tillämpas. Emellertid bör därvid från början fullt klart bestämmas, vilka delar av kontrollen bolagen själva skola utföra och vilka centrala frökontrollanstalten skall hava att svara för. Enligt utredningsmännens förmenande bör kontrollarbetet uppdelas så, att åt bolagens växtförädlingsavdelningar uppdrages att verkställa stamsädeskontrollen liksom ock den förberedande kvalitetskontrollen — vilken senare icke torde vara erforderlig för fullföljandet av själva försäljningskontrollen. På centrala frökontrollanstalten åter skulle ankomma att handhava den slutliga försäljningskontrollen, vilken enligt vad utredningsmännen inhämtat, såvitt angår annat än originalutsäde, i regel torde behöva omfatta allenast provtagning och laboratorieundersökning för statsplombering samt, i fråga om originalutsäden, förkontrollodling och provtagning m. m. för statsplombering som originalutsäde och i samband därmed stående efterkontrollodling.

Utredningsmännen hava sålunda funnit, att i fråga om saluförandet av produkterna från den statsunderstödda växtförädlingsverksamheten två olika alternativ kunna uppställas för kontrollens anordning. Det ena av dessa åsyftar, att bolagen själva, i likhet med vad nu äger rum vid Weibulls-

holm, skulle omhänderhava hela kontrollen, dock att sortäkthetskontrollen skulle verkställas av statens centrala frökontrollanstalt. Det andra alternativet avser, att kontrollen skulle omhänderhavas av statens centrala frökontrollanstalt i likhet med vad nu sker vid Svalöv, men att bolagen själva skulle handhava stamsädeskontrollen och den förberedande kvalitetskontrollen. Det första av dessa alternativ torde vara det ur förädlingens synpunkt förmånligaste, enär växtförädlingsanstalterna därigenom beredas största frihet att anpassa verksamheten vid sina kontrollavdelningar efter förädlingens behov. Ur den utsädesköpande allmänhetens synpunkt torde alternativet däremot representera ett minimum av vad som kan ur trygghetssynpunkt anses tillrådligt. Det andra alternativet är däremot ur sistnämnda synpunkt otvivelaktigt fördelaktigare, enär utsädet underkastas ingående kontroll av en opartisk instans.

Enligt utredningsmännens mening torde någon övervikt böra tilläggas det andra alternativet, d. v. s. att krav uppställes på att bolagen skulle enligt av utredningsmännen ovan angiven fördelning av kontrollarbetet överlämna försäljningskontrollen, innefattande jämväl sortäkthetskontroll, åt statens centrala frökontrollanstalt. Utredningsmännen anse dock icke åtnjutandet av statsbidrag böra göras beroende av ett dylikt villkor utan förmena, att de statsunderstödda bolagen med hänsyn till växtförädlingens intressen böra tillerkännas valfrihet mellan de båda av utredningsmännen uppställda alternativen. Det synes nämligen utredningsmännen sannolikt att, därest bolagen åläggas att under alla omständigheter låta centrala frökontrollanstalten omhänderhava sortäkthetskontrollen, bolagen skola anse det vara med sin egen fördel förenligt att frivilligt uppdraga även återstoden av den egentliga försäljningskontrollen åt nämnda anstalt. I dylikt fall komme i själva verket ovannämnda andra alternativ att bliva tillämpat. Anordningen med det frivilliga avtalet synes emellertid erbjuda den fördelen, att växtförädlingens intressen kunna i samband med kontrollens anordnande bättre tillvaratagas.

För tillämpningen av den utav centrala frökontrollanstalten utövade kontrollen över de statsunderstödda växtförädlingsbolagens utsädesförsäljningar torde närmare föreskrifter i vanlig ordning böra utfärdas. Utredningsmännen vilja uttala önskvärdheten av att dessa föreskrifter så utformas, att en i möjligaste mån betryggande kontroll ernås utan att dock bolagen därigenom belastas med större kostnader än oundgängligen erfordras.

NIONDE KAPITLET.

Kort sammanfattning av huvuddragen av utredningens förslag.

Växtförädlingsverksamhetens vid Svalöv framtida organisation, m. m.

Vid Svalöv för närvarande utövad växtförädling och exploatering av dess produkter föreslås sammanförda under en och samma ledning. Den samfällda verksamheten avses att bedrivas antingen av ett enskilt eller av ett statligt affärsföretag, med anledning varav två olika alternativ framlagts. Statens medverkan påkallas under skilda förutsättningar.

1:a alternativet. *Växtförädlingsverksamheten i dess helhet utövas av ett enskilt företag.*

Enligt första alternativet föreslås staten övertaga Sveriges utsädesförenings för växtförädlingen använda egendom och med nyttjanderätt upplåta denna till ett enskilt bolag, vilket förutsättes skola bedriva växtförädling i minst samma omfattning som utsädesföreningen samt tillika omhänderhava exploateringen av förädlingsprodukterna.

Värdet av utsädesföreningens för överlåtelse ifrågakommande egendom har med ledning av föreningens balansräkning för år 1930 enligt vissa grunder beräknats till 396 344 kronor, vari ingå tillgångar vid huvudanstalten till ett belopp av 364 750 kronor samt vid filialerna till ett belopp av 31 594 kronor. Med nyttjanderätt avses att till bolaget upplåtas större delen av den vid huvudanstalten förefintliga egendomen. Den årliga arrendeavgiften har beräknats efter 4·5 % av värdet av den upplåtna egendomen och upptagits till 15 300 kronor.

Angående den föreslagna dispositionen av vid filialerna befintlig egendom lämnas närmare redogörelse i samband med övriga filialerna berörande frågor.

Enligt alternativet föreslås växtförädlingsverksamheten i dess helhet omhändertagas av allmänna svenska utsädesaktiebolaget enligt vissa för verksamhetens organisation närmare angivna bestämmelser. Statsbidrag till växtförädlingsverksamhetens bedrivande föreslås tillkomma bolaget med belopp, motsvarande hälften av nettobeloppet av bolagets enligt angivna grunder beräknade årliga kostnader för själva förädlingsverksamheten. Enligt preliminär beräkning, vilken uppgjorts med ledning av den

utav Kungl. Maj:t för budgetåret 1931/1932 för utsädesföreningen fastställda budgeten, skulle vid tillämpning av nämnda beräkningsgrunder statsbidraget till huvudanstaltens verksamhet under sagda budgetår hava uppgått till 101 900 kronor. För statsbidrags tillgodonjutande föreslås vissa villkor, i huvudsak innefattande allmänna föreskrifter med avseende å växtförädlingsverksamhetens organisation och bedrivande samt befogenhet för lantbruksstyrelsen att handhava överinseendet över såväl förädlingsverksamheten som ock bolagets i samband därmed stående affärsverksamhet.

2:a alternativet. *Växtförädlingsverksamheten i dess helhet utövas av ett statligt aktiebolag, i vilket även enskilda intressen beretts delaktighet.*

Det statliga bolaget förutsättes enligt andra alternativet för rörelsens bedrivande förvärva såväl den av Sveriges utsädesförening för växtförädlingsverksamhetens utövande använda egendomen som ock de av allmänna svenska utsädesaktiebolaget för exploateringen av föreningens förädlingsprodukter disponerade tillgångar. För erhållande av en ungefärlig bild av de ekonomiska faktorer, med vilka ett dylikt bolag torde hava att räkna, hava med ledning av uppgifter och redogörelser från utsädesföreningen och utsädesbolaget uppgjorts approximativa beräkningar angående värdet av den för överlåtelse ifrågasatta egendomen, bolagets kapitalbehov, aktiekapitalets storlek samt driftskostnaderna för verksamheten.

Värdet av den för överlåtelse ifrågakommande, utsädesföreningen tillhöriga egendomen har därvid uppskattats efter enahanda grunder, som under första alternativet angivas, och upptages sålunda till 364 750 kronor. Från utsädesbolaget förutsättes det statliga bolaget övertaga tillgångar till ett uppskattat värde av 3 871 000 kronor. Värdet av de för växtförädlingen och exploateringen av förädlingsprodukterna erforderliga, för bolagets förvärv avsedda tillgångarna beräknas sålunda till ett sammanlagt belopp av 4 235 750 kronor.

Bolagets kapitalbehov har uppskattats till omkring 7 300 000 kronor. Häri ingår dels det nyssnämnda, för egendomsinlösen beräknade beloppet, 4 235 750 kronor, dels ock ett rörelsekapital av 3 051 800 kronor.

Bolagets aktiekapital har beräknats till 6 000 000 kronor, varav staten ifrågasättes övertaga huvudparten såsom stamaktier, under det att återstoden i form av preferensaktier lämnas till teckning av vissa av Kungl. Maj:t utsedda enskilda personer, representerande sammanslutningar på jordbrukets område samt kvarn- och konsumentintressena m. fl.

Enligt en under närmare angivna förutsättningar upprättad, approximativ driftskalkyl har bolagets nettovinst beräknats för visst år uppgå till 206 500 kronor.

Rörande växtförädlingsverksamhetens organisation, rörelsens bedrivande samt statbidrags tillgodonjutande m. m. föreslås enahanda bestämmelser, som angivits i fråga om det under det första alternativet omförmälda enskilda bolaget.

Genom båda de förenämnda alternativa anordningarna torde enligt utredningsmännens åsikt ernås en ur såväl statens som allmänhetens synpunkt tillfredsställande lösning av spörsmålen om den framtida lämpliga organisationen av den vid Svalöv bedrivna växtförädlingen och exploateringen av dennas produkter. Emellertid synes det utredningsmännen, som om det senare alternativet skulle i högre grad än det förra vara ägnat att tillgodose vissa i betänkandet angivna, ur det allmännas synpunkter angelägna intressen. Utredningsmännen förorda därför detta alternativ och föreslå för sin del, att detsamma lägges till grund för den blivande organisationen.

För realiserande av de alternativa förslagen erfordras i båda fallen, att överenskommelser träffas med såväl Sveriges utsädesförening som ock allmänna svenska utsädesaktiebolaget. Utredningsmännen hava emellertid funnit sig icke böra föra underhandlingar härom med nämnda kontrahenter, vartill utredningsmännen icke heller haft bemyndigande, utan torde de åtgärder, som i berörda hänseende skola företagas, bero på Kungl. Maj:ts vidare åtgörande.

Behovet av mark för såväl förädlings- och försöksverksamheten som ock för förädlingsprodukternas förökning har i förslagen förutsatts bliva i allt väsentligt tillgodosett genom upplåtelse av de utav allmänna svenska utsädesaktiebolaget disponerade jordområdena. Utredningsmännen hava emellertid undersökt och i betänkandet lämnat redogörelse för även andra möjligheter för markbehovets tillgodoseende.

Den lokala växtförädlingen.

Utredningsmännen hava ägnat frågan om den lokala växtförädlingen och i samband därmed spörsmålet om fortvaron av utsädesföreningens filialer ingående prövning.

För att bättre tillgodose växtförädlingen inom mellersta och norra Sverige, särskilt vad angår de för dessa landsdelar betydelsefulla vall- och betesväxterna, föreslås, att Ultuna- och Västernorrlandsfilialerna ombildas till en mellansvensk, resp. en norrländsk fullständig växtförädlingsstation, vilka samordnas med huvudstationen i Svalöv till en organisatorisk enhet med denna. Till den norrländska förädlingsstationen föreslås för den norrländska s. k. innerbygden anknuten en substation, till vilken Jämtlandsfilialen avses ombildad.

Enligt i betänkandet närmare specificerade, approximativa beräkningar skulle engångskostnaderna för växtförädlingsstationernas upprättande uppgå till följande belopp, nämligen för stationen vid Ultuna till 210 000 kronor, kostnader för uppförande av bostäder åt tjänstemännen därvid oberäknade, för stationen vid Lännäs, Västernorrlands län, till 60 000 kronor och för substationen vid Torsta, Jämtlands län, till 4 000 kronor eller sålunda till sammanlagt 274 000 kronor.

Rörande växtförädlingsstationernas organisation föreslås närmare föreskrifter. Verksamheten vid stationerna avses att bedrivas i samband

med huvudanstaltens verksamhet och att ingå såsom ett led i det enskilda, alternativt det statliga bolagets verksamhet. I förra fallet anses omförmälda engångskostnader böra bestridas av staten och egendomen med nyttjanderätt upplåtas till det enskilda bolaget. Den årliga arrendeavgiften har därvid beräknats efter 4·5 % av värdet av till bolaget upplåten egendom och sålunda uppskattats till 13 308 kronor. I senare fallet åter förutsättes det statliga bolaget bestrida engångskostnaderna för förädlingsstationernas upprättande; någon ökning av aktiekapitalet synes dock icke härav påkallad.

De årliga driftskostnaderna, inklusive arrendeavgift, hava för den mellansvenska, resp. den norrländska förädlingsstationen jämte dess substation beräknats uppgå till 67 901, resp. 54 417 kronor.

Statsbidrag till växtförädlingsverksamheten vid förädlingsstationerna anses böra utgå enligt samma grunder, som föreslås skola gälla i fråga om statsunderstöd till den vid huvudanstalten bedrivna verksamheten, dock att av vissa skäl ett i jämförelse med huvudanstalten högre procentuellt bidrag anses böra utgå till förädlingsstationerna. Till den mellansvenska växtförädlingsstationen föreslås sålunda statsbidrag skola utgå med 65 % av nettokostnaden för förädlingsverksamheten och till den norrländska stationen jämte dess substation med 90 % av sagda nettokostnad. Det årliga statsbidraget till ifrågavarande växtförädlingsstationer beräknas, hänfört till ovannämnda driftskostnader, uppgå till 93 100 kronor.

Sortprövningsstationer.

Av utsädesföreningens övriga filialer anses filialerna i Kalmar, Östergötlands och Värmlands län samt eventuellt även filialen i Norrbottens län böra ombildas till sortprövningsstationer, den sistnämnda dock endast under förutsättning att sortprövningsstation för övre Norrland icke anordnas på annan lämpligare plats än vid den nuvarande till Luleå förlagda filialen. Utsädesföreningens filial i Skaraborgs län anses böra nedläggas och sortprövningsverksamheten för området förflyttas till statens fasta försöksgård vid Lanna Borregård. Frågan om sortprövningsstationernas blivande organisation föreslås böra närmare övervägas i samband med den förväntade utredningen angående ordnandet av försöksväsendet på jordbruksområdet. Filialerna i fråga anses tillsvidare böra i befintligt skick övertagas av centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet och inordnas under anstaltens förvaltning. Den årliga driftskostnaden för utsädesföreningens nuvarande filialer, vilken kostnad helt bestrides av statsmedel, uppgår för en var av filialerna till i genomsnitt 12 950 kronor; statens årliga utgift för varje sortprövningsstation beräknas icke behöva överstiga 15 000 kronor för år.

Växtförädlingsverksamhetens vid Weibullsholm framtida organisation.

Växtförädlingsanstalten vid Weibullsholm föreslås bibehållen såsom särskild växtförädlingsanstalt, i likhet med Svalövsanstalten understödd med statsbidrag.

Såsom betingelse för dylikt bidrag förutsättes växtförädlingsverksamheten organiserad efter enahanda grunder, som av utredningsmännen vidkommande Svalövsanstalten föreslagits. Statsbidrag, till beloppet beroende av den omfattning, vari verksamheten vid anstalten kommer att upprätthållas, anses likaledes böra utgå enligt för Svalövsanstaltens vidkommande föreslagna grunder. Enligt preliminär beräkning skulle vid verksamhetens uppehållande i nuvarande omfattning statsbidrag komma att utgå med 83 300 kronor. Därest av ekonomiska skäl eller eljest verksamhetens omfattning inskränkes, förutsättes statsbidraget skola reduceras i förhållande till därav föranledd kostnadsminskning. För statsbidrags tillgodonjutande föreslås liknande villkor, som ansetts böra gälla i fråga om statsunderstöd till den vid Svalöv bedrivna förädlingsverksamheten.

Officiell sortprövning.

Officiell prövning av växtsorternas odlingsvärde föreslås. Prövningen i fråga anses utgöra ett synnerligen viktigt led i det allmännas åtgärder för växtodlingens främjande. Sortprövningens första moment, nämligen sorternas odling i jämförande försök, förutsättes äga rum, förutom vid statens försöksgårdar, jämväl vid de ovan omförmälda nyupprättade sortprövningsstationerna ävensom vid annan statlig eller statsunderstödd försöksverksamhet av sådan art, att därpå kan grundas ett tillförlitligt bedömande av sorternas odlingsvärde. Det förutsättes ankomma på centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet att i fråga om denna del av sortprövningen meddela föreskrifter och utöva ledning. För det andra ledet av sortprövningen, alltså bedömandet av de vid de jämförande försöken framkomna resultaten, föreslås inrättande av en särskild institution — förslagsvis benämnd växtförädlingsråd — vilken institution jämväl ur andra synpunkter anses erforderlig. Förslag om rådets organisation har framlagts. Till rådsledamöterna föreslås icke utgå arvode, utan allenast resekostnads- och traktamentsersättning vid sammanträden.

Kontroll över de statsunderstödda växtförädlingsanstalternas utsädesvaror.

För kontroll över försäljningen av de statsunderstödda växtförädlingsanstalternas förädlingsprodukter uppställas två alternativa förslag. Det ena åsyftar, att de växtförädlande bolagen själva skola omhänder-

hava hela kontrollen, dock att sortäkthetskontrollen skall verkställas av statens centrala frökontrollanstalt. Enligt det andra alternativet skall kontrollen överlämnas åt statens centrala frökontrollanstalt, därvid emellertid bolagen själva böra handhava stamsädeskontrollen och den förberedande kvalitetskontrollen. Utredningsmännen förorda för sin del, att bolagen böra tillerkännas valfrihet mellan de föreslagna alternativa anordningarna. Sortäkthetskontrollen förutsättes sålunda under alla omständigheter böra uppdragas åt statens centrala frökontrollanstalt.

BILAGOR

Bilaga 1.

Avtal

den 3 mars 1930

mellan Sveriges utsädesförening och allmänna svenska utsädesaktiebolaget angående bolagets övertagande av från föreningen utgående nya sorter och eliter av lantbruksväxter; av Kungl. Maj:t med nedan angivet innehåll godkänt den 25 juli 1930.

Mellan Sveriges utsädesförening, här nedan kallad föreningen, och Allmänna svenska utsädesaktiebolaget, här nedan kallad bolaget, är denna dag följande överenskommelse upprättad angående övertagandet av från föreningen utgående nya sorter och eliter av lantbruksväxter.

1 §

Föreningen förbinder sig att under den tid, detta avtal varar, med undantag, varom nedan i denna paragraf och i 4 § sägs, uteslutande till bolaget överlämna de nya sorter och eliter av lantbruksväxter av olika slag, som av föreningen anses färdiga att utsläppas till allmän odling.

Vad sålunda stadgats skall dock icke utgöra hinder för föreningen att för behövliga försöksodlingar utlämna utsäde av nya sorter eller eliter. Föreningen är pliktig att vid dylikt utlämnande vidtaga nödiga åtgärder för att på denna väg intet må komma ut i marknaden.

Skulle på grund av föreningens förvållande detta ändock inträffa, är föreningen pliktig att utgiva skadestånd till av skiljenämnd fastställt belopp.

2 §.

Föreningen överlåter å bolaget, med undantag, varom i 4 § sägs, ensamrätt att under den tid, detta avtal varar, å föreningens vägnar begära och erhålla frövara av föreningens sort eller elit betecknad som original i plomberings- och insyningsbevis samt att under sådan beteckning saluhålla varan.

Föreningen förbinder sig att i den utsträckning, som enligt gällande bestämmelser erfordras för erhållande av beteckningen original, låta föreningens tjänstemän insyna bolagets i Sverige befintliga odlingar under förutsättning dels att uppgift angående för odling använda partier samt prov därav lämnats före sådden, dels att anmälan om odlingarna lämnats före 1 juli.

Utom för fall, varom i 4 § sägs, må föreningens tjänstemän icke biträda vid insyning av odling av föreningens sort eller elit för annans räkning än bolagets.

3 §.

Bolaget förbinder sig att väl vårda, föröka och under statens centrala frökontrollanstalts kontroll och plomb i allmän marknad saluhålla utsäde av alla sorter, som från föreningen mottagits, dock med reservation för sådana hinder, som möjligen kunna vållas av missväxt, dålig övervintring, växtsjukdomar m.m. och med undantag, varom i 4 § sägs.

Detsamma gäller ock för sådana andra sorter än föreningens egna, vilka föreningen med hänsyn till deras värde för svensk växtodling föreslagit bolaget att föra i marknaden.

4 §.

Bolaget är berättigat att vägra mottaga erbjuden sort eller elit, vilken det i så fall skall vara föreningen förbehållet att överlåta åt annan till förökning och försäljning eller — i fråga om annan sort än föreningens — föreslå till odling; dock må föreningen ej åtaga sig kontroll över till annan försäljare överlåten sort eller elit.

Likaledes är bolaget berättigat att, om det anser en mottagen sort eller elit icke längre värd att föras i handeln, efter hos föreningen därom gjord anmälan upphöra att tillhandahålla densamma i marknaden, med rätt för föreningen att likaledes i sådant fall på sätt här förut sagts till annan överlåta eller till odling föreslå sorten eller eliten.

5 §.

Bolaget förbinder sig att ej låta såsom originalvara plombera eller under sådan beteckning saluhålla frövara av föreningens sort eller elit, som föreningen i skriftligt meddelande till bolaget förklarat vara uppblandad eller av annan orsak mindervärdig.

6 §.

Bolaget skall förfoga dels över så stort och så välskött jordbruk, att förökningen av från föreningen erhållna utsäden under de första åren efter mottagandet kan anses betryggad, dels ock över tidsenliga och vid besiktning, verkställd genom föreningens styrelses försorg, godkända magasinslokaler med alla de rensnings- och sorteringsmaskiner m. m., som befinnas vara nödiga för utsädets vederbörliga skötsel.

7 §.

Bolaget förbinder sig att ställa sig till efterrättelse ej mindre de rimliga föreskrifter beträffande odling och förökning, som av föreningens styrelse för bibehållande av sorternas värde kan finnas nödiga, än även av föreningens styrelse meddelade föreskrifter beträffande skötseln av de övertagna sorterna.

För den händelse att Kungl. Maj:t och riksdagen såsom villkor för föreningens åtnjutande av statsunderstöd stadgar, att föreningen eller den, som förmedlar försäljningen av dess sorter, icke får inregistrera namnen å detsamma, förbinder bolaget sig att ställa sig denna föreskrift till efterrättelse.

8 §.

Bolaget förbinder sig såväl att i avseende på förökningen och spridningen av de från föreningen övertagna sorterna och eliterna som ock beträffande alla andra av bolaget i allmänna marknaden förda utsädes-

varor underkasta sig den kontroll, som statens centrala frökontrollanstalt anbefaller. Kontrollen skall sålunda innefatta dels för plombering erforderlig kontroll över alla utsädesvaror, dels ock fältbesiktningskontroll över sådana från föreningens sorter och eliter härstammande grödor, som bolaget därtill anmäler.

Kostnaden för denna kontroll ävensom för föreningens tjänstemäns i 2 § omförmälda biträde med insyningar av bolagets odlingar bestrides av bolaget efter avtal med statens centrala frökontrollanstalt.

9 §.

Bolaget förbinder sig att vid förökning av sådana från föreningen mottagna sorter, som med ekonomisk fördel kunna inom landet odlas, icke utan föreningens styrelses medgivande ingå avtal rörande odling i främmande länder.

10 §.

Föreningens styrelse förbehålles rätt att yttra sig över de pris, till vilka utsäden av de från föreningen bekomna sorterna tillhandahållas allmänheten.

11 §.

Bolaget är berättigat att framdeles såsom hittills, i händelse någon av annan förädlare än föreningen framställd sort skulle befinnas för dess marknad särskilt lämplig eller möjligen överträffa någon av föreningens sorter, med föreningens styrelses medgivande förvärva rättighet till sådan sorts förande i handeln.

12 §.

Såsom ersättning för den bolaget enligt denna överenskommelse tillförsäkrade rätt erlägger bolaget till föreningen

dels en årlig grundavgift av sextiotusen (60 000) kr.,

dels ock, för den händelse att bolagets årliga försäljning av föreningens originalvaror skulle överstiga 1 500 000 kr. en tilläggsavgift av 2 % av den överskjutande försäljningssumman för dylika originalvaror. Sagda försäljningssumma beräknas efter försåld och leverad kvantitet och bolagets för året gällande katalogpris, med avdrag av 15 % för rabatter, fraktavdrag m. m.

Grundavgiften utbetalas med en fjärdedel eller femtontusen (15 000) kr. vid slutet av varje kvartal.

Tilläggsavgiften betalas, så snart bolagets räkenskaper avslutats och ordinarie bolagsstämma hållits, dock senast den 1 december.

13 §.

Bolaget förbinder sig att ställa till föreningens förfogande den för försöken erforderliga åkerarealen färdigberedd och gödslad, för höstsäd med kreatursgödsel enligt föreningens önskan och därjämte 200 kilogram superfosfat per hektar samt för vårsäd med 200 kilogram superfosfat per hektar.

Den för vallväxtförsöken avsedda jorden skall vara helträdad året innan försöken utläggas.

I ersättning för detta bolagets åtagande, som gäller allenast under förutsättning att föreningen giver bolaget meddelande om önskad plats i god tid, dock minst två månader före såningstiden, betalar föreningen

till bolaget en årlig avgift av 400 kr. per hektar för höstsäd och 300 kr. per hektar för övriga växtslag, dock att för varje isolering minimiavgiften skall utgöra 5 kr. Sagda ersättning förfaller till betalning den 31 december det år, då försöken skördats och, i fråga om vallväxtförsöken, jämväl det år dessa utlagts.

14 §.

För främjande av ett gott samarbete mellan föreningen och bolaget bör föreningen till sina styrelsesammanträden kalla av bolagets styrelse utsedda tvenne ombud, vilka må — utom då inbördes avtalsfrågor behandlas — äga vid sammanträdena närvara och i överläggningarna men ej i besluten deltaga. Bolagets representanter må äga rätt, om de så påfordra, erhålla sina yttranden förda till protokollet.

Därest föreningen önskar få någon fråga behandlad av bolagets styrelse och gjort anmälan härom, skall en representant för föreningen äga rätt att närvara vid behandlingen av ärendet i fråga under det sammanträde med bolagets styrelse, då ärendet föredrages, samt att deltaga i överläggningen men ej i beslutet angående detsamma. Föreningens representant må äga rätt, om han så påfordrar, erhålla sina yttranden förda till protokollet.

15 §.

Uppstår tvist rörande rätta tolkningen av denna överenskommelse eller i förhållandet mellan föreningen och bolaget samt deras inbördes rättigheter och skyldigheter, får saken icke dragas inför domstol, utan skall avgöras enligt gällande lag om skiljemän.

16 §.

Denna överenskommelse gäller från och med den 1 juli 1930 till och med den 30 juni 1933.

17 §.

Denna överenskommelse blir gällande endast om den för bolaget fastställda bolagsordningen innehåller följande bestämmelser:

a) Kungl. Maj:t skall äga utse en ledamot i bolagets styrelse, vilken av bolaget erhåller dagtraktamente och reseersättning enligt rese- och traktamentsklass I B i gällande allmänt resereglemente;

b) ett ombud för statens räkning skall äga att årligen deltaga i granskningen av bolagets räkenskaper och förvaltning samt därför av bolaget äga åtnjuta dagtraktamente och reseersättning enligt rese- och traktamentsklass I B i gällande allmänt resereglemente;

c) bolagets aktiekapital skall utgöra lägst 2 000 000 kr. och högst 5 000 000 kr.;

d) ingen ändring i bolagsordningen i dessa i denna paragraf angivna hänseenden får under tiden för uppgörelsens giltighet äga rum utan Kungl. Maj:ts medgivande.

Denna överenskommelse gäller endast under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande och annulleras överenskommelsen av den 12 mars 1925.

Svalöv den 3 mars 1930.

(Underskrifter.)

Utdrag ur W. Weibull aktiebolags

Direkta utgifter för upprätthållandet av förädlings-

Text	Avd. I a Vete och tvåradskorn	Avd. I b Vallväxter och trindsäd	Avd. II Råg, havre och potatis
Förädlingsledarnas avlöningar	9 000·—	7 800·—	9 000·—
Försöksledarnas »	—	—	6 600·—
Anstaltens kassa- och bokf.-kostnader	—	—	—
Förädlingsanst. sammanlagda avlöningar	—	—	—
Frökontrollpersonalens »	—	—	—
Arbetslöner	9 820·—	12 194·11	7 860·62
Resekostnader	—	—	—
Sortförsök: utgifter för förädlingsmaterialets prövning vid anstaltens försöksstationer i olika delar av landet	6 221·17	715·99	5 468·63
Material, gödsel m. m.	866·77	1 491·01	510·74
Kontrollverksamhet, analyser och plomberingsbevis	—	—	—
Tryckning och utgivning av redogörelser för förädlingsanstalten	—	—	—
Bibliotek och prenumerationer	—	—	—
Trycksaker m. m.	—	—	—
Kontorsmaterial	—	—	—
Post, telefon och telegraf	—	—	—
Kemiska och fotografiska arbeten	—	—	—
Frakter och transporter	—	—	—
Uppvärmning av lokalerna	—	—	—
Renhållning av »	—	—	—
Arrende för försöksjordar	1 345·—	3 561·—	1 226·—
Hyra för materialbyggnader och arbetslokaler	1 583·14	783·14	1 783·15
Hyra i Institutionsbyggnaden för tjänsterum, frökontroll och laboratorium	1 518·—	968·—	1 793·—
Elektrisk energi	—	—	—
Nyanskaffning och underhåll av inventarier	—	—	—
Försäkringar	—	—	—
Ränta å driftskapital (med avdrag av ränta för statsbidrag)	—	—	—
Avskrivning på inventarier	100·—	100·—	100·—
Diverse utgifter	—	—	—
Kronor	30 454·08	27 613·25	34 342·14
Avgår inkomster:			
för levererade produkter	3 232·65	3 417·82	2 413·59
Summa kronor	27 221·43	24 195·43	31 928·55

Bilaga 2.

räkenskaper $^{1}/_{7}$ 1930—$^{30}/_{6}$ 1931.

arbetet vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt.

Avd. III	Avd. IV	Förädlingens allmänna omkostnader	Sammandrag		Förädlingens och frökontrollens totalsumma
Foderrot-frukter och korn	Grönsaks-växter		Förädlings-utgifterna	Frökontroll-utgifterna	
9 000·—	6 000·—	—	40 800·—	—	—
8 000·—	7 800·—	—	22 400·—	—	—
—	—	1 200·—	1 200·—	—	—
—	—	—	64 400·—	—	64 400·—
—	—	—	—	15 514·50	15 514·50
11 651·—	8 780·15	—	50 305·88	—	50 305·88
—	—	7 681·78	7 681·78	—	7 681·78
6 999·22	1 018·57	—	20 423·58	—	20 423·58
1 228·68	702·12	—	4 799·32	260·75	5 060·07
—	—	—	—	13 643·26	13 643·26
—	—	3 750·—	3 750·—	—	3 750·—
—	—	1 126·75	1 126·75	—	1 126·75
—	—	433·05	—	102·—	—
—	—	158·45	591·50	4·50	698·—
—	—	449·32	449·32	66·05	515·37
—	—	917·67	—	—	—
—	—	633·15	—	—	—
—	—	730·79	2 281·61	225·48	2 507·09
—	—	220·66	220·66	126·84	347·50
1 991·—	1 477·—	—	9 600·—	—	9 600·—
2 033·34	1 063·13	—	7 245·90	—	7 245·90
1 518·—	1 243·—	—	7 040·—	1 760·—	8 800·—
—	—	1 300·—	1 300·—	500·—	1 800·—
—	—	4 356·—	4 356·—	1 060·44	5 416·44
—	—	798·52	798·52	—	798·52
—	—	1 542·05	1 542·05	280·58	1 822·63
100·—	100·—	—	500·—	900·—	1 400·—
—	—	104·98	104·98	10·75	115·73
42 521·24	28 183·97	25 403·17	188 517·85	34 455·15	222 973·—
9 265·79	4 553·19	—	22 883·04	—	22 883·04
33 255·45	23 630·78	25 403·17	165 634·81	34 455·15	200 089·96

Bilaga 3.

Växtförädlingsverksamheten i Tyskland, Danmark, Norge och Finland.

På av utredningsmännen given anledning hava genom utrikesdepartementets försorg införskaffats nedanstående uppgifter beträffande den i Tyskland, Danmark, Norge och Finland bedrivna växtförädlingsverksamheten.

Växtförädlingsverksamheten i Tyskland.

Enligt en å svenska beskickningen i Berlin av lantbruksrådet G. Leufvén verkställd utredning — vilken nedan i sammandrag återgives — utövas den tyska växtförädlingsverksamheten dels vid statliga och halvstatliga anstalter, dels vid halvoffentliga anstalter med eller utan statsunderstöd, dels ock vid privata icke statsunderstödda anstalter, tillhörande sammanslutningar eller enskilda personer.

Statliga växtförädlingsanstalter.

De *statliga anstalterna* äro:

Tabakforschungsinstitut für das deutsche Reich, som äges av Tyska riket och drives i samband med Badiska lantbrukskammaren å egendomen Forchheim vid Karlsruhe. Vid anstalten bedrives vetenskaplig forskning för utrönande av lämpliga tobakssorter samt odlingsmetoder ävensom råvarans lämpligaste behandling.

Landwirtschaftliche Versuchs- und Forschungsanstalt in Landsberg a. d. Warthe, som äges av Preussiska staten. Vid anstalten bedrives inom Institut für Pflanzenzüchtung växtförädling, företrädesvis av foderväxter.

Bayerische Landessaatzuchtanstalt, som äges av Bayerska staten. Anstalten är förlagd till lantbrukshögskolan Weihen Stephan vid Freising. Vid anstalten bedrives förädling av alla för Bayern lämpliga sädes- och foderväxtslag, vilka sedermera försäljas genom de bayerska lantbruks- och utsädesföreningarna.

Württembergische Laandessaatzuchtanstalt, som äges av Württembergska staten och är förlagd till lantbrukshögskolan Hohenheim vid Stuttgart. Lantbrukshögskolans egendom samt filialen St. Johann ävensom statens nio försöksgårdar stå till anstaltens förfogande för utförande av försök med samt förökning av å anstalten uppdragna sorter.

Halvstatliga växtförädlingsanstalter.

De halvstatliga anstalterna utgöras av till vissa lantbrukshögskolor eller universitetet förlagda institut för växtodling, vid vilka växtförädling i större eller mindre utsträckning bedrives vid sidan av undervisningen i växtodlingslära. De ifrågavarande instituten äro förlagda till lantbrukshögskolorna i Berlin och Bonn-Poppelsdorf samt till universiteten i Königsberg, Breslau, Halle, Kiel, Göttingen, Leipzig, Jena och Giessen.

Halvoffentlig statsunderstödd växtförädlingsanstalt.

Av de utav Kaiser-Wilhelm-Gesellschaft upprättade instituten har *Institutet för ärftlighetsforskning å Müncheberg* till främsta uppgift att bedriva växtförädling. Vid institutet bedrives förädling av alla viktigare lantbruksväxter, men särskilt ägnas uppmärksamhet åt frambringandet

av nya vetearter, som lämpa sig för odling å sandjord, åt korsningsförsök med potatis samt åt uppdragandet av alkaloidfria lupinarter. Institutets förädlingar äro icke avsedda att av detta eller dess organ utföras i marknaden, utan desamma lära mot avgift skola ställas till de enskilda utsädesodlarnas förfogande.

Halvoffentlig icke statsunderstödd växtförädlingsanstalt.

Av lantbrukskamrarna, vilkas syfte är att envar inom sitt område främja jordbrukets utveckling, hava allmänt inrättats särskilda avdelningar för växtodling med uppgift att genom sortförsök pröva nya växtsorters lämplighet ävensom att meddela råd vid sortval. En av lantbrukskamrarna, nämligen Badiska lantbrukskammaren, har upprättat egen *växtförädlingsanstalt å Rastatt*, varest förädling bedrives av olika spannmålsslag, särskilt av majs, samt av baljväxter, gräs, potatis och spånadsväxter. Förädlingsprodukterna försäljas dels direkt från anstalten dels genom Verband badischer Pflanzenzüchter.

Privata växtförädlingsanstalter, tillhörande sammanslutningar.

I vissa provinser eller länder hava — oftast med understöd från vederbörande lantbrukskamrar — sammanslutningar bildats av utsädesodlare i syfte att bedriva vetenskaplig förädling av lantbruksväxter. Bland dessa sammanslutningar märkas: Ostpreussische Saatzucht-Gesellschaft »Nordost» i Königsberg, Pommersche Saatzucht-Gesellschaft, Stettin, Deutsche Saatveredlungs-Gesellschaft Landsberg a. d. Warthe, Saatwirtschaft Radowbruck vid Borken i Pommern, Nordwestdeutsche Futtersaatbau-Gesellschaft i Bremen, Emsländische Saatbau-Genossenschaft i Ems, Zucht- und Verkaufsgenossenschaft Probstei, Vereinigte Saatzuchten Ebstorf, Uelzen.

Privata växtförädlingsanstalter, tillhörande enskilda personer.

Till denna grupp hör det stora flertalet av Tysklands mest betydande växtförädlingsanstalter.

Försäljningsorganisationer för förädlade utsäden.

Flera av de större utsädesförädlarna bedriva under egen firma försäljning av sina förädlingar. Den huvudsakliga försäljningen av förädlade utsäden bedrives dock mot viss provision eller royalty av särskilda försäljningsorganisationer, antingen aktiebolag, ekonomiska föreningar eller enkla handelsbolag. Bland dessa märkas: Deutsche Landwirtschafts-Gesellschaft, Berlin, Saatgutverkaufsgesellschaft, Berlin, Kartoffelbaugesellschaft (m. b. H.), Berlin, Landessaatbauverein für Sachsen, Dresden, Provinzialsächsische Saatgutgenossenschaft, Halle, Saatzuchtgesellschaft des landw. Hauptvereins Hannover, Holtensen pr Wunstorf, Saatstelle des Rheinischen Bauernvereins, Köln, Landesverband bayerischer Ackerbauvereine, München, Verein zur Förderung der Grünlandwirtschaft, München, I. G. Pflanzenzucht, München, samt Verband badischer Pflanzenzüchter, Karlsruhe. Dessutom finnes ett mycket stort antal lokala utsädesföreningar, som jämte rådgivande verksamhet syssla med försäljning av förädlade utsäden, ävensom enskilda firmor.

Kontroll över utsädesvarorna.

På grund av det stora antalet utsädesförädlare och den mängd sorter, som dessa var för sig och oberoende av varandra framställa, har det visat sig nödvändigt att till lantmännens ledning vid sortvalet samt till undvikande av att sortnamnen missbrukas anordna kontroll i fråga om de nya växtsorterna. Den ifrågavarande kontrollen, som är av halvofficiell natur och utövas genom lantbrukets egna organisationer, omfattar dels sortgodkännande, dels ock sortförsök.

Sortgodkännande.

För att en ny sort skall kunna förklaras såsom »anerkannt» och sålunda äga rätt att betecknas såsom »orginalutsäde», erfordras i första hand att vederbörande förädlare anmäler sorten till *Registerkommissionen*, som prövar sorten med hänsyn till botaniska och morfologiska egenskaper för utrönande, huruvida densamma utgör en självständig förädlingsprodukt, vars egenskaper icke innehaves av någon förut känd sort. Registerkommissionen, vars ordförande är chefen för Biologische Reichsanstalt, består av tio medlemmar, som var för sig föra register över alla kända sorter av olika växtslag. Om medlemmarna av registerkommissionen funnit anmäld sort till sina egenskaper skilja sig från övriga kända sorter, införes densamma i kommissionens register, varefter kommissionen utfärdar intyg att sorten ifråga utgör nyförädling.

Med bifogande av nämnda intyg jämte bevis från odlare om sortens odlingsvärde har förädlaren härefter att för växtsortens besiktning ingiva anmälan till *Arbeitsgemeinschaft für Saatenanerkennung beim Deutschen Landwirtschaftsrat*, Berlin, som utgör en sammanslutning mellan tyska lantbruksrådet, lantbrukskamrarna, tyska lantbrukssällskapet, sällskapet till främjande av växtodlingen och rikslantmannaförbundet i syfte att främja utsädesodlingen genom godkännande av orginalstammar.

Sedan nämnda Arbeitsgemeinschaft prövat föreliggande intyg, kan ny sort godkännas till besiktning. Denna verkställes i regel å lantbrukskamrarnas försöksgårdar i jämförande serier med andra sorter. Besiktningen utföres av ett sakkunnigt ombud för lantbrukskammaren och ett ombud för tyska lantbrukssällskapet. Besiktningsmännens rapport tillställes Arbeitsgemeinschaft, som därefter avgör, huruvida sorten kan förklaras såsom »anerkannt» och tillerkännas rätten att föra beteckningen »orginal». Antalet under år 1927 såsom »anerkannte» förklarade sorter utgjorde: av höstråg 53, av vårråg 3, av höstvete 129, av vårvete 29, av vinterkorn 25, av sommarkorn 102, av havre 115, av ärter 37, av vicker 8, av höstbönor 35, av lupiner 20 och av majssorter 5. Sedermera har antalet sorter något minskats, men är fortfarande betydande. Bland dessa sorter finnas flera nya sådana från Svalöv och Weibullsholm.

Sedan Arbeitsgemeinschaft godkänt en sort, följer därmed rättigheten att föra den i handeln såsom »anerkannt» med beteckningen orginal, om densamma utgöres av utsäde levererat direkt från odlaren.

Arbeitsgemeinschaft har för beteckningen orginalutsäde fastställt följande definition:

> »Der Vertrieb von Saatgut unter der Bezeichnung 'Orginalsaatgut' ist nach dem Grundsätzen, welche für den ehrbaren Saatzuchtbetrieb und für den ehrbaren Saatzuchthandel bestimmend sind, nur zulässig, wenn es sich um das Erzeugnis einer ordnungsgemäss betriebenen Saatzuchtwirtschaft handelt, welches bestimmte wissenschaftlich nachweisbare Sorteneigenschaften besitzt und unter einem bestimmten Sortennamen vertrieben wird. Die Bezeichnung anderen Saatgutes als 'Orginalsaat' ist, weil es die Käufer über den inneren Wert der Ware irreführt, als unlauteres Geschäftsgebaren anzusehen».

Särskild lagstiftning på ifrågavarande område förefinnes icke. Domstolarna beakta emellertid nämnda definition och döma sålunda enligt lagen om illojal konkurrens envar, som beträtts med att såsom originalutsäde hava utgivit utsäde, vilket icke fyller berörda fordringar. Klagan utföres i de flesta fall av utsädesodlarnas ideella sammanslutning »Gesellschaft zur Förderung deutscher Pflanzenzucht», Berlin, som förebringar sakkun-

nig bevisning i dylika mål. Sällskapet bevakar även i övrigt utsädesförädlarnas intressen.

Arbeitsgemeinschaft har vidare fastställt vissa licensbestämmelser för handeln med originalutsäden. Enligt dessa bestämmelser äro bl. a. sortnamnen skyddade såsom varumärken och få säljas endast mot en avgift av RM 0·15 för 50 kilogram godkänd efterodling.

Genom det sålunda företagna sortgodkännandet äro emellertid endast sortens egenskaper fastslagna och åtgärden har därför betydelse allenast för förädlaren. För jordbrukarens val mellan de olika godkända sorterna erfordras emellertid upplysningar om sorternas odlingsvärde såsom vinterhärdighet, stråstyvhet, motståndskraft mot växtsjukdomar och framför allt avkastning. För detta ändamål vidtager den andra serien av kontrollåtgärder, nämligen sortförsöken.

Sortförsök.

Dessa anordnas av följande institutioner:

Deutsche Landwirtschafts-Gesellschaft genom dess »Saatzuchstelle».

Sällskapets försök utföras på särskilt utsedda försöksgårdar och uppdelas i en »Vorprüfung», som avser att underkasta de nya sorterna förberedande prövning, samt en »Hauptprüfung», i vilken endast de vid den förberedande prövningen utsedda sorterna medtagas. De sorter, som bestått den förberedande prövningen, benämnas »Anerkannte Saaten», under det att de sorter, som bestått huvudprövningen, införas i D. L. G:s »Hochzuchtregister für landwirtschaftliche Pflanzenzüchten» och få betecknas med särskilt märke med inskriften: »Eingetragene DLG Hochzucht».

År 1927 var antalet »Hochzuchten» 128, år 1929 112 och år 1930 109 sorter, därav 9 av höstråg, 23 av höstvete, 16 av havre, 23 av korn, 7 av vårvete, 1 av vårråg, 9 av baljväxter, 12 av rotfrukter, 2 av raps, 4 av klöver och gräs och 3 av majs.

Lantbrukskamrarna, som å egna försöksgårdar eller hos sina medlemmar låta pröva de godkända sorter, som anses lämpliga för kammarens område. Försöksresultaten meddelas i lantbrukskamrarnas publikation.

Instituten för växtodling vid lantbrukshögskolor och universitet, varest sortförsök utföras av vederbörande professorer och offentliggöras i institutspublikationerna.

Den hittillsvarande ordningen har dock icke visat sig fullt tillfredsställande, så till vida att ledningen av försöksverksamheten vid ovannämnda tre institutioner icke varit enhällig. Till följd härav har både dubbelarbete utförts och motstridiga resultat erhållits.

För ernående av gemensam ledning av sortprövningsväsendet bildades därför år 1930:

Reichsarbeitsgemeinschaft für Pflanzensortenprüfung bei der D. L. G.

Genom detta sällskaps bildande har sortprövningsväsendet blivit en Tyska rikets angelägenhet under deltagande av de olika länderna och provinserna samt de halvoffentliga och enskilda institutioner, som hittills sysslat med sortprövning. Ledningen av sällskapet liksom ock dess byrå äro förlagda till tyska lantbrukssällskapet. Reichsarbeitsgemeinschafts angelägenheter omhänderhavas av ett arbetsutskott, som handlägger de tekniska frågorna, och ett »Kuratorium», som avgör de finansiella ärendena.

Tyska riket har beslutat lämna Reichsarbeitsgemeinschaft ett årligt anslag, men beloppet är ännu icke slutligt fastställt. I övrigt erhållas medel för verksamhetens bedrivande från växtförädlarna, som erlägga ett belopp av 100 RM för varje i provningarna ingående sort samt därtill gratis till-

handahålla nödigt utsäde. Tyska lantbrukssällskapet ställer utan ersättning tjänstepersonalen å dess »Saatzuchtstelle» till förfogande samt upplåter lokal.

Försöken, som tagit sin början hösten 1930, utföras endast å högskoleinstituten för växtodling samt å lantbrukskamrarnas försöksgårdar i de länder eller provinser, varest lantbrukshögskolor eller universitet saknas. Försöken bestå i: »Vorprüfung I Ordnung», som omfattar ett stort sortiment av nästan alla lantbruksväxter och vari ingå de sorter, som hittills visat sig eller anses lämpliga för de olika länderna och provinserna, samt »Vorprüfung II Ordnung», som utföres med allenast ett fåtal av arbetsutskottet med ledning av den förberedande prövningen utvalda sorter av varje växtslag, lika för hela riket, jämte tre à fyra lokalsorter, som av vederbörande lokala försöksledning utväljas. Försöksresultaten komma att publiceras först efter det tre års försök äro utförda. Huruvida de vid den andra prövningen utvalda sorterna komma att inregistreras uti »D. L. G:s Hochzuchtregister» eller i ett nytt register, är ännu icke bestämt.

Statsanslag till växtförädlingsverksamheten.

Tyska riksdagen har under de senare åren anslagit ett belopp av 3 milj. RM »till främjande av jordbrukets produktion samt till understöd åt vetenskapliga, tekniska och liknande strävanden på lantbruksområdet». Av detta belopp har sedermera riksjordbruksministern anvisat följande anslag för växtodlingens befrämjande:

till institutet för ärftlighetsforskning å Müncheberg	RM	150 000
» tobaksforskningsinstitutet å Forchheim	»	100 000
» prövning och godkännande av sorter	»	200 000
» särskilda undersökningar på växtförädlingsområdet...c:a	»	30 000.

Preussiska staten utgiver icke särskilda medel till växtförädling utöver dem, som på lantbruksministeriets stat utgå till lantbrukshögskolorna i Berlin och Bonn-Poppelsdorf samt å undervisningsministeriets stat till universitetens lantbruksavdelningar för uppehållande av undervisningen och bedrivande av försöksverksamhet.

Bayerska staten underhåller den statliga växtförädlingsanstalten i Weihen Stephan. Württembergska staten beviljar anslag till den statliga växtförädlingsanstalten i Hohenheim.

Tyska riket och de olika staterna utöva kontroll över de anslagna medlens användning endast i så måtto, att representanter för vederbörande ministerier äga att närvara vid de sammanträden, vid vilka försöksplaner fastställas eller fördelningen av statsmedlen behandlas.

Lagstiftning.

Under flera år hava utredningar pågått för genomförande av särskild lag till skydd för utsädesförädlarnas intressen samt för reglerande av handeln med förädlade utsädesvaror.

Förhållandena i Tyskland äro ganska egenartade på grund av den ofantliga mängden av enskilda utsädesförädlare och den intill senare åren nästan totala frånvaron av statsunderstöd för utsädesförädlingens uppehållande och utveckling. Därigenom har helt naturligt med avseende å sorterna uppstått en viss oreda, vilken i någon mån kunnat förminskas, men icke förhindras genom kontrollåtgärderna för sortgodkännandet och sortförsöken.

Därför hava också röster höjts för ett starkt statsunderstöd för den privata utsädesförädlingen eller för att riket, eventuellt i samarbete med del-

staterna, skulle centralisera förädlingsverksamheten efter svenskt mönster till en eller några få statsanstalter eller statsunderstödda privatanstalter. I den mån de enskilda växtförädlingsanstalternas ekonomiska läge alltmera försämrats i samband med det tilltagande nödläget inom tyska jordbruket hava kraven på statens medverkan till växtförädlingens uppehållande blivit allt starkare.

Gentemot planerna på centralisering av växtförädlingsverksamheten har framhållits, att i den privata växtförädlingsverksamheten låge ofantliga värden, som icke finge tillspillogivas, och att en statsanstalt icke erbjöde några garantier för ett bättre resultat än ett flertal privata anstalter samt att det vore staten ovärdigt att upptaga konkurrens med dess enskilda näringsidkare, vilka hittills presterat ett uppoffrande och över hela världen respekterat arbete.

Av nämnda anledningar och yttermera med hänsyn till rikets och delstaternas nuvarande svåra finansiella läge hava statsmyndigheterna i Tyskland tagit avstånd från centraliseringsplanerna och undvikit att vidtaga några åtgärder, som skulle kunna skärpa konkurrensen för de enskilda växtförädlarna.

Statsmyndigheterna hava i stället i samarbete med näringsorganisationerna inriktat sig på att söka genom lagstiftning förbättra växtförädlingsverksamheten. I sådant syfte har inom riksjordbruksministeriet utarbetats förslag till en »*Saat (Pflanz) gutgesetz*». Förslaget avser att förädlad utsädesvara skall anses såsom förädlarens lagliga egendom och åsyftar nödiga garantier för att äganderätten alltid oförkränkt förbehålles denne. Dessutom tillerkänner lagförslaget förädlaren laglig rätt att för förädlad vara uppbära vissa avgifter (licenser), större under första odlingsåret och sedermera fallande, vilka avgifter köparen skulle vara skyldig erlägga.

Mot lagförslagets förra del föreligger troligen ingen egentlig opposition, men mot bestämmelserna om licenser har starkt motstånd rests från lantbrukarna själva och dessas organisationer. Lagförslaget är av riksregeringen överlämnat till riksrådets prövning. Det förväntas att detta under den närmaste tiden kommer att taga ställning därtill, varefter lagtexten offentliggöres i samband med att lagförslaget framlägges för tyska riksdagen.

Växtförädlingsverksamheten i Danmark.

Konsulatkansliet vid svenska beskickningen i Köpenhamn har meddelat följande i danska statens Planteavlsudvalg inhämtade uppgifter.

»Växtförädlingsverksamheten i Danmark utövas dels av staten vid dess elva försöksstationer, vilka beträffande växtförädlingsverksamheten i administrativt avseende sortera under statens Planteavlsudvalg, och dels i synnerhet av enskilda fröodlarföretag och mindre fröodlare. Planteavlsudvalget består av 5 medlemmar, som väljas av Landbrugsministeriet på förslag från Veterinær- og Landbohöjskolen, Landhusholdningsselskabet, De samvirkende danske Landboforeninger, De samvirkende danske Husmandsforeninger och organisationerna för trädgårdsskötsel. Medlemskap i Planteavlsudvalget betraktas såsom en förtroendepost och avlönas ej. Planteavlsudvalgets löpande göromål ombesörjas av Planteavlskontoret, som ledes av en kontorschef med en fullmäktig som biträde. Växtförädlingsarbetet vid statens försöksstationer företages frivilligt och blott och bart av intresse för saken av försöksstationernas föreståndare. Arbetet

medför icke nämnvärda utgifter för staten, men anses vara av stor betydelse.

I Danmark finnas tre större enskilda fröodlareföretag, som utöva växtförädlingsverksamhet, nämligen ett på Ötoftegaard pr Taastrup, som äges av de båda andelsföreningarna De danske Landboforeningers Fröforsyning och Fællesforeningen af Danmarks Brugsforeninger och uppgivits vara av ungefär samma storlek som Weibullsholm, ett på Amagergaard pr Taastrup, som äges av den stora fröfirman Trifolium, och slutligen Fröavlscentret Hunsballe pr Holstebro. Enskilda mindre fröodlare, bland vilka många äro vanliga lantbrukare, finnas spridda i olika delar av Danmark. I allmänhet uppdriva och förädla dessa endast en enda speciell art. Såväl fröodlarföretagens som de mindre fröodlarnas växtförädlingar prövas kostnadsfritt av Statens Planteavlsudvalg, som offentliggör resultaten i sina berättelser. De privata fröodlarna åtnjuta icke statsunderstöd och samarbete emellan dem förekommer i allmänhet icke.»

Efter utredningsmännens hänvändelse till Statsfrökontrollen i Köpenhamn hava vissa ytterligare uppgifter i ämnet lämnats av byråchefen i Statens Planteavlskontor H. C. Larsen, som anför följande:

»I Danmark finnes ingen statsinstitution, som uteslutande sysslar med förädling av kulturväxter. De fasta försöksstationerna bekostas helt av staten, och vid flera av dessa bedrives även förädlingsverksamhet, men ingen av stationerna har förädling till ensam uppgift. Tvärtom kan det snarare sägas, att förädlingsarbetet i viss mån kunnat betecknas såsom tillfällighetsarbete, i det att även på de stationer, vilka syssla med förädling, i samarbete med övriga stationer utföras en mängd försök på olika områden för växtkulturen, såsom arts-, varietets- och stamförsök, gödningsförsök, bearbetningsförsök, försök till bekämpande av växtsjukdomar, m. m. Förädlingsarbetet på stationerna har dock med årens lopp givit särdeles lyckliga resultat.

I Danmark utföres förädlingsarbete i icke ringa omfattning av praktiska jordbrukare, vidare av lantbruksorganisationer samt i synnerhet av fröfirmor, som just med hänsyn till förädlingsarbetet i ganska stor utsträckning tagit i sin tjänst vetenskapligt utbildade fackmän. Detsamma gäller andra institutioner, exempelvis sockerfabrikerna. Men varken de privata förädlarna, organisationerna eller firmorna åtnjuta understöd av staten för förädlingsarbetets utförande.

Staten understöder däremot förädlingsarbetet på annat sätt, nämligen därigenom att förädlarna beredas tillfälle att vid de jämförande försöken vid statens försöksstationer få deras stammar prövade, innan dessa utlämnas till odling i praktiken. Genom facktidskrifterna utsändes offentlig inbjudan till sort- och stamförsöken vid försöksstationerna, och en var förädlare är berättigad att få de bästa av hans stammar prövade i dessa försök, självfallet dock under vissa närmare angivna betingelser. Dessa äro emellertid icke av ekonomisk natur, i det att förädlaren utöver leverans av försöksfrö icke vidare bidrager till försöken; staten betalar samtliga kostnader.

Statens stamförsök har det tredubbla syftet: 1) att utvisa de bästa stammarna för frambringande av värdefulla grödor på landets marker, 2) att stödja arbetet på förbättring av stammarnas avkastning, och 3) att bringa större säkerhet i handeln med utsäde och frö.

Det är också endast de stammar, som genom dessa försök äro anvisade såsom de bästa, vilka hava utsikt att vinna allmän utbredning i Danmark.

Allt i allt torde nog kunna sägas, att i Danmark allmän tillfredsställelse råder beträffande det sätt, varpå förädlingsarbetet är organiserat, och det torde också kunna fastslås, att arbetet tills dato givit särdeles goda resultat.»

Växtförädlingsverksamheten i Norge.

I en svenska beskickningen i Oslo tillhandakommen verbalnote[1] har norska utrikesdepartementet anfört följande:

»I Norge finnas åtta försöksstationer för växtkultur, en för fruktodling och två för grönsaksodling. Dessa stationer äro rena statsinstitutioner. Vid sidan av dessa driver emellertid Det Norske Myrselskap en myrförsöksstation på Maeresmyra i Tröndelag och Det Kgl. Selskap for Norges Vel en betesförsöksstation på Appelvold, Toten.

Försöksstationerna i växtkultur äro följande:

Statens försöksstation på Möystad, Hedmark, för Östlandet och Oplandene. Upprättad år 1902. Vid denna station har år 1929 upprättats analyslaboratorium, vid vilket analyser för försöksstationerna utföras.

Statens försöksstation på Voll, för Tröndelag och Möre. Upprättad 1909.

Statens försöksstation på Forus, för Jaeren och Vestlandet. Upprättad 1910. Vid denna station bedrives också försök med nya odlingsmetoder och jordbearbetning.

Statens försöksstation på Volbu i Valdres, för fjällbygderna. Upprättad 1917.

Statens försöksstation på Kjevik pr Kristiansand, för Sörlandet. Upprättad 1919. Vid denna station bedrives också försök med grönsaksväxter.

Statens försöksstation på Vågönes vid Bodö, för Nordland. Upprättad 1919.

Statens försöksstation på Holt vid Tromsö, för Tromsö och Finnmark. Upprättad 1922.

Dessa stationer sortera direkt under lantbruksdirektören. Stationerna förestås av försöksledare; vid varje station äro en eller flera assistenter anställda.

Åkerväxtförsöken vid Norges lantbrukshögskola, för hela landet. Denna försöksstation är anknuten till högskolan.

Såsom gemensam ledning för alla dessa stationer fungerar »Åkerbruksforsökenes fellesråd», som består av samtliga försöksledare ävensom professorn i ogräsbiologi vid Norges lantbrukshögskola.

Fellesrådet planlägger försöken och fördelar uppgifterna på stationerna.

Berättelse över försöken tryckes till väsentlig del i lantbruksdirektörens årsberättelse, tillägg H. Berättelsen från Åkerbruksförsöken offentliggöres i »Meddelelser fra Norges Landbrukshöiskole».

Det Norske Myrselskaps försöksstation på Maeresmyra bedriver försök med myrodling och de växter, som bäst kunna användas på myrjord. Till stationens drift utgå avsevärda statsbidrag.

Av försöksstationer i trädgårdsskötsel finnes fruktodlingsstationen på Njös, Hermansverk i Sogn. Upprättad 1920. Också vid Norges lantbrukshögskola bedrivas fruktodlingsförsök. På samma ställe finnes en försöksstation för grönsaksodling.

I Tröndelag har staten inköpt en gård till försöksstation för grönsaksväxter, men driften vid denna är ännu icke upptagen.

[1] Av noten synes framgå, att i Norge icke finnes motsvarighet till den svenska växtförädlingsverksamheten.

Alla försöksstationerna i växtkultur och trädgårdsskötsel bedriva försök såväl på själva försöksgården som ock ute i distrikten hos intresserade jordbrukare.

Till alla stationer, som icke äro anknutna till lantbrukshögskolan, har för budgetåret 1930/1931 beviljats som utgift 351 325 kr. och som inkomst 86 000 kr. samt till de nämnda försöken vid Norges lantbrukshögskola 48 700 kr. i utgift.»

Växtförädlingsverksamheten i Finland.

Svenska beskickningen i Helsingfors har, efter hänvändelse till direktören för lantbruksförsöksanstaltens avdelning för växtförädling, professorn V. A. Pesola, från denne mottagit följande redogörelse:

»Växtförädling bedrives på följande inrättningar:

Lantbruksförsöksanstaltens växtförädlingsavdelning i Jokioinen. (De övriga sex avdelningarna av lantbruksförsöksanstalten äro förlagda i Dickursby, nära Helsingfors.) Avdelningens ordinarie tjänstemän äro föreståndaren samt en första och en andra assistent. Till kompetensvillkoren för föreståndarbefattningen hör bl. a. licentiatexamen och äger föreståndaren professors grad. Första assistenten bör hava avlagt kandidatexamen och andra assistenten kandidat- eller agronomieexamen.

Växtförädlingsavdelningen är den senast inrättade av försöksanstaltens avdelningar. Bestämmelserna för dess grundläggning ingå i förordningen angående lantbrukets försöks- och undersökningsverksamhet av år 1924, men först 1926 påbörjade avdelningen en självständig verksamhet. Det förädlingsarbete som utföres på avdelningen är dock av äldre ursprung. Huvuddelen av materialet härstammar från »Finska utsädes A/B»:s växtförädlingsanstalt, vilken som privat inrättning verkade i Järvenpää år 1918—1923 och som vars föreståndare fungerade växtförädlingsavdelningens nuvarande direktör.

Förädlingen av sädesslag och ärter har hittills intagit främsta platsen i avdelningens arbete, medan förädlingen av vallväxter och potatis ställts i andra rummet. Förädlingen av rotfrukter har blivit jämförelsevis åsidosatt med undantag av sockerbetan, vars förädling allt sedan år 1918 stått på arbetsprogrammet.

Bland hittills uppnådda resulat inom förädlingsarbetet må nämnas rågsorten Toivo, vilken detta år utsändes i handeln. I försöksodlingarna ingå höst- och vårvete, åkerärter, havre och sockerbeta. Förökningsodlingen utföres på Finska staten tillhöriga Jockis gods, vars odlingsfält omfatta inemot 2 000 hektar. Dessa åkerfält befinna sig i växtförädlingsavdelningens omedelbara omgivning. Jockis gods omhänderhar även förädlingsprodukternas försäljning.

Växtförädlingsavdelningen sorterar närmast under centralutskottet för lantbrukets försöksverksamhet, som direkt underlyder lantbruksministeriet. Centralutskottet granskar och godkänner avdelningens arbetsplan, budget o. s. v.

Avdelningens ordinarie budget för år 1931 utgör Fmk. 330 020.

Lantbruksförsöksanstaltens växtkulturavdelning i Dickursby. Innan lantbruksförsöksanstaltens växtförädlingsavdelning hade inrättats, utfördes på växtkulturavdelningen ett omfattande förädlingsarbete. Under de senaste åren har dock endast linet här varit föremål för egentlig förädling, varförutom tidigare uppdragna linjer av särskilt havre och korn undersökts i jämförande fältförsök.

Försöksstationerna. Till arbetet på lantbruksförsöksanstaltens växtförädlingsavdelning liksom även till arbetet på Hankkijas växtförädlingsanstalt Tammisto, vilken i det följande närmare omtalas, ansluter sig till väsentlig del det arbete, som utföres på statens försöksstationer med bestämmandet av de i handeln redan förekommande eller för handeln avsedda nya sorternas odlingsvärde. Försöksstationerna äro förlagda till olika delar av landet och deras antal uppgår för närvarande till åtta stycken.

Kompetensfordran till föreståndarbefattning på försöksstationerna är filosofie kandidatexamen eller motsvarande lärdomsprov. Försöksstationerna underlyda centralutskottet för lantbrukets försöksverksamhet i likhet med lantbruksförsöksanstaltens avdelningar.

Hankkijas växtförädlingsanstalt Tammisto i Malm.

Det mest beaktansvärda arbetet på växtförädlingens område i Finland har hittills blivit utfört på Centralandelslaget Hankkijas m. b. t. växtförädlingsanstalt Tammisto i Malm. Denna växtförädlingsanstalt grundlades år 1913 och har alltsedan år 1923 åtnjutit ett statsunderstöd av Fmk. 300 000. På anstalten arbetar föreståndaren (fil. dr) samt två ordinarie och en extra assistent (kandidater). Förädlingsarbete bedrives med landets samtliga viktigare åkerbruksväxter, varvid såväl sädesslag som vallväxter och rotfrukter liksom ock potatis varit föremål för en intensiv förädling. Resultaten av detta arbete ha också redan i över tio års tid kommit jordbrukarna till godo. De bästa resultaten ha hittills uppnåtts vid förädling av havre, korn, vårvete, potatis, kålrot och vissa gräsarter.

Anstaltens arbete inspekteras årligen under sommaren av två personer, tillsatta av Centralutskottet för lantbrukets försöksverksamhet, vilka till Centralutskottet avgiva sitt utlåtande över verksamheten.

Centralandelslaget Labors m. b. t. växtförädlingsverksamhet.

Alltsedan år 1915 har Centralandelslaget Labor upprätthållit förädlingsarbete i Nickby, Sibbo, vilket speciellt koncentrerats på höstvete. Tvenne särdeles beaktansvärda höstvetesorter, vilka i någon mån vunnit utbredning, ha även framgått som resultat av detta förädlingsarbete. En av andelsaffärens avdelningschefer har som bisyssla omhänderhaft förädlingen.»

Specialregister till betänkandet.

Sid.

Skrivelse till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. jordbruksdepartementet 3

FÖRSTA KAPITLET.

Utredningens uppgift 5

ANDRA KAPITLET.

Växtförädlingens betydelse för vårt lands jordbruk m. m. 7

Växtförädlingens betydelse och uppgifter, s. 7 — Resultatet av växtförädlingen; behovet av officiell sortprövning, s. 11 — Växtförädlingsverksamhetens behov av statsunderstöd, s. 14.

TREDJE KAPITLET.

Nuvarande verksamhet vid Svalöv 16

A. Sveriges utsädesförening 16

Utsädesföreningens organisation m. m., s. 16 — Samarbete med allmänna svenska utsädesaktiebolaget, s. 17 — Samarbete med statens centrala frökontrollanstalt, s. 19 — Samarbete med vissa enskilda institutioner, s. 20 — Förädlings- och försöksverksamheten, s. 20 — Metodik och arbetsuppgifter, s. 22 — Föreningens budget för 1931—1932, s. 23 — Föreningens ekonomiska ställning, s. 27.

B. Allmänna svenska utsädesaktiebolaget 29

Utsädesbolagets uppgift m. m., s. 29 — Samarbete med utsädesföreningen, s. 29 — Verksamheten i övrigt, s. 30 — Bolagets ekonomiska ställning, s. 31.

C. Institutionen för ärftlighetsforskning 32

FJÄRDE KAPITLET.

Nuvarande verksamhet vid Weibullsholm 34

W. Weibull aktiebolag; organisation m. m., s. 34 — Förädlings- och försöksverksamheten m. m., s. 34 — Beviljade statsunderstöd till växtförädlingsverksamheten, s. 36.

FEMTE KAPITLET.

Växtförädlingsverksamhetens vid Svalöv framtida organisation 37

A. Huvudanstalten 37

Allmänna synpunkter på den statsunderstödda växtförädlingsverksamhetens framtida organisation, s. 37 — Olika organisationsförslag, s. 38 — I. Statsanstalt för utövande av växtförädlingsverksamheten vid Svalöv? s. 40 — II. Växt-

Sid.

förädlingsverksamhetens vid Svalöv utövande av ett enskilt företag under statens uppsikt och medverkan, s. 42 — Statens förvärv av Sveriges utsädesförenings växtförädlingsanstalt, s. 43 — Växtförädlingsverksamhetens övertagande av allmänna svenska utsädesaktiebolaget, s. 47 — Växtförädlingsverksamhetens organisation, s. 47 — Lantbruksstyrelsens överinseende över verksamheten, s. 50 — Statsbidrag till växtförädlingsverksamheten, s. 51 — III. Växtförädlingsverksamhetens vid Svalöv utövande av ett statligt aktiebolag, s. 56 — Bolagets övertagande i dess helhet av den vid Svalöv bedrivna växtförädlingsverksamheten, s. 57 — Bolagets kapitalbehov, s. 61 — Driftskalkyl, s. 62 — Bolagets organisation, s. 64 — Statsbidrag till växtförädlingsverksamheten, s. 66 — För växtförädlingsverksamheten vid Svalöv eventuellt disponibla, utsädesbolaget icke tillhöriga egendomar, s. 67 — Framställning från Sveriges utsädesförening ifråga om önskvärda utvidgningar av föreningens verksamhet m. m., s. 69 — Ärftlighetsinstitutionens framtida ställning till växtförädlingsverksamheten vid Svalöv, s. 72.

B. Sveriges utsädesförenings filialer; den lokala växtförädlingsverksamhetens framtida organisation 73

Historik, s. 73 — Filialernas förläggning och verksamhet m. m., s. 74 — Filialernas betydelse, s. 80 — Den lokala växtförädlingsverksamhetens framtida organisation. Allmänna synpunkter, s. 82 — Mellansvensk växtförädlingsstation, s. 83 — Norrländsk växtförädlingsstation, s. 95 — Substation, s. 104 — Statsbidrag till den lokala växtförädlingsverksamheten, s. 106 — Upprättande av sortprövningsstationer, s. 108.

SJÄTTE KAPITLET.

Växtförädlingsverksamhetens vid Weibullsholm framtida organisation 114

Allmänna synpunkter i fråga om växtförädlingsverksamhetens vid Weibullsholm fortvaro och behov av statsunderstöd, s. 114 — Växtförädlingsverksamhetens organisation, s. 117 — Statsbidrag till växtförädlingsverksamheten, s. 118.

SJUNDE KAPITLET.

Officiell sortprövning 124

Allmänna synpunkter, s. 124 — Sortprövningens utförande, s. 125 — Sortäkthetskontroll, s. 127 — Växtförädlingsrådets sammansättning, s. 127.

ÅTTONDE KAPITLET.

Kontrollen över de statsunderstödda växtförädlingsanstalternas utsädesvaror 128

Utsädeskontrollens allmänna uppgifter, s. 128 — Kontrollen över de av allmänna svenska utsädesaktiebolaget och W. Weibull aktiebolag saluförda utsädesvarorna, s. 128 — Allmänna svenska utsädesaktiebolaget, s. 128 — W. Weibull aktiebolag, s. 131 — Utsädesföreningens uppgifter och önskemål i fråga om utsädeskontrollen vid Svalöv, s. 132 — Utsädeskontrollens framtida anordning, s. 134.

NIONDE KAPITLET.

Kort sammanfattning av huvuddragen av utredningens förslag 139

Sid.

Bilagor:

BILAGA 1.

Avtal den 3 mars 1930 mellan Sveriges utsädesförening och allmänna svenska utsädesaktiebolaget angående bolagets övertagande av från föreningen utgående nya sorter och eliter av lantbruksväxter 146

BILAGA 2.

Utdrag ur W. Weibull aktiebolags räkenskaper $^{1}/_{7}$ *1930—*$^{30}/_{6}$ *1931* 150
Direkta utgifter för upprätthållandet av förädlingsarbetet vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt.

BILAGA 3.

Växtförädlingsverksamheten i Tyskland, Danmark, Norge och Finland 152
Växtförädlingsverksamheten i Tyskland, s. 152 — Danmark, s. 157 — Norge, s. 159 — Finland, s. 160.

Statens offentliga utredningar 1931

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Lagberedningens förslag ang. vissa internationella rättsförhållanden. 3. Förslag till konvention mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om erkännande och verkställighet av domar, m. m. [9]
Riktlinjer för vinnande av viss koncentration inom det svenska fångvårdsväsendet. [16]
Förberedande utkast till strafflag. Förräderibrott m. m. [33]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

1928 års lönekommitté. Betänkande med förslag till avlöningsreglemente för extra ordinarie och extra tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen m. m. [12]
1928 års lönekommitté. Betänkande med förslag till lönereglering för landsfogdar, lappfogdar och landsfiskaler m. m. [18]
Betänkande och förslag ang. anskaffning, underhåll och drift av för tulltjänsten erforderlig fortskaffningsmateriel. [23]
Betänkande med förslag ang. vissa ändringar i riksdagens arbetsformer m. m. [26]

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Utlåtande ang. utförselbevissystemets verkningar m. m. [5]
Repartitionstalen för jordbruksfastighet. [31]

Polisl.

Socialpolitik.

Betänkande med förslag ang. arbetslöshetens motverkande genom beredskapsarbeten. [3]
Arbetslöshetsutredningens betänkande. 1. Arbetslöshetens omfattning, karaktär och orsaker. [20]
Arbetslöshetsutredningens betänkande. 1. Bilagor, band 1. Orsaker till arbetslöshet. P. M. ang. arbetsmarknaden och de faktorer, som bestämma dess utveckling. [21]
Utredning och förslag rörande viss omläggning av socialstyrelsens lönestatistik. [32]

Hälso- och sjukvård.

Allmänt näringsväsen.

Utlåtande över utkast till näringslag m. m. [13]

Fast egendom. Jordbruk med binäringar.

Jordbruksutredningens betänkanden. 4. Betänkande ang. åtgärder för fjäderfäskötselns främjande. [6]. 5. Statistisk översikt över det svenska jordbrukets utveckling och läge. [7]
Betänkande med förslag till lag med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län m. m. [19]
Betänkande med utredning rörande de statsunderstödda växtförädlingsanstalterna. [34]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Betänkande med förslag till lag om vård av vissa sko inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmar m. fl. områden. [10]
Utredning med förslag ang. premiering av välsk mindre skogsbruk. [11]

Industri.

Ny värmeledning samt elektrisk belysningsanläggn i Nationalmuseibyggnaden i Stockholm. [8]
Normalbestämmelser för järnkonstruktioner till by nadsverk (järnbestämmelser). [30]

Handel och sjöfart.

Provdebitering av fyr- och båkavgift samt sjömansh avgift. [15]

Kommunikationsväsen.

Bank-, kredit- och penningväsen.

Förslag till växellag m. m. [14]
Förslag till checklag m. m. [28]

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Sammandrag av yttranden över 1927 års prästlönere ringssakkunnigas betänkande rörande nya grun för lagstiftningen om prästerskapets avlöning förvaltning av den därtill anslagna egendomen
Utredning och förslag rörande läroböcker vid de männa läroverken och med dem jämförliga l anstalter. [2]
Utredning och förslag av frågorna om ytterligare skränkningar i den nuvarande folkskolesemina organisationen samt om statens övertagande av utav landstingen och vissa städer upprätthållna s skoleseminarierna m. m. [4]
Utredning och förslag rörande fortsättningsskolans o nisation. [17]
Betänkande med förslag till huvudgrunder för en centraliserad förvaltning av prästlönejorden m. m.
Betänkande med förslag till prästlönelag m. m. [25]

Försvarsväsen.

1930 års militäravlöningssakkunniga. Betänkande förslag till avlöningsbestämmelser för icke-ordi personal vid försvarsväsendet. [22]
Betänkande och förslag rörande åtgärder för höj av säkerheten vid flygning. [27]
Betänkande ang. flygstyrelsens materielanskaff m. m. [29]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.

Isaac Marcus Boktr.-A.-B., Stockholm 1931